

**UNIVERSITAT MIGUEL HERNÁNDEZ**  
**FACULTAT DE MEDICINA**  
**DEPARTAMENT DE MEDICINA CLÍNICA**



**TESI DOCTORAL**

**LA PNEUMOLOGIA AL LLENGUATGE POPULAR I  
A LA TERAPÈUTICA TRADICIONAL A L'ALACANTÍ I  
LA MARINA BAIXA**

**Memòria de Doctorat**

Josep Norbert Sancho i Chust

**Directors de la tesi**

Dr. Eusebi Chiner i Vives

Dra. Isabel Betlloch i Mas

Sant Joan d'Alacant

2016

## **FINANÇAMENT**

Aquest treball ha rebut finançament de les següents entitats:

- **Societat Valenciana de Pneumologia – Fundació de Pneumologia de la Comunitat Valenciana**
- **Acadèmia Valenciana de la Llengua**



## **ABREVIATURES**

AINE: antiinflamatoris no esteroïdals.

Ant: antònim.

BIPAP: pressió binivell en la via aèria.

Cast: Castellà.

CPAP: pressió contínua en la via aèria.

CF: equivalència amb la llengua científica normativa.

CIM: classificació internacional de les malalties.

CT: classificació temàtica.

DS: descripció del remei popular.

EQ: equivalències.

EX: exemple d'ús.

HTA: hipertensió arterial.

MIR: metge intern resident.

MPOC: malaltia pulmonar obstructiva crònica.

NT: notes de treball.

OMS: organització mundial de la salut.

OR: *odds ratio*.

PA: principis actius descrits per al remei.

PU: propietats atribuïdes i usos que se li donen als remeis populars.

SAHS: síndrome d'apnea-hipopnea del son.

Sin: sinònim.

TERMCAT: centre de terminologia catalana.

TRPA1: *transient receptor potential* subclasse 1 d'ankirina.

TRPM8: *transient receptor potential* subclasse 8 de melastatina.

TRPV1: *transient receptor potential* subclasse 1 vaniloide.

V: veure.





## **SUMARI**

1. INTRODUCCIÓ	1
1.1 CONSIDERACIONS PRÈVIES	2
1.1.1 Terminologia mèdica	2
1.1.2 Llenguatge científic i llenguatge popular	3
1.1.3 Comunicació Metge – Malalt	6
1.1.4 Sistemes mèdics	10
1.1.5 Terapèutica mèdica tradicional	13
1.2 ESTAT ACTUAL DEL CONEIXEMENT	17
1.2.1 Estat de la terminologia mèdica científica en català	17
1.2.2 Estat de la terminologia mèdica popular en català	24
1.2.3 Estat de la terminologia pneumològica popular en català	26
1.2.4 Estat de la terapèutica mèdica tradicional valenciana	27
1.2.5 Estat de la terapèutica pneumològica tradicional valenciana	30
1.3 INTERÉS I JUSTIFICACIÓ DEL TEMA	31
2. HIPÒTESI DE TREBALL	33
3. OBJECTIUS	35
3.1 OBJECTIUS GENERALS	36
3.2 OBJECTIU PRINCIPAL	36
3.3 OBJECTIUS SECUNDARIS	36
3.3.1 Terminologia	36
3.3.2 Terapèutica	37

4. MATERIAL I MÈTODE . . . . .	38
4.1 ÀMBIT DE TREBALL . . . . .	39
4.1.1 Àmbit geogràfic i social . . . . .	39
4.1.2 Àmbit lingüístic . . . . .	42
4.1.3 Àmbit mèdic . . . . .	43
4.2 PLA DE TREBALL . . . . .	44
4.2.1 Fase de preparació . . . . .	44
4.2.2 Fase de buidatge . . . . .	45
4.2.3 Fase d'organització . . . . .	46
4.2.4 Fase d'anàlisi . . . . .	47
4.3 DELIMITACIÓ DEL CAMP D'ESTUDI . . . . .	47
4.3.1 Criteris d'inclusió . . . . .	47
4.3.2 Criteris d'exclusió . . . . .	48
4.4 INVENTARIAT DEL MATERIAL DE TREBALL . . . . .	49
4.4.1 Fonts escrites . . . . .	49
4.4.2 Fonts orals . . . . .	50
4.4.2.1 Informadors directes . . . . .	50
4.4.2.2 Entrevista semiestructurada . . . . .	51
4.4.2.3 Captació activa . . . . .	51
4.5 ORGANITZACIÓ DEL MATERIAL D'ESTUDI . . . . .	51
4.5.1 Fitxes terminològiques . . . . .	52
4.5.2 Fitxes terapèutiques . . . . .	54

4.6 CLASSIFICACIÓ DEL MATERIAL D'ESTUDI.	56
4.6.1 Material terminològic	56
4.6.1.1 Classificació alfabètica	57
4.6.1.2 Classificació temàtica	57
4.6.2 Material terapèutic	59
4.6.2.1 Classificació alfabètica	59
4.6.2.2 Classificació segons el tipus de remei	59
4.6.2.3 Classificació temàtica	60
5. RESULTATS	62
5.1 TERMINOLOGIA	63
5.1.1 Classificació alfabètica	63
5.1.2 Classificació temàtica	133
5.2 TERAPÈUTICA	148
5.2.1 Classificació alfabètica	148
5.2.2 Classificació segons el tipus de remei	183
5.2.3 Classificació temàtica	190
6. DISCUSSIÓ	197
6.1 CONSIDERACIONS GENERALS	198
6.1.1 Terminologia	198
6.1.2 Terapèutica	201
6.2 CONSIDERACIONS ESPECÍFIQUES	203



6.2.1 Terminologia . . . . .	203
6.2.2 Terapèutica . . . . .	213
6.3 LIMITACIONS DEL TREBALL . . . . .	221
6.4 ASPECTES ÈTICS . . . . .	225
6.5 RECERQUES FUTURES . . . . .	226
7. CONCLUSIONS . . . . .	228
8. BIBLIOGRAFIA . . . . .	231
9. ANNEXOS . . . . .	254
ANNEX 1. Exemple de fitxa de buidatge terminològic . . . . .	255
ANNEX 2. Exemple de fitxa de buidatge terapèutic . . . . .	256



## **1. INTRODUCCIÓ**

## 1.1 CONSIDERACIONS PRÈVIES

### 1.1.1 Terminologia mèdica

La terminologia és una disciplina, dins del camp de la filologia, que estudia les nocions pròpies de les llengües d'especialitat i de les seues denominacions. Estudia sistemàticament la designació de conceptes particulars dins d'un camp temàtic o àmbits de l'activitat humana, a través de la investigació i l'anàlisi dels termes en el seu context. El seu propòsit últim seria documentar els termes d'un camp temàtic per a poder així promoure'n l'ús adequat i normalitzat (1-3).

Té els seus principis teòrics propis, que d'una manera resumida consisteixen en aspectes com l'anàlisi dels conceptes utilitzats, la identificació dels termes assignats als conceptes, l'establiment de correspondències en diferents llengües, la elaboració de reculls terminològics, la gestió de bases de dades terminològiques i la creació de nous termes (si es necessari). Està considerada com un camp d'estudi interdisciplinari, que va nodrint-se d'un conjunt específic de coneixements conceptualitzats en altres disciplines (lingüística, ciència del coneixement, ciències de la informació i ciències de la comunicació) (4).

La paraula terminologia també fa referència a altres dos conceptes relacionats amb aquesta disciplina del coneixement, que hem de tenir presents per a poder entendre millor el present treball.

Per una banda, s'utilitza per a designar al conjunt de termes i d'expressions pròpies d'una ciència, un art, una professió, un autor, una època o una matèria. Podríem dir que fa referència al resultat de la pròpia àrea del coneixement. Per a aquest significat de terminologia trobem sovint un sinònim, que és llenguatge, referit aquest com el vocabulari i fraseologia propis d'un art o d'una branca de la ciència. També relacionat amb aquest significat trobem el concepte de *corpus*, que en lingüística es defineix com un conjunt d'enunciats susceptibles de ser analitzats. Així, al llarg del present treball s'utilitzarà terminologia, llenguatge o *corpus* moltes vegades com a termes equivalents.

Per altra banda, també s'usa per a fer referència al propi procés que comporta el treball terminològic. Aquest treball comporta una recerca amb l'objectiu de poder recollir,

descriure i presentar de forma sistemàtica els termes que pertanyen a una àrea d'especialitat concreta (5).

Tota àrea del coneixement humà necessita crear la seua pròpia terminologia, adient a les seues necessitats de comunicació i expressió. En el cas que ocupa aquest treball, la medicina utilitza la terminologia mèdica amb el propòsit d'expressar de forma precisa tots els seus complexos conceptes e idees (com són tots aquells relacionats amb aspectes com la salut, l'anatomia i fisiologia del cos humà, les malalties, els procediments diagnòstics o els tractaments mèdics).

### 1.1.2 Llenguatge científic i llenguatge popular

La ciència mèdica utilitza un *corpus* de llenguatge tècnic específic per a expressar aspectes relacionats amb la salut, el cos humà i les malalties. Aquest llenguatge tècnic rep el nom de llenguatge mèdic científic.

Es considera que el seu origen està a l'anomenat *corpus hippocraticum* de l'antiga Grècia. Gairebé tothom considera a Hipòcrates de Cos com el pare de la medicina moderna, en reconeixement a les seues duradores contribucions. Va viure entre els segles V i IV a. de C., fundant una influent escola mèdica que portava el seu nom. Se li atribueix un gran progrés en l'estudi sistemàtic de la medicina clínica, reunint el coneixement mèdic d'escoles anteriors i regulant la pràctica dels metges per mitjà del jurament hipocràtic. És considerat el primer metge que va rebutjar les supersticions, llegendes i creences que assenyalaven les forces sobrenaturals o divines com a causa de les malalties. Així, va separar la medicina de la religió, creient i argumentant que la malaltia no era un castic infligit pels déus, sinó la conseqüència de factors ambientals, la dieta i els hàbits de vida.

El *corpus hipocràtic* és una col·lecció d'unes setanta obres mèdiques de l'antiga Grècia que clàssicament se li atribueixen a ell, però que es pensa que pogueren ser escrits pels seus deixebles. Conté llibres de text, lliçons, recerca, notes i assajos filosòfics sobre diversos temes mèdics, que ha sigut de gran influència en el desenvolupament de la medicina tal i com la coneguem hui en dia. Entre els tractats del *corpus* destaquen obres com *El jurament hipocràtic*, *El llibre dels pronòstics*, *Sobre el règim en les malalties agudes*, *Sobre els aires* o *Les aigües i els llocs* (6).

## INTRODUCCIÓ

Aquest llenguatge mèdic científic s'inclou en el grup dels llenguatges d'especialitat, que naix per a donar nom al conjunt d'elements (eines, conceptes, processos, experiments,...) que es fan servir per vehicular les activitats pròpies de cada àrea de coneixement.

Com tots els llenguatges d'especialitat, el llenguatge mèdic científic presenta unes característiques comunes. La temàtica és molt especialitzada, ja que tracta conceptes molt concrets dins del camp de les ciències de la salut. La finalitat de la comunicació és objectiva, intentant descriure la realitat d'una forma empírica. També trobem la coherència i la neutralitat des del punt de vista emocional. Però les dues característiques principals que defineixen el llenguatge mèdic científic són la precisió i la universalitat. La primera fa referència a la gran exactitud del lèxic emprat. Açò és fonamental a l'hora d'establir els termes. Cada significat, d'abast ben delimitat, s'ha de correspondre amb un únic terme i viceversa de tal manera que la relació entre la noció i el nom que la representa ha de ser unívoca i no ha de donar lloc a l'ambigüitat. La universalitat ve condicionada per la necessitat d'interrelació entre els professionals d'arreu del món, obligant al llenguatge científic a ser un vehicle apte d'expressió entre la comunitat mèdica internacional. Per aquesta raó, el llenguatge científic sol seguir una tendència a formar els termes del llenguatge científic a partir d'arrels cultes, generalment llatines o gregues (7,8).

El llenguatge mèdic científic comporta un exigent procés d'aprenentatge per part dels seus usuaris. Així, la formació mèdica a l'estat espanyol actualment implica l'ingrés a una Facultat de Medicina per a fer sis cursos acadèmics i posteriorment la realització d'un període d'especialització (amb una prova teòrica inicial i un període de 4 o 5 anys com a Metge Intern Resident). Això pot ser seguit per la formació professional de postgrau o la formació mèdica continuada, per a així mantenir els coneixements actualitzats dins un camp en constant evolució. Tot açò contribueix a que, la major part de vegades, el llenguatge mèdic científic quedi solament a l'abast dels professionals (9).

En paral·lel al llenguatge científic trobem el llenguatge mèdic popular, que podríem definir com el conjunt de paraules que utilitza el propi malalt per a referir-se a la seua malaltia o salut.

Les característiques d'aquest llenguatge popular són diferents a les del llenguatge científic. Prové de la pròpia societat que l'utilitza, a partir fonamentalment de la tradició

oral que al llarg dels segles ha estat el pilar fonamental de la transmissió del saber. Pot rebre influències de diversos factors, com la càrrega afectiva, condicionants socials i culturals i trets de la personalitat dels individus. La naturalesa aparentment més difusa del llenguatge mèdic popular fa que els models explicatius siguin rarament invalidats per l'experiència i són suficientment plàstics com per a cobrir un ampli marge d'experiències i suficientment imprecisos com per a no ser refutats per coneixements específics. Les idees populars sobre la salut i la malaltia sovint es solen caracteritzar per ser sistemàtiques, sincrètiques i inestables. Sovint es fan servir les metàfores per a explicar el funcionament del cos humà i l'aparició de les malalties, emprant-se idees d'equilibri i desequilibri, del cos com a sistema de canonades i cisternes o com a màquina, entre d'altres.

Aquest llenguatge popular persegueix unes funcions comunicatives diferents, més obertes, ja que no es necessari tanta precisió. A més, com formen part de la pròpia relació humana, aquest llenguatge té un component molt més subjectiu i emotiu, ja que consisteix una mena de ferramenta per a que les persones puguin expressar des de la seua perspectiva personal les seues vivències en relació a la salut i la malaltia. Aquest llenguatge arreplega tota la cultura popular sobre el funcionaments del cos, malalties, creences i remeis populars que han anat acumulant-se al llarg dels segles. Amb el pas del temps, el llenguatge mèdic popular s'ha anat transmetent mitjançant la tradició oral majoritàriament, ja que es tracta de coneixements que els pares han transmès als fills o els majors als joves. En aquest llenguatge popular hi ha una part, gens menyspreable tot siga dit, que deriva de l'assimilació dels coneixements del propi saber mèdic científic, que han quedat interpretats i arrelats dins la cultura popular (10).

La separació entre ambdós llenguatges és, de vegades, un procés de difícil resolució. Aquesta frontera és més fàcilment distingible quan més gran siga el grau d'especialització de la medicina científica, però en la majoria de vegades resulta difícil establir els límits.

Existeix un flux entre el llenguatge mèdic i el popular amb assimilació de termes i conceptes per part d'aquest últim (moltes vegades amb alguna lleugera modificació o adaptació), però rarament a la inversa. Molts dels termes que podríem trobar al llenguatge popular provenen del llenguatge científic. Així, els termes especialitzats (que en un

principi solen ser unívocs, inequívocs i innocents) poden acabar sent semànticament obscurs, polisèmics, poc precisos i, fins i tot, tenir connotacions pejoratives amb la seua assimilació i ús per part del llenguatge popular.

En aquest sentit, hi ha autors que diuen que la medicina popular té un 10% de medicina primitiva i un 90% de medicina científica residual. D'aquesta última part, el 50% provindria de la medicina científica clàssica (del *corpus hipocràtic* abans nomenat) i el 40% de tecnologia científica interpretada. Inclús hi ha autors que consideren artificial o irreal la diferenciació entre ambdós llenguatges. Es tracta, per tant, d'una frontera difícil d'establir, al ser un procés dinàmic d'intercanvi i creació, més encara en una societat de la informació com la actual (11,12).

### 1.1.3 Comunicació Metge–Malalt

Es tracta d'una relació interpersonal que s'estableix amb el malalt amb els objectius d'obtindre la informació necessària, poder arribar a formular un diagnòstic, informar al malalt dels diagnòstics i les opcions terapèutiques, incloure al malalt en el procés de presa de decisions i, finalment, prescriure el tractament adequat per a aconseguir el millor benestar del malalt. El malalt és el centre de l'acte mèdic i representa la principal font d'informació de la que disposa el metge per al seu exercici professional. Es tracta d'una interacció entre dues persones, potencialment modificable al llarg del procés, en el que podem trobar senyals d'escolta (*feedback*). Els trets que desitjablement deuria tindre aquesta relació serien els següents:

- Escoltar amb atenció, obtenir i sintetitzar la informació pertinent sobre els problemes que afecten el malalt, així com comprendre el contingut d'aquesta informació.
- Establir una bona comunicació interpersonal per a poder posteriorment adreçar-se amb eficàcia i empatia al malalt i/o acompanyants o altres professionals sanitaris.
- Comunicar-se de manera efectiva i clara (oralment i per escrit) amb els malalts i/o acompanyants, per a poder facilitar-los la presa de decisions, el consentiment informat i el compliment de les prescripcions.

## INTRODUCCIÓ

- Donar adequadament al malalt i/o acompanyants la informació pertinent sobre el procés patològic, les seues bases i conseqüències, incloent-hi les implicacions pronòstiques (13).

Aquest acte de comunicació amb el malalt, on es duu a terme l'entrevista clínica, és especialment important dins la tasca mèdica. S'ha estimat que un 60-80% del diagnòstic s'obté habitualment mitjançant l'elaboració d'una completa anamnesi a partir de la informació que ens proporciona el malalt. Per tant, aquest procés adquireix una gran rellevància per a l'èxit del nostre treball com a metges i el coneixement dels factors que intervenen ens pot ajudar a millorar la nostra tasca professional (14).

El primer factor a tindre en compte, tot i que sovint passa desapercbut, és l'ambient que envolta a aquesta comunicació metge-malalt. L'espai físic de la consulta o sala d'hospitalització, el nivell de soroll, la quantitat de llum o la intervenció d'altres persones influeixen en aquesta comunicació, podent ser factors facilitadors o, contràriament, dificultar aquesta comunicació.

Hi ha una part de la comunicació que és no verbal, que no hi ha que menysprear, doncs té una gran importància per a l'obtenció i transmissió de la informació. S'inclouen diversos aspectes relacionats amb el to de veu, les vocalitzacions, els silencis, el ritme de la parla, la quinèsia (gests, moviments, postures del cos) o el contacte visual. Ajuden a completar, elaborar i emmarcar els missatges verbals, així com a enviar senyals d'escolta a l'altre interlocutor (15).

Però, sens dubte, el factor més influent en aquesta comunicació és el llenguatge verbal que utilitzen tant el metge com el malalt. Per part del metge, influeix el seu domini d'un vocabulari comú no científic i comprensible per al malalt, amb capacitat per a aproximar-se al malalt fent servir un llenguatge pla i senzill i amb unes explicacions compatibles amb el nivell d'instrucció i nivell cultural del malalt. També influeixen altres aspectes com el seu nivell de coneixement científic, la verbalització, la seua capacitat d'empatia o disposar del temps necessari per a poder donar les explicacions idònies. Pel que respecta al malalt, influeixen aspectes relacionats amb la salut (com la seua percepció de la salut i la malaltia), amb el llenguatge (com la seua habilitat d'expressió, la capacitat que tinga per a descriure la malaltia o la verbalització de les seues vivències), amb les seues característiques personals (el seu enginy en la relació interpersonal, el seu poder



d'incorporació de coneixements mèdics o la seua motivació per a dur a terme les instruccions mèdiques) i finalment, aspectes relacionats amb la llengua utilitzada (segons siga utilitzada la llengua materna del malalt, o el grau de domini de la llengua no materna utilitzada) (16).

El llenguatge utilitzat pel malalt en aquesta comunicació és l'anomenat lèxic mèdic popular, amb un gran valor per als estudiosos i professionals de la llengua des de la perspectiva estrictament lingüística. Aquesta perspectiva del lèxic mèdic popular, encara que de segur molt interessant, escapa a l'objectiu del present treball. Des del punt de vista mèdic (que si és l'objectiu d'aquest treball) també té un gran interès, contràriament al que molts professionals de la medicina podrien pensar. Amb molta freqüència el lèxic mèdic popular es capaç d'expressar amb una gran precisió els fenòmens patològics més diversos. Aquesta precisió pot arribar a ser sorprenent, aportant molta més informació al metge del que inicialment es cabria esperar. És aquesta potencial característica del lèxic mèdic popular una de les raons de la importància del seu coneixement per part del metge, podent ajudar-li a obtenir una informació molt valuosa per a la seua pràctica mèdica habitual (17).

Els potencials problemes que poden aparèixer en aquesta comunicació metge-malalt tenen més importància del que habitualment es considera. Aquests problemes poden originar dues conseqüències negatives per a la pràctica mèdica, amb repercussions negatives demostrades amb evidència científica.

La primera és el grau de satisfacció que el malalt obté amb la visita mèdica. L'actual visió de la salut centrada en el malalt fa que la satisfacció d'aquest siga un dels objectius que, idealment, la pràctica mèdica deuria intentar millorar al màxim. S'ha demostrat que, quan el malalt està insatisfet amb l'acte mèdic rebut, apareixen sentiments d'incertesa o ansietat, existeix un pitjor coneixement per part del malalt de la seua malaltia, es poden allargar els períodes de recuperació de les malalties o inclús hi poden augmentar les tasses de complicacions mèdiques. Si es veu des de la perspectiva contrària, la major satisfacció del malalt s'ha evidenciat que millora tant aspectes mentals com físics (18-20).

La segona és la influència que té aquesta comunicació en l'adherència al tractament. Aquesta última es defineix com el grau en que els malalts segueixen les recomanacions fetes pels professionals sanitaris. En moltes malalties, s'han objectivat taxes d'adherència

al voltant del 75%, però aquesta pot arribar a caure a menys d'un 50%. Factors com les característiques del malalt o de la malaltia o el tipus de tractament influeixen a l'adherència, però s'ha demostrat que un dels principals factors implicats és aquesta relació metge-malalt. Açò es deu a que la millora en el coneixement de la seua pròpia malaltia per part del malalt li fa ser més conscient dels seus riscos i del benefici del tractament. Així, una bona comunicació per part del metge és correlaciona positivament amb l'adherència, amb un 19% més de risc de no adherència entre els malalts de metges que presenten manques en aquesta comunicació. A més, l'entrenament d'habilitats comunicatives en els metges es relaciona amb una major adherència (OR 1.62) (21,22).

Entre els diversos aspectes influents a aquesta comunicació destaquem les diferències culturals i, amb especial interès per a aquest treball, les diferències lingüístiques entre metges i malalts (23).

Les diferències lingüístiques s'ha demostrat que comporten una disminució en la satisfacció del malalt, especialment quan la entrevista mèdica no es fa en la llengua materna del malalt. Factors com la falta d'expressió, la falta de capacitat per a preguntar, la incomprensió o el consum de temps que suposa una traducció (en cas de ser necessària) són els que es relacionen amb aquesta insatisfacció per part del malalt (24-28).

Aquestes diferències han demostrat causar efectes negatius clínicament significatius en aspectes com disminució de la salut emocional, augment del estrès, augment del temps de resolució de símptomes, deteriorament del control del dolor o empitjorament de mesures biològiques (xifres de tensió arterial o de glucèmia) (29-31).

La comunicació metge-malalt és, en definitiva, una forma de comunicació interpersonal, però que adquireix una especial complexitat per diverses raons: la subjectivitat amb que el malalt viu la seua malaltia, el llenguatge altament especialitzat que domina el metge o la potencial dificultat de comprensió entre ambdues parts. És lògic pensar que el coneixement per part del metge del llenguatge popular utilitzat pel malalt és un aspecte molt important dins d'aquesta relació metge-malalt, podent ajudar-nos als metges a l'hora d'extraure la informació en l'entrevista clínica, millorant d'aquesta manera la nostra pràctica clínica habitual.

### 1.1.4 Sistemes mèdics

Podríem definir un sistema mèdic com un conjunt de les concepcions sobre salut i malaltia i de les pràctiques específiques per al seu tractament i prevenció, vistes des d'un punt de vista social i cultural. Així, aquests sistemes són el producte específic de la història cultural de cada grup ètnic, existint tants sistemes mèdics com societat o grups ètnics.

Per una banda tenim el sistema mèdic científic, també anomenat occidental o modern. Com ja hem comentat, té el seu origen a l'antiga Grècia, amb corrents intel·lectuals influents com foren el Hipocratismes i el Galenisme, que ajudaren a conformar la base del sistema mèdic científic tal i com el coneixem hui en dia. Té una concepció biològica, racional, objectiva i empírica de la vida i la salut. Explica l'origen de les malalties per mecanismes etiopatogènics i les seues conseqüències com a manifestacions fisiopatològiques. És la medicina que es podia anomenar com "oficial" als països occidentals, al ser la que es troba regulada pels governs per al seu ús per part dels ciutadans. Tots els seus professionals requereixen una titulació oficial que implica una formació acadèmica reglada. A l'estat Espanyol, les universitats conjuntament amb ministeris com el d'Educació i el de Sanitat són els principals encarregats d'aquesta formació, atorgant titulacions com Medicina, Infermeria o Auxiliars de Cures d'Infermeria entre d'altres. En Medicina, la titulació s'obté després de sis cursos de formació universitària. Posteriorment, l'especialització per a poder exercir a la sanitat pública requereix d'un sistema anomenat MIR (Metge Intern Resident) en el que, després de realitzar un examen global de tota la medicina, s'accedeix a un període de formació especialitzada de diversos anys als centres sanitaris acreditats. Al cas concret de la Pneumologia, aquest període és de quatre anys. El sistema mèdic científic utilitza diverses eines per al tractament de les malalties, com son la cirurgia o la radioteràpia (també incloses dins del sistema sanitari), o bé l'ús de fàrmacs produïts industrialment mitjançant processos químics (32,33).

Per altra banda, trobem l'anomenada medicina tradicional o folkmedicina. L'Organització Mundial de la Salut (OMS) la defineix com la suma total del coneixement, habilitats i pràctiques basades en teories, creences i experiències originades en diferents cultures, ja sigui explicables o no, utilitzades en el manteniment de la salut, així com en

la prevenció, diagnosi, millora o tractament de malalties físiques i mentals. Afegeix també que els termes *complementària*, *alternativa* i *no convencional* s'utilitzen de manera intercanviable en alguns països, especialment quan aquestes pràctiques no són part de la pròpia tradició del país. A diferència de la medicina científica, la tradicional es basa fonamentalment en les creences (màgiques o religioses) i en l'experiència o empirisme. Encara que hi ha autors que estableixen diferències entre medicina tradicional i popular, en aquest treball s'utilitzaran ambdós termes com a equivalents (34).

Aquest concepte va ser incorporat pels antropòlegs professionals de la primera meitat del segle XX, amb la intenció d'establir el límit entre pràctiques màgiques, medicina i religió, i explorar el paper dels seus remeis. Es considera a la medicina tradicional com un tret cultural particular específic d'alguns grups humans diferent de les pràctiques universals de la medicina científica. Així, cada cultura té la seua medicina tradicional específica, configurada amb els trets culturals propis de la societat que li dona origen. Aquesta característica determina que puguin desenvolupar-se estudis comparatius entre les diferents medicines tradicionals, del que s'encarrega la disciplina de l'etnomedicina (35).

És tracta d'un sistema sincrètic, sent resultat en cada societat de la fusió i assimilació d'elements de les distintes cultures en les quals ha conviscut al llarg del temps. Es tracta d'un procés continu, el que la fa una medicina viva i dinàmica, envolta en un constant procés de canvi i formació. Els sistemes mèdics de les societats aborígens, en què no poden demostrar-se els trets sincrètics de la medicina popular europea, s'anomenen medicines primitives o pretèniques, segons que es faça referència als aborígens actuals o a les cultures anteriors a la Grècia clàssica. Les que disposen d'un corpus documental com la tibetana, la tradicional xinesa o l'ayurvèdica són anomenades, de vegades, medicines sistemàtiques (36-38).

Els fonaments de la medicina tradicional inclouen una sèrie de normes de conducta, valors, criteris i idees màgiques o religioses, basades en l'empirisme i les creences. Les malalties s'expliquen principalment per tres grups de causes. Les primeres serien les causes sobrenaturals, entenent la malaltia com a un fenomen amb una concepció basada en la màgia o la religió. Les segones serien les causes naturals, similars a les de la medicina científica, però establint relacions arbitràries entre les causes i la malaltia. Les

terceres serien les causes “*populars*”, que no es relacionen amb la medicina i són difícilment expressades o consultades als metges (37).

A diferència de la medicina científica, la tradicional sol ser de tradició oral i l'exerceixen persones alienes a les professions sanitàries reglades. No es tracta d'una professió (ja que no hi ha una regulació en la seua formació i exercici), sinó que es pot denominar com una ocupació (amb més o menys freqüència a la seua vida). Es podria pensar que és adoptada solament per persones de classes socials baixes, però destaca que també es pot trobar a altres estrats socials més elevats (37)

A l'àmbit cultural del present treball, els pràctics tenen diverses denominacions. Referint-se a les persones que ajuden a guarir la malaltia, s'utilitza el nom de *Guaridor*. També trobem el nom de *Saludador*, etimològicament aquell que restaura la salut, és a dir *donador de salut*. Habitualment el *Sanador* és aquella persona que utilitza remeis que es basen principalment en les creences, especialment les que tenen una base màgica. Si a aquesta base màgica va lligada un component religiós, trobem el terme *Curandero* (que s'utilitza molt habitualment per a referir-se d'una manera genèrica a qualsevol pràctic). Altres pràctics amb una base màgica o religiosa són els *Medidors*, especialistes en *trencar l'enfit*, o el *Eixarmadors*, que curen amb *eixarms* (mescla d'oracions amb remeis empírics). *Herbolari* s'utilitza per a denominar a aquella persona que utilitza principalment la fitoteràpia. Finalment, *Massatgista*, *Arreglador* o *Componedor* son termes utilitzats per a designar a aquells pràctics que utilitzen remeis físics com massatges o manipulacions. Cal remarcar que moltes persones no exerceixen cap ocupació pública de medicina tradicional dins la societat, sinó que apliquen puntualment els remeis que coneixen de forma privada, al seu entorn familiar o veïnal. Respecte a les retribucions, hi ha pràctics que cobren diners pels seus serveis seguint unes tarifes establides per ells mateixos, hi ha qui només accepta la voluntat del malalt i alguns que no accepten res a canvi dels seus serveis (39-43).

Normalment hi ha una sèrie de requisits, marcats per la tradició cultural, per a que els pràctics adquireixen la seua condició. Al nostre medi els trets solen ser tres, encara que no tenen perquè complir-se obligatòriament tots. El primer és posseir “*facultat*”, “*do*” o “*gràcia*”, referint-se a l'habilitat per a poder realitzar la curació (que molt a sovint s'interpreta com atorgada per Déu per a l'exercici del be), quai sempre basades en unes

característiques físiques o socials percebudes com a excepcionals: ser el setè fill, tindre una creu dibuixada a la mucosa del paladar, haver *plorat* durant l'embaràs o néixer *amb samarreta*. (voltat pel sac vitel·lí). El segon és l'aprenentatge, que sol ser per revelacions de secrets, oracions o pràctiques per part d'altres pràctics. El tercer i últim és tenir una experiència reveladora, de vegades relacionada amb Déu, la mort o el contacte amb altres malalts (37,40,41).

Les raons per a l'estudi de la medicina tradicional per part dels professionals de la medicina científica són varies i molt importants. Primer perquè aquest estudi proporciona una mena de coordenades al temps i l'espai de la pròpia medicina científica, permetent establir el seu lloc entre les diverses formes de medicina existents. Segon, per l'especial interès que el seu coneixement té per a que el metge comprega millor al seu malalt, ajudant-li a mantenir una bona relació metge-malalt. Finalment, raons més pràctiques serien l'interès per a ajudar a combatre els prejudicis dels malalts, ajudar a combatre les malalties al conèixer el que fan les persones i per a distingir els enganys que puguem existir i siguen perjudicials per als malalts (42).

Tots els elements de la medicina popular queden expressats en el coneixement i el llenguatge de la societat d'origen, la qual cosa també pot ser d'interès des d'un punt de vista social (38).

### **1.1.5 Terapèutica mèdica tradicional**

La terapèutica és la part de la medicina que s'ocupa dels mitjans emprats en el tractament de les malalties i de la manera d'aplicar-los. Així, podem dir que la terapèutica mèdica tradicional és la part del sistema mèdic tradicional que s'ocupa de l'aplicació del remeis. Per tant, la terapèutica mèdica tradicional també es basa en els mateixos elements: les creences i l'empirisme (2).

Dins el bloc basat principalment en les creences podem trobar rituals, gestos o amulets utilitzats per a tractar o prevenir malalties amb un origen màgic. Sovint també estan relacionats amb elements religiosos, fent ús d'oracions, rituals o plegaries destinades d'una manera general a Déu o d'una manera específica a diversos sants.

Altres elements terapèutics tradicionals són més empírics. Trobem elements amb un caràcter físic (com poden ser els massatges o manipulacions) o remeis amb un origen animal (per exemple les sangries fetes amb sangoneres).

Però principalment, la terapèutica popular es basa en l'ús de les plantes medicinals. De l'estudi d'aquest ús s'encarreguen camps com l'etnobotànica (més centrada en el paper que tenen les plantes en la societat humana) o l'etnofarmacologia (enfocada en els efectes de les plantes sobre el cos humà). A continuació s'exposaran breument les formes de preparació més habituals, per tal que pugui servir de referència per a posteriors parts del present treball (39-43).

**a) Tisanes:** S'obtenen tractant les plantes amb aigua. És la forma de preparació més popular, basada en el principi de l'aigua com a dissolvent universal. Es solen prendre per via oral, però també s'usen per a fer compreses, col·liris, locions,... Segons la forma de aplicar l'aigua, s'hi diferencien tres procediments:

**a.a) Infusió:** S'hi fiquen les parts de la planta en un recipient i s'escalden afegint aigua a punt de bullir. Es deixa reposar per a que es dissolguen els principis actius i es cola el líquid. És una forma ideal per a les parts més delicades de les plantes, como són fulles, flors o tiges tendres. S'aconsegueix una gran quantitat de principi actiu amb poca alteració de l'estructura química, conservant al màxim les seues propietats. Especialment indicat per a plantes amb principis actius molt volàtils, per a evitar una excessiva vaporització.

**a.b) Decocció:** S'hi col·loquen les parts de la planta en un recipient amb aigua, que es bull un temps determinat (solen ser 2-15 minuts). Posteriorment es filtra el líquid. Sol utilitzar-se per a plantes llenyoses o parts dures (arrels, rizomes, corfes, llavors), que necessiten una ebullició més mantinguda per a alliberar els principis actius.

**a.c) Maceració:** S'hi remullen les parts de la planta amb aigua com a dissolvent (de vegades s'utilitza alcohol u oli). Es realitza a temperatura ambient, el que conserva els principis actius termolàbils. També deixa a la planta els tanins que donen un gust amarg a la tisana.

**b) Sucs:** Es tritura la planta o s'exprimeixen els fruits, filtrant el líquid obtingut. La seua avantatja és que inclou tots el principis actius amb una mínima degradació, especialment vitamines i enzims.

**c) Pols:** Es deixa assecar la part escollida de la planta i amb posterioritat es tritura finament. Aquest mètode presenta un màxim aprofitament dels principis actius, especialment de les parts més dures. Es poden utilitzar en infusió, aspirant-los o amb substàncies com oli o mel.

**d) Xarops:** Solucions concentrades de sucre amb sucs o altres parts de les plantes.

**e) Liniments:** Mescla d'extractes de les plantes amb oli o alcohol, amb consistència blaneta, que s'aplica de manera tòpica a la pell amb un suau massatge, per a que les substàncies actives penetren per via cutània.

**f) Extractes:** Obtinguts per l'acció d'un dissolvent sobre les parts actives de la planta, que posteriorment s'elimina, quedant els principis actius. Poden emprar-se com a dissolvents alcohol etílic, propilenglicol, èter, glicerina, oli o aigua. Presenta una major possibilitat de concentració dels principis actius, però també un major risc de toxicitat (per aquesta major concentració o pels dissolvents).

**g) Tintures:** Solucions alcohòliques fetes deixant les parts d'interès de la planta amb alcohol durant un període variable de temps (solen ser entre 2 i 30 dies). S'hi aconsegueix una alta concentració de principi actiu, però també un elevat contingut alcohòlic que s'ha de tenir en compte.

**h) Ungüents:** En aquest cas el dissolvent utilitzat és una substància grassa, com per exemple vaselina, lanolina u olis. Són sòlids a temperatura ambient, però es reblaneixen amb la fricció amb la pell, tenint una major absorció cutània.

**i) Banys:** Immersió del cos o una part amb aigua que conté preparats medicinals. Com a exemples tenim els banys de mans, peus o de seient.

**j) Cataplasmes:** Material amb consistència pastosa obtingut de la trituració de les parts desitjades de la planta (fulles, arrels, fruites o llavors). S'aplica de manera tòpica a la pell tapant-lo normalment amb una gasa, bena o drap, amb un contacte directe prolongat sobre la pell.



**k) Compreses:** Gasa o drap banyat amb líquid obtingut prèviament i aplicat sobre la pell un temps determinat. Més fàcil aplicació que les cataplasmes, però suposadament amb una acció menys intensa.

**l) Foments:** S'apliquen com les compreses, però amb el líquid a la màxima temperatura possible. Normalment s'hi apliquen amb dos draps més, un per baix que protegirà la pell i un per dalt que conservarà la calor.

**m) Locions:** S'estén una tisana o suc sobre la pell, amb les mans o amb un drap mullat en el líquid.

**n) Bafs:** inhalacions profundes i repetides del vapor que desprèn un líquid bullent, normalment una tisana preparada prèviament. Freqüentment s'ajuda de una tovallola al cap per a evitar que el vapor s'escape. Un dels seus avantatges és l'aportació d'humitat, que afavoreix l'eliminació de secrecions de la via respiratòria.

**o) Gàrgares o glopeigs:** Aplicació d'una tisana a l'orofaringe. Es pren un poc del líquid a la boca, s'alça el cap amb la glotis tancada i s'exhala aire de forma lenta però prolongada, normalment pronunciant suaument la lletra "a". La seua finalitat és recobrir la mucosa de l'orofaringe, netejar per un efecte mecànic, aportant un efecte suavitzant i antisèptic.

**p) Rentats bucal:** Mobilització a la boca d'un líquid, normalment una tisana preparada prèviament. Aporta uns efectes similars a les gàrgares però limitada a nivell bucal.

**q) Col·liris:** Líquids aplicats als ulls, normalment en quantitat d'unes gotes, emprats per a les afeccions dels ulls i les parpelles. Solen ser infusions o decoccions, amb poca concentració per a intentar no produir irritacions.

**r) Rentats oculars:** Compresa mullada que s'exprimeix al front per a deixar que el líquid passe per l'ull. Normalment s'utilitzen infusions o decoccions.

**s) Ènemes (llavats):** Preparació líquida que s'introdueix en l'intestí gros, a través de l'anus. Normalment s'ajuda d'un introductor que sol ser de goma, untat amb oli o vaselina. S'ha d'intentar mantenir durant un temps. S'hi solen utilitzar infusions o

decoccions a temperatura corporal, Aporten un efecte local útil en cas d'estrenyiment, hemorroides o parasitosi intestinal.

t) **Irrigacions vaginals:** Preparacions similars al ènemes però introduïts per via vaginal.

## 1.2 ESTAT ACTUAL DEL CONEIXEMENT

### 1.2.1 Estat de la terminologia mèdica científica en català

Els primers escrits de llenguatge mèdic especialitzat en llengua catalana es remunten a l'època medieval, encara que aquesta llarga existència temporal no guarda relació amb la quantitat d'obres, ja que trobem relativament poques referències si comparem amb altres camps del coneixement o amb altres llengües.

Un dels primers autors destacats a la història és Ramón Llull, un escriptor, filòsof teòleg i missioner mallorquí del segle XIII, considerat com un dels primers autors literaris rellevants en català i un dels primers a utilitzar una llengua romànica per a transmetre coneixements. La seua obra *Començaments de medicina*, escrita entre 1274 i 1278, fou segurament fruit de la seua estada a Montpeller, on es localitzava l'escola de medicina més influent a l'Europa de l'època. En ella, Llull intenta proporcionar un marc teòric nou, l'*Art*, a partir del qual es poden desenvolupar els diversos camps de la medicina (diagnòstic, terapèutica,...) (44).

Un altre dels primer autors importants va ser Arnau de Vilanova. El seu origen concret no ha sigut plenament aclarit, però es pensa que pogué ser valencià. Se'l va conèixer com al metge de reis i papes, al estar al servei de reis d'Aragó i Sicília i de diversos papes. Encara que escrivia indistintament en català o llatí, per al llenguatge mèdic només va emprar el llatí, però els seus treballs van ser traduïts posteriorment al català. La seua obra més rellevant va ser *Regimen Sanitatis ad regum Aragonum*, escrit entre 1305 i 1308, en la qual s'establia un règim de vida sana per al rei Jaume II d'Aragó. Establia recomanacions alimentaries, higièniques, el lloc on instal·lar la cort, l'exercici, el bany, l'alimentació, la beguda, el son o les emocions. Escrita originàriament en llatí, va

ser traduïda al català molt poc després pel cirurgià Berenguer de Sarriera a instàncies de la reina Blanca d'Anjou, constituint una obra de referència durant llarg temps (45).

Al segle XIV es van traduir al català algunes importants obres mèdiques clàssiques originàriament escrites en àrab, fet que va contribuir a la transmissió dels coneixements de la medicina àrab a l'Europa llatina medieval. Destaca *El llibre de les medecines particulars*, un repertori de terapèutica farmacològica feta pel metge andalusí Ibn Wafid, que es pensa va ser traduït al català per un jueu de la corona d'Aragó. Un altre va ser *El llibre dels medicaments simples*, de l'enciclopedista andalusí nascut a Dènia Abu-S-Salt Umayya, que va ser traduït pel propi Arnau de Vilanova. Està considerat com una de les obres fonamentals en les que es s'origina la farmacologia moderna, al establir les relacions entre les dosis medicinals i la intensitat d'acció terapèutica (46).

Entre els segles XIV i XV van ser traduïts al català diverses obres mèdiques de referència escrites en llatí. Així, trobem la traducció feta per Guillem Correger de Majorca de l'obra *Cirurgia* del metge bolonyès Teodorico Borgognoni. Aquesta obra tracta en quatre volums quasi tots els aspectes de la cirurgia medieval, destacant aspectes com el tractament sec de les cicatrius o la importància d'allunyar la pol·lució de les ferides abdominals i toràciques. També destaca la traducció de Bernat Casaldòvol i Jeroni Masnovell de l'obra *Cirurgia magna* de Guiu de Chaulhac. Es compon de 450 pàgines i consta d'una introducció i set llibres. Redactat en un estil clar i ordenat, són especialment interessants les experiències sobre el tractament de cataractes i hèrnies i la descripció de les formes de la pesta. Una altra obra és l'*Speculum al foder*. Es tracta d'un breu tractat de medicina pràctica, d'autor anònim, datada a principis del segle XV, destinada a la profilaxi sexual masculina. Conté molts elements lèxics del llenguatge d'especialitat provinents del fons grecollatí de l'època. A més de la seua singularitat, té un gran valor lingüístic al ser un text que exemplifica molt bé la transmissió de la medicina àrab a l'Europa llatina medieval (47,48).

Aquest procés de traducció al català de textos escrits en llatí (la llengua culta) o l'àrab (una llengua veïna) ve condicionat per dos fenòmens que començaren a desenvolupar-se en aquesta època. El primer va ser la progressiva professionalització de la medicina. Aquesta va passar de ser una activitat tradicional, en mans de clergues i pràctics sense coneixements teòrics, a convertir-se en un sistema professional organitzat,

amb estructures institucionalitzades d'aprenentatge (escoles i universitats), diferenciacions socioprofessionals, mètodes de control i associació gremial. El segon va ser la medicalització de la societat, amb la progressiva difusió i penetració social de la medicina i una creixent valoració social dels seus professionals (45).

El fenomen mèdic que va originar els primers textos mèdics originals en català va ser l'epidèmia de pesta negra de mitjans del segle XIV. El considerat com a primer treball mèdic escrit originàriament en català és el *Regiment de preservació de pestilència* de Jaume d'Agramunt, datat a l'any 1348. A aquesta rellevància lingüística se li afegeix la seua importància científica, en ser un dels primers tractats mèdics d'aquest gènere. Està concebut com un tractat profilàctic amb el qual l'autor intentava, amb un llenguatge planer, prevenir a la població general davant l'epidèmia de pesta negra que amenaçava la ciutat de Lleida. Inclou tota una elaborada explicació de la malaltia, basada en els pressupòsits de la filosofia natural. Curiosament, el propi autor va morir a l'any següent degut a la mateixa pesta (44,45,47).

Aquest gènere mèdic originat per a la prevenció de la pesta, amb una marcada dimensió pràctica, va tindre una llarga presència en català. Destaca també el metge Lluís Alcanyís, nascut a Xàtiva, amb especial importància històrica per dos motius. Un és que fou el primer catedràtic de medicina de la recent creada Universitat de València. L'altre és que va ser l'autor de la primera obra mèdica originalment escrita en català que arribà a la impremta moderna, el *Régim preservatiu e curatiu de la pestilència*. Concebut com un tractat mèdic sobre la pesta que fos accessible a la burgesia valenciana, manté eixe caràcter pràctic i divulgatiu. Presenta l'estructura pròpia dels tractats de pesta: dues grans seccions (un regiment preservatiu i un regiment curatiu) precedides d'una breu introducció sobre la naturalesa i procedència de la pestilència. La secció principal és la de la preservació, no només del cos (mitjançant remeis dietètics i medicinals) sinó també de l'ànima, atès que la pràctica mèdica medieval estava adreçada fonamentalment a la prevenció. D'altra banda, la part del règim curatiu s'adreça a un públic més especialitzat (metges, cirurgians i apotecaris) amb remeis dietètics, medicinals i quirúrgics per a ajudar a guarir la pesta (44,47).

A l'actualitat trobem disponible un valuós recurs per a l'estudi de les treballs en aquest camp durant els segles XII-XVI. Es tracta d'una base de dades en línia del projecte

anomenat *Sciència.cat*. Posa a l'abast de la comunitat acadèmica i del públic en general una part del patrimoni històric català: aquell constituït per les obres de caràcter científic i tècnic que circularen en llengua catalana (en redacció original o en posterior traducció) durant els últims segles de l'Edat Mitjana i es primers del Renaixement (49).

Entre els segles XVI i XIX la literatura científica i mèdica en català és progressivament més escassa. El prestigi científic i acadèmic del que encara gosava el llatí i el prestigi social i polític que començava a assolir el castellà (afavorit pels Decrets de Nova Planta) feren que els textos en català foren cada volta menys habituals al llarg d'aquest període. No obstant això, factors com el desconeixement d'aquestes llengües per part de la població general i l'arrelament de noms catalans per a designar a malalties i remeis afavoriren l'aparició de textos en català. Trobem obres aïllades de Pediatria i Obstetrícia, així com més nombrosos vocabularis farmacològics, índex o relacions de remeis i receptaris (50-52).

El català progressivament va perdent rellevància en la ciència mèdica, com posa de manifest l'inventari d'obres fet per Eudald Canibell. Així, els textos en català van disminuint progressivament, passant de ser el 100% al segle XIV, el 30% al segle XVI, el 12% al segle XVIII i finalment solament el 3.5% al segle XIX. En tot aquest període que hem repassat fins ara, no trobem cap obra en forma de recull de vocabulari o de diccionari que, d'una forma general, intente recollir tots els termes de la ciència mèdica (51).

És a començament del segle XX, coincidint amb el ressorgiment de la llengua a nivell social, quan canvia la tendència i trobem una progressiva major utilització del català dins l'àmbit científic. Un dels fets clau en aquest sentit va ser la creació de l'Associació de Metges en Llengua Catalana, amb una sèrie de congressos organitzats per aquesta entitat. Els professionals van reflectir la necessitat de la normalització lingüística també al camp de la medicina, per tal de fer front als diversos problemes que presentava la llengua al terreny científic (53).

La considerada com a primera obra magna de la terminologia mèdica científica en català és l'anomenat *Diccionari de Medicina*, coordinat per Manuel Corachan. Fou escrit a fascicles entre el 1932 i el 1936, acabant-se pocs dies abans de l'inici de la Guerra Civil Espanyola. Consta de més de 800 pàgines, amb un ampli recull de termes científics i

populars, fet gràcies al treball de 77 professionals de les ciències de la salut (metges, farmacèutics i odontòlegs) i vuit no sanitaris (filòlegs, bibliotecaris i arxivers). Compta amb la correspondència castellana i francesa dels mots i té vocabularis castellà-català i francès-català. Aquest diccionari pretenia ajudar als metges per a poder escriure els seus treballs, registrar les expressions que empren els malalts i ajudar a posteriors traduccions de textos i manuscrits antics. Va ser una gran ferramenta decisiva per a constituir un català mèdic científic amb totes les garanties mèdiques i filològiques, prestigiant la llengua des d'una perspectiva acadèmica i purificant-la d'elements nocius com neologismes, barbarismes, castellanismes,... Les circumstàncies bèl·liques immediatament posteriors al seu llançament van fer que l'obra tinguera una difusió limitada (54).

Després de la guerra civil espanyola, la línia de publicacions i d'estudis encetada al primer terç del segle XX es va veure truncada. Les condicions polítiques i socials de la postguerra i la censura i represàlia per qualsevol aspecte cultural del català per part del govern d'aleshores van fer que la producció en català científic es vera relegada a la clandestinitat i l'exili (53).

A finals dels anys setanta i principis dels vuitanta del segle XX tenen lloc altres esdeveniments històrics molt influents per a l'ús del català en la medicina. A l'Espanya de la transició democràtica, es promulguen els estatuts d'autonomia de Catalunya, Comunitat Valenciana i Balears. Açò va comportar l'aprovació de diferents lleis de normalització lingüística, contribuint a que el català mèdic científic avancés i es consolidés gràcies a nombrosos treballs, igualment que passà amb la resta de la llengua. Així, trobem obres en diferents formats com són manuals, diccionaris, reculls de lèxic mèdic o vocabularis d'equivalències amb altres llengües. Totes aquestes contribucions personals contenen informació terminològica molt valuosa, ajudant a enriquir el llenguatge mèdic científic en català (55-60).

Entre aquestes últimes obres destaquem, pel seu valor divulgatiu, el *Diccionari mèdic essencial* de Daniel Palomeras. Recull més d'un miler de veus del llenguatge mèdic, però amb un caràcter eminentment pràctic, pensant en la divulgació de termes mèdics entre el públic general no relacionat amb la sanitat (60).

Cal destacar una decisiva novetat que apareix en aquesta època, com és el fet de que les autoritats comencen a prendre part activa i promouen la normalització de la

terminologia mèdica en català. És particularment important en aquest sentit el TERMCAT (Centre de terminologia catalana), que s'encarrega de garantir el desenvolupament i la integració de la terminologia en llengua catalana en els sectors especialitzats (5, 61,62).

Altres organismes oficials relacionats amb la salut també intenten contribuir, ajudant amb la normalització de la denominació formal de les malalties. Les conselleries de sanitat de la Generalitat de Catalunya, el Govern d'Andorra, la Generalitat Valenciana i el Govern de les Illes Balears portaren conjuntament a terme el treball de traducció de la 9<sup>a</sup> *Classificació Internacional de les Malalties de l'Organització Mundial de la Salut (CIM-9-MC)* (63-65). Més recentment, s'ha traduït la darrera 10<sup>a</sup> versió d'aquesta mateixa classificació (*CIM-10-CM*) per part de la Generalitat de Catalunya (66-68).

Com a continuïtat del diccionari de Corachan, als anys setanta es va fer *Vocabulari Mèdic*, coordinat per Josep Alsina, concebut com una obra més reduïda en espera de poder dur-se a terme una profunda actualització del diccionari. Malgrat això, es va convertir en una obra clàssica amb un valor permanent. Depura amb una rara perfecció els termes mèdics catalans utilitzats fins llavors, recollint nombroses veus popular i tradicionals, a més de termes utilitzats per autors catalans des del segle XIV (69).

La posterior actualització i ampliació d'aquesta obra també s'ha convertit en una altra de les obres magnes de la terminologia mèdica científica en català, el *Diccionari Enciclopèdic de Medicina*. Publicat el 1990, va ser promogut per l'Acadèmica de Ciències Mèdiques i de la Salut de Catalunya i Balears amb la col·laboració de l'Institut d'Estudis Catalans, sent Oriol Casassas el seu coordinador. És una obra concebuda per a ser una referència per als estudiants i professionals de les ciències de la salut. Es va convertir en el diccionari especialitzat en medicina més extens en català, amb 56.250 entrades i les subentrades corresponents, equivalències en llengua alemanya, anglesa, castellana, francesa i italiana, indicacions etimològiques, notes biogràfiques dels epònims i una taula de nomenclatura anatòmica internacional. Inclou termes pertanyents a cadascuna de les branques de la medicina científica, termes de ciències relacionades (física, química, biologia,...) i alguns termes mèdics populars estesos d'una forma generalitzada (70).

Ja al segle XXI, degut als constants descobriments científics dels darrers anys, es va fer una segona edició d'aquest *Diccionari Enciclopèdic de Medicina*, coordinat per Màrius Foz, Eduard Llauradó i Joaquim Ramis. Es van reduir les entrades a 48.000 (amb les subentrades corresponents), eliminant les considerades obsoletes o les que no pertanyien estrictament a terminologia mèdica. Per tal d'adaptar-lo a les noves tecnologies, també es va fer una versió electrònica a la que pot accedir-se mitjançant la internet, on es poden consultar les 120.000 definicions de 61 àrees temàtiques. En cada terme es pot trobar la categoria gramatical i l'àrea temàtica, i en molts d'ells també hi ha sinònims, termes relacionats, equivalències en altres llengües i informació etimològica. Incorpora imatges, quadres i taules (71).

Als darrers anys trobem altres obres destacables al camp de la terminologia mèdica. Hi ha publicacions en forma de cursos pràctics, on s'intenta facilitar la comprensió del vocabulari mèdic habitual per profà en la matèria, recopilant els elements que permeten un coneixement bàsic de la terminologia mèdica en català (72). També apareixen publicacions específicament dissenyades per a l'aprenentatge a l'àmbit universitari de les ciències de la salut. Trobem un vocabulari bàsic d'infermeria multilingüe (amb equivalències en català, castellà, francès i anglès) (73). També un vocabulari de semiologia, recopilant els elements que permeten un coneixement bàsic de la terminologia mèdica en català, amb llistes d'arrels, sufixos i prefixos i de termes amb significats particulars (74).

Existeix un creixent interès en la medicina per part del camp de la terminologia. Apareixen cada volta més publicacions a revistes específiques terminològiques dedicades a aspectes mèdics. Un bon exemple és la revista *Terminalia*, que al 2013 publicava un dossier amb varies obres de terminologia mèdica. En ell trobem un repàs a aspectes diversos com per exemple la història de les publicacions específiques, la tecnologia de la informació relacionada amb la sanitat, articles d'opinió o ressenyes d'obres de referència al camp de la terminologia (75-79).

Apareixen també cursos específics de formació en terminologia mèdica, concebuts amb la idea d'adquirir els coneixements necessaris per a intentar utilitzar la terminologia mèdica amb propietat, fluïdesa i ple domini (80).



Unes altres fonts on trobem treballs sobre terminologia mèdica són les investigacions de les tesi doctorals. Trobem un treball de revisió sobre tesi doctorals de terminologia catalana en general fetes a l'àmbit universitari lingüístic català. Durant el període 1999-2010, un 29% de les tesis fetes sobre terminologia pertanyien a l'àrea de coneixement de la medicina, prova del creixent interès que aquest camp desperta al personal investigador, com és el cas del present treball (81).

A l'àmbit de la Comunitat Valenciana destaquen dues obres editades per la Conselleria de Cultura de la Generalitat Valenciana. La primera és el *Vocabulari Mèdic* de Joaquim Martí Rodríguez, adreçada al públic general. La segona és el *Vocabulari de Medicina* de Josep Lacreu, obra promoguda conjuntament amb les universitats per a ser referència d'alumnes i professors en l'assimilació del vocabulari mèdic als nivells superiors de l'ensenyament (82,83).

Tota aquesta progressió de treballs en aquest darrer període és tan gran que comencen a aparèixer obres dedicades específicament a un camp concret o a una especialitat mèdica. Com a exemple, trobem treballs sobre disciplines bàsiques de la medicina com anatomia, anàlisi clínics, farmacologia o anatomia patològica (84-87).

En el camp de les especialitats mèdiques, cal destacar la *Col·lecció de Reculls Lexicogràfics Berenguer-Sarriera*. Aquesta col·lecció creada per la Generalitat de Catalunya té com a objectius difondre, actualitzar i millorar el lèxic de les diverses especialitats mèdiques i, en darrer terme, aconseguir la normalització de la llengua catalana en l'àmbit científic i sanitari. Trobem treballs sobre especialitats com diagnòstic per la imatge, cardiologia, medicina preventiva, dermatologia, neurologia, ortopèdia, medicina digestiva, psiquiatria o ginecologia i obstetrícia (88-96).

A aquesta col·lecció trobem una obra que tracta sobre l'especialitat mèdica que ocupa aquest treball. El primer autor és Oriol Casassas i el títol és *La Pneumologia al peu de la lletra*. Aborda el llenguatge des d'un punt de vista tècnic, amb breus explicacions de significats i recomanacions sobre l'ús dels termes més freqüents dins la Pneumologia (97).

### **1.2.2 Estat de la terminologia mèdica popular en català**

Si a l'anterior apartat es destacava l'escassetat de treballs sobre la terminologia mèdica científica, la terminologia popular en català ha sigut encara molt menys documentada. Com ja s'ha vist abans, hi ha obres que tenen com a objectiu primari recollir terminologia mèdica científica, però que recullen alguns termes populars. Es tracta d'elements aïllats dins del conjunt de les obres amb una gran majoria de termes científics. Tal volta aquests termes populars estan inclosos per ser els més estesos entre els malalts i així ser familiars als metges. En aquest sentit destaquen el *Diccionari de Medicina* de Corachan i el *Diccionari Enciclopèdic de Medicina* (en les seues dues edicions). Dins de tota l'extensa informació d'aquestes obres magnes de la terminologia mèdica científica en català, s'inclouen termes populars que són de gran interès (54,71,72).

També es pot extraure molta terminologia mèdica popular d'altres treballs de caràcter general, no mèdics, però que contenen amb termes amb un gran interès des del punt de vista mèdic. En aquest sentit, destaquen dues obres amb un gran valor pel que fa al llenguatge popular.

La primera és un treball publicat l'any 1900 pel metge Oleguer Miró i Borràs titulat *Aforística mèdica popular catalana*. Està considerat com a una obra magna dins del camp de la paremiologia, ciència que estudia les parèmies, enteses aquestes com el conjunt d'expressions d'ús popular que representen d'una manera objectiva pensaments, pautes de vida i sentències (incloent principalment frases fetes i refranys). L'obra fa un recull de 1037 parèmies en català i es busca el seu equivalent en altres llengües com llatí, castellà, francès, anglès o alemany. Suposa el primer assaig sobre aforística mèdica catalana i és un referent per conèixer l'evolució d'aquesta des de l'obra hipocràtica fins a l'època contemporània. Dins d'aquestes parèmies es poden trobar valuosos elements de lèxic mèdic popular, pel que aquesta obra és força interessant des del punt de vista de la terminologia (98).

La segona és un recull de cançons populars de Mallorca, pacientment recollides durant 40 anys per Mossen Guinard, un franciscà mallorquí. Publicat en quatre volums entre els anys 1966 i 1975, l'obra duu per títol *Cançoner popular de Mallorca*. Trobem unes vint mil peces recollides, amb quasi cinquanta mil variants, el que fa una idea de l'exhaustivitat de l'obra. Les cançons estan dividides per temes, trobant uns apartats d'especial interès mèdic com són cos humà, malalties, salut o mort. En les lletres de les

cançons trobem elements de terminologia mèdica popular en català, molt valuosos per la citada escassetesa que aquests tenen. Posteriorment, el digestòleg mallorquí Antoni Obrador es va basar en aquesta obra per a abordar la terminologia mèdica analitzant aquest cançoner. (99).

A algunes especialitats concretes sí que trobem treballs específics que recullen específicament terminologia mèdica popular. Aquests treballs els trobem al camp de la Dermatologia, on el llenguatge popular pareix adquirir una riquesa major que a altres especialitats. Açò segurament pot estar en relació amb la major expressió externa de les malalties dermatològiques, el que fa que siguin més fàcilment apreciables per part dels malalts. Trobem un treball que recull termes científics, però que també incorpora termes populars, com és el *Vocabulari català de termes científics i populars dermatològics* de Jaume Peyrí (55).

Al últims anys trobem un treball específicament dissenyat per a recollir termes populars relacionats amb la Dermatologia. Aquest s'anomena *L'expressió Dermatològica al llenguatge popular valencià, amb especial referència a la comarca de la Marina Baixa*, que va constituir la tesi doctoral de la Dra. Regina Ramón i Sapena. Es tracta d'un exhaustiu treball de recull de vocabulari popular dermatològic, tant procedent de fonts escrites com orals. Es completa aquesta part terminològica amb altres apartats que recullen paremiologia i terapèutica popular en relació amb les malalties dermatològiques. A més a més, és d'especial interès perquè coincideix amb part de l'àmbit geogràfic del present treball, com és la comarca de la Marina Baixa (100).

### **1.2.3 Estat de la terminologia pneumològica popular en català**

Si a l'apartat anterior es destacava l'escassetesa de treballs sobre terminologia popular en català al conjunt de la medicina, com és lògic pensar, molt més escassos són els treballs dins l'àrea específica de la Pneumologia.

Com s'ha comentat abans, la *Col·lecció de Reculls Lexicogràfics Berenguer-Sarriera* té una obra específica sobre aquesta especialitat. Oriol Casassas és l'autor principal de l'obra anomenada *La Pneumologia al peu de la lletra*. La seua limitació és

que aborda exclusivament el llenguatge actual des del punt de vista tècnic i no fa referència específicament al llenguatge popular (97).

Només trobem un treball específic de llenguatge popular pneumològic en català, fet pel Dr. Eusebi Chiner i Vives, un dels directors d'aquesta tesi doctoral. Es tracta d'una comunicació a un congrés de la Societat Valenciana de Pneumologia, que va ser posteriorment premiada com a millor comunicació oral. El seu títol és *El llenguatge pneumològic a les comarques de la Marina i l'Alacantí*. Fa un recull de llenguatge popular dins la Pneumologia, fruit del treball de l'autor a aquesta àrea geogràfica i a aquesta especialitat mèdica. Es classifiquen els termes segons facen referència a l'anatomia, els signes i símptomes o a les malalties respiratòries. Per la singularitat al seu camp del coneixement i per la seua proximitat a l'àmbit geogràfic, aquest treball té un gran valor i constitueix una referència per a la present tesi doctoral (101).

#### **1.2.4 Estat de la terapèutica mèdica tradicional valenciana**

La terapèutica mèdica tradicional es basa fonamentalment, com ja s'ha vist abans, en les creences i l'empirisme. Al primer grup es troben els rituals basats en la màgia, que a l'àmbit de la Comunitat Valenciana solen adquirir, amb molta freqüència, un component religiós, degut a la forta influència social de la religió catòlica (102).

Dins dels remeis que podríem considerar com a propis de la nostra cultura, destaca el remei anomenat *trencar l'enfit*. Rep altres noms com *passar la cinta o llista*, *trencar la "parà"* o *medir*. S'usa per a la indigestió o enfit i està amplament estès a moltes comarques. Les persones que practiquen aquest remei solen ser dones pertanyents a l'entorn familiar o veïnal dels malalts, sense tindre caràcter d'ocupació. El ritual el du a terme la persona experta, que mesura el nivell de l'enfit amb l'ajuda d'un mocador o cinta. El malalt aguanta un extrem del mocador o cinta a l'altura de l'estómac i la *medidora*, situada a l'extrem oposat, mesura tres voltes la distància a colzes, al mateix temps que es senya i resa una oració secreta en veu baixa. Aquesta oració només es pot transmetre un dia concret, que es considera com a sagrat, habitualment Dijous o Divendres Sant. Si en el primer mesurament la mà de la *medidora* arriba a una altura superior a l'estómac, queda establert el diagnòstic d'*enfit, parada* o "*parà*". En aquest cas, es continua mesurant tres

voltes al llarg de tres dies consecutius fins a resoldre la malaltia, la qual cosa ocorre quan el mesurament assoleix de nou el punt on el pacient sosté el mocador o cinta. Aquest remei és el més característic del nostre àmbit cultural, havent sigut documentat a molts treballs científics (42,43,103).

Altre element màgic o religiós característic del nostre àmbit cultural és el *saludador*, persona considerada capaç de restaurar la salut mitjançant la seua saliva o alè, degut a que se li atribueix poder per certes circumstàncies màgiques com nàixer en determinats dies, plorar en el ventre de sa mare o haver nascut amb samarreta (voltat pel sac vitel·lí). Hi ha referències de la seua existència fins a finals del segle XX a poblacions del nostre entorn, com per exemple Benidorm (40).

Altres remeis màgics característics de la nostra cultura són *traure el sol del cap*, utilitzar per a tractar la insolació, *llevar el mal d'ull*, especialment en el cas de xiquets, tractaments per a les *berrugues* (amb moltes varietats) o *posar les canyes*, per a tractar la lumbàlgia. També tots ells han sigut documentats amb anterioritat a diversos treballs (42,43,104,105).

D'especial interès per estar localitzat específicament a l'àmbit d'estudi del present treball es el fet per Regina Ramón i els dos directors d'aquesta tesi doctoral. En ell, trobem comentaris sobre alguns aspectes de la medicina màgica-religiosa de la comarca de La Marina. Trobem remeis com són *trencar els golls*, *traure el sol del cap*, *trencar l'enfit* o tractar el *mal d'ull* a les nostres comarques. També s'analitza algunes malalties específiques que es beneficien d'un tractament màgic com són les berrugues o el mussol entre altres. Es repassen els sants sanadors i es comenten alguns professionals sanitaris que basaven la seua activitat sanadora en rituals i oracions màgiques (106).

Però els principals elements d'aquesta terapèutica tradicional estan en relació amb la fitoteràpia o ús de remeis extrets a partir de les plantes medicinals. Principalment, aquests remeis es prenen per via digestiva en forma de tisanes (principalment infusions). Açò comporta uns efectes sistèmics, ja que després d'absorbir-se a la mucosa digestiva, els principis actius de les plantes passen a la sang i es distribueixen per tot el cos. És en aquesta varietat de remeis on més profusió de literatura sistemàtica trobem. A l'estudi d'aquest terreny no li falten dificultats, principalment degudes a l'amplíssima varietat botànica que trobem a les nostres terres, la gran profusió de denominacions i sinònims

que s'utilitzen i el diferent ús que d'una determinada espècie pot fer-se (podent trobar grans diferències d'unes comarques a altres). A més, és destacable que quasi tots els treballs aborden el tema des de la perspectiva de la botànica, amb menys treballs fent-ho des d'una perspectiva mèdica (106-109).

Destaca per la seua singularitat un glossari manuscrit que apareix inclòs dins d'un exemplar del llibre italià *Herbario nuovo*, escrit al segle XVI pel metge i botànic italià Castore Durante,. El títol del glosari és *Repertori de las Herbas que se troban en lo presente Llibre en Idioma Cathalá*. Recull per ordre alfabètic els noms catalans populars de les plantes descrites al llibre (110).

El principal treball de referència en el camp de la fitoteràpia és el llibre *Plantas medicinales: el Dioscórides renovado*, on Pius Font Quer fa un extens i sistemàtic recull de les plantes medicinals de la Península Ibèrica. Després de més de vint anys de recollida, aquesta obra conté la descripció de 678 espècies, acompanyades d'altres elements de gran ajuda per a la seua identificació, com són 752 figures originals, 58 mapes i 33 làmines. A més del seu nom científic, es detallen les seues diferents denominacions i variants en totes les llengües (castellà, portuguès/gallec, català i euskera). Conté profuses descripcions de les plantes, a més de figures, per tal de facilitar la seua identificació. Trobem explicacions sobre floració, cria i recol·lecció. El més interessant des del punt de vista mèdic, és la relació que fa (per a totes les parts de la planta amb interès) de la composició dels seus principis actius, les virtuts que se li atribueixen i la descripció detallada dels remeis populars per als que s'utilitza. Completa la informació de cada planta amb referències històriques sobre el seu ús i també amb referències geogràfiques, moltes d'elles provinents de les nostres comarques (111).

Un altre treball amb similar àmbit geogràfic que l'anterior és el llibre *Plantas Medicinales de la Península Ibérica e Islas Baleares*, del autors Peris, Stübing i Romo. L'obra està concebuda com a una guia que, de forma sintètica, arregleue la informació sobre plantes medicinals adaptada al coneixements actuals de Medicina, Farmàcia i Botànica. Per a facilitar la identificació de les plantes, trobem fotos en color i mapes de distribució (112).

Específicament al nostre entorn més proper trobem dos treballs destacats. El primer és *Plantas medicinales de la Comunidad Valenciana* de Gerardo Stübing. Conté un estudi

monogràfic de la major part de les plantes medicinals que poden encontrar-se a la Comunitat Valenciana, amb dades de biologia, farmàcia i etnobotànica. També s'inclouen índexs dels noms científics i dels noms populars, així com fotografies per a ajudar a la identificació de les plantes (113).

L'altre treball destacat al nostre entorn en el camp de la fitoteràpia és el *Costumari Botànic*, amb els seus tres volums, de Joan Pellicer. Conté un detallat recull de noms populars de les plantes, amb moltes variants locals. A més d'interessants dades ecològiques, el treball està centrat des del punt de vista de l'etnomedicina i trobem valuoses dades antropològiques (114-116).

Pel que fa a remeis basats en animals, és a dir l'anomenada zooteràpia, destaca pel seu valor històric un valuós tractat del segle XVI escrit per Manuel Dias Calatayud, anomenat el *Tresor de Beutat*. Inclou descripcions de més de 200 fórmules usades com a remeis, consells cosmètics i diferents tractaments específicament adreçats a les dones de la època. Encara que majoritàriament els remeis estan basats en la fitoteràpia, trobem alguns que es basen en la zooteràpia, descrivint les parts concretes dels animals a utilitzar i la seua forma de preparació (117).

### **1.2.5 Estat de la terapèutica pneumològica tradicional valenciana**

Al camp de l'especialitat de Pneumologia i al nostre entorn només trobem un treball específic de terapèutica pneumològica tradicional, fet pel Dr. Eusebi Chiner i Vives: *El llenguatge pneumològic a les comarques de la Marina i l'Alacantí*. A més de recollir llenguatge popular pneumològic, com ja s'ha vist a apartats anteriors, aquest treball té una part dedicada a recollir els remeis populars relacionats específicament amb la Pneumologia (101).

No tenim constància de cap altra revisió sistemàtica dirigida específicament a la medicina respiratòria al nostre entorn geogràfic.

### 1.3 INTERÉS I JUSTIFICACIÓ DEL TEMA

L'escassetat de treballs sobre la terminologia i la terapèutica populars al nostre entorn ja podria per si mateix justificar aquest treball. Com hem vist, major és la manca al camp específic del coneixement de la Pneumologia, la qual cosa afegeix més interès encara. Però, a banda d'intentar omplir part d'aquest buit en el coneixement, altres són els motius d'interès que justifiquen la realització del present treball:

a) Aportar a la nostra medicina popular una mena de coordenades a l'espai-temps, al estudiar aspectes d'aquesta dins la nostra cultura i en el nostre temps. Açò podria informar-nos sobre els diversos condicionants que han influït en la medicina popular, com podrien ser característiques culturals, estructures socials o situacions històriques. També podria aportar informació sobre les relacions de la nostra medicina popular actual amb la medicina científica i amb altres medicines que han existit al nostre entorn al llarg de la història (36,109).

b) Identificar aspectes de la nostra cultura relacionats amb la salut i la malaltia, contribuint a analitzar el seu origen i el seu sentit des d'una perspectiva principalment mèdica (35).

c) Millorar la relació metge-malalt. Com ja s'ha tractat anteriorment, la relació metge-malalt és la principal font d'informació de la que disposa el metge per a obtenir informació, formular el diagnòstic, donar informació i prescriure el tractament. Aquesta relació aborda un episodi de malaltia o pèrdua de salut des de diferents punts de vista, utilitzant paràmetres i sistemes de valors diferents. Adquireix especial importància identificar els possibles matisos al llenguatge del malalt i en quins termes s'expressen. Diversos treballs a la literatura mèdica científica demostren que les diferències en la llengua poden ser una barrera per aquesta relació metge-malalt (22,23,30). Minimitzar aquestes diferències en la llengua podria contribuir de manera decidida a millorar la comunicació metge-malalt. A més de ser capaç de comprendre les explicacions del malalt, aproximar-se al seu món li dona al metge coneixements per a poder fer servir un llenguatge comprensible a l'abast del malalt, per a que la informació també li arribi a aquest d'una forma òptima. Així, el domini per part del metge de tots aquests aspectes



pot ajudar a una millor comunicació metge-malalt en ambdós sentits, contribuint a la millora de la relació metge-malalt (118,119).

d) Millorar la salut dels nostres malts. La evidència científica ha demostrat que la millora en la relació metge-malalt té efectes positius en la pròpia salut dels malalts. Els beneficis s'han observat en termes de tolerància al dolor, temps de guariment de la malaltia, alentiment del creixement de tumors i funció diària (120-123).

e) Contribuir a la millora del sistema sanitari. Els beneficis sobre la salut que comporta la millora de la relació metge-malalt han demostrat a alguns treballs disminucions en estada mitjana hospitalària, costos sanitaris i freqüència de consultes mèdiques (123)

d) Combatre els efectes negatius que puguen tindre certes pràctiques de la medicina popular. El coneixement de la forma en la que els malalts afronten les malalties i l'ús que fan de la terapèutica popular ens pot aportar informació molt valuosa per a poder combatre els prejudicis que puguen tenir els malalts o ser conscients de la influència dels remeis que usen paral·lelament a les nostres indicacions terapèutiques (109).

e) Aportar informació al camp de les ciències socials. Encara que el treball es fa des d'un punt de vista mèdic, la descripció d'aspectes que formen part de la cultura popular del nostre entorn també pot aportar informació a àrees diverses com la història, la antropologia o la sociologia (38).

f) Consolidar el llenguatge mèdic en català. Encara que el treball tampoc es fa des de la perspectiva de la lingüística, la recollida de la terminologia relacionada amb la salut i la malaltia en llengua catalana pot ser interessant per a ajudar a la consolidació del llenguatge mèdic en català (majoritàriament menyspreat fins al segle XX) (44).

g) Finalment, pot ser d'interès general per a la població no mèdica. Aquest treball podria servir per a tornar a la societat tots els coneixements que aquesta ens ha proporcionat dins el camp de la medicina popular, classificats i analitzats amb la sistemàtica de la medicina científica actual.



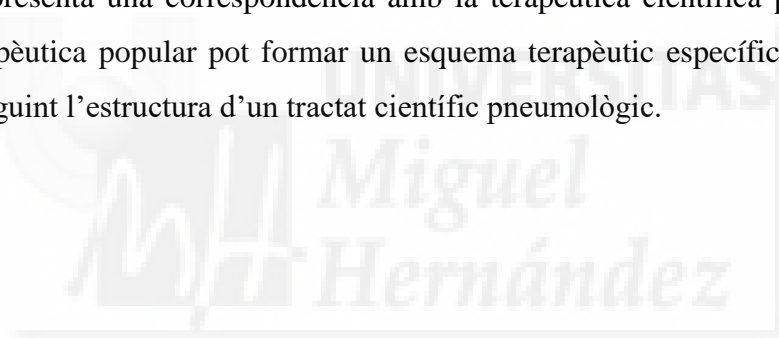
## **2. HIPÒTESI DE TREBALL**

## HIPÒTESI

El present treball tracta d'abordar dos aspectes de la medicina popular al nostre àmbit d'estudi (comarques de La Marina Baixa i l'Alacantí): el llenguatge mèdic popular i la terapèutica popular relacionades amb la Pneumologia. Així, la hipòtesi inicial és doble, al existir aquestes dues parts diferenciades de treball:

- El llenguatge mèdic popular del nostre àmbit relacionat amb la medicina respiratòria presenta una correspondència amb el llenguatge científic pneumològic. Aquest llenguatge popular pot formar un *corpus* de llenguatge específic, capaç de ser classificat seguint l'estructura d'un tractat científic pneumològic.

- La terapèutica mèdica popular del nostre àmbit relacionada amb la medicina respiratòria presenta una correspondència amb la terapèutica científica pneumològica. Aquesta terapèutica popular pot formar un esquema terapèutic específic, capaç de ser classificat seguint l'estructura d'un tractat científic pneumològic.





### **3. OBJECTIUS**

### 3.1 OBJECTIUS GENERALS

- a) Revisar la terminologia relacionada amb la medicina respiratòria dins del llenguatge popular en llengua catalana del nostre entorn geogràfic.
- b) Revisar els remeis relacionats amb la medicina respiratòria existents dins la terapèutica mèdica tradicional al nostre entorn geogràfic

### 3.2 OBJECTIUS PRINCIPALS

- a) Demostrar que existeix un *corpus* de llenguatge popular pneumològic, que és capaç d'equiparar-se al llenguatge científic de la Pneumologia.
- b) Demostrar que la terapèutica popular pneumològica pot formar un esquema de tractaments similar a l'existent a la Pneumologia científica.

### 3.3 OBJECTIUS SECUNDARIS

#### 3.3.1 Terminologia

- a) Classificar el lèxic mèdic popular relacionat amb la Pneumologia seguint l'esquema d'un tractat de Pneumologia científica actual.
- b) Fer un inventari dels termes de lèxic mèdic popular relacionats amb la Pneumologia trobats a fonts orals i escrites.

## OBJECTIUS

- c) Elaborar una definició, des d'un punt de vista científic, dels termes del llenguatge popular pneumològic.
- d) Establir equivalències amb el llenguatge normalitzat científic.
- e) Recopilar aspectes sociolingüístics d'interès d'alguns termes específics.

### **3.3.2 Terapèutica**

- a) Classificar els remeis existents a la medicina popular relacionats amb la Pneumologia seguint l'esquema d'un tractat pneumològic científic actual.
- b) Fer un inventari dels remeis de la medicina popular relacionats amb la Pneumologia trobats a fonts orals i escrites.
- c) Elaborar una descripció de la forma d'utilització dels remeis de la medicina popular relacionada amb la Pneumologia.
- d) Recollir els principis actius o els possibles mecanismes d'acció dels remeis de la medicina popular, mitjançant els quals es produiria l'efecte terapèutic sobre l'etiopatogènia de les malalties relacionades amb la medicina respiratòria.
- e) Recopilar aspectes socio-culturals d'interès d'alguns remeis populars específics.



## **4. MATERIAL I MÈTODE**

## 4.1 ÀMBIT DE TREBALL

### 4.1.1 Àmbit geogràfic i social

Resulta complicat establir uns límits geogràfics concrets per a aquest treball, ja que seria difícil en molts casos deixar d'anomenar paraules o remeïes que són comuns a tota la cultura del nostre àmbit lingüístic. A més, també resulta difícil oblidar paraules o remeïes que originàriament no eren pròpies però que han pogut ser importades.

Per tant, independentment de que delimitem el present treball d'una manera artificial per a donar-li major precisió, existiran de vegades eixides voluntàries cap a altres zones geogràfiques i socials de la nostra llengua o cultura un poc més allunyades geogràficament, per tal de poder recollir més informació d'aspectes comuns que no siguen molt coneguts.

D'una manera general, podríem situar el treball a la meitat meridional de la Comunitat Valenciana, concretament a la zona més meridional de la província de València i a la zona septentrional i central de la província d'Alacant.

Vàries son les referències històriques que correspondrien amb aquest espai actual. Situant-nos a l'època ibera preromana podria correspondre al territori ocupat pels Contestans, que estenia la seua influència entre els rius Xúquer al nord i Segura al sud. Posteriorment amb els romans, aquesta àrea es va respectar formant l'anomenada governació de *Contestania*. Durant l'època àrab, podria ser equivalent a la Taifa de Dénia o *Emirat de Dàniyya*. Ja a l'època foral, correspondria part de l'anomenada *Sotsgovernació dellà Xúquer* (una subdivisió de la Governació de València que s'estenia entre el riu Xúquer al nord i el riu Xixona o Montnegre al sud) i a part de la *Governació d'Oriola* (124-127).

A la història més recent, podríem emmarcar el treball dins de dos zones que es delimiten a finals del segle XX. Per una banda trobem el terme de *Comarques Centrals Valencianes*, que agrupa les actuals comarques de la Canal de Navarrés, la Costera, la Vall d'Albaida, el Comtat, l'Alcoià, la Safor, la Marina Alta i la Marina Baixa. Apareix dins d'un projecte de la Unió Europea de desenvolupament intercomarcal, constituint-se un Consorci per al desenvolupament econòmic sostenible d'aquest territori que, per ara,



mai ha arribat a tenir aplicació (128). D'altra banda tenim el terme *d'àrea metropolitana Alacant-Elx*, espai format per un centre, la metròpoli, en aquest cas bipolar (Alacant i Elx), i els anells externs de població i serveis formats al seu voltant (129).

Ens situaríem, per tant, a la part més meridional de les comarques centrals valencianes i la part més septentrional de l'àrea metropolitana Alacant-Elx. Aquestes zones del territori que acabem de descriure comparteixen una sèrie de característiques lingüístiques, trets socials i elements culturals comuns a totes elles, la qual cosa les fa tindre la suficient entitat per a ser estudiades en un treball com el present.

Per a tractar de donar-li la major precisió possible al treball, farem una delimitació de l'àmbit geogràfic i social d'estudi seguint l'actual divisió comarcal oficial de hui en dia. Així, de manera específica aquest treball es situarà a les actuals comarques de la Marina Baixa i de l'Alacantí. Aquesta delimitació artificial es fa per la raó de que aquestes comarques són l'entorn d'actuació professional on es situen els Departaments de Salut on treballa o ha treballat l'investigador principal, així com també els directors d'aquesta Tesi Doctoral.

La Marina Baixa comprèn els municipis de l'Alfàs del Pi, Altea, Beniardà, Benidorm, Benifato, Benimantell, Bolulla, Callosa d'en Sarrià, el Castell de Guadalest, Confrides, Finestrat, la Nucia, Orxeta, Polop, Relleu, Sella, Tàrbena i La Vila Joiosa. Conta amb una població total de 193.914 habitants, distribuïts principalment en nuclis urbans. Encara que podem destacar algunes indústries tradicionals, com la indústria de la xocolata a La Vila Joiosa, o activitats agrícoles com el conreu del nispro (o nyespro) a Callosa d'en Sarrià, l'activitat més important hui en dia és troba al sector serveis en relació al turisme. A partir de la segona meitat del segle XX, un gran desenvolupament del turisme, desplaçant les tradicionals ocupacions al sector primari pel nou sector terciari, va suposar un gran canvi social a la comarca.

Els seus límits són: al nord amb la Marina Alta mitjançant les Serres de Bèrnia, el Carrascar de Parcent i Xortà, i amb El Comtat a través de la serra de la Serrella; a l'oest amb l'Alcoià mitjançant la serra d'Aitana i amb l'Alacantí a través de la serra de la Grana i el Cabeçó d'Or; a l'est i al sud limita amb la mar Mediterrània amb una línia costanera d'uns 40 km que va des de el Morro de Toix a Altea fins al barranc de Coves a La Vila Joiosa.

## MÈTODE

Geogràficament està situada al sud de l'extrem est de les serralades subbètica i prebètica valencianes. Els cims més representatius són Aitana (1558 m) i el Puig Campana (1416 m). Des d'aquestes muntanyes la topografia davalla progressivament fins obrir-se a la façana litoral, que alterna platges amples (com les de Llevant i Ponent a Benidorm) amb petites cales (com la cala del Racó de Conill) i penya-segats (com els del Parc Natural de la Serra Gelada). Els principals cursos d'aigua que hi corren són el riu Algar-Guadalest i el Sella-Amadòrio o riu de La Vila. El clima és mediterrani, distingint-se dos ombroclimes separats per l'eix que formen les serralades d'Aitana, el Puig Campana i la serra Gelada. Al nord l'ombroclima és sec (amb precipitacions anuals entre 350 i 600 mm) i al sud és semiàrid (amb precipitacions anuals entre 200 i 350 mm) (108,130-133).

L'Alacantí inclou els municipis d'Agost, Aigües, Alacant, Busot, El Campello, Mutxamel, Sant Joan d'Alacant, Sant Vicent del Raspeig, la Torre de les Maçanes i Xixona. Té una població de 481.589 habitants. Hi ha activitats industrials (metal·lúrgica o química a Alacant, alimentària amb el torró a Xixona, la del ciment a Sant Vicent del Raspeig o la de rajola a Agost), agrícoles (com el conreu de l'ametlla a Xixona) i pesqueres (a Alacant i El Campello), però la seua principal activitat té a veure amb el sector serveis (principalment derivat del turisme). A l'igual que hem vist abans, aquest desenvolupament del sector turístic a la segona meitat del segle XX, desplaçant les tradicionals ocupacions al sector primari pel creixent sector terciari, va suposar un gran canvi social a la comarca.

Els seus límits són: al nord amb la Marina Baixa a través de les serres de la Grana i del Cabeçó d'Or; a l'oest amb el Vinalopó mitjà mitjançant les serres del Sit, Mitjana i L'Alcoraia; al sud amb el Baix Vinalopó a través de la serra Grossa; a l'est limita amb la mar Mediterrània, amb una línia costanera d'uns 40km que va des del barranc de les Coves al Campello fins a la platja del Saladar a Alacant.

Geogràficament presenta dos espais clarament diferenciats. Una zona septentrional abrupta on es troba la foia de Xixona, amb serralades que tenen com a principals cims el Cabeçó d'Or (1.210 m) i la Penya de Migjorn (1226 m). I una zona meridional formada per les terres baixes a prop de la mar on destaca la planura litoral de l'horta d'Alacant. El principal curs d'aigua és el riu Montnegre, també anomenat Riu Sec o de Xixona, que

travessa la comarca en diagonal provinent de l'Alcoià fins a desembocar al terme d'El Campello. El clima és mediterrani, amb un ombroclima principalment semiàrid (precipitacions anuals entre 200 i 350 mm) (129-132,134).

#### **4.1.2 Àmbit lingüístic**

El català és una llengua derivada del llatí, inclosa dins el grup de llengües occitanoromàniques. Actualment es parla a Catalunya, Comunitat Valenciana, Illes Balears, Andorra, una franja del llevant d'Aragó, el principat d'Andorra, el Rosselló francès, la zona del Carxe en Múrcia i l'Alguer a l'illa italiana de Sardenya (135).

Està dividida en dos grans blocs dialectals: l'oriental i l'occidental. Dins dels dialectes occidentals trobem el Valencià o Català Meridional, que es parla a gran part del que hui en dia és la Comunitat Valenciana (136).

Encara es pot precisar més, atenent a algunes característiques a determinades zones del territori valencià que ens fan parlar de subdialectes: 1) Valencià de transició o Tortosí a la zona sud de Tarragona i nord de Castelló; 2) Castellonenc a gran part de la província de Castelló; 3) Apitxat o valencià Central a la planura litoral al voltant de València; 4) Valencià Meridional a la zona de les comarques centrals valencianes; i 5) Alacantí al sud de la línia que conformen els pobles de Biar i Busot (137,138).

Seguint la delimitació comarcal abans esmentada, la Marina Baixa es situaria en el penúltim subdialecte, mentre que l'Alacantí formaria part de l'últim. Aquestes zones tenen unes característiques fonètiques típiques de vocalisme i consonantisme i algunes particularitats pel que fa referència a lexicografia i morfosintaxi. A més, cal destacar el greu fenomen d'empobriment de la llengua que existeix a aquestes zones. Hi ha una sèrie de factors que contribueixen a aquest fet, com són la successiva substitució pel llenguatge normatiu, l'avanç progressiu del castellà i la nombrosa immigració del darrers anys, desfavorint la conservació i l'ús de la nostra llengua a tots els àmbits (139).

Així, situem l'àmbit lingüístic principal del present treball als subdialectes Valencià Meridional i Alacantí dins el dialecte Valencià del Català.

Com abans, hem de puntualitzar que resulta difícil establir uns límits lingüístics concrets per a aquest treball, ja que poden haver paraules o remeïns comuns a altres zones de la llengua o importats, a més del possible flux migratori de persones. Per això, caldrà considerar eixides voluntàries cap a altres zones de la nostra llengua, per tal de poder recollir una informació més extensa en alguns casos concrets.

### 4.1.3 Àmbit mèdic

La progressiva complexitat de la Medicina va fer sorgir les diferents especialitats mèdiques. Trobem quatre grans grups d'especialitats mèdiques, que són la Medicina Interna, la Cirurgia, la Pediatria i la Obstetrícia, que posteriorment van anar especialitzant-se amb més profunditat en els diferents camps del coneixement mèdic. La Medicina Interna inicialment es va considerar com la medicina que tractava les malalties des de dins del cos, generalment amb medicaments (concepte oposat a la Cirurgia, que tractava les malalties des de fora amb intervencions quirúrgiques). És a partir de la segona meitat del segle XX quan sorgeixen les diferents especialitats mèdiques, totes elles branques de la Medicina Interna (140).

Una d'aquestes especialitats mèdiques és la Pneumologia, que estudia la medicina de l'aparell respiratori. Encara que l'estudi de les malalties respiratòries sempre ha estat present al llarg de la història, molts autors atribueixen els orígens de la Pneumologia als treballs de Laennec, a principis del segle XIX. La especialitat va sorgir a meitat del segle XX fruit de la fusió de diferents branques: principalment de la Tisiologia (estudi de la Tuberculosi), però també de la Broncologia (estudi del bronquis, principalment mitjançant el Broncoscòpi) i de la fisiologia respiratòria (estudi de la funció respiratòria) (141).

Els propis professionals mèdics científics s'organitzen en associacions per a promoure l'avanç del coneixement en el camp de la seua especialitat. Al cas que ens ocupa de la medicina respiratòria, trobem a l'estat espanyol la *Sociedad Española de Neumología y Cirugía Torácica*, coneguda per l'acrònim de SEPAR. Fou creada el 1967 a partir de la *Sección Española de la Asociación Internacional para el Estudio de los Bronquios*, com una evolució d'aquesta que assolira l'estudi de totes les patologies de

l'aparell respiratori. En la Comunitat Valenciana tenim la *Societat Valenciana de Pneumologia* (SVN), creada el 1982 per a promoure la investigació, docència, prevenció diagnòstic i tractament de les malalties pneumològiques, així com l'educació sanitària pneumològica de la població a l'àmbit de tota la Comunitat (142,143).

Així, de manera específica aquest treball farà referència als termes i remeis propis de la Pneumologia. Igual que als anteriors apartats, moltes voltes es passaran aquests límits, per tal de fer referència a termes o remeis d'altres camps de la Medicina Interna, degut a les estretes relacions existents entre les diverses especialitats.

### **4.2 PLA DE TREBALL**

Seguint les recomanacions metodològiques existents, el treball s'ha dut a terme en quatre fases seqüencials: preparació, buidatge, organització i anàlisi (5,111).

#### **4.2.1 Fase de preparació**

En aquesta primera fase del treball s'han fet les tasques inicials, preparant els fonaments per a la posterior execució del treball.

El primer ha sigut elegir l'àrea a estudiar, delimitada pels àmbits geogràfic i social, lingüístic i mèdic escollits que hem vist a l'apartat anterior.

Posteriorment s'han fixat els objectius del treball, que es detallen a l'apartat corresponent del treball.

També s'ha fet un anàlisi preliminar del camp en qüestió, per tal de tenir una primera idea de la seua situació actual i així poder organitzar i prioritzar les tasques posteriors del treball.

S'ha fet una recerca de les fonts, recollint totes aquelles disponibles per al treball. En un altre apartat d'aquesta secció es detallen el tipus de fonts utilitzades.

Per a acabar aquesta preparació del treball, s'ha contactat amb una sèrie d'assessors externs, entesos com a professionals de l'àrea de la medicina i de la terminologia amb disponibilitat i amb una sèrie de característiques en la matèria i l'àmbit d'estudi (interès, coneixements, competència i experiència). Aquests han servit per a ajudar en la planificació del treball, resolució de eventuais dubtes i anàlisi dels resultats obtinguts.

Aquesta fase s'ha dut a terme entre novembre del 2008 i agost del 2009.

### **4.2.2 Fase de buidatge**

Aquesta segona fase es centra en l'elaboració del que seria el treball de camp. El buidatge consisteix en l'extracció de les fonts dels elements que es consideren propis de l'àrea d'estudi. Els procediments realitzats han sigut els següents:

#### **▪ Creació del *corpus* de buidatge**

S'ha seleccionat de les fonts disponibles aquell material més idoni per a fer el procediment de buidatge, creant l'anomenat *corpus* de buidatge. Sempre s'ha intentat escollir el material més actual, aquell en la llengua i de l'àmbit geogràfic d'estudi, el més difós i aquell amb més valor des d'un punt de vista mèdic.

Açò també ha servit per a elaborar un *corpus* de referència, entès com a aquelles obres útils per a ser tingudes com a elements bàsics de consulta per a aclarir dubtes i completar informacions, tant des del punt de vista terminològic com mèdic.

#### **▪ Procediment de buidatge**

Aquest procés consisteix a extreure del *corpus* de buidatge tots els termes (per a l'àrea de terminologia) i tots els remeis (per a la de terapèutica) propis de l'àrea d'estudi. Per a cada terme o remei trobat s'ha creat una fitxa de buidatge, que a més de la denominació ha inclòs la referència bibliogràfica, el fragment recollit (amb dades del significat del terme o característiques del remei segons es tracte de fitxes de buidatge terminològic o terapèutic), informació del context al que s'ha trobat i possibles notes de treball.

S'han creat tantes fitxes de buidatge com termes o remeis obtinguts, podent existir varies fitxes de buidatge per al mateix terme o remei si s'ha trobat a diferents fonts.

Aquestes fitxes de buidatge s'han passat a suport informàtic per a preparar el posterior tractament de les dades. Als annexos 1 i 2 apareixen un exemple de fitxa de buidatge terminològic i terapèutic respectivament.

### ▪ Creació de fitxes terminològiques i terapèutiques

A partir de les fitxes de buidatge, s'han elaborat unes fitxes terminològiques i terapèutiques (segons la part corresponent del treball).

Les fitxes terminològiques creades han inclòs tota la informació existent per a un terme, podent existir fitxes amb una denominació que incloguen diferents significats. S'ha optat per aquest sistema perquè el treball està fet des del punt de vista mèdic i no lingüístic, i d'aquesta forma es facilita l'accés directe a tota la informació de cada terme. Posteriorment s'expliquen les característiques d'aquestes fitxes.

El mateix s'ha seguit per a les fitxes terapèutiques, creant una fitxa per a cada element terapèutic trobat. Així, poden existir fitxes terapèutiques amb un mateix element terapèutic que tinga diferents usos. Posteriorment s'expliquen les característiques d'aquestes fitxes.

Aquesta fase ha durat des de setembre del 2009 fins a març del 2015.

### 4.2.3 Fase d'organització

La tercera de les fases del treball ha servit per a organitzar tot el material obtingut a la recerca. S'han revisat totes les fitxes terminològiques o terapèutiques per tal de depurar-les, eliminant dades no pertinents o incorporant esmenes que afegiren informació útil per als objectius del treball.

Les fitxes s'han emmagatzemat amb els criteris escollits, com es descriu posteriorment a l'apartat corresponent del present treball.

Aquesta fase ha durat des d'abril fins a octubre del 2015.

#### 4.2.4 Fase d'anàlisi

La fase final ha consistit en l'anàlisi dels resultats obtinguts, mantenint el major rigor científic possible. S'ha fet també una discussió crítica, sempre també des del punt de vista mèdic que, com ja s'ha explicat en altres apartats, és part de l'essència del treball.

El material obtingut ha sigut revisat, tant per l'investigador com pels directors de la tesi doctoral i puntualment pels assessors. Amb les correccions pertinents, s'ha redactat el text final i s'ha editat, per a finalment poder realitzar la seua presentació.

Aquesta fase s'ha dut a terme entre novembre de 2015 i abril de 2016.

### 4.3 DELIMITACIÓ DEL CAMP D'ESTUDI

#### 4.3.1 Criteris d'inclusió

Als tres àmbits definits de treball (mèdic, lingüístic i socio-geogràfic) diferenciem un criteri major i un criteri menor. Les paraules de la part de terminologia o els remeis de la part de terapèutica han de complir un criteri de cadascun dels tres àmbits, sempre que al menys un d'ells siga un criteri major.

▪ **Àmbit mèdic:**

- a) *Criteri major:* Expressar algun aspecte o estar en relació amb els diferents camps de la Pneumologia: anatomia, desenvolupament, fisiologia, farmacologia, anamnesi, exploració física, exploracions complementaries, patologia, tractament o prevenció de l'aparell respiratori.
- b) *Criteri menor:* Fer referència a altres especialitats de la Medicina Interna, amb possible relació amb la medicina respiratòria.

▪ **Àmbit lingüístic:**

- a) *Criteri major:* Aparèixer en fonts escrites u orals dins dels subdialectes valencià meridional i alacantí del dialecte valencià del català.



- b) *Criteri menor*: Aparèixer en fonts escrites u orals dins l'àmbit lingüístic del català, sempre que puguin guardar algun tipus de relació amb les comarques d'estudi o ser d'especial interès.

▪ **Àmbit socio-geogràfic:**

- a) *Criteri major*: Estar documentades a les comarques de l'Alacantí o la Marina Baixa.
- b) *Criteri menor*: Estar documentades a comarques veïnes de l'àmbit lingüístic Català, preferentment les més properes, amb potencials relacions amb les comarques d'estudi o ser d'especial interès.

#### 4.3.2 Criteris d'exclusió

No s'inclouran aquelles paraules a la part de terminologia amb qualsevol dels següents criteris:

- a) **Vulgarismes**: entenent com a tals aquells termes de caràcter vulgar, no admesos en la llengua normativa. A les fonts orals també es consideraran així aquelles paraules o expressions que transgredeixen normes ortogràfiques o socials (5,10).
- b) **Barbarismes**: paraules d'origen estranger incorporades d'una forma no necessària ni generalitzada, normativament rebutjades (2,137)
- c) **Tecnicismes**: paraules tècniques, pròpies del llenguatge d'especialitat de la medicina científica. No es consideraran com a tecnicismes aquells termes amb una reconeguda tradició i arrelament a la cultura popular de l'àmbit de treball (5,8,9).

No s'inclouran aquells remeis de la part de terapèutica amb qualsevol dels següents criteris:

- a) Remeis amb una finalitat tòxica, no mèdica.
- b) Plantes amb un ús farmacèutic o industrial, sense documentació d'un ús popular.

- c) Remeis no propis de l'àmbit d'estudi, excepte aquells amb una reconeguda tradició i arrelament a la cultura popular i, per tant, amb un interès per al seu coneixement (113-116).

#### **4.4 INVENTARIAT DEL MATERIAL DE TREBALL**

##### **4.4.1 Fonts escrites**

Com ja s'ha vist anteriorment, a la fase de preparació del treball s'ha fet una recerca de les fonts escrites disponibles. Aquestes fonts s'han revisat per a poder extreure'n els possibles termes i remeis d'estudi, obtenint així l'anomenat *corpus* d'anàlisi. A més, part de la bibliografia escrita obtinguda ha servit també com a *corpus* de referència, utilitzat per a obtenir informació preliminar en la fase de preparació del treball, aclarir qüestions metodològiques, extraure informacions complementaries o aclarir possibles dubtes que hagen pogut aparèixer a qualsevol de les fases del treball.

Les fonts escrites utilitzades han sigut les que a continuació s'enumeren, dividides en els diferents camps d'interès per al treball:

- a) Documentació general en llengua catalana:
- Diccionaris generals, obres de referència i enciclopèdies en català (1-3,135,136,144-147).
  - Diccionaris i vocabularis amb correspondència amb altres llengües (148-161).
  - Obres sobre gramàtica i estil (162-165).
  - Obres sobre lingüística i filologia (137-139,166).
  - Obres generals de metodologia terminològica (4,5,167).
  - Obres generals sobre paremiologia i cançoners populars (98,99).
- b) Documentació general de la zona de treball:
- Publicacions d'àmbit cultural, social o històric (104,124-132).
  - Publicacions locals (40,168-170).
  - Lèxics de municipis de les comarques de l'àmbit d'estudi (171-174).
- c) Documentació general sobre medicina:

## MÈTODE

- Tractats generals de Medicina (175-178).
  - Tractats generals de Pneumologia (179-186).
  - Tractats específics sobre temàtica inclosa dins l'àrea del coneixement de la Pneumologia (187-196).
  - Diccionaris generals i biogràfics de medicina (12,17,54,69,82,197).
- d) Documentació general sobre botànica:
- Treballs de botànica general (110,111,198-200) .
  - Treballs específics sobre botànica a l'àmbit de treball (107,108,201-203).
- e) Documentació especialitzada en terminologia:
- Lèxics especialitzats de fora del camp de la sanitat (8,133).
  - Lèxics especialitzats en llenguatge científic (7,9).
  - Lèxics especialitzats en llenguatge mèdic en general (17,56,57,60,63-74,82,83,204,205).
  - Lèxics especialitzats dins del camp de la medicina interna i especialitats relacionades (55,61,23,84-96,100).
  - Lèxics especialitzats en Pneumologia (97,101).
- f) Documentació especialitzada en terapèutica mèdica popular
- Treballs generals sobre tradicions i costums a l'àmbit de treball (38,105,206-210).
  - Lèxics sobre botànica (211).
  - Treballs específics relacionats amb la medicina tradicional o popular (35-37,39-43,50,102,103,106,108,110,112-117).

### **4.4.2 Fonts orals**

#### **4.4.2.1 Informadors directes**

S'ha contactat amb una sèrie de persones que han actuat com a informadors directes. Les raons per a la seua inclusió han sigut diverses: coneixements de la llengua, coneixements de medicina, arrelament a les comarques d'estudi, experiència professional, vivències personals, disponibilitat o interès. Les seues funcions han sigut les d'informar de termes o remeis dels quals tenien coneixement, verificar aquells obtinguts mitjançant altres fonts o contrastar les dades obtingudes.

#### **4.4.2.2 Entrevista semiestructurada**

És una tècnica molt freqüent al camp de l'etnomedicina, que també s'ha utilitzat al present treball. Es tracta d'una enquesta personal no sistemàtica, que en aquest cas s'ha dividit en tres parts. Una primera on s'obtenien dades demogràfiques de la persona enquestada. Una segona on es feia un interrogatori obert sobre els coneixements dels diferents apartats del camp d'estudi. Finalment, a la tercera part se li mostrava una llista amb resultats ja obtinguts, per tal de ser repassats, buscant significats o matisos nous que la persona fora capaç aportar (10,32).

#### **4.4.2.3 Captació activa**

Aquesta ha sigut la tècnica majoritàriament utilitzada per l'investigador i pels directors de la present tesi doctoral. Aprofitant la seua activitat professional diària, durant tot el període de temps que ha durat el treball, s'ha fet una arplegada sistemàtica de cada paraula, expressió o remei relacionats amb la medicina respiratòria que s'ha trobat al llarg de les entrevistes amb els malalts. Aquestes dades han sigut transmeses directament pels malalts atesos o també pels seus familiars o acompanyants. Es tracta del fruit de milers i milers d'hores d'entrevistes clíniques que es desenvolupen en l'exercici quotidià de la medicina.

L'investigador i els directors han exercit la seua activitat professional durant els anys de treball a Sant Joan d'Alacant, Alacant, Benidorm o La Vila Joiosa, atenent malalts residents a les dues comarques d'estudi. A més, el propi domicili particular de l'equip investigador es troba inclòs al territori d'estudi, la qual cosa ha afegit valuoses aportacions de fonts orals fora de l'exercici professional.

### **4.5 ORGANITZACIÓ DEL MATERIAL D'ESTUDI**

El material obtingut s'ha dividit en material terminològic i terapèutic. El terminològic inclou substantius, adjectius, verbs i alguna locució. El terapèutic consta principalment de remeis basats en la fitoteràpia o ús de les plantes, però també hi ha remeis físics o remeis basats en l'empirisme i les creences.

### 4.5.1 Fitxes terminològiques

Les fitxes terminològiques han sigut creades seguint les recomanacions existents a la terminologia en la nostra llengua, amb els apartats que a continuació es descriuen. Entre parèntesi apareixen les abreviatures utilitzades (5).

#### ▪ **Entrada**

Terme, tal i com s'ha recollit a les fonts en llengua catalana. Si hi ha hagut dubtes, s'ha elegit com a principal el més freqüentment trobat a les fonts, tenint també en compte la opinió dels informadors directes locals amb els que s'ha contactat. La resta de termes, considerats com a secundaris, s'han referenciat al principal (V). En cada terme s'ha especificat el seu número d'ordre de la classificació alfabètica, per a intentar fer més fàcil l'accés a la informació.

#### ▪ **Classificació Temàtica (CT)**

En el cas de que s'haja pogut incloure al terme dins de la classificació temàtica (posteriorment es parlarà sobre aquesta), s'ha especificat l'àrea a la que pertany. S'ha inclòs la numeració d'aquesta classificació, per a facilitar el seu accés.

#### ▪ **Definició**

S'ha intentat utilitzar definicions de tipus enciclopèdic, és a dir descriptives, a la fi de que donen una imatge més concreta de la realitat de la què es parla, fugint de les definicions de tipus lingüístic.

Per a la redacció de la definició s'ha intentat seguir unes normes generals, utilitzant un llenguatge mèdic especialitzat (al ser el públic al que va adreçat el treball), mantenint un to impersonal.

Si s'ha troba més d'un significat per al mateix terme, s'han especificat per separat les diverses definicions amb tots els elements corresponents.

### ▪ **Exemple (EX)**

En alguns termes s'han proporcionat exemples d'ús, que ajuden a delimitar el significat del terme, donant-li un context (entès aquest com a l'entorn lingüístic d'un terme en un enunciat). Són frases o segments de frase on apareix el terme que es tracta.

### ▪ **Equivalències (EQ)**

Es referencien diverses relacions d'equivalència. S'han inclòs possibles variants dialectals o fonètiques de la mateixa paraula, trobades tant a les fonts escrites com a les orals (escrites dins de claudàtors [ ]).

També s'han inclòs sinònims (Sin), entenent per termes sinònims aquells que designen exactament la mateixa noció, i antònims (Ant), entenent a aquests com a termes que expressen nocions oposades. Aquestes dues equivalències sí tenen entrada pròpia a la classificació alfabètica (contràriament a totes les altres equivalències descrites). En aquest cas, només el terme considerat com a principal és el que conté totes les dades, referenciant-se tots els considerats com a secundaris al principal per a poder accedir a la informació d'una manera organitzada (veure les característiques de les entrades a l'apartat *Entrada*).

Ocasionalment també s'han especificat equivalències en altres llengües, principalment en castellà (Cast), però també altres com anglès (Angl) o francès (Franc) .

En tots els casos en que ha sigut possible, s'ha intentat establir l'equivalència del terme popular amb un terme de la llengua científica normativa (CF). Com a regla general, per a aquesta equivalència s'han considerat com a termes científics aquells que apareixen recollits al *Diccionari Enciclopèdic de Medicina* (71). Anteriorment ja s'ha vist que aquesta versió és la més actualitzada de l'obra més rellevant de terminologia mèdica científica que existeix en català i, per tant, pareix adient utilitzar-la com la referència per a considerar un terme científic normatiu. En certes ocasions en que no s'ha trobat un terme equivalent al *Diccionari Enciclopèdic de Medicina*, s'ha utilitzat com a científic l'equivalent normatiu present als principals diccionaris generals disponibles en català (2,3). En cas de no trobar-se cap equivalent científic, no s'ha especificat equivalència i

s'ha assumit que el terme popular no té un equivalent científic normatiu. Si el terme popular coincideix amb el científic, tampoc s'ha especificat per a no repetir-lo, assumint que el popular té el seu origen a una assimilació de la població general d'un terme mèdic científic, que amb el temps ha anat introduint-se fins a ser considerat també com a popular.

### ▪ Notes (NT)

En alguns termes s'han afegit al final notes, per a donar informació no sistemàtica que no és possible introduir a cap del altres apartats de la fitxa terminològica.

### 4.5.2 Fitxes terapèutiques

Les fitxes terapèutiques s'han creat seguint les referències bibliogràfiques existents, amb els apartats que tot seguit es descriuen. Entre parèntesi apareixen les abreviatures utilitzades (111-113):

### ▪ Entrada

Nom popular del remei. En el cas de les plantes i animals, s'ha triat el seu nom popular i no el científic per tal d'afavorir l'accés seguint la nomenclatura, que és objectiu del treball. S'ha triat el nom més generalitzat. Si hi ha hagut dubtes, s'ha elegit el més freqüentment encontre a les fonts, tenint també en compte l'opinió dels informadors directes locals amb els que s'ha contactat. La resta de noms populars, considerats com a secundaris, s'han referenciat al principal (V).

En cada terme s'ha especificat el número d'orde de la classificació alfabètica, per a intentar fer més fàcil l'accés a la informació.

### ▪ Classificació Temàtica (CT)

Si ha sigut possible incloure el remei dins de la classificació temàtica, s'ha especificat l'àrea a la que pertany. S'ha inclòs la numeració d'aquesta classificació també per a facilitar el seu accés.

### ▪ Taxonomia

Aquest apartat apareix solament als remeis basats en l'ús de plantes o animals. Correspon a la taxonomia científica acceptada internacionalment.

S'ha inclòs el nom científic, segons l'esquema binomial de Linné. Cada espècie designada per un binomi en llatí, en què la primera paraula, o *nom genèric*, és compartida per les espècies del mateix gènere i la segona, l'*adjectiu específic* o *epítet específic*, fa al·lusió a alguna característica o propietat distintiva. Els noms de gèneres porten la primera lletra en majúscula, mentre que els adjectius específics sempre van en minúscula (107,198).

### ▪ **Descripció (DS)**

En els remeis basats en l'ús d'éssers vius (fitoteràpia i animals) s'ha fet una breu descripció de la forma en la que s'utilitza, amb aspectes com la part de la planta o animal utilitzada, la preparació prèvia o la via en que s'administra.

En els remeis físics o els basats en l'empirisme o les creences, s'ha fet una breu descripció de com es realitza el remei, amb els passos que fa la persona que el du a terme, les condicions necessàries, algunes característiques culturals implicades o les accions que ha de fer el malalt.

### ▪ **Principis actius (PA)**

Aplicable principalment als remeis de la fitoteràpia. S'han fet constar el compost o compostos que s'han reportat com a responsables de les seues accions al cos humà.

### ▪ **Propietats i usos (PU)**

S'ha intentat especificar les accions fisiològiques que se li atribueixen al remei. En aquest cas, s'ha intentat descriure aquelles propietats provades científicament. Açò s'ha aconseguit majoritàriament en els remeis de la fitoteràpia.

En el cas dels remeis basats en l'empirisme o les creences, la majoria de voltes s'ha limitat a descriure les propietats atribuïdes per les mateixes persones que el realitzen o l'han utilitzat.

En tots els casos, s'ha especificat els usos que se li donen a nivell popular, donant preferència als més estesos o aquells més relacionats en la medicina respiratòria.



### ▪ Equivalències (EQ)

En aquest apartat s'han inclòs les possibles remissions , quan hi havia remeis que tenien diferents denominacions. S'han inclòs possibles variants dialectals o fonètiques de la mateixa paraula (escrites dins de claudàtors [ ])

També s'han inclòs sinònims (Sin), entesos com a les diferents denominacions d'un mateix remei. Aquestes equivalències de sinonímia tenen entrada pròpia a la classificació alfabètica (contràriament a totes les altres equivalències descrites). En aquest cas, només el remei considerat com a principal és el que conté totes les dades, referenciant-se tots els considerats com a secundaris al principal per a poder accedir a la informació d'una manera organitzada (veure les característiques de les entrades a l'apartat *Entrada*)

Ocasionalment també s'han especificat equivalències en altres llengües, principalment en castellà (Cast), però també altres com anglès (Angl) o francès (Franc) .

### ▪ Notes (NT)

En alguns remeis s'han afegit notes al final, per a donar informació no sistemàtica que no era possible introduir a cap del altres apartats de la fitxa terapèutica.

## 4.6 CLASSIFICACIÓ DEL MATERIAL D'ESTUDI

El material obtingut s'ha dividit en dos grups de resultats, seguint les dos parts del treball: material terminològic i material terapèutic.

### 4.6.1 Material terminològic

El material terminològic s'ha ordenat de dues formes diferents: classificació alfabètica i classificació temàtica. A continuació vorem els detalls de cada classificació i les raons per les que s'ha fet aquesta divisió.

#### 4.6.1.1 Classificació alfabètica

Primer s'ha fet una classificació alfabètica, numerant cada terme segons la seua posició. En aquesta classificació és on s'han inclòs totes les dades obtingudes. Encara que l'objectiu del present treball no era lingüístic, s'ha optat per utilitzar aquesta classificació com a primària per a presentar les dades obtingudes per raons pràctiques. Aquesta classificació permet un accés més fàcil i ràpid als resultats obtinguts.

S'ha seguit una ordenació alfabètica discontinua. Aquesta segueix l'ordre alfabètic, tenint en compte els espais en blanc. Açò fa que quan hi ha un terme complex, primer es tinga en compte el primer nom, després el segon i així successivament. L'avantatge d'aquesta classificació és que agrupa tots els termes que pertanyen a una mateixa sèrie lèxica.

S'han seguit les recomanacions generals de l'ordenació alfabètica en català: hi ha dígrafs considerats com a dues lletres ("l·l", "ll", "ny" i "rr"), les formes no accentuades precedeixen a les accentuades, les formes substantives precedeixen a les adjectives i aquestes a les verbals, la "c" precedeix a la "ç" i la "l·l" a la "ll" (5,167).

#### 4.6.1.2 Classificació temàtica

La segona classificació es la temàtica, seguint els esquemes d'un tractat de l'àrea del coneixement estudiada, en aquest cas la Pneumologia. En aquesta segona classificació s'ha fet un arbre de camp, només especificant els termes, sense tornar a aportar totes les dades obtingudes per a no entrar en repeticions. La numeració dels termes és la mateixa de la classificació alfabètica, per a fer més ràpid i còmode l'accés a totes les dades.

Aquesta classificació podria haver sigut la primària, ja que el present treball està fet des d'un punt de vista mèdic i no lingüístic. De fet, els objectius del treball així ho confirmen. Però no s'ha optat per ella com a primària degut als possibles problemes d'accés a la informació que podria produir. El simple fet de construir aquesta classificació temàtica ja compleix els objectius del treball, ubicant les dades a la classificació alfabètica per raons pràctiques.

Els termes apareixen numerats segons la classificació alfabètica, afavorint l'accés a totes les dades si es vol. Els apartats i subapartats de la classificació temàtica també s'han codificat amb números, per a que des de la classificació alfabètica també es puga accedir ràpidament a aquesta classificació.

S'ha seguit el esquema disponible a un tractat de Pneumologia actual, triant el tractat considerat com més influent a nivell mundial en aquest camp (179). Els apartats has sigut els següents:

1. Principis bàsics de Pneumologia
  - 1.1. Anatomia i desenvolupament de l'aparell respiratori
  - 1.2. Fisiologia respiratòria
  - 1.3. Farmacologia respiratòria
  - 1.4. Defensa i immunitat
  - 1.5. Patologia i inflamació
2. Diagnòstic i avaluació de les malalties respiratòries
  - 2.1. Diagnòstic
  - 2.2. Avaluació
3. Medicina clínica respiratòria
  - 3.1. Síntomes de malalties respiratòries
  - 3.2. Malalties infeccioses pulmonars
  - 3.3. Malalties obstructives
  - 3.4. Neoplàsies pulmonars
  - 3.5. Malalties de la circulació pulmonar
  - 3.6. Malalties intersticials pulmonars
  - 3.7. Malalties ocupacionals i ambientals
  - 3.8. Malalties de la pleura
  - 3.9. Malalties del mediastí
  - 3.10. Malalties del control de la respiració
  - 3.11. Manifestacions respiratòries de malalties extrapulmonars
  - 3.12. Insuficiència respiratòria
  - 3.13. Prevenció i control

## 4.6.2 Material terapèutic

Per la seua banda, el material terapèutic s'ha ordenat de tres formes diferents. Primer una classificació alfabètica, després una classificació seguint el tipus de remei i finalment una classificació temàtica. A continuació es detallen les classificacions i les raons per les que s'ha fet aquesta divisió.

### 4.6.2.1 Classificació alfabètica

En el material terapèutic primer s'ha fet una classificació alfabètica dels noms utilitzats com a entrada principal (tal i com s'explica a anteriors apartats). Els remeis han sigut numerats segons la seua posició. En aquesta classificació és on s'han inclòs totes les dades obtingudes. Encara que l'objectiu del present treball no era lingüístic, s'ha optat per utilitzar aquesta classificació per les mateixes raons descrites a l'apartat de la classificació alfabètica de la terminologia.

S'ha seguit una ordenació alfabètica discontinua. Aquesta segueix l'ordre alfabètic, tenint en compte els espais en blanc. Açò fa que quan hi ha un terme complex, primer es tinga en compte el primer nom, després el segon i així successivament. L'avantatge d'aquesta classificació és que agrupa tots els termes que pertanyen a una mateixa sèrie lèxica.

S'han seguit les recomanacions generals de l'ordenació alfabètica en català: hi ha dígrafs considerats com a dues lletres ("l·l", "ll", "ny" i "rr"), les formes no accentuades precedeixen a les accentuades, les formes substantives precedeixen a les adjectives i aquestes a les verbals, la "c" precedeix a la "ç" i la "l·l" a la "ll" (5,167).

### 4.6.2.2 Classificació segons el tipus de remei

En aquesta segona classificació, s'ha dividit als remeis segons els principis en els que es basen. S'ha construït un arbre de camp, només especificant amb el nom dels remeis, sense detallar totes les dades obtingudes per a no entrar en repeticions. Els remeis tenen la numeració de la classificació alfabètica, per a així poder accedir fàcilment a la informació.

Agrupar els remeis segons el seu tipus aporta un sentit diferent a les altres classificacions terapèutiques, amb certa importància des del punt de vista mèdic. També facilita l'accés a la informació des d'altres perspectives, com per exemple per a camps com la botànica o l'etnomedicina.

Als apartats de plantes medicinals i remeis animals s'ha aprofitat per a fer una ordenació pel nom científic, seguint les recomanacions taxonòmiques internacionals. S'ha introduït aquesta variació respecte a la classificació alfabètica per tal de facilitar un altra forma d'accedir a les dades i per fer les dades més accessibles des del punt de vista científic de la botànica (107,198). Apareix el número d'ordre de la classificació alfabètica

Les altres dues subclassificacions son la dels remeis basats en principis físics i la d'aquells basats en l'empirisme o les creences, divisions útils des del punt de vista de l'etnomedicina (109). En aquest cas, s'ha utilitzat la mateixa denominació del remei utilitzada a la classificació alfabètica. També apareix el número d'ordre de la classificació alfabètica

La classificació segons el tipus ha quedat de la següent forma:

1. Plantes medicinals
2. Remeis d'origen animal
3. Remeis físics
4. Remeis màgics o religiosos

### **4.6.2.3 Classificació temàtica**

La tercera i última classificació terapèutica és la temàtica, seguint els esquemes d'un tractat de l'àrea del coneixement estudiada, en aquest cas la Pneumologia. En aquesta segona classificació només s'han especificat el nom dels remeis, sense tornar a aportar totes les dades obtingudes per a no entrar en repeticions. La numeració dels remeis és la mateixa de la classificació alfabètica, per a facilitar l'accés a totes les dades.

S'ha optat per fer aquesta classificació la secundària i no la primària per les mateixes raons que s'especifiquen a l'apartat de la classificació terminològica.

Els remeis apareixen numerats segons la classificació alfabètica, afavorint l'accés a totes les dades si es vol. Els apartats i subapartats de la classificació temàtica també s'han codificat amb números, per a que des de la classificació alfabètica també es puga accedir ràpidament a aquesta classificació.

S'ha seguit un esquema semblant al de la part de terminologia, disponible a un tractat de Pneumologia actual (179). La diferència és que per a la terapèutica només s'ha inclòs la tercera part del tractat, la que fa referència a la medicina clínica respiratòria. S'ha mantes la mateixa numeració que a la part de terminologia, per tal de poder unificar els resultats. La principal raó per a aquest matís és que, referint-se a teràpies, aquestes només es poden aplicar per a tractar una malaltia, perdent sentit que s'incloguen els apartats de "*Principis bàsics de la Pneumologia*" i "*Diagnòstic i avaluació de malalties respiratòries*". Així, la classificació temàtica de la part de terapèutica queda de la següent forma:

3. Medicina clínica respiratòria
  - 3.1. Síntomes de malalties respiratòries
  - 3.2. Malalties infeccioses pulmonars
  - 3.3. Malalties obstructives
  - 3.4. Neoplàsies pulmonars
  - 3.5. Malalties de la circulació pulmonar
  - 3.6. Malalties intersticials pulmonars
  - 3.7. Malalties ocupacionals i ambientals
  - 3.8. Malalties de la pleura
  - 3.9. Malalties del mediastí
  - 3.10. Malalties del control de la respiració
  - 3.11. Manifestacions respiratòries de malalties extrapulmonars
  - 3.12. Insuficiència respiratòria
  - 3.13. Prevenció i control



## **5. RESULTATS**

## 5.1 TERMINOLOGIA

### 5.1.1 Classificació alfabètica

<b>Abecar-se</b>		CT 3.10	<b>1.</b>
V Becar			
<b>Ablanir la tos</b>		CT 3.1	<b>2.</b>
Fer més productiva la tos augmentant o fluidificant la secreció bronquial.			
EX	“Allò que em va donar em va <i>ablanir la tos</i> ”		
EQ	V. Tos blaneta, Tos clotxa		
<b>Abofegar</b>		CT 3.1	<b>3.</b>
Respirar amb dificultat o ràpidament per efecte d'un exercici físic o una situació estressant			
EX	“P'els mesos de juny y juliol, que tots estem <i>abofegats</i> de tanta calor y basca com sol fer”		
EQ	Sin. Esbufegar; V. Alè, trencar		
<b>Abonyegat</b>		CT 1.5	<b>4.</b>
Que té bonys.			
EQ	V. Bony		
<b>Aborronat</b>		CT 2.1	<b>5.</b>
V. Esborronar			
<b>Abotifarrat</b>		CT 1.5	<b>6.</b>
Inflor provocada a les extremitats o a la cara com a conseqüència d'una inflamació o infecció.			
EX	“Tinc les cames <i>abotifarrades</i> ”		
EQ	Sin. Abufonat, Opilat		
CF	Edematós		
<b>Abrasit</b>			<b>7.</b>
Sensació de cremor, calor o ardor intern causada per una malaltia			
EQ	V. Ardor		
<b>Abufonat</b>		CT 1.5	<b>8.</b>
V. Abotifarrat			
<b>Acarabassat</b>			<b>9.</b>
Persona amb escassa intel·ligència.			
EQ	Sin. Angelicalat		
<b>Acatxat</b>		CT 3.11	<b>10.</b>
Persona amb una curvatura anormal de l'esquena de convexitat posterior deguda a una curvatura exagerada de la columna vertebral dorsal.			
EX	“L'última volta que vaig vore ton pare estava molt acatxat”		
EQ	Sin. Geperut		
CF	Cifòtic		
<b>Acatxorrat</b>		CT 2.1	<b>11.</b>
Dèbil per efecte d'una malaltia.			
EX	“La grip m'ha deixat acatxorrat”		



	EQ	V. Ajocar-se		
<b>Acorat</b>			CT 2.1	<b>12.</b>
		Acovardit, dèbil, amb por d'eixir al carrer o fer les activitats quotidianes per efecte de la malaltia.		
<b>Acorrufar-se</b>				<b>13.</b>
		Flexionar el cos o una part amb propietats erèctils.		
	EX	“Acorrufar-se de fred”		
	EQ	Sin. Arrupir-se		
		Estar trist o melancòlic.		
	EQ	Sin. Acovardir-se		
<b>Acovardir-se</b>				<b>14.</b>
		V. Acorrufar-se		
<b>Acubar</b>			CT 3.1	<b>15.</b>
		Dificultar la respiració, generalment referit a l'existència d'un condicionant extern (normalment ambiental).		
	EX	“Fa una calor que <i>acuba</i> ”		
	EQ	V. Afogar		
	CF	Sufocar		
<b>Adalat</b>				<b>16.</b>
		Que entra en estat d'ansietat, precipitant-se, per causa d'un desig exagerat d'alguna cosa.		
	EX	“Adalat de fam”		
<b>Aerosol</b>			CT 1.3	<b>17.</b>
		Aparell mèdic utilitzat per a obtenir una suspensió col·loïdal de partícules líquides d'un fàrmac que pugui ser inhalada, facilitant el seu pas per la via aèria fins a arribar als bronquis, bronquíols o alvèols per a fer el seu efecte.		
	EX	“Ahir em van portar <i>l'aerosol</i> a casa”		
	EQ	Sin. Vaporitzador		
	CF	Nebulitzador		
<b>Afavat</b>				<b>18.</b>
		V. Acarabassat		
<b>Aflat</b>			CT 1.2	<b>19.</b>
		V. Alè		
	EX	“El somni que esbrava entre <i>aflats</i> d'adéu”		
<b>Afogar</b>			CT 3.1	<b>20.</b>
		Impedir el normal procés de la respiració.		
	EX	“Sempre que em fique a traure la roba d'hivern <i>m'afogue</i> ”		
	EQ	[Afuegar], [Aufegar]; V. Acubar		
	CF	Ofegar		
<b>Afogat</b>			CT 3.1	<b>21.</b>
		Mort degut a impedir-se-li la respiració.		
	EX	“Ahir va morir un banyista <i>afogat</i> a la platja de Sant Joan”		
	EQ	[Afuegat], [Aufegat]		
	CF	Ofegat		
<b>Afònic</b>			CT 3.1	<b>22.</b>
		Persona que ha perdut totalment la veu, ja siga de forma temporal o permanent.		
	EX	“He estat <i>afònic</i> tota la setmana”		
	EQ	V. Veu presa		

<b>Agimponat</b>			<b>23.</b>
	V. Aponnar-se		
<b>Agonia</b>		CT 2.1	<b>24.</b>
	Sensació de tindre ganes de vomitar. També referit als moviments espasmòdics que es produeixen mentre es vomita.		
	EQ [Gonia]; Sin. Oix		
	CF Nàusea		
	Període de transició entre la vida i la mort, en que les funcions vegetatives i intel·lectuals van perdent-se.		
<b>Agulla</b>		CT 2.1	<b>25.</b>
	Sensació de xicotetes punxades al cos, generalment comportant dolor.		
	CF Disestèsia		
<b>Aiguassa</b>		CT 1.5	<b>26.</b>
	Secreció aquosa, més o menys tèrbola.		
	CF Secreció serosa		
<b>Aigüeta</b>		CT 3.1	<b>27.</b>
	Secreció patològica de la mucosa nasal amb poca viscositat, de característiques paregudes a l'aigua. Sol ser causada per processos al·lèrgics.		
	EX "Estic tot el dia en l'aigüeta, sempre amb el mocador darrere"		
	CF Rinorrea aquosa		
<b>Ajocar-se</b>		CT 2.1	<b>28.</b>
	Posició corporal adoptada al baixar el cos, flexionant les cames i també coll i esquena.		
	EQ Sin. Ajupir-se, Acatxat, Aponnar-se, Enponnar-se		
	Estat de debilitat manifesta en una persona per efecte d'una malaltia o febre.		
	EQ V. Acatxorrat		
<b>Ajupir-se</b>		CT 2.1	<b>29.</b>
	V. Ajocar-se		
<b>Alabat</b>		CT 2.1	<b>30.</b>
	En procés de recuperació o de refer-se d'una malaltia que està acabant.		
	CF Convalescent		
<b>Alcàncer</b>		CT 3.4	<b>31.</b>
	Neoplàsia de creixement ràpid i infiltrant, podent formar metàstasis i recidivar una volta tractat.		
	EQ Sin. Mal lleig, Mal mal, Mal menjador		
	CF Tumor maligne, Neoplàsia		
<b>Alè</b>		CT 1.2	<b>32.</b>
	Acte de respirar.		
	EX "Pujant a peu, un arriba dalt la muntanya sense alè"		
	"Fer el darrer alè", morir-se.		
	"Vindre en un alè", vindre ràpidament.		
	EQ Sin. Aflat, Alenada, Respir; V. Trencar l'alè		
	CF Respiració		
	Aire que s'expulsa com a conseqüència de la respiració, generalment referit a expel·lir-lo per la boca.		
	EX "Tens mal alè"		
	EQ Sin. Alende; V. Baf		
	CF Hàlit		
<b>Alè, prendre</b>		CT 3.1	<b>33.</b>

V. Alè, trencar			
<b>Alè, trencar</b>		CT 3.1	<b>34.</b>
Vèncer la dificultat per a respirar que comporta un treball o exercici físic.			
EQ V. Abofegar; Sin. Alè, prendre			
<b>Alenada</b>		CT 1.2	<b>35.</b>
V. Alè			
EQ [Alenà]			
<b>Alenar</b>		CT 1.2	<b>36.</b>
Acció d'expel·lir aire provinent dels pulmons a través de la via respiratòria, generalment referit a la seua eixida per la boca. Sovint utilitzat per a quan la respiració es ràpida.			
EX “Ments més que <i>alenes</i> i <i>alenes</i> més que un gos” es diu d'una persona que diu mentides amb freqüència, en un sentit de reconvenció, més que d'acusació.			
EQ Sin. Eixorar			
CF Respirar			
<b>Alende</b>		CT 1.2	<b>37.</b>
V. Alè			
EX “Ab lo <i>alende</i> que per lo nas lançauen”			
<b>Aliacà</b>		CT 2.1	<b>38.</b>
Malaltia del fetge que es caracteritza exteriorment pel color groguenc de la pell i les conjuntives dels ulls.			
EQ [Alacrà]; V. Grogós; Sin. Fel sobreixida			
CF Ictericia			
<b>Alifacs</b>		CT 2.1	<b>39.</b>
Conjunt de mals físics que pateix una persona, generalment referits a aquells adquirits al llarg del temps, lleus en el seu pronòstic i que provoquen una vivència de molèstia a la persona.			
EQ Cast. Alifafes			
CF Xacra			
NT Terme d'etimologia un tant controvertida. Alcover i Moll al seu diccionari el consideren derivat de l'àrab <i>an-nafaha</i> , que significa tumor.			
<b>Allargar</b>			<b>40.</b>
Facilitar la defecació, inclús podent arribar a produir diarrea.			
EX “Les fresas <i>m'allarguen</i> ”			
EQ Ant. Apretar			
<b>Amalaltir</b>		CT 2.1	<b>41.</b>
V. Caure malalt			
<b>Amoixamat</b>			<b>42.</b>
Que ha perdut vivacitat, vigor o frescor.			
EQ Sin. Assecat, Demacrat, Revingut			
EX “Animeu a Jordi, que últimament el veig molt <i>amoixamat</i> ”			
NT Terme usat per analogia amb la moixama, un salat derivat de la tonyina amb gran tradició a les comarques d'estudi.			
<b>Anar de compres</b>			<b>43.</b>
Figuradament, quedar-se embarassada una dona.			
EX “La veïna de dalt <i>va de compres</i> ”			

	CF Gràvida, Prenyada		
<b>Anar-se'n per altra via</b>		CT 3.3	<b>44.</b>
	V. Encreuallar		
<b>Anca</b>			<b>45.</b>
	Cadascuna de les dues masses carneses de la part inferoposterior del tronc, entre les cuixes i la cintura.		
	EQ Galta. Sin. Galta caguera		
	CF Natja		
<b>Angelicalat</b>			<b>46.</b>
	Persona amb poca intel·ligència, bova, curta d'enteniment. Es refereix generalment a xiquets, fent èmfasi en la excessiva bona fe de la persona.		
	EQ [Angericalat]; Sin. Acarabassat, Afavat, Embovat, Fava.		
<b>Angoixa</b>		CT 3.1	<b>47.</b>
	Sensació d'opressió al pit i respiració dificultosa, generalment d'origen psicògen.		
	CF Opressió toràcica		
	Malestar profund com a conseqüència de la impressió d'un perill imminent.		
	EQ Cast. Angustia		
<b>Angonal</b>			<b>48.</b>
	Part del cos on s'ajunta la cama amb el ventre.		
	CF Engonal		
<b>Angúnia</b>		CT 2.1	<b>49.</b>
	Sensació de gran malestar psíquic, generalment per una experiència desagradable o por a ella.		
	EX "Si veig sang m'entra <i>angúnia</i> "		
<b>Anhelació</b>		CT 2.1	<b>50.</b>
	Respiració curta i ràpida		
	CF Taquipnea		
<b>Anhelar</b>		CT 2.1	<b>51.</b>
	Respirar amb respiracions curtes i ràpides.		
	EX "Hector en la batayla axi com a furiós <i>anela</i> " (1)		
<b>Anou</b>		CT 1.1	<b>52.</b>
	V. Nou		
<b>Ansa del coll</b>			<b>53.</b>
	Primera vèrtebra cervical i, per extensió, la regió posterior del coll situada al seu voltant.		
	CF Nuca, Atlas		
<b>Ansomni</b>		CT 3.10	<b>54.</b>
	Somni angoixós i desagradable		
	CF Malson		
<b>Apitxat</b>		CT 3.1	<b>55.</b>
	Parlar que ensordeix els sons sibilants sonors.		
<b>Apnea</b>		CT 3.10	<b>56.</b>
	Síndrome caracteritzat per episodis repetits d'obstrucció de la via aèria superior degut al seu col·lapse, que provoquen pauses respiratòries que condicions caigudes a l'oxigenació i fenòmens vegetatius (augment pressió arterial, taquicàrdia, secreció catecolamines,...). Clínicament es manifesta per roncs, pauses de la respiració, sensació de son no reparador i somnolència diürna.		
	EX "Tinc <i>apnea</i> , he de dormir en la màquina"		

	EQ	V. Parades		
	CF	Síndrome d'apnea-hipopnea del son (SAHS)		
<b>Aponnar-se</b>				<b>57.</b>
		Posició corporal amb les cames flexionades i el cul prop dels talons. Generalment referit a la posició adoptada per a defecar.		
	EQ	[Agimponnar-se]; Sin. Acatxar-se, Ajocar-se, Ajupir-se, Emponnar-se,.		
<b>Apretar</b>				<b>58.</b>
		Dificultar la defecació, fins i tot podent arribar a provocar estrenyiment.		
	EX	“Les pomes <i>m'apreten</i> ”		
	EQ	Ant. Allargar		
	CF	Estrenyiment		
<b>Aranell</b>			CT 1.1	<b>59.</b>
		V. Forat del nas		
<b>Ardit</b>				<b>60.</b>
		Sensació de set molt forta.		
	EQ	Sin. Assedegat		
<b>Ardor</b>				<b>61.</b>
		Sensació de calor que es pot sentir a qualsevol part del cos.		
	EQ	V. Abrasit		
	CF	Cremor		
<b>Ariçó</b>			CT 2.1	<b>62.</b>
		V. Borró		
<b>Arivat</b>				<b>63.</b>
		Impetuós, que actúa amb brusquedat i poca consideració cap als demés		
	EX	“Joan va vindre <i>arivat</i> després de visitar als seus pares”		
	CF	Abrivat		
<b>Armussar</b>				<b>64.</b>
		Impressió aspra i desagradable a les dents causada generalment per un soroll estrident o el contacte d'una cosa àcida.		
	EX	“Quan menje taronges molt verdes <i>m'armussa</i> ”		
	CF	Esmussar		
<b>Arnes</b>				<b>65.</b>
		Làmines que es desprenen de la pell com a conseqüència de la descamació de l'estrat corni cutani. Típic de malalties com la psoriasi o la dermatitis seborreica.		
<b>Arrap</b>				<b>66.</b>
		V. Arrapada		
<b>Arrapada</b>				<b>67.</b>
		Excoriació lineal epidèrmica de causa traumàtica		
	EX	“Al caure em vaig fer una <i>arrapada</i> al braç”		
	EQ	[Arrapà]; Sin. Arrap, Esgarrany, Esgarrapada		
	CF	Excoriació, erosió		
<b>Arrojar</b>			CT 2.1	<b>68.</b>
		Eixida convulsiva per la boca del contingut gàstric.		
	EQ	Sin. Boçar, Llançar.		
	CF	Vomitar		
<b>Arrupir-se</b>				<b>69.</b>
		V. Acorrufar-se		
	EQ	[Arropir-se]		

<b>Asmat</b>	CT 3.3	<b>70.</b>
Que pateix asma.		
EQ	Cast. Asmático	
Sense respiració degut a cansament, sorpresa o un esglai.		
EX	“Vam quedar <i>asmats</i> ”	
<b>Asfixiar</b>	CT 3.3	<b>71.</b>
Dificultar el procés de la respiració per un efecte mecànic, com l'estrangulament, l'ennuegament, l'edema de laringe, les membranes de la diftèria o tumors que obstaculitzen la via aèria.		
EQ	“Tanta calor <i>m'asfixia</i> ”	
<b>Assecat</b>		<b>72.</b>
V. Amoixamat		
<b>Assedegat</b>		<b>73.</b>
V. Ardit		
<b>Atabalat</b>	CT 2.1	<b>74.</b>
Persona que procedeix amb energia excessiva, rapidesa, sense reflexió.		
EQ	Sin Atarantat, Atrotinat, Trompellot	
CF	Precipitat	
Amb desorientació per efecte de sorolls.		
CF	Marejat	
<b>Atarantat</b>	CT 2.1	<b>75.</b>
V. Atabalat		
<b>Atrotinat</b>	CT 2.1	<b>76.</b>
V. Atabalat		
<b>Bacora</b>		<b>77.</b>
Dit de la persona innocent, sense malícia, de la que s'aprofiten els altres.		
EQ	Sin. Figa-flor, Figa-molla	
NT	La paraula es una assimilació de la fuita primerenca que fa la figuera, generalment al més de juny, més grossa i basta que la figa ordinària que arriba generalment a l'agost.	
Òrgan genital extern femení.		
EQ	V. Figa	
<b>Badadura</b>	CT 1.5	<b>78.</b>
Solució de continuïtat dels processos cutanis situats a zones de plects.		
CF	Fissura, Intertrigen	
<b>Badall</b>	CT 1.2	<b>79.</b>
Procés dividit en dues fases, una inspiració bucal espasmòdica amb separació de les mandíbules i seguida d'una expiració profunda, prolongada i sorollosa. Generalment es degut per causes diverses, com la gana, la son, la fatiga o el tedi. Pot ésser provocat per mimetisme inconscient al veure'l en una altra persona.		
EQ	Sin. Oscitació	
<b>Badiella</b>		<b>80.</b>
V. Melic		
<b>Badiu</b>	CT 1.1	<b>81.</b>
V. Forat del nas		
<b>Baf</b>	CT 3.1	<b>82.</b>
Aire expirat per la boca com a conseqüència del procés de la respiració, especialment utilitzat per referència a les seues característiques organolèptiques.		

RESULTATS

	EQ	Sin. Mal alè; Cast. Aliento; V. Alè		
	CF	Halitosi		
<b>Baix del braç</b>				<b>83.</b>
		Part inferior de la unió del tronc amb el braç.		
	EQ	Cast. Sobaco		
	CF	Aixella		
<b>Balbejar</b>			CT 3.1	<b>84.</b>
		V. Balbucejjar		
<b>Balbucejjar</b>			CT 3.1	<b>85.</b>
		Parlar articulant les paraules d'una manera poc clara, amb una pronunciació vacil·lant i difícil.		
	EQ	Sin. Balbejar		
<b>Ballador de l'anca</b>				<b>86.</b>
		Cap del fèmur que s'articula amb la pelvis.		
	EQ	[Ballador de s'anca]; Sin. Cima de l'anca		
	CF	Epifisi proximal del fèmur / Cap del fèmur		
<b>Bambolla</b>			CT 1.5	<b>87.</b>
		Lesió cutània produïda per l'acumulació localitzada de líquid produït per l'alçament de la epidermis.		
	EQ	[Bombolla]; Sin. Bufeta		
	CF	Butllofa		
<b>Bancada</b>			CT 1.1	<b>88.</b>
		Conjunt format per les peces dentàries. Sovint amb sentit despectiu de tindre les dents grans.		
	CF	Arcada dental		
<b>Banderes, fet a</b>			CT 2.1	<b>89.</b>
		Expressió utilitzada per a designar l'estat de cansament físic i malestar generalment produït per una malaltia o accident.		
	EX	"Estic fet a banderes"		
	EQ	Sin. Xanca, fet una, Xafat, estar		
	CF	Astènia		
<b>Barandat</b>			CT 1.1	<b>90.</b>
		Paret que separa les dues fosses nasals.		
	EQ	Septe internasal		
<b>Barandat, parar en lo</b>			CT 3.3	<b>91.</b>
		V. Encreuallar		
<b>Barba</b>			CT 1.1	<b>92.</b>
		V. Barra		
<b>Barra</b>			CT 1.1	<b>93.</b>
		Os maxil·lar inferior. També utilitzat per a referir-se a la part inferior de la cara, que compren la zona on està l'os maxil·lar. Sovint utilitzat en plural.		
	EQ	Barba, Barramenta, Barres		
	CF	Mandíbula		
<b>Barramenta</b>			CT 1.1	<b>94.</b>
		V. Barra		
	EQ	[Barrabenta]		
<b>Barres</b>			CT 1.1	<b>95.</b>
		V. Barra		

<b>Basca</b>			<b>96.</b>
	Calor i humitat relativa elevades que provoquen sufocació.		
	EX	“Quina <i>basca</i> que fa hui!”	
	EQ	Cast. Bochorno	
<b>Basques</b>			<b>97.</b>
	Inflor en l’abdomen per gasos continguts al tub digestiu.		
	EQ	Sin. Gasos	
	CF	Meteorisme	
<b>Batistot</b>			<b>98.</b>
	Disgust gran acompanyat d’una gran sensació de ràbia. Generalment referit als xiquets.		
	EX	“El teu fill ha agafat un <i>batistot</i> ”	
<b>Bava</b>		CT 1.2	<b>99.</b>
	Líquid alcalí, transparent i viscos, secretat a la boca per les glàndules salivals (linguals, parotídies, sublinguals i submaxil·lars). La seua principal funció és la de contribuir a la masticació i a la deglució mitjançant la lubricació del bol alimentari. També intervé en la locució. Conté amilasa, que inicia la hidròlisi d’algunes substàncies d’elevat pes molecular (proteïnes, midó o greixos).		
	CF	Saliva	
<b>Becar</b>		CT 3.10	<b>100.</b>
	Acció de dormir. Generalment referit a fer-ho en un curt espai de temps o a fer-ho sense jeure per efecte de l’excessiva somnolència diürna. Sol utilitzar-se quan es tracta d’un son patològic per excés o per ser a hores no habituals durant el dia, com per exemple al SAHS.		
	EQ	Sin. Abecar-se, Clucull	
	CF	Hiposòmnia	
<b>Bèquic</b>		CT 1.3	<b>101.</b>
	Efectiu contra la tos, fent-la desaparèixer o minvar. Generalment referit a la propietat que té un remei o un fàrmac.		
	CF	Antitussigen	
	El terme de l’antiga Grècia <i>bechion</i> s’utilitzava per a referir-se tant a la tos com la planta anomenada Pota de Cavall ( <i>Tussilago farfara</i> ). D’ací deriva el terme <i>bèquic</i> com a sinònim d’antitussigen, essent aquesta planta el bèquic per excel·lència de l’època.		
<b>Berruga</b>			<b>102.</b>
	Proliferacions epitelials ramificades amb estroma connectiu i vasos sanguinis. Generalment referit les produïdes a la pell causada pel virus del papil·loma humà.		
	EQ	[Barruga, Berrúa]; Sin. Fic	
	CF	Papil·loma	
<b>Besanca</b>			<b>103.</b>
	V. Entrecuix		
<b>Bescoll</b>			<b>104.</b>
	Part posterior del coll, especialment referit a la zona on s’uneix amb el cap.		
	EQ	[Bascoll]; Sin. Tòs	
	CF	Clatell	
<b>Bescollada</b>			<b>105.</b>
	Cop donat amb la palma de la mà a la zona del bescoll.		
<b>Binova</b>		CT 1.4	<b>106.</b>
	V. Vèrtola		



<b>Biscaraiat</b>		<b>107.</b>
	Desviació manifesta de la línia visual d'un dels dos ulls, estant no alineats en la mateixa direcció els eixos visuals.	
	EQ	Bisco, Tort, Ullet
	CF	Estràbic
<b>Bisco</b>		<b>108.</b>
	V. Biscaraiat	
<b>Blanc de l'ull</b>		<b>109.</b>
	Membrana fibrosa de color blanc en la part externa del globus ocular.	
	CF	Escleròtica
<b>Blanet</b>		<b>110.</b>
	V. Moll	
<b>Blanquinós</b>	CT 2.1	<b>111.</b>
	V. Trencat de color	
<b>Blau</b>	CT 2.1	<b>112.</b>
	Coloració blava de la pell o mucoses, produïda per un augment de la Hemoglobina reduïda, que sol presentar-se en estats de fallida respiratòria. Pot ser generalitzada o localitzada (generalment als llavis, nas, orelles o dits)	
	EX	“Anit no podia respirar i es va ficar <i>blau</i> ”
	CF	Cianosi
	Taca de coloració blava a la pell produïda per l'extravasació de la sang en el teixit, generalment com a conseqüència d'una contusió.	
	EQ	Blaüra, Moradura, Morat
	CF	Hematoma, equimosi
<b>Blau, estar</b>		<b>113.</b>
	Tindre moltes ganes de satisfer una necessitat fisiològica. Quasi sempre utilitzat per a la fam, però també pot servir per a la set o la son.	
	EX	“Estic <i>blau</i> , que no mengem ja?”
<b>Blaüra</b>		<b>114.</b>
	V. Blau	
<b>Bleix</b>	CT 3.1	<b>115.</b>
	V. Pantaix	
<b>Bleixar</b>	CT 3.1	<b>116.</b>
	V. Pantaixar	
	EX	“I jo, vinga <i>bleixar</i> ben fort”
<b>Boçar</b>	CT 2.1	<b>117.</b>
	V. Arrojar	
<b>Bola de l'ull</b>		<b>118.</b>
	Membrana circular pigmentada situada al centre de la part davantera del globus ocular.	
	CF	Iris
<b>Bola del braç</b>		<b>119.</b>
	V. Bragó	
<b>Bola, fer-se</b>	CT 3.3	<b>120.</b>
	V. Encreuallar	
<b>Bolix</b>	CT 2.1	<b>121.</b>
	Persona grossa, generalment referit als xiquets.	
	EQ	Sin. Gros
	CF	Obès

- NT Aquesta paraula deriva d'un art de pesca homònim utilitzat localment, on les xarxes porten unes boles rodones de suro anomenades *bolitxos*.
- Bony** CT 1.5 **122.**  
 Massa de teixit anormal, normalment referint-se a que ocupa un lloc, el que fa que siga palpable.  
 EQ Sin. Xirlo. V. Abonyegat  
 CF Tumor
- Boquera** **123.**  
 Fisures o costres a la comissura labial produïdes per una micosi, generalment per mala oclusió dental.  
 CF Intertrigen comissural
- Borradura** CT 2.1 **124.**  
 Erupció de xicotetes pàpules a conseqüència de l'oclusió mecànica dels conductes sudorípars, induïda per una estimulació tèrmica (calor i humitat).  
 EQ [Borraura]; Sin. Gorradura  
 CF Miliària
- Borrissol** **125.**  
 Pel fi a la pell, generalment a la zona de la barba.
- Borró** CT 2.1 **126.**  
 Granissor produïda en la pell per l'acció del fred, d'una malaltia o les emocions fortes, deguda a l'erecció sobtada dels pels  
 EQ Sin. Aricó, Eriçó; Cast. Piel de gallina, Espelungo
- Bossa** **127.**  
 Part de la pell que conté els testicles.  
 CF Escrot
- Botijós** CT 2.1 **128.**  
 Persona que parla fent interrupcions i repeticions de sons involuntàries i espasmòdiques.  
 EQ Sin. Quequerós, Tartall, Tartamut  
 CF Quec
- Botinflat, estar** CT 2.1 **129.**  
 Inflor i rubefacció del cos o d'una part, generalment referit a la cara.  
 EQ Embotornat  
 CF Congestionat
- Bragó** **130.**  
 Part magra de la part superior del braç, estenent-se des del muscle fina al colze.  
 EQ [Braó]; Sin. Bola del braç  
 CF Bíceps
- Brià** **131.**  
 Afecció de la pell caracteritzada per una erupció papulovesiculosa, eritematosa i edematosa inicialment i amb liquenificació i descamació en la fase final.  
 CF Èczema
- Bronco** CT 2.1 **132.**  
 Exploració de l'arbre bronquial mitjançant un broncoscopi. Generalment es refereix a la modalitat flexible (feta amb un broncofibroscopi), però també potser rígida (amb un broncoscopi rígid de metall). La prova serveix tant per al diagnòstic (visualització i presa de mostres) com per al tractament (recollida de secrecions o sang, resecció i col·locació de pròtesi) de les malalties respiratòries.

- CF Broncoscòpia  
 NT L'alemany Gustav Killian està considerat com el creador de la broncoscopia a l'any 1897. Per la seua banda, el japonès Shigeto Ikeda va ser el creador del broncofibroscopi a l'any 1964.
- Bronquític** CT 3.3 **133.**  
 Persona amb abundant i freqüent expectoració.  
 EQ V. Flemàtic  
 Persona diagnosticada de malaltia pulmonar obstructiva crònica (MPOC).  
 EQ V. Bronquitis crònica i Emfisema
- Bronquitis crònica** CT 3.3 **134.**  
 Malaltia pulmonar caracteritzada per una obstrucció persistent al flux aeri, generalment progressiva, associada a una inflamació augmentada a partícules externes o gasos (habitualment el fum del tabac).  
 EX “Ja fa anys que pateix de *bronquitis crònica*”  
 EQ V. Emfisema  
 CF Malaltia pulmonar obstructiva crònica, MPOC
- Broquet** CT 3.13 **135.**  
 Canonet en un dels extrems del qual es col·loca un cigarret per a fumar-lo, aspirant el fum per l'extrem oposat.  
 EQ Cast. Boquilla
- Brusqueta** **136.**  
 Sensació incòmoda de tindre un cos estrany a l'ull. El causant pot ser verdaderament un cos estrany (pestanya) o bé un procés inflamatori local (conjuntivitis, úlcera corneal).
- Bua** **137.**  
 Alteració del cos generalment acompanyada amb dolor i sofriment físic. Més utilitzada en el llenguatge infantil.  
 EX “El xiquet s'ha caigut i s'ha fet *bua*”  
 EQ [Buba]; Sin. Mal  
 Lesió cutània consistent en un alçament circumscribit de la pell que té pus.  
 CF Pústula
- Bubó** CT 1.4 **138.**  
 Inflamació dels ganglis limfàtics amb supuració de pus o sang. Típica de malalties com el limfogranuloma veneri (*C. Trachomatis*) o la pesta bubònica (*Y. pestis*).  
 EQ V. Vèrtola
- Budell** **139.**  
 Cadascuna de les parts en que està dividit l'intestí.  
 EX “Omplir el *budell*” com a sinònim de menjar.  
 EQ Sin. Entrenyons  
 CF Intestí
- Bufà** CT 2.2 **140.**  
 V. Espiro
- Bufa** CT 1.5 **141.**  
 Lesió de la pell caracteritzada per un alçament de la pell, que inicialment conté un líquid serós i després pot contenir sang o pus.  
 EX “Li han eixit *bufes* a les mans de treballar al camp”  
 EQ Cast. Ampolla  
 CF Butllofa

	EX	“Ja vinc de fer la <i>bufà</i> ”		
<b>Bufar</b>			CT 1.2	<b>142.</b>
		Fer eixir l'aire de la boca vencent la resistència dels llavis tancats.		
	EX	“ <i>Bufa</i> fort per a apagar el ciri”		
	EQ	V. Manxar		
<b>Bufera</b>			CT 2.2	<b>143.</b>
		V. Espiro		
	EX	“Hui em toca <i>bufera</i> ”		
<b>Bufeta</b>			CT 1.5	<b>144.</b>
		V. Bambolla		
<b>Bufit</b>			CT 1.2	<b>145.</b>
		Aire que es fa eixir per la boca en l'acció de bufar. V. Bufar		
	EQ	Cast. Soplido		
		So produït a l'aparell circulatori o respiratori que es percep mitjançant l'auscultació.		
	EX	“M'ha dit el cardiòleg que tinc un <i>bufit</i> al cor”		
	EQ	Cast. Soplo		
	CF	Buf		
<b>Buidar</b>				<b>146.</b>
		Treure matèries o secrecions corporals per orificis naturals. Inclús referit a expulsar el fetus.		
	EX	“He <i>buidat</i> el ventre i ara ja em trobe millor” “Estàs de 9 mesos, i encara no has <i>buidat</i> ?”		
	EQ	Arrojar, Pixar		
	CF	Vomitar, Orinar, Parir		
<b>Bull, faltar-li un</b>				<b>147.</b>
		Expressió que designa a una persona que no ha assolit del grau de maduresa que li correspon a la seua edat.		
	EQ	“A Teresa sempre li ha <i>faltat un bull</i> ”		
	CF	Immadur		
<b>Burra</b>				<b>148.</b>
		Dipòsit de sang extravasada per baix d'una unglà que es manté intacta.		
	CF	Equimosi subunguial		
<b>Cabàs de gats, estar com un</b>				<b>149.</b>
		V. Grillat		
	EX	“El Joan <i>està com un cabàs de gats</i> ”		
<b>Cabina, prova de la</b>			CT 2.2	<b>150.</b>
		V. Pletis		
<b>Cabota</b>				<b>151.</b>
		Extrem d'una cosa, més gruixut o voluminós que la resta.		
	CF	Cap		
		Persona tancada d'idees, obstinada en les seues determinacions.		
	CF	Tossut		
<b>Cabotada</b>				<b>152.</b>
		Moviment del cap, referit al que es fa quan entra la son.		
	EQ	[Cabotà]		
	CF	Capcinada		
<b>Cabrasses</b>			CT 2.1	<b>153.</b>
		V. Cabres		

<b>Cabres</b>		CT 2.1	<b>154.</b>
Coloració moradencsa de la pell en forma de xarxa provocada per exposició a temperatures extremes.			
	EQ	Sin. Cabrasses	
	CF	Livedo reticular (exposició al fred); Eritema <i>ab igne</i> (exposició al calor)	
<b>Cabut</b>			<b>155.</b>
V. Cabota			
<b>Cagaleres</b>		CT 2.1	<b>156.</b>
Evacuació explosiva d'ecis de consistència líquida.			
	EQ	Caganeres, Cagarrines, Caguetes, Caguetoles, Diarrera, Flux de ventre	
	CF	Diarrea	
<b>Caganeres</b>		CT 2.1	<b>157.</b>
V. Cagaleres			
<b>Cagarrines</b>		CT 2.1	<b>158.</b>
V. Cagaleres			
<b>Caguetes</b>		CT 2.1	<b>159.</b>
V. Cagaleres			
<b>Caguetoles</b>		CT 2.1	<b>160.</b>
V. Cagaleres			
<b>Caixqueta</b>			<b>161.</b>
Dit de la persona que es fa pesada i molesta, generalment per parlar massa, destorbar, fer nosa o bromes repetides			
	EX	“El teu amic es un <i>caixqueta</i> ”	
<b>Calb</b>			<b>162.</b>
Persona que no té pel			
	EQ	[Calbo]	
	CF	Alopècia	
<b>Calentura</b>		CT 2.1	<b>163.</b>
Augment de la temperatura corporal per damunt de la xifra màxima normal, que manifesta la reacció de l'organisme a algun procés patològic: infeccions, neoplàsies, col·lagenosi, etc. Els mecanismes termoreguladors estan indemnes, però ajustats a un nivell superior d'equilibri tèrmic.			
	EQ	Sin. Febró	
	CF	Febre	
<b>Calfonada</b>			<b>164.</b>
V. Sol al cap			
<b>Calicosi</b>		CT 3.7	<b>165.</b>
Pneumoconiosi causada per la inhalació de pols de sílice, la qual produeix un dipòsit d'òxid de sílice en els pulmons. Radiològicament apareixen canvis fibròtics i nodulars. S'observa als miners i demás treballadors exposats a la inhalació de pols de sílice			
	EQ	Pedrapiquers, pulmó dels	
	CF	Silicosi	
<b>Caliu luètic</b>			<b>166.</b>
Fase de la sífilis en la que no es manifesta clínicament.			
	CF	Sífilis latent	
	NT	Deriva de la paraula <i>caliu</i> , utilitzada per a referir-se a les cendres que encara conserven brases. Expressa així el concepte de latència de la malaltia, que posteriorment por reactivar-se.	

<b>Callositat</b>		CT 1.5	<b>167.</b>
	Durícia circumscrita de la pell que es forma per irritació repetida, generalment fricció o pressió.		
	EQ	Durícia	
	CF	Call	
<b>Campaneta</b>		CT 1.1	<b>168.</b>
	Prolongació vertical de la part posterior del vel del paladar, amb forma cilíndrica o cònica, formada pel múscul palatostafilí, teixit connectiu i mucosa.		
	EQ	Sin. Gallet	
	CF	Úvula palatina	
<b>Canal del braç</b>			<b>169.</b>
	Part de l'extremitat superior compresa entre el colze i el canell.		
	CF	Avantbraç	
<b>Candir-se</b>		CT 2.1	<b>170.</b>
	V. Carpir-se		
<b>Canella</b>			<b>171.</b>
	Part anterior de la cama sobre l'aresta anterior de la tibia.		
	EQ	Sin. Espinella	
	CF	Canyella	
<b>Cangrena</b>		CT 1.5	<b>172.</b>
	Necrosi d'un teixit o òrgan.		
	CF	Gangrena	
<b>Cansalada</b>			<b>173.</b>
	Capa profunda de la pell, situada per baix del derma, formada per lobels de cèl·lules grasses i el teixit connectiu que els envolta.		
	EX	"Suar la cansalada", suar copiosament o fer grans esforços per aconseguir alguna cosa.	
	EQ	[Cansalà]; V. Cotna	
	CF	Teixit cel·lular subcutàni	
	NT	Utilitzat per analogia amb la part grassa del porc situada entre l'epidermis i la musculatura.	
<b>Canut</b>		CT 3.13	<b>174.</b>
	Cigarret fet a mà, generalment referit a aquell que es fa mesclant tabac i cànnabis.		
	EX	"Ja t'has fet el <i>canut</i> ?"	
<b>Cap de vena</b>		CT 1.5	<b>175.</b>
	Lesió cutània de color roig viu, reticular i de escassos mil·límetres que desapareix amb la pressió.		
	CF	Telangièctasi	
<b>Cap, calfament de</b>			<b>176.</b>
	Expressió utilitzada per a denotar cavil·lació, preocupació.		
	EX	"Aquests dies tinc molts <i>calfaments de cap</i> "	
<b>Capoll</b>			<b>177.</b>
	Replec mucocutani situat a la part més distal del penis, que cobreix el gland.		
	CF	Prepuci	
	NT	Utilitzat per analogia d'altres estructures de la natura, com per exemple la coberta protectora de les larves d'insectes o la corfa que envolta els gra d'alguns cereals.	
<b>Carassa</b>			<b>178.</b>

Contorsió grotesca de la cara, feta voluntàriament per diverses raons (fer riure o cridar l'atenció) o de manera involuntària a causa del dolor la tristor			
	CF	Ganyota	
<b>Carbonitx</b>			CT 3.2 <b>179.</b>
Malaltia infecciosa, típica d'animals bovins i ovins, causada pel <i>Bacillus anthracis</i> . Si La forma cutània, transmesa per contacte, sol ser lleu, causant una lesió pàpula-vesiculosa que es necrosa, adquirint coloració negra. La forma pulmonar, transmesa per inhalació d'espores, es molt greu amb un quadre clínic de febre, tos seca, dispnea, estridor, cianosi i septicèmia que sol acabar amb la mort en la majoria dels casos. Les troballes típiques en la radiografia toràcica són eixamplament del mediastí i vessament pleural.			
	CF	Carboncle	
	NT	Rep aquesta denominació pel color negre de les lesions cutànies que s'assembla al del carbó.	
<b>Carn fugida</b>			<b>180.</b>
		V. Vencillada	
<b>Carn morta</b>			CT 1.5 <b>181.</b>
Teixit mort, d'aspecte sense vida.			
	CF	Necrosi	
<b>Carner</b>			CT 1.5 <b>182.</b>
		V. Llaga	
<b>Carnots</b>			CT 1.4 <b>183.</b>
		V. Molles	
<b>Carpir-se</b>			CT 2.1 <b>184.</b>
Perdre vigor, debilitar-se o consumir-se, generalment per efecte d'una malaltia			
	EQ	Sin Candir-se, Marcir-se	
	CF	Caquèxia	
<b>Carpó</b>			<b>185.</b>
		V. Crepó	
<b>Cartxofa</b>			CT 3.10 <b>186.</b>
Aparell que insufla aire a la via aèria per a intentar ajudar al procés de ventilació. Els dos grans tipus de dispositius son binivell (BIPAP) i de pressió continua (CPAP). Sol constar d'un compressor, una tubuladura i una interfase que el malalt es fica a la boca i/o nas. Generalment es sol utilitzar per a designar a la interfase nasal, per la seua forma pareguda a la hortalissa.			
	CF	Interfase nasal, CPAP, BIPAP	
<b>Carussa</b>			<b>187.</b>
Expressió de la cara d'aspecte esmortit, malaltís, per efecte d'una malaltia en la seua fase inicial o de recuperació.			
<b>Casc del cap</b>			<b>188.</b>
Conjunt ossi del cap, dins el qual és contingut l'encèfal.			
	EQ	[Caixcò del cap]	
	CF	Crani	
<b>Cascadura</b>			CT 1.5 <b>189.</b>
Lesió traumàtica produïda en els teixits pel xoc violent, o per pressió, amb un cos obtús, normalment sense solució de continuïtat de la pell.			
	CF	Contusió	
<b>Castanyes</b>			<b>190.</b>

- V. Ous  
 EX “Salut, pessetes i força en les *castanyetes*”  
 “Tindre *castanyes*” es referit a valentia  
 “Tindre la *castanya torta*” significa estar de mal humor  
 CF Testicles
- Catarro** CT 3.3 **191.**  
 Inflamació d’una mucosa, generalment referit a la nasal, faríngia o bronquial. Es produeix un exsudat per la hipersecreció mucosa de les cèl·lules epitelials i de les glàndules de la regió inflamada. La causa més freqüent és una infecció per virus, en particular *Rinovirus* i *Coronavirus*.  
 EX “D’una cosa de dos, més val *catarro* que tos”, és preferible agafar sempre la cosa menys dolenta.  
 CF Rinitis, Faringitis, Bronquitis  
 NT Terme que prové del grec *katarrhéō* “fluir”.
- Catifa** CT 2.1 **192.**  
 Procés morbós, considerat des de la causa inicial fins a les darreres conseqüències.  
 EX "Tot aquell que tinga set, beurrà mentre set tinga i el que estiga desganat perquè tinga *catifa* o perquè ha perdut la gana d'un disgust en la família, li obrirem l’apetit sense usar de Medicina" (100)  
 EQ V. Mal  
 CF Malaltia
- Catxassa** **193.**  
 Temperament calmós, apàtic. També designa lentitud en les reaccions.  
 EQ V. Catxotxes, Flema  
 CF Flegma
- Catxotxes** **194.**  
 Caràcter bo en excés.  
 CF Bonàs  
 Persona amb una calma excessiva, manca de preocupació  
 EQ V. Catxassa  
 CF Flegmàtic
- Caure malalt** CT 2.1 **195.**  
 Procés de posar-se malalt, perdre l’estat de salut.  
 EQ Sin. Amalaltir  
 CF Emmalaltir
- Càmfor** **196.**  
 Cetona terpènica que s’extreu de la fusta del camforer, així com de moltes altres plantes. Se li atribueixen diversos usos, entre ells el medicinal.  
 EQ V. Vick’s Vaporub (a la part de terapèutica)  
 CF Càmfora
- Cessions** CT 2.1 **197.**  
 Conjunt de fenòmens o símptomes morbosos que sobrevenen sobtadament i que es repeteixen amb una certa regularitat.  
 EQ V. Tercianes  
 CF Accés
- Cima de l’anca** **198.**  
 V. Ballador de l’anca
- Clapa** **199.**



V. Taca			
<b>Clau</b>		CT 1.1	<b>200.</b>
Dents més punxoses situades entre els incisius i els queixals.			
EQ	[Clau de la boca], [Clau del grà]; Sin. Dentons		
CF	Dent canina		
<b>Clenxo</b>			<b>201.</b>
V. Trinxo			
<b>Clòtxina</b>			<b>202.</b>
V. Figa			
<b>Clucar</b>			<b>203.</b>
Tancar i obrir ràpidament un ull tenint l'altre obert.			
EQ	Sin. Fer l'ullet		
<b>Clucull</b>		CT 3.10	<b>204.</b>
V. Becar			
NT	Terme probablement derivat de l'acció de clucar, referint-se com a un període de son breu, com un parpelleig.		
<b>Coàgul</b>		CT 3.5	<b>205.</b>
V. Trombo			
<b>Coent</b>			<b>206.</b>
Que produeix coentor.			
EX	“Tinc una ferida <i>coenta</i> ”		
EQ	V. Coentor		
Estat d'irritació extrema.			
EX	“Albert està molt <i>coent</i> després d'haver parlat amb el seu veí”		
Persona que vol aparentar ser refinada i no ho és.			
EX	“La teua germana va molt <i>coenta</i> amb eixe vestit”		
EQ	Cast. Cursi		
<b>Coentor</b>		CT 2.1	<b>207.</b>
Sensació molesta o dolorosa anàloga a la que causa una cremada.			
EQ	Sin. Coïtja		
CF	Coïssor		
Picor excessiu			
EQ	V. Marfull		
<b>Coïtja</b>			<b>208.</b>
V. Coentor			
NT	Terme probablement format per la conjunció de coentor i pruija.		
<b>Coixo</b>			<b>209.</b>
Que camina amb una irregularitat perceptible, a causa d'algun defecte en les cames.			
EX	L'accident amb la moto el va deixar <i>coixo</i> ”		
CF	Coix		
<b>Colebrina</b>		CT 2.1	<b>210.</b>
V. Serp			
<b>Còlic</b>			<b>211.</b>
Detenció completa del peristaltisme abdominal, amb dilatació de les nanses del budell prim i còlon, generalment deguda a la paràlisi del sistema nerviós autònom. Les causes poden ser molt diverses: tumors, pedres biliars, girada intestinal, sèpsia, isquèmia intestinal, fàrmacs,...			
EQ	Sin. Còlic miserere, Còlic tancat, Retorçó		

	Dolor agut i fluctuant, generalment degut a contraccions brusques de musculatura llisa d'un òrgan buit.		
<b>Còlic miserere</b>			<b>212.</b>
	V. Còlic		
<b>Còlic tancat</b>			<b>213.</b>
	V. Còlic		
<b>Collons</b>			<b>214.</b>
	V. Ous		
<b>Colp</b>			<b>215.</b>
	Encontre violent, brusc, d'un cos en moviment contra un altre.		
	EQ Sin. Tossalada, Tossaló		
	CF Cop		
<b>Colrada</b>		CT 1.5	<b>216.</b>
	Coloració roja, generalment d'aparició ràpida.		
	CF Rubor		
<b>Colradura</b>			<b>217.</b>
	V. Sol al cap		
<b>Conill, en</b>			<b>218.</b>
	No cobert amb vestimenta.		
	EX "Paula s'ha quedat <i>en conill</i> "		
	"Miquel volia ficar-se <i>en conill</i> "		
	EQ Sin. Nuet		
	CF Nu		
<b>Constel·lació</b>		CT 3.2	<b>219.</b>
	V. Passà		
	EQ [Constel·lació]		
<b>Constipat</b>		CT 3.3	<b>220.</b>
	V. Refreat		
	EX "El <i>constipat</i> el suar el bat"		
<b>Constipat fort</b>		CT 3.2	<b>221.</b>
	V. Pulmonia		
<b>Contrafet</b>			<b>222.</b>
	Persona amb el cos deformat o desviat de la forma normal, generalment utilitzat per a referir-se a una desviació lateral de l'esquena.		
	EX "Eixe home està <i>contrafet</i> "		
	CF Escoliòtic		
<b>Copoló</b>			<b>223.</b>
	V. Tossaló		
<b>Copró</b>			<b>224.</b>
	V. Crepó		
<b>Corantena</b>		CT 3.13	<b>225.</b>
	Aïllament de quaranta dies imposat antigament als viatgers procedents de zones endèmiques o epidèmiques de certes malalties		
	CF Quarantena		
<b>Corba</b>			<b>226.</b>
	Zona posterior còncava del genoll.		
	EQ Sin. Garreta, Sofraja		
	CF Buit popliti		

<b>Corfa</b>		CT 1.5	<b>227.</b>
	Capa seca de sang, pus o serositat que es forma a les ferides.		
	EQ	Sin. Escorfa	
	CF	Crosta	
<b>Corpienta, tindre</b>		CT 2.1	<b>228.</b>
	Persona amb el cos gros. Generalment referit a algú baixet i rodanxó.		
	EX	“Jaume té molta <i>corpienta</i> ”	
	CF	Corpulència	
	Amb coratge o decisió.		
	EX	“Aquell dia Josep va tindre molta <i>corpienta</i> ”	
<b>Cositó</b>			<b>229.</b>
	Cicatriu molt visible, generalment per efecte d’una mala sutura.		
	EQ	Sin. Cuscosit	
	CF	Cicatriu hipertròfica o queiloide	
<b>Cosquerelles</b>			<b>230.</b>
	Sensació nerviosa i espasmòdica que tenen certes parts del cos (pell i mucoses) quan són estimulades lleugerament pel tacte, solent provocar el riure.		
	EQ	[Coscanelles], [Cosconelles], [Coscarelles], [Cuscanelles]; Sin. Picorettes	
	CF	Pessigolles	
<b>Costat</b>		CT 1.1	<b>231.</b>
	Cara lateral del tronc de l’esser humà.		
<b>Costella</b>		CT 1.1	<b>232.</b>
	Cadascun dels ossos llargs i encorbats que articulen amb la columna vertebral formant una caixa òssia, la caixa toràcica, que té com a funció la protecció dels òrgans vitals que hi ha al seu interior.		
	EQ	Sin. Xulla	
<b>Costura</b>		CT 1.5	<b>233.</b>
	V. Marca		
<b>Costuró</b>		CT 1.5	<b>234.</b>
	V. Marca		
<b>Cotna</b>			<b>235.</b>
	Conjunt que formen totes les capes de la pell, incloent epidermis, dermis i teixit cel·lular subcutani.		
	EQ	[Cona], [Conna], [Corna]; V. Cansalada	
<b>Crepó</b>			<b>236.</b>
	Os xicotet articulat amb el sacre que constitueix l’extremitat inferior de la columna vertebral.		
	EQ	[Clepó]; Sin Carpó, Copró, Osset de la rissa, Saleret del cul	
	CF	Còccix	
<b>Cresteri</b>			<b>237.</b>
	V. Llavativa		
	EQ	[Clisteri]	
<b>Crostiment</b>		CT 2.1	<b>238.</b>
	Estat de fatiga extrema amb fort sofriment del cos o d’una part.		
	EQ	Pols, fet	
	CF	Cruiximent	
<b>Cucs</b>			<b>239.</b>

	Denominació general per als paràsits intestinals de la família dels helmints, com els àscaris i els oxiürs.		
	EX “ui no vullga <i>cucs</i> , que no pele fulla”		
	CF Helmints		
<b>Cucs dels xiquets</b>			<b>240.</b>
	Denominació específica per a la infestació produïda per l’oxiür <i>Enterobius vermicularis</i> , que allotjat al còlon i recte dona pruija de predomini vespertí. Anomenat així perquè és una infecció pròpia d’infants.		
	CF Oxiürosi ( <i>Enterobius vermicularis</i> )		
<b>Cucurutxa</b>		CT 3.3	<b>241.</b>
	V. Tos amb gall		
<b>Cuiro</b>			<b>242.</b>
	Pell de l’esser humà, per analogia de la dels animals. Generalment es refereix a la dermis.		
	EX “Se m’ha clavat una punxa entre carn i <i>cuiro</i> ”		
	CF Dermis		
<b>Cul</b>			<b>243.</b>
	Part inferior i posterior del tronc, entre la cuixa i la cintura del cos humà.		
	CF Regió glútia		
<b>Culotar</b>		CT 3.13	<b>244.</b>
	Impregnar de fum del tabac, generalment usat per a referir-se a l’acció de tornar amb una coloració negra les pipes o broquets degut a fumar repetidament al llarg del temps.		
	EQ Cast. Aquilotar		
<b>Curar</b>		CT 2.1	<b>245.</b>
	Restituir la salut al malalt aplicant els remeis convenients, entès com al procés de fer cessar la malaltia.		
	CF Guarir		
<b>Curro</b>			<b>246.</b>
	V. Manco		
<b>Currufa</b>			<b>247.</b>
	Cicatriu mes gran del normal, amb un creixement exagerat de teixit cicatricial.		
	CF Queloid		
<b>Cuscosit</b>			<b>248.</b>
	V. Cositó		
	EQ [Culcosit]		
<b>Davantall</b>			<b>249.</b>
	Infecció vírica que cursa amb febre, erupció pruent, artràlgies i miàlgies (que ocasionen moviment amb aparent afectació o amanerament). El virus el transmès el mosquit <i>Aedes aegypti</i> , sent una malaltia pròpia del tròpic i països mediterranis.		
	CF Dengue		
	Replec de teixit al peritoneu, que conté teixit adipós i vasos sanguinis i uneix les vísceres.		
	CF Epipló		
<b>Dejú</b>		CT 2.1	<b>250.</b>
	No prendre aliments des del començament del dia.		
	EX “Demà vinga a fer-se la prova en <i>dejú</i> ”		
<b>Dejuni</b>		CT 2.1	<b>251.</b>

No prendre aliments en un període de temps determinat.			
	EX	“Després de la prova cal que estiga dos hores en <i>dejuni</i> ”	
<b>Demacrat</b>			<b>252.</b>
V. Amoixamat			
<b>Dentola</b>		CT 1.1	<b>253.</b>
Cadascuna de les formacions sòlides implantades als maxil·lars que serveixen per mastegar. Comprenen una part exterior o esmalt, una de mitjana anomenada dentina i una interna o polpa.			
	CF	Dent	
<b>Dentada</b>			<b>254.</b>
V. Mos			
	EQ	[Dentà]	
<b>Dentons</b>		CT 1.1	<b>255.</b>
V. Clau			
<b>Desalenyar-se</b>		CT 3.1	<b>256.</b>
Tornar-se difícil la respiració.			
	EQ	Cast. Desalentarse	
<b>Descabotar</b>			<b>257.</b>
Llevar una prominència o treure'n una part d'alguna cosa.			
	EQ	Sin. Descapçar.	
	CF	Escabotar	
<b>Descangallat</b>		CT 2.1	<b>258.</b>
V. Despeat			
<b>Descapçar</b>			<b>259.</b>
V. Descabotar			
<b>Desfer-se</b>		CT 2.1	<b>260.</b>
Perdre pes ràpida i progressivament per efecte d'una malaltia.			
	EX	“Estic <i>desfent-me</i> com la sal en aigua”	
	CF	Pèrdua de pes	
<b>Desfici</b>		CT 2.1	<b>261.</b>
Estat d'agitació, intranquil·litat i nerviosisme produït per un mal físic o moral.			
	EQ	Cast. Desasosiego	
	EX	“Aquell dia estava molt <i>desficiós</i> perquè no podia parlar amb la Rosa”	
<b>Desinflamatori</b>		CT 1.3	<b>262.</b>
Medicament que prevén o combat la inflamació. Hi ha dos grans grups, els antiinflamatoris no esteroïdals (AINE) i els glucocorticoides.			
	CF	Antiinflamatori	
<b>Despeat</b>		CT 2.1	<b>263.</b>
Amb molt de cansament.			
	EQ	Sin Descangallat, Espeat	
	CF	Esgotat	
<b>Dessonillar</b>		CT 3.10	<b>264.</b>
V. Desvetlar			
<b>Desunflar</b>			<b>265.</b>
Llevar la inflor.			
	EQ	V. Inflor	
<b>Desvetlar</b>		CT 3.10	<b>266.</b>
Llevar o perdre la son.			

EX	“Al sentir un soroll em desvetle molt ràpidament”		
EQ	Sin. Dessonillar; V. Ensonillar		
CF	Desvetllar		
<b>Diarrera</b>		CT 2.1	<b>267.</b>
	V. Cagaleres		
<b>Distenta</b>		CT 3.3	<b>268.</b>
	V. Tos amb gall		
<b>Dit currutxé</b>			<b>269.</b>
	V. Dit gorrinet		
<b>Dit del mig</b>			<b>270.</b>
	Tercera prolongació en que acaben mans i peus.		
	CF Tercer dit		
<b>Dit de l’anell</b>			<b>271.</b>
	Quarta prolongació en que acaben mans i peus.		
	CF Quart dit		
<b>Dit gorrinet</b>			<b>272.</b>
	Quinta prolongació en que acaben mans i peus.		
	EQ Sin. Dit currutxé, Dit manuvell		
	CF Cinqué dit		
<b>Dit gros</b>			<b>273.</b>
	Primera prolongació en que acaben mans i peus.		
	CF Primer dit		
<b>Dit manuvell</b>			<b>274.</b>
	V. Dit gorrinet		
<b>Dit senyalador</b>			<b>275.</b>
	Segona prolongació en que acaben mans i peus.		
	CF Segon dit		
<b>Dogues</b>		CT 1.1	<b>276.</b>
	Plecs de la carn i la pell limitats per un solc, generalment formats a la zona de la cintura de persones obeses.		
	EQ Sin. Rolls, Sacsons; Cast. Mollejas, Michelines		
<b>Dolent</b>		CT 2.1	<b>277.</b>
	Que té dolor físic o amb falta de salut. Utilitzat per a una persona o per a una part del cos.		
	CF Malalt		
<b>Dolor de ronyons</b>		CT 2.1	<b>278.</b>
	V. Eslloamat		
	EQ [Dolor de ronyons]		
<b>Donar-se</b>		CT 2.1	<b>279.</b>
	Situació de debilitat extrema i sense capacitat de resposta per efecte d’una malaltia.		
	EX “Des que li van dir que tenia un càncer s’ha donat”		
	CF Extenuar-se		
<b>Dormidor</b>		CT 3.10	<b>280.</b>
	Persona que dorm molt i amb facilitat.		
	EQ Sin. Dormilec; Cast. Dormilón		
<b>Dormilec</b>		CT 3.10	<b>281.</b>
	V. Dormidor		
<b>Dover de la panxa</b>			<b>282.</b>

V. Melic			
<b>Durícia</b>		CT 1.5	<b>283.</b>
V. Callositat			
<b>Eccehomo</b>		CT 2.1	<b>284.</b>
Persona físicament deteriorada.			
EX	“Estic fet un <i>eccehomo</i> ”		
EQ	V. Llätzer, estar fet un		
NT	La paraula deriva del llatí <i>Ecce Homo</i> , traduïda com <i>aquest home</i> o <i>heus aquí l'home</i> . Es tracta, segons la Bíblia, de les paraules pronunciades pel governador romà Ponç Pilat quan va presentar Jesús de Natzaret flagel·lat, lligat i amb una corona d'espines, amb la intenció de ridiculitzar-lo.		
<b>Eixart</b>		CT 1.5	<b>285.</b>
Inserció d'una porció de teixit viu en una lesió intentant establir una unió orgànica.			
EQ	Cast. Injerto		
CF	Empelt		
<b>Eixida</b>		CT 1.5	<b>286.</b>
V. Florada			
<b>Eixorar</b>		CT 1.2	<b>287.</b>
V. Alenar			
EQ	[Axorar]		
EX	“E levà son elm de sa testa per <i>axorar</i> ” (1)		
NT	Terme derivat del llatí <i>exaurāre</i> , derivat de <i>aura</i> , ‘aire’.		
<b>Eixut</b>		CT 1.5	<b>288.</b>
Privat d'aigua o líquid que li correspondria pel seu estat natural.			
EQ	Sin. Sec		
<b>Element</b>			<b>289.</b>
Substància que proporciona energia i primeres matèries.			
CF	Aliment		
<b>Embòlia</b>		CT 3.5	<b>290.</b>
Obstrucció de la circulació pulmonar per un èmbol, que és un trombe després del seu lloc originari de formació (generalment la circulació venosa dels membres inferiors) que ha sigut arrossegat per la sang. Clínicament pot resultar mortal, causant gran nombre de morts sobtades, o manifestar-se amb síncope, dolor toràcic o dispnea.			
EX	“A mon tio li ha agafat una <i>embòlia</i> ”		
EQ	Sin. Trombo		
CF	Tromboembòlia pulmonar		
Obstrucció de la circulació cerebral per un èmbol, que és un trombe després del seu lloc originari de formació. Clínicament sol produir alteracions dels moviments o de la parla, que molt a sovint deixen seqüeles neurològiques			
EQ	Sin. Trombo		
CF	Tromboembòlia cerebral		
<b>Embotornat</b>		CT 2.1	<b>291.</b>
V. Botinflat			
<b>Embovat</b>			<b>292.</b>
V. Angelicalat			
<b>Embresquillar</b>			<b>293.</b>
Agafar una persona o cosa rodejant-la amb els braços per tal que no caiga.			

<b>Emfisema</b>	CT 3.3	<b>294.</b>
Malaltia pulmonar caracteritzada per una obstrucció persistent al flux aeri, generalment progressiva, associada a una acumulació patològica d'aire als pulmons, en relació amb reaccions inflamatòries iniciades per partícules externes o gasos (habitualment el fum del tabac).		
EQ	V. Bronquitis crònica	
CF	Malaltia pulmonar obstructiva crònica, MPOC	
<b>Empapusar</b>		<b>295.</b>
Alimentar una persona ficant-li l'aliment a la boca. Generalment a un xiquet i en una quantitat excessiva.		
EQ	[Ampapusar], [Anpapusar]	
<b>Empastifar</b>		<b>296.</b>
Recobrir d'una substància viscosa, oliosa.		
CF	Untar	
Figuradament, acte d'embolicar o complicar una situació-		
<b>Empenya</b>		<b>297.</b>
Part superior del peu, entre el tars i els dits.		
<b>Emponnar-se</b>		<b>298.</b>
V. Aponnar-se		
<b>Encarnadura, tindre</b>		<b>299.</b>
Capacitat per cicatritzar les ferides o superar les malalties.		
<b>Encarnat</b>	CT 2.1	<b>300.</b>
Que té el color de la sang arteria.		
EX	“Té expectoració <i>encarnada</i> ”	
EQ	Sin. Roig, Vermell	
<b>Enconar</b>		<b>301.</b>
Induir la lactància d'un nounat ficant-li una substància dolça al paladar, generalment mel.		
<b>Encreuallar</b>	CT 3.3	<b>302.</b>
Sentir interrompuda la respiració per efecte d'un sòlid a la via aèria, que sol ser el bol alimentari o un cos estrany.		
EQ	Sin. Barandat, parar en lo, Bola, fer-se, Nuc, fer-se, Parar el mos, Pilota, fer-se una,	
CF	Ennuegar	
Sentir interrompuda la respiració per efecte d'un líquid a la via aèria, que sol ser saliva o un líquid deglutit.		
EQ	Sin. Anar-se'n per altra via, Passar-se al vedat, Passar-se al veïnat	
CF	Ennuegar	
<b>Endenyar</b>		<b>303.</b>
Empitjorar una ferida o una part del cos danyada.		
CF	Infectar	
<b>Endormiscat</b>	CT 3.10	<b>304.</b>
Estat en el que una persona té molta son i no pot llevar-se-la, quedant en un estat intermediari entre el son i la vigília, al no haver perdut la consciència però no ser capaç de mantenir l'atenció completament.		
EX	“Anit no vaig dormir be i hui estic mig <i>endormiscat</i> ”	
EQ	[Andormiscat]; Sin. Ensomordit, Ensopit	
CF	Somnolent	



<b>Enfeltrit</b>	CT 3.4	<b>305.</b>
Teixit o òrgan amb acumulació d'un altre teixit o substància que no li es pròpia, brut.		
CF	Infiltrat	
<b>Enfit</b>	CT 2.1	<b>306.</b>
Indigestió o empatx produït per excés de menjar o per aliments en mal estat.		
Clínicament sol existir dolor abdominal, flatulència o pirosi.		
EX	“L'anyell en la pascua que us leua <i>l'enffit</i> ”	
EQ	Sin. Parada; Cast. Empacho	
NT	Terme que gaudeix d'una àmplia presència a la mentalitat popular (veure la part de terapèutica). Prové del llatí <i>infictu</i> , “aficat”	
<b>Engolir</b>	CT 1.2	<b>307.</b>
Empassar-se els aliments (sòlids o líquids) per la gola, de la boca a l'esòfag.		
<b>Engrunar</b>		<b>308.</b>
Deformar a causa d'una pressió o un xoc violent.		
EX	M'ha <i>engrunat</i> el peu d'una xafada”	
CF	Esclafar	
<b>Engrunyoni</b>		<b>309.</b>
Dificultat de mobilització de les extremitats. És un dels símptomes de l'artrosi i, per extensió, s'utilitza per a referir-se a aquesta malaltia.		
CF	Artrosi	
<b>Enravenat</b>		<b>310.</b>
Privat de moviment, sense podem moure's, generalment per efecte del fret.		
CF	Rígid	
<b>Ensolanada</b>		<b>311.</b>
V. Sol al cap		
<b>Ensomordit</b>	CT 3.10	<b>312.</b>
V. Endormiscat		
<b>Ensonillar</b>	CT 3.10	<b>313.</b>
Fer agafar son.		
EQ	V. Dessonillar	
<b>Ensopit</b>	CT 3.10	<b>314.</b>
V. Endormiscat		
<b>Entabutxat</b>	CT 2.1	<b>315.</b>
Sensació de tenir el cervell fatigat o marejat, generalment per causa de sorolls, olors o un dolor prolongat.		
EQ	Atabalar	
Síntomes neuropsíquics precedents a una crisi de migranya. Les alteracions més freqüents solen ser parestèsies, disestèsies o fotòpsies.		
CF	Aura	
<b>Enteniment</b>		<b>316.</b>
V. Trellat		
<b>Entrecoix</b>		<b>317.</b>
Regió situada entre els solcs on comencen les cuixes. Limitada en l'home per l'escrot i l'anús i en la dona per la vulva i l'anús.		
EQ	Sin. Besanca	
CF	Perineu	
<b>Entrenyons</b>		<b>318.</b>
V. Budells		

	NT	Paraula assimilada del nom emprat al llenguatge mariner per a designar l'aparell digestiu del peix.		
<b>Entresuat</b>			CT 2.1	<b>319.</b>
		V. Suat		
<b>Enxancat</b>				<b>320.</b>
		Posat amb les cames molt separades o obertes, be en posició estàtica o be en deambulació.		
	EQ	[Eixancat]; Sin. Escarrampat, Espatarrat; Cast. Espatarrado		
<b>Eriçó</b>			CT 2.1	<b>321.</b>
		V. Borró		
<b>Esbalaït</b>			CT 2.1	<b>322.</b>
		Que ha perdut transitòriament els sentits, acompanyat o no de pèrdua del coneixement.		
	CF	Desmaiat		
<b>Esblanquit</b>			CT 2.1	<b>323.</b>
		V. Trencat de color		
<b>Esborronar</b>			CT 2.1	<b>324.</b>
		Acció de produir-se borró en la pell d'una persona, generalment pel fred, una malaltia o les emocions fortes.		
		V. Borró		
	EQ	Sin. Aborronat		
<b>Esbufegar</b>			CT 3.1	<b>325.</b>
		V. Abofegar		
	EX	“El nedador eixí a la sorra, debategant de dents, tremolant, <i>esbufegant</i> ” (1)		
<b>Escaldadura</b>				<b>326.</b>
		Dermatitis produïda a les zones de la pell en aposició, caracteritzada generalment per eritema i coïtja		
	EQ	Escaldamenta		
	CF	Dermatitis irritativa		
<b>Escaldamenta</b>				<b>327.</b>
		V. Escaldadura		
<b>Escanyar</b>			CT 3.3	<b>328.</b>
		Suprimir momentàniament la respiració per efecte mecànic d'una compressió externa de la via aèria.		
	EX	“Diu que la corbata <i>l'escanya</i> ”		
	EQ	Sin. Escanyussar; V. Nuc		
<b>Escanyussar</b>			CT 3.3	<b>329.</b>
		V. Escanyar		
<b>Escarlèbit</b>			CT 2.1	<b>330.</b>
		Referit d'una persona extremadament prima, pobra en carn.		
	EX	“Des que li van diagnosticar el càncer està fet un <i>escarlèbit</i> ”		
	EQ	V. Flac		
<b>Escarrampat</b>				<b>331.</b>
		V. Enxancat		
<b>Escombrar</b>			CT 3.1	<b>332.</b>
		Tos incompleta, amb un període expulsiu modificat respecte al normal, amb tancament parcial de la glotis i amb una contracció dels músculs respiratoris de molt lleu intensitat. D'aquesta forma s'aconsegueix fer solament un moviment i soroll lleus. Utilitzat per a		

mobilitzar xicotetes secrecions respiratòries a la via aèria superior o per a fer un senyal a algú.

EQ Cast. Carraspear

NT Terme utilitzat per analogia amb el procés de llevar allò que embruta el sòl amb una escombra. En el món agrícola fa referència al procés de treure part de les flors dels arbres per tal de tindre menys nombre de fruits però de més calibre.

**Escopinyada** 333.

Saliva escopida d'una sola volta.

EQ [Ascopinyà], [Ascupinyà]

**Escopinyada, prova de l'** CT 2.1 334.

Prova diagnòstica que consisteix a recollir una mostra del tracte respiratori inferior, generalment l'esput espontani. Habitualment s'empra un pot estèril i hermètic per a l'enmagatzematge de la mostra per part del malalt, sent preferible la recollida del primer esput matinal. S'utilitza per al seu anàlisi microbiològic (per exemple les pneumònies o les colonitzacions bronquials a la MPOC) o l'anàlisi citològic (per al càncer de pulmó).

EX "La setmana passada vaig fer la *prova de l'ascopinyà*, el metge ja tindà els resultats"

EQ [Ascopinyà, prova de l'], [Ascupinyà, prova de l']

CF Anàlisi d'esput

**Escopir** 335.

Llançar saliva fora de la boca.

NT Terme probablement derivat del llatí vulgar *scuppīre*, format per onomatopeia.

**Escorfa** CT 1.5 336.

V. Corfa

**Esgarrany** 337.

V. Arrapada

**Esgarrapada** 338.

V. Arrapada

**Esgroguet** CT 2.1 339.

V. Grogós

**Esguerrat** 340.

V. Contrafet

**Eslleuguit** CT 2.1 341.

V: Flac

**Eslloamat** CT 2.1 342.

Tenir dolor o estar ferit a l'esquena, degut a afectació del raquis. Generalment referit a nivell lumbar o dorsal i causat per un colp o traumatisme.

EQ Sin. Dolor de ronyons, Espatllat

CF Dorsàlgia, Lumbàlgia

**Esme** 343.

V. Trelat

EQ "No faces això, es que no tens *esme*?"

Aptitud per a fer instintivament un moviment.

EQ "Ja has tirat l'oli, es que no tens *esme*?"

CF Mesura

<b>Esmortit</b>	CT 2.1	<b>344.</b>
Defallit, areactiu, amb disminució del nivell de consciència.		
EX	“Aquell home està ja <i>esmortit</i> , no li queda molt”	
EQ	[Asmortit], [Esmordit], [Estomordit]; Sin. Estabornit; Cast. Mortecino	
CF	Somort	
<b>Esparver</b>		<b>345.</b>
Persona d'aparença alta i espigada.		
EQ	“Eixe xiquet està alt com un <i>esparver</i> ”	
NT	Analogia per la forma de creixement de la planta anomenada <i>esparver</i> o timó mascle ( <i>Teucrium polium</i> )	
Mirada intensa i penetrant		
EQ	“Júlia té ulls <i>d'esparver</i> ”	
NT	Analogia per la mirada de l' <i>esparver</i> , un ocell de l'ordre dels falconiformes ( <i>Accipiter nisus</i> ).	
<b>Espatarrat</b>		<b>346.</b>
V. Enxancat		
<b>Espatlla</b>	CT 1.1	<b>347.</b>
Part superior i lateral del cos a cada costat del coll formada pels ossos, músculs i demés estructures que uneixen el braç al tronc.		
EX	“El meu home és ample <i>d'espatlles</i> ”	
EQ	[Espatla], [Espal·la]	
CF	Muscle	
Part posterior del cos, des dels múscles fins a la cintura..		
CF	Esquena	
<b>Espatllat</b>	CT 2.1	<b>348.</b>
V. Eslloamat		
EQ	[Espatllat], [Espal·lat]	
<b>Espavilar</b>	CT 3.10	<b>349.</b>
Llevar la son, despertar completament, produir insomni.		
CF	Despertar	
<b>Espeat</b>		<b>350.</b>
V. Despeat		
<b>Espellar</b>		<b>351.</b>
Llevar la pell.		
EQ	“Al caure em vaig <i>espellar</i> els genolls”	
CF	Escorxar	
<b>Espertugó</b>	CT 3.10	<b>352.</b>
Moviment involuntari breu, brusc i violent a mode de sacsejada. Sol utilitzar-se per a referir-se a moviments focals de les extremitats, principalment les cames. Generalment referits a moviments produïts durant el son, però també es poden desencadenar per postures, accions o estímuls sensitius (tàctils).		
EQ	V. Vencillada	
CF	Mioclònia	
<b>Espina</b>	CT 1.1	<b>353.</b>
V. Espinàs		
<b>Espina dorsal</b>	CT 1.1	<b>354.</b>
V. Espinàs		
<b>Espinada</b>	CT 1.1	<b>355.</b>

- V. Espinàs
- Espinàs** CT 1.1 **356.**  
 Conjunt de vèrtebres que s'estén des del crani fins al còccix. Situada a la línia mediana i a la part posterior del tronc. Les seues principals funcions són la protecció de la medul·la espinal i el suport d'altres ossos i òrgans. Es divideix en: columna cervical, columna dorsal o toràcica, columna lumbar i columna sacrococcigeal.  
 EQ Sin. Espina, Espina dorsal, Espinada  
 CF Columna vertebral
- Espinella** **357.**  
 V. Canella
- Espiro** CT 2.2 **358.**  
 Tècnica diagnòstica pneumològica que permet mesurar els volums i les capacitats pulmonars. Es realitza mitjançant l'espírometre, que es un aparell capaç de registrar els volums i els fluxos d'aire que es poden mobilitzat per la boca.  
 EX “Demà tinc cita per a l'*espiro*”  
 EQ Sin. Bufà, Bufera  
 CF Espirometria
- Espolsar** **359.**  
 Moviment brusc del cos o una part per tal de llevar-se del damunt la suor, aigua o un agent extern com un mosquit.  
 EX “*Espolsat* l'esquena que la tens tota banyada”  
 EQ Sin. Espoltir; Cast. Sacudirse  
 Descarregar bruscament una frase o un cop a una altra persona.  
 EX “Estigues quiet o t'*espolsaré*”
- Espoltir** **360.**  
 V. Espolsar
- Esprai** CT 1.3 **361.**  
 Dispositiu mèdic utilitzat per al lliurament directe de medicaments en les vies respiratòries. Mitjançant la seua aplicació, genera una suspensió col·loïdal de partícules a l'aire atmosfèric, amb la intenció de ser inhalada pel malalt. Aquesta suspensió pot ser de partícules líquides o sòlides, segons la modalitat de dispositiu. La seua funció és la d'aconseguir l'arribada del principi actiu als bronquis, bronquíols i alvèols, on realitza la seua acció terapèutica.  
 EX “L'*esprai* em fa respirar millor”  
 EQ Sin. Flit, Pictolín, Ventolín; Angl. Spray  
 CF Inhalador, Inhalador de dosi mesurada, Inhalador de cartutx pressuritzat, Inhalador de pols seca  
 NT Derivat del terme anglès *spray*.
- Estabornit** CT 2.1 **362.**  
 V. Esmortit
- Estanyar** CT 3.5 **363.**  
 Fer parar l'eixida d'un líquid, generalment referit a la sang.  
 EX “Li va eixir molta sang fins que li va estanyar la *ferida*”  
 CF Coagular
- Esternut** CT 1.2 **364.**  
 Acte reflex irreprimible constituït per una inspiració brusca, un tancament momentani de la glotis i finalment una expiració violenta i sorollosa.  
 EQ [Asternut]

<b>Estobat</b>			<b>365.</b>
	Estat, generalment temporal, en el que una persona es sent sense forces.		
	EX	“M’he quedat <i>estobat</i> per culpa de la grip”	
	EQ	[Astobat]	
<b>Estossec</b>		CT 3.1	<b>366.</b>
	V. Tossida		
	EX	“Un ronc <i>estossec</i> que m’ocasionà certa alarma”	
<b>Estossegar</b>		CT 3.1	<b>367.</b>
	Tenir tos. V. Tos		
	EX	“Aquell que molt <i>estossega</i> , o bé és tísic o s’ofega”	
	CF	Tossir	
<b>Estribot</b>			<b>368.</b>
	Reacció desmesurada d’una persona amb component d’agressivitat.		
	EX	“Anit el malalt va fer <i>estribots</i> ”	
	EQ	[Estirabot]	
<b>Estroncat</b>		CT 2.1	<b>369.</b>
	Estat de disminució de les forces i de la energia vital causat per la febre o una malaltia, que arriba a causar una disminució en la resposta als estímuls i potser cert grau de somnolència.		
	EX	“Està <i>estroncat</i> per tanta calentura”	
	EQ	[Atroncat]	
	CF	Adinàmia	
<b>Fadrí, estar</b>		CT 2.1	<b>370.</b>
	V. Femat, estar		
<b>Farfallós</b>		CT 2.1	<b>371.</b>
	Persona amb una articulació poc clara dels sons que integren les paraules. Generalment referit a la pronunciació defectuosa de la lletra essa com si fos una zeta.		
	EQ	Sin. Sessellós	
	CF	Disàrtria	
<b>Fava</b>			<b>372.</b>
	Persona curta d’enteniment, bova.		
	EQ	V. Angelicalat	
	Lesió de la pell caracteritzada per una elevació dèrmica, aplanada, vermella, <i>pruent</i> , de contorn arrodonit, que evoluciona ràpidament i desapareix sense deixar senyal.		
	EQ	Cast. Habón	
	CF	Favassa	
	Òrgan genital extern masculí.		
	EQ	V. Piu	
<b>Febró</b>		CT 2.1	<b>373.</b>
	V. Calentura		
<b>Fel</b>			<b>374.</b>
	Líquid clar, groguenc i amargant producte de la secreció externa dels hepatòcits, que s’acumula a la vesícula biliar i, en resposta a la secretina, es abocada al duodè a través del conducte colèdoc. Conté sals biliars, colesterol, bilirubina, moc, lecitina i electròlits. Les seues principals funcions són alcalinitzar l’intestí i facilitar l’absorció de greixos.		
	CF	Bilis	
<b>Fel sobreixida</b>		CT 2.1	<b>375.</b>
	V. Aliacà		

<b>Femat, estar</b>	CT 2.1	<b>376.</b>
Constitució corporal corpulenta, robusta i alta.		
EX	“El teu germà major està <i>femat</i> ”	
EQ	Sin. Refet	
CF	Biotip Atlètic (Kretschmer)	
Xiquet que ha crescut de forma ràpida en l'últim període de temps fins al present.		
EX	“Que li dones de menjar a este xiquet que està <i>femat</i> ?”	
<b>Femta</b>		<b>377.</b>
V. Ponnada		
<b>Fer l'ullet</b>		<b>378.</b>
V. Clucar		
<b>Ferramenta</b>		<b>379.</b>
V. Piu		
<b>Fibrosi Pulmonar</b>	CT 3.6	<b>380.</b>
Conjunt de malalties caracteritzades per un procés inflamatori a l'espai intersticial pulmonar, que comporta processos de fibrosi en el teixit pulmonar. Aquests processos provoquen un engrossiment de l'espai intersticial, amb alteració de les propietats mecàniques pulmonars i del bescanvi de gasos. Els símptomes principals són dispnea i tos seca, amb crepitants secs a l'auscultació.		
EQ	Sin. Pulmons secs	
CF	Malaltia intersticial difusa pulmonar	
<b>Fic</b>		<b>381.</b>
V. Berruga		
<b>Figa</b>		<b>382.</b>
Òrgan genital extern femení. Comprèn els llavis majors i els menors, l'espai Interlabial, el vestíbul, el meatus urinari, l'orifici inferior de la vagina i el clítoris.		
EQ	Sin. Bacora, Clòtxina, Parrús, Xona	
CF	Vulva	
<b>Figa-flor</b>		<b>383.</b>
V. Figa-molla		
<b>Figa-molla</b>		<b>384.</b>
Persona innocent, sense malícia.		
EQ	V. Bacora	
<b>Fímia</b>	CT 3.2	<b>385.</b>
V. Tisi		
NT	El terme prové del grec <i>phyma</i> , “excreixència”	
<b>Finoreta</b>	CT 2.1	<b>386.</b>
Sensació mal definida a l'estómac entre barreja de fam i de dolor somort. Característica de l'úlcer duodenal.		
CF	Fam dolorosa	
<b>Flac</b>	CT 2.1	<b>387.</b>
Persona o part del cos amb poc de greix o de teixit adipós.		
EQ	V. Escarlèbit; Sin. Esllenguit	
CF	Magre	
<b>Flamerada</b>	CT 1.5	<b>388.</b>
V. Florada		
<b>Flato</b>	CT 2.1	<b>389.</b>

Acumulació de gasos al tub digestiu. Generalment s'usa per a referir-se a la sensació subjectiva de molèstia que comporten, en forma de dolor abdominal agut a un costat de l'abdomen.

- EX “M’ha entrat *flato* després de menjar-me tota l’olla”  
 CF Flatositat

**Flema** CT 3.1 **390.**

Producte de secreció patològica de la mucosa de l'aparell respiratori que, mesclat amb saliva, s'expulsa per la boca amb la tos. De vegades no arriba a ser expulsat per la boca, sinó que és deglutit al passar per la faringe.

- EX “Porte una setmana tirant moltes flemes”  
 EQ [Flegma], [Fleuma]; Sin. Gargall, Gargallada  
 CF Esput  
 NT Terme que prové del grec *phlégma* “pendre foc, inflamar”. La denominació d'espul prové del llatí *sputum*, de *spuo* “escopir”.

Temperament calmós, apàtic.

- EX “Va esperar amb molta *flema*”  
 EQ V. Catxassa  
 CF Flegma  
 NT En l'antiga medicina grega, es pensava que era un dels quatre humors que formaven part del cos, responsable de l'apatia.

**Flema cuita** CT 3.1 **391.**

Expectoració de material que conté pus. Típic d'una pneumònia o les etapes finals d'una bronquitis.

- CF Espul purulent

**Flema cruda** CT 3.1 **392.**

Expectoració de material d'aspecte clar i filamentós. Típic de les etapes inicials d'una bronquitis.

- CF Espul mucós

**Flema de suc de prunes** CT 3.1 **393.**

Expectoració de material de coloració roja però amb certa transparència, donant-li un aspecte gelatinós. És característic del càncer de pulmó, de la gangrena pulmonar i de la pneumònia per *Klebsiella pneumoniae*.

- CF Espul de gelea de grosella  
 NT Rep aquestes denominacions pel paregut amb el suc de les prunes (*Prunus domestica*) i amb la gelea de grosella (*Ribes rubrum*).

**Flema encarnada** CT 3.1 **394.**

Expectoració de material que conté sang però no es totalment hemàtic.

- CF Espul hemoptoic

**Flema porràcia** CT 3.1 **395.**

Expectoració de material de color verd negrós, similar als porros (*Allium ampeloprasum*).

- CF Espul hemoptoic

**Flemàtic** CT 3.3 **396.**

Persona amb abundant expectoració.

- EQ Sin. Bronquític  
 CF Criteris clínics de bronquitis crònica

**Flit** CT 1.3 **397.**

V. Esprai



	NT	Utilitzat per extensió del nom d'una antiga marca comercial d'aparells per a matar mosquits.		
<b>Flitada</b>			CT 1.3	<b>398.</b>
		Aplicació d'un inhalador, que genera una suspensió col·loïdal de partícules a l'aire atmosfèric, amb la intenció de ser inhalada pel malalt.		
	EQ	V. Esprai, Flit		
<b>Flonjo</b>				<b>399.</b>
		V. Moll		
<b>Florada</b>			CT 1.5	<b>400.</b>
		Erupció eritematosa d'aparició brusca o explosiva.		
	EQ	[Florà]; Sin. Eixida, Flamerada, Foguerada		
	CF	Exantema		
<b>Floriol</b>				<b>401.</b>
		V. Forat del cul		
<b>Florí</b>				<b>402.</b>
		V. Forat del cul		
<b>Florongo</b>				<b>403.</b>
		Tumor inflamatori de la pell que acaba en supuració, produït per la infecció estafilocòccica d'un o diversos fol·licles pilosos amb líquüefacció purulenta central i edema inflamatori perifèric.		
	EX	“Entre colp i colp, florongo”		
	CF	Furòncol		
<b>Fluix de ventre</b>			CT 2.1	<b>404.</b>
		V. Cagaleres		
<b>Foc</b>			CT 2.1	<b>405.</b>
		Erupció vesiculo-costrosa com a conseqüència de la infecció pel virus de l'Herpes simple que apareix habitualment al voltant dels llavis i els narius, generalment per una febre sobtada (la pneumònia pneumocòccica es un exemple d'infecció que desencadena aquest fenomen, particularment quan es presenta amb l'anomenat com a <i>calfred solemne</i> ).		
	EQ	Sin. Pansa		
	CF	Herpes febril		
<b>Foc creuat</b>			CT 3.4	<b>406.</b>
		Modalitat de radioteràpia que administra una dosi eficaç de radiació sobre l'estructura diana, minimitzant la radiació d'altres estructures veïnes. Açò s'aconsegueix al aplicar diversos feixos de raigs X des de diferents angles mitjançant una guia localitzadora. Molt utilitzat en les neoplàsies cranials, també freqüent en les pulmonars per a intentar preservar el teixit pulmonar al voltant del tumor.		
	CF	Radioteràpia estereotàxica		
<b>Fogaril</b>			CT 1.1	<b>407.</b>
		V. Forat del nas		
<b>Fogó</b>				<b>408.</b>
		V. Forat del cul		
	NT	Utilitzat per similitud amb altres nocions del terme, ja que també significa el forat on va clavat el màstil del vaixell o el forat a la part posterior de les armes de foc que comunica el foc amb la càrrega.		
<b>Fogonera</b>				<b>409.</b>
		V. Forat del cul		

<b>Foguerada</b>		CT 1.5	<b>410.</b>
V. Florada			
<b>Forat del cul</b>			<b>411.</b>
Orifici del final del tub digestiu que dona cap a l'exterior i a través del qual són expulsades les matèries fecals.			
EQ	Fogó, Fogonera, Florí, Floriol, Ses		
CF	Anus		
<b>Forat del nas</b>		CT 1.1	<b>412.</b>
Cadascun dels dos orificis inicials de la via aèria, per on entra l'aire a les fosses nasals provinent de l'exterior.			
EQ	Aranell, Badiu, Fogaril		
CF	Nariu		
<b>Formiguetes</b>		CT 2.1	<b>413.</b>
Trastorn de la sensibilitat tàctil que dona una sensació anormal i desplaent. Anomenada per similitud amb la sensació de tindre formigues movent-se per la pell.			
CF	Disestèsia		
<b>Fredat, fer</b>			<b>414.</b>
Por intensa i sobtada			
EX	“Em va fer <i>fredat</i> vore aquella ferida”		
<b>Freixura</b>		CT 1.1	<b>415.</b>
V. Nyítols			
<b>Frenet</b>		CT 1.1	<b>416.</b>
Fina membrana que uneix la llengua amb el sòl de la boca.			
EQ	Sin. Tel de la llengua		
CF	Membrana sublingual		
<b>Frisança</b>		CT 2.1	<b>417.</b>
V. Marfull			
<b>Fumera</b>		CT 3.13	<b>418.</b>
Hàbit excessiu i exagerat de fumar, generalment referit al tabac (ja siga en cigarret, puro o pipa).			
EX	“Este xic, sempre amb la <i>fumera!</i> ”		
EQ	Sin. Xamera		
CF	Tabaquisme		
Ganes de fumar.			
CF	Dependència física del tabac, Dependència psicològica del tabac		
<b>Gafes nasals</b>		CT 3.12	<b>419.</b>
Tubs buits pel seu interior que tenen dues obertures tubulars xicotetes que el malalt es col·loca a les narius, passant els tubs per darrere dels pavellons auriculars per a que queden subjectes. S'utilitzen per a proporcionar oxigen suplementari, enriquint d'oxigen l'aire inspirat, augmentant així la fracció inspirada d'oxigen.			
EQ	“M'he de ficar les <i>gafes nasals</i> ”		
CF	Cànules nasals		
<b>Galillo</b>		CT 1.1	<b>420.</b>
V. Gola			
<b>Gallet</b>		CT 1.1	<b>421.</b>
V. Campaneta			
NT	D'aquest terme deriven les expressions “ <i>Beure al gallet</i> ” o “ <i>Beure al gall</i> ”, al beure un líquid des d'un recipient a distància de la boca.		

<b>Galló</b>			<b>422.</b>
	Òrgan erèctil que forma part dels genitals externs femenins.		
	CF	Clítoris	
<b>Galta</b>			<b>423.</b>
	Part de la cara que s'estén des del costat dels ulls fins a la barba.		
	EQ	Sin. Mel de la cara	
	Masses carneses de la part inferoposterior del tronc, entre les cuixes i la cintura.		
	EQ	V. Anca; Sin. Galta caguera	
	CF	Natja	
<b>Galta caguera</b>			<b>424.</b>
	V. Anca		
	EX	“En la banda nord del Mascarat havia una penya llisa i en una vora del carrer havia una depressió que quan s'assentava un home li quedaven les dos <i>galtes cagueres</i> ben acoplades”	
<b>Galteres</b>			<b>425.</b>
	V. Paps		
<b>Ganfarró</b>			<b>426.</b>
	V. Piu		
	EQ	[Gafarró]	
<b>Ganglis</b>		CT 3.9	<b>427.</b>
	Malaltia dels ganglis limfàtics, amb major grandària o nombre del normal. Generalment referit a les del mediastí en relació amb neoplàsies de pulmó, però també present en altres malalties menys habituals com la sarcoïdosi.		
	EX	“Ja no sé que faré amb el càncer, a l'últim TAC m'han eixit <i>ganglis</i> ”	
	EQ	V. Golls	
	CF	Limfadenopatia mediastínica	
<b>Gangós</b>		CT 3.1	<b>428.</b>
	Persona que parla amb una veu aguda amb ressonància nasal.		
	CF	Veu nasal	
<b>Gànguil</b>		CT 2.1	<b>429.</b>
	Persona de constitució alta i prima.		
	EX	“El teu fill està fet un <i>gànguil</i> ”	
	CF	Biotip Leptosòmic (Kretschmer)	
	NT	També rep aquest nom una embarcació de pesca que té iguals popa i proa i un únic pal central amb vela llatina.	
<b>Ganguejar</b>		CT 3.1	<b>430.</b>
	Parlar amb veu aguda de ressonància nasal.		
	EQ	V. Gangós	
<b>Ganyil</b>		CT 1.1	<b>431.</b>
	Part de la via aèria situada en la regió anterior i superior del coll. En el ésser humà, comunicada per dalt amb la faringe mitjançant una obertura anomenada vestíbul i per baix per la tràquea mitjançant la glotis.		
	EQ	Sin. Garguero	
	CF	Laringe	
	NT	Terme utilitzat per analogia amb les ganyes, que són les obertures dels òrgans de la respiració dels peixos als dos costats de la faringe	
<b>Gargall</b>		CT 3.1	<b>432.</b>
	V. Flema		

RESULTATS

	NT	Terme derivat de <i>garg</i> , onomatopeia de les expulsions de la gola.		
<b>Gargallada</b>			CT 3.1	<b>433.</b>
	V. Flema			
	EQ	[Gargallà]		
<b>Gargamella</b>			CT 1.1	<b>434.</b>
	V. Gola			
<b>Gargarismes, fer</b>			CT 1.2	<b>435.</b>
		Mantenir un líquid a la laringe agitant-lo mitjançant l'aire expirat per la glotis, generalment amb fins medicinals.		
	CF	Gargaritzar		
<b>Garguero</b>			CT 1.1	<b>436.</b>
	V. Ganyil			
<b>Garreta</b>				<b>437.</b>
	V. Corba			
<b>Garró</b>				<b>438.</b>
		Part posterior de la cama, on esta s'articula amb el peu.		
	CF	Tendó d'Aquilles		
<b>Garrofa</b>				<b>439.</b>
		Estat d'enjogassament de tipus nerviós dels xiquets.		
	EX	“Ja teniu la <i>garrofa</i> agarrà”		
<b>Garrotillo</b>			CT 3.3	<b>440.</b>
		Malaltia contagiosa produïda per <i>Corynebacterium diphtheriae</i> o bacil de Klebs-Löffler. Afecta principalment xiquets de 1-5 anys, amb aparició de símptomes generals, tos i unes pseudomembranes molt adherents, a la via aèria superior i el tub digestiu, que poden condicionar dispnea i disfàgia.		
	EQ	Sin. Grup		
	CF	Diftèria		
<b>Gasos</b>				<b>441.</b>
	V. Basques			
<b>Geni</b>				<b>442.</b>
		Organització dels components psicològics d'una persona, tant els intel·lectuals com els afectius, donant com a resultat unes característiques diferencials (caràcter, temperament).		
	EX	“El meu fill és molt xicotet però ja ha fet el geni”		
	EQ	[Gènit]		
	CF	Personalitat		
<b>Geniva</b>			CT 1.1	<b>443.</b>
		Teixit fibrós recobert per la membrana mucosa bucal.		
	CF	Geniva bucal		
<b>Ginoll</b>				<b>444.</b>
		Articulació de la cuixa amb la cama i les parts blanques que l'envolten		
	EQ	[Genoll]		
	CF	Genoll		
<b>Gepa</b>			CT 3.11	<b>445.</b>
		Deformitat a l'esquena de convexitat posterior deguda a una exagerada curvatura de la columna vertebral a la regió dorsal.		
	EX	“Mon pare té molta <i>gepa</i> ”		
	CF	Cifosi dorsal		

<b>Geperut</b>		CT 3.11	<b>446.</b>
V. Acatxat			
EQ	[Gepelut]		
<b>Glànola</b>		CT 3.2	<b>447.</b>
V. Pesta			
<b>Glop</b>		CT 1.2	<b>448.</b>
Quantitat d'un líquid que es beu d'una vegada o que cap dins la cavitat oral.			
<b>Glopejar</b>		CT 1.2	<b>449.</b>
Acció d'agitar dins la boca un líquid. Els objectius poden ser terapèutics, netejar.se la boca o assaborir el líquid.			
<b>Gola</b>		CT 1.1	<b>450.</b>
Espai existent entre el vel del paladar i l'entrada de l'esòfag i la laringe.			
EQ	Sin. Galillo, Gargamella, Gorja		
CF	Orofaringe i Laringofaringe		
<b>Golls</b>		CT 1.4	<b>451.</b>
Tumoracions indolents que es formen a la part anterior i lateral del coll, o també utilitzades per a les axil·lars. Sol tractar-se d'una limfadenopatia reactiva a processos locals (amigdalitis, faringitis, parotiditis,...) o a un tumor (tumor tiroïdal, tumors del coll, càncer de pulmó).			
EQ	Sin. Gorrinyes, Porcellanes. V. Ganglis		
CF	Limfadenopatia laterocervical. Limfadenopatia axilar		
<b>Goma</b>		CT 2.1	<b>452.</b>
Aparell flexible tubular, d'uns 2-6mm de diàmetre, utilitzat per a veure l'interior de la via aèria. A l'extrem distal té una càmera microscòpica, feixos de fibra òptica per a fer llum i un orifici d'un canal de treball que recorre tota la llargària de l'aparell. A l'extrem proximal es troba un comandament per a fer moviments de flexió-extensió de la punta, botons per a diverses funcions, l'orifici proximal del canal de treball i una connexió amb la font de llum i el processador d'imatges. L'aparell s'utilitza tant per al diagnòstic com per al tractament de les malalties respiratòries.			
EX	"Demà tinc la prova, vaig a que em claven la goma"		
EQ	Sin. Gomes, Tubo		
CF	Broncofibroscopi		
Aparell similar al broncofibroscopi però de menor llargària, utilitzat per a explorar el nas, la faringe i la laringe.			
CF	Nasofibroscopi		
Aparell similar al broncofibroscopi però de major diàmetre i llargària, utilitzat per a explorar l'interior del tub digestiu.			
CF	Gastroscopi, Colonoscopi		
<b>Gomes</b>		CT 2.1	<b>453.</b>
V. Goma			
<b>Gorja</b>		CT 1.1	<b>454.</b>
V. Gola			
<b>Gorradura</b>		CT 2.1	<b>455.</b>
V. Borradura			
<b>Gorrinyes</b>		CT 1.4	<b>456.</b>
V. Golls			
<b>Gos</b>			<b>457.</b>
Persona que té gossers.			

	EQ	V. Gossera		
<b>Gossera</b>				<b>458.</b>
		Estat de la persona que rebutja el treball o l'acció i està en oci permanent.		
	CF	Peresa		
<b>Gotarnó</b>				<b>459.</b>
		V. Minova		
<b>Gra</b>				<b>460.</b>
		Lesió de la pell amb elevació i pus al seu interior.		
	CF	Pústula		
<b>Grans de la lluna</b>			CT 1.5	<b>461.</b>
		V. Llunaris		
<b>Granúlia</b>			CT 3.2	<b>462.</b>
		Forma aguda y generalitzada de tuberculosi, caracteritzada per la presència de granulacions miliars grises al pulmó. En la radiografia es poden vorer múltiples nòduls mil·limètrics bilaterals. Es tracta d'una forma amb distribució hematògena del bacil, comportant un pitjor pronòstic.		
	CF	Tuberculosi pulmonar miliar.		
<b>Grillat</b>				<b>463.</b>
		Persona amb una malaltia mental, que ha perdut tota la raó.		
	EQ	Sin. Cabàs de gats, estar com un, Perol, tocat del, Llum, fet un		
	CF	Boig		
<b>Grip</b>			CT 3.3	<b>464.</b>
		Malaltia infecciosa, aguda i contagiosa, produïda per un mixovirus (amb tres tipus antigènics: A, B i C). Produeix febre, cruiximent, cefalàlgia, i problemes respiratoris (rinitis, bronquitis o pneumònia).		
	EQ	V. Refreat; Angl. Flu; Franc. Grippe		
<b>Grogós</b>			CT 2.1	<b>465.</b>
		Tindre la pell de coloració grogenc, generalment degut a una malaltia digestiva.		
	EQ	V. Aliacà; Sin. Esgrogueit.		
	CF	Ictèric		
<b>Gros</b>			CT 2.1	<b>466.</b>
		Persona amb un augment del greix corporal. Des d'un punt de vista antropomètric, amb un índex de massa corporal superior a 30 kg/m <sup>2</sup> .		
	EQ	Sin. Bolitx, Teixonet		
	CF	Obès		
<b>Grup</b>			CT 3.3	<b>467.</b>
		V. Garrotillo		
<b>Guirola</b>				<b>468.</b>
		Afectació de la pell amb formació generalment ràpida de favasses.		
	EQ	V. Fava		
	CF	Urticària		
<b>Hidropesia</b>			CT 3.8	<b>469.</b>
		V: Tròpic		
<b>Illada</b>			CT 1.1	<b>470.</b>
		Regió lateral inferior del tronc, entre les costelles i els ossos de la pelvis.		
	EX	"Parlar per les <i>illades</i> "		
	CF	Flanc		
<b>Íncube</b>			CT 3.10	<b>471.</b>

	Sensació d'opressió i angoixa durant el son, generalment acompanyades de malsons.		
	NT Terme utilitzat per fer referència també a un dimoni que popularment es pensava que podia jeure damunt de les persones mentre dormien.		
<b>Inflor</b>		CT 1.5	<b>472.</b>
	Presència d'un excés de líquid al teixits.		
	EQ [Unflor]		
	CF Edema		
<b>Juí</b>			<b>473.</b>
	V. Trelat		
<b>Junta</b>			<b>474.</b>
	Conjunt d'estructures anatòmiques que participen en la unió entre dos o més ossos.		
	CF Articulació		
<b>Llaga</b>		CT 1.5	<b>475.</b>
	Solució de continuïtat de la pell o les mucoses, generalment amb pèrdua de substància, de causa no traumàtica.		
	EX "Se li ha fet una <i>llaga</i> a la boca"		
	EQ Sin. Carner, Nafra		
	CF Úlcera		
<b>Llampuga</b>			<b>476.</b>
	Inflamació de la conjuntiva de l'ull, generalment de tipus infecció o al·lèrgic.		
	EX "Tindre <i>llampuga</i> "		
	CF Conjuntivitis		
	NT Rep el nom per homologia amb els ulls prominents del peix del mateix nom, <i>Coryphaena hippurus</i> , conegut i apreciat pels pescadors de les comarques d'estudi.		
<b>Llançar</b>		CT 2.1	<b>477.</b>
	V. Arrojar		
<b>Llardó senil</b>			<b>478.</b>
	Lesions cutànies greixoses de coloració marró que apareixen amb la vellesa.		
	CF Queratosi seboreica		
<b>Llàtzer, estar fet un sant</b>		CT 2.1	<b>479.</b>
	Estat físic deteriorat per la presència de múltiples ferides o contusions, generalment per efecte d'una agressió, un accident o una malaltia..		
	EQ [Sen llaç, estar fet un], [ Sent llaç, estar fet un]; Sin. Eccehomo		
<b>Llavat</b>			<b>480.</b>
	V. Llavativa		
<b>Llavativa</b>			<b>481.</b>
	Instil·lació d'aigua o altres líquids per l'anus al recte amb fins terapèutics.		
	EQ Sin. Cresteri, Llavat		
	CF Enema		
<b>Llebroxia</b>			<b>482.</b>
	V. Messell, mal de		
	EQ [Lleprosia]		
<b>Llegodissa</b>			<b>483.</b>
	Tumefacció inflamatòria ocasionada per oclusió de les glandes sudorípares, que apareix generalment a les aixelles.		
	CF Hidrosadenitis		
<b>Llentilla</b>			<b>484.</b>

- V. Piga
- Lleterola** CT 1.1 **485.**  
 Òrgan limfoide, situat al mediastí davant la tràquea i els bronquis principals, propi de la infància que va atrofiant-se posteriorment.  
 CF Tim  
 NT Terme utilitzat per analogia amb el sistema ganglionar primari d'animals de bestiar com la vedella, el cabrit o el corder, que sol vendre's en carnisseries per a menjar-se fregit amb alls.
- Lleu** CT 1.1 **486.**  
 Òrgan de l'aparell respiratori situat a la cavitat toràcica en nombre doble. Separat amb l'altre pel cor i estructures mediastíniques, i separats de l'abdomen pel diafragma. Recobert totalment per una capa serosa anomenada pleura visceral. Dividit en lòbuls (superior, mitjà i inferior al dret i superior i inferior a l'esquerre), integrats per lobels (10 en cada pulmó), els quals consten d'un bronquíol lobel·lar que va ramificant-se fins acabar en alvèols, lloc on es duu a terme l'hematosi.  
 EX “Si el pare es *lleu* i la mare freixura, a qui ha de semblar la criatura?”, expressió figurada de que els fills solen semblar als pares.  
 “Em faràs traure el *lleu*”, amb un gran esforç.  
 “Tindre bon *lleu*”, ser una persona amb resistència física a l'exercici, com per exemple córrer o treballs de força.  
 “Li ho vaig demanar amb tot el *lleu*”, sense vergonya.  
 “Més content que un gos amb un *lleu*”, amb molta satisfacció.  
 EQ Sin. Pit  
 CF Pulmó
- Llom** CT 1.1 **487.**  
 Part lateral del tronc a cada banda de la columna vertebral  
 CF Flanc
- Llosa, tindre** **488.**  
 Malaltia caracteritzada per una set intensa i compulsió per beure contínuament aigua, inclús de llocs no considerats com a adequats.  
 CF Diabetis insípida
- Lluç, fet un** **489.**  
 Mareig i torbament després d'una intoxicació alcohòlica o la febra.  
 CF Ressaca
- Llum, fet un** **490.**  
 V. Grillat
- Llunaris** CT 1.5 **491.**  
 Lesions nodulars corresponents a l'inici de diferents malalties granulomatoses com la tuberculosi o la leishmaniosi.  
 EQ Grans de la lluna  
 CF Granulomes
- Maixmarró** CT 2.1 **492.**  
 Aparença malaltissa, xacrosa.  
 EQ [Masparró]
- Mal** CT 2.1 **493.**  
 Fet subjectiu consistent en una percepció sensorial més o menys fortament desplaent.  
 EX “Em fa *mal* el cap”  
 CF Dolor



- Procés morbós, comprés des del seu inici fins a les seues conseqüències.  
 EX “Tinc un *mal* molt greu”  
 EQ V. Catifa  
 CF Malaltia
- Mal alè** CT 3.1 **494.**  
 V. Baf
- Mal d’orella** **495.**  
 Inflamació del conducte auditiu, generalment provocada per processos infecciosos o al·lèrgics, que es manifesta principalment per otàlgia.  
 CF Otitis
- Mal d’ull** **496.**  
 Malaltia d’origen màgic, molt estesa a la medicina popular, produïda pel poder de la mirada d’algunes persones i que pretén perjudicar la persona afectada.
- Mal de bacines** **497.**  
 V. Morranes  
 NT Les bacines són uns llibrells o plats, generalment de metall o ceràmica, utilitzats antigament per a funcions diverses com afaitar-se, orinar defecar.
- Mal de cor, caure** CT 2.1 **498.**  
 Pèrdua sobtada i transitòria de la consciència provocada per una disminució del flux sanguini cerebral, que es resol sense deixar seqüeles neurològiques. Popularment, les causes atribuïdes més freqüents són la hipoglucèmia i les malalties cardíaques.  
 CF Síncope
- Mal de costat** CT 3.2-3.5-3.8 **499.**  
 Malaltia que afecta al pulmó o la pleura, generalment referit a un origen infecciós.  
 EX “Engendra tos a les vegades pleuresia, ço és *mal de costat*” (1)  
 EQ V. Pleura, Pulmonia  
 CF Pleuresia, Pneumònia, Tromboembòlia Pulmonar
- Mal de messell** **500.**  
 Malaltia infecciosa i contagiosa, crònica, causada per *Mycobacterium leprae*. Produeix lesions granulomatoses a la pell, les mucoses i el sistema nerviós perifèric. La malaltia ha causat històricament un gran rebuig social, construint-se sanatoris específics per a albergar als malalts. A la província d’Alacant, trobem el sanatori de Fontilles, encara en funcionament avui en dia.  
 EQ Sin. Llebrosia, Mal de llop  
 CF Lepra
- Mal de llop** **501.**  
 V. Messell, mal de
- Mal de queixal** CT 2.1 **502.**  
 Dolor a una peça dental.  
 CF Odontàlgia
- Mal de viure** CT 3.2 **503.**  
 V. Tisi  
 NT Aquesta expressió es pròpia del segle XIX, ja que la palidesa produïda per la tuberculosi era molt apreciada pel romanticisme de l’època.
- Mal francès** **504.**  
 Malaltia venèria contagiosa, caracteritzada per úlceres genitals i lesions cutànies, produïda pel *Treponema pallidum*.

RESULTATS

	CF	Sífilis		
	NT	Anomenat així per una gran epidèmia que s'originà a partir de l'exèrcit francès.		
<b>Mal lleig</b>			CT 3.4	<b>505.</b>
		V. Alcàncer		
<b>Mal mal</b>			CT 3.4	<b>506.</b>
		V. Alcàncer		
<b>Mal menjador</b>			CT 3.4	<b>507.</b>
		V. Alcàncer		
<b>Mala seguida</b>			CT 3.2	<b>508.</b>
		V. Tisi		
	NT	També referit, de forma general, a una malaltia greu com per exemple una neoplàsia o a un comportament antisocial.		
<b>Malaltós</b>			CT 2.1	<b>509.</b>
		Predisposició a estar malalt amb freqüència.		
	EQ	[Malaltús]		
	CF	Malaltís		
<b>Malíccia</b>				<b>510.</b>
		Desig exagerat d'alguna cosa que arriba a causar obsesió		
	EX	“Marieta té <i>malíccia</i> d'anar en moto”		
	CF	Fixació		
		Indignació, sentiment de ràbia.		
	EQ	“Em va entrar <i>malíccia</i> després de parlar amb Toni”		
		Inclinació a fer el mal.		
	EX	“Carme ha actuat amb molta <i>malíccia</i> ”		
	CF	Malícia		
<b>Malteses</b>				<b>511.</b>
		Malaltia infecciosa causada per la <i>Brucella mellitensis</i> , transmesa a través de la ingestió o el contacte amb llet crua de vaques, ovelles o cabres. Típicament era una malaltia rural de ramaders, llauradors o escorxadors. Es caracteritza típicament per febre recurrent, astènia, cefalàlgia, neuràlgies i espondilitis.		
	CF	Brucel·losi melitocèccica, o febre de Malta		
<b>Mamella</b>			CT 1.1	<b>512.</b>
		Òrgans glandulars mamaris per a la producció de llet materna.		
	EQ	Sin. Pit, Pitrera, Si		
	CF	Mama		
<b>Mancat</b>				<b>513.</b>
		V. Manco		
<b>Manco</b>				<b>514.</b>
		Persona que li falta una part d'una extremitat superior, generalment la mà o l'avantbraç.		
	EQ	Sin. Curro, Mancat		
	CF	Manc		
<b>Manxar</b>			CT 1.2	<b>515.</b>
		Respirar de forma forta i enèrgica alhora que ràpida.		
	EQ	V. Bufar.		
	NT	Utilitzat per analogia amb l'acció de fer anar la manxa. Aquesta es un instrument format per una caixa amb una part rígida i una altra flexible,		

	que pel moviment alternatiu d'expansió i contracció produeix l'absorció d'aire per un orifici i l'expulsió d'aire per un altre conducte més estret.		
<b>Marca</b>		CT 1.5	<b>516.</b>
	Senyal que queda després de la curació d'una ferida.		
	EQ Sin. Costura, Costuró, Senyal		
	CF Cicatriu		
<b>Marcir-se</b>		CT 2.1	<b>517.</b>
	V. Carpir-se		
<b>Màquina</b>		CT 3.12	<b>518.</b>
	V. Ventilador		
<b>Marfull</b>		CT 2.1	<b>519.</b>
	Sensació de picor intensa i viva.		
	EQ Sin. Frisança, Picor		
	CF Pruija		
	NT Aquest terme s'usa per analogia amb una denominació popular de mosquit, en referència a la picor que produeix la seua picada.		
<b>Medidora</b>			<b>520.</b>
	Persona que pot trencar l'enfit degut a tindre <i>gràcia</i> .		
	EQ V. Enfit; Sin Trencadora		
<b>Mefític</b>		CT 3.7	<b>521.</b>
	Nociu per al cos si es respira (un gas, un vapor o una exhalació), podent causar dany.		
	EX "Ja's despedia... del tuf <i>mefítich</i> de les tristes sales del hospital" (1)		
<b>Mel de la cara</b>			<b>522.</b>
	V. Galta		
<b>Melic</b>			<b>523.</b>
	Depressió redona al mig de l'abdomen que queda al tallar-se el cordó umbilical.		
	EQ Sin. Badiella, Dover de la panxa		
	CF Llombrígol		
<b>Melsa</b>			<b>524.</b>
	Òrgan imparell situat a baix el hemidiafragma esquerre, amb funcions immunitàries i de filtre de sang.		
	Caràcter tranquil, amb poca espenta.		
	EX "Empar té molta <i>melsa</i> "		
<b>Minova</b>			<b>525.</b>
	Inflamació de ganglis de curs crònic.		
	EQ Sin. Gotarnó, Vinoba		
	CF Limfadenitis crònica		
<b>Moc</b>		CT 1.4	<b>526.</b>
	Substància espessa i apegalosa secretada per les glàndules i cèl·lules epitelials de la mucosa nasals. Els seus principals components són aigua, mucina i sals minerals. Les seues principals funcions són facilitar l'expulsió d'elements residuals epitelials i mantenir la humitat de la superfície epitelial.		
	EX "Caure el <i>moc</i> ", ser innocent.		
	"Llevar els <i>mocs</i> ", criar a algú de menut.		
	EQ Sin. Mocarro, Moquet		
<b>Mocarro</b>		CT 1.4	<b>527.</b>
	V. Moc		
<b>Moll</b>			<b>528.</b>

	Teixit que cedeix fàcilment a la pressió		
	EQ Sin. Blanet, Flonjo		
	CF Tou		
<b>Molla</b>			<b>529.</b>
	Teixit voluminós i amb molt de greix		
	CF Teixit adipós		
<b>Molles</b>		CT 1.4	<b>530.</b>
	Creixement excessiu de les amígdales faríngies, que fa eixir el seu extrem medial de la fossa amigdalina on normalment estan situades. Es classifica amb la visualització directa de l'orofaringe, seguint l'escala de Brodsky: Grau 1 (amígdales ocupant menys d'un 25% de l'ample de l'orofaringe), grau 2 (ocupant un 26-50%), grau 3 (ocupant un 51-75%) i grau 4 (ocupant més del 75%).		
	Les amígdales faríngies formen part de l'anell de Waldeyer i de l'anomenat teixit limfoide associat amb les mucoses, participant en processos de defensa cel·lular i humoral contra les infeccions. El seu màxim creixement es produeix en la infància, generalment als 12-13 anys. Aquest procés patològic de hipertròfia està fortament relacionat amb els roncs i la SAHS, especialment en l'edat pediàtrica.		
	EQ Sin. Carnots		
	CF Amígdales faríngies hipertròfiques		
<b>Monyica</b>			<b>531.</b>
	Articulació de la ma amb l'avantbraç.		
	EQ [Munyica]		
	CF Canell		
<b>Monyo</b>			<b>532.</b>
	Pel que naix al cap		
	CF Cabell		
<b>Moquet</b>		CT 1.4	<b>533.</b>
	V. Moc		
<b>Moradura</b>		CT 2.1	<b>534.</b>
	V. Blau		
<b>Morat</b>		CT 2.1	<b>535.</b>
	V. Blau		
<b>Morenes</b>			<b>536.</b>
	V. Morranes		
<b>Morranes</b>			<b>537.</b>
	Varicositat dels plexes venosos de l'anus o el recte, recoberta de mucosa, que fa protuberància dins la llum de l'òrgan, especialment durant la defecació		
	EQ Sin. Mal de bacines, Morenes		
	CF Hemorroides		
<b>Morrets</b>			<b>538.</b>
	Lesió superficial cutània que afecta a les mucoses, generalment localitzada en les commissures dels llavis.		
	CF Ràgades		
<b>Mos</b>			<b>539.</b>
	Acció d'agafar i fer pressió amb les dents.		
	EQ Sin. Dentada, Mossegada, Queixalada		
<b>Mossegada</b>			<b>540.</b>
	V. Mos		

<b>Mussol</b>			<b>541.</b>
	Fol·liculitis de les pestanyes amb perifol·liculitis		
<b>Nafra</b>		CT 1.5	<b>542.</b>
	V. Llaga		
<b>Nap</b>		CT 1.1	<b>543.</b>
	V. Nàpia		
<b>Nàpia</b>		CT 1.1	<b>544.</b>
	Òrgan de l'olfacte, situat a la part anterior del cap, que consta de dues bosses amb uns replers mucosos al seu interior, obertes a l'exterior per uns orificis anomenats narius i comunicades amb la faringe per les coanes.		
	EQ Sin. Nap, Napicol		
	CF Nas		
<b>Napicol</b>		CT 1.1	<b>545.</b>
	V. Nàpia		
<b>Nas de gantxo</b>		CT 3.3	<b>546.</b>
	Nas d'aspecte enfonsat i sense dors, generalment per destrucció de l'esquelet nasal.		
	EQ Cast. Nariz en silla de montar		
	CF Nas de sella		
<b>Nou</b>		CT 1.1	<b>547.</b>
	Eminència angular situada a la línia mediana del cartílag tiroide. Aquest cartílag ocupa la part anterior i superior de la laringe disposat en forma d'escut, amb la principal funció de protegir la glotis.		
	EQ [Anou]; Sin. Pera, Pruna; Cast. Nuez de Adán		
	CF Cartílag tiroide		
<b>Nuc, fer-se</b>		CT 3.3	<b>548.</b>
	V. Encreuallar		
	EX “Se li va <i>fer un nuc</i> en la gola”		
<b>Nuet</b>			<b>549.</b>
	V. Conill, en		
<b>Núvol</b>			<b>550.</b>
	Pèrdua de la visió, provocada generalment per alteració de la transparència dels components de la refracció del globus ocular (còrnia, iris o cristal·lí).		
	EQ “Veig molt mal, tinc <i>núvols</i> als ulls”		
	CF Cataracta		
<b>Nyaco</b>			<b>551.</b>
	V. Trinxo		
<b>Nyítols</b>		CT 1.1	<b>552.</b>
	Òrgan contingut en una cavitat esplàncnica, especialment referit a les cavitats toràcica i abdominal		
	EX “El meu fill em farà treure els nyítols”		
	EQ Sin. Freixura		
	CF Vísceres		
	NT Terme utilitzat per homologia amb la denominació dels òrgans interns dels peixos.		
<b>Oix</b>		CT 2.1	<b>553.</b>
	V. Agonia		
<b>Oldre</b>		CT 1.2	<b>554.</b>
	Aspirar aire pel nas per tal de sentir l'olor.		

	CF	Olorar		
<b>Opilat, estar</b>			CT 1.5	<b>555.</b>
		V. Abotifarrat		
<b>Ombra</b>			CT 2.1	<b>556.</b>
		V. Taca		
<b>Oreig</b>			CT 1.2	<b>557.</b>
		Vent suau i fresc.		
	EX	“L'oreig dolç que agrunsa les líbiques palmes” (1)		
	EQ	Cast. Brisa		
<b>Orejar</b>			CT 1.2	<b>558.</b>
		Exposar a l'acció de l'oreig, de l'aire.		
	EX	“Vaig a eixir al carrer per <i>orejar-me</i> ”		
	EQ	Cast. Airear		
	NT	Del llatí <i>aurīdīare</i> , derivat de <i>aura</i> , “aire”.		
<b>Oremus, perdre l'</b>			CT 2.1	<b>559.</b>
		Perdre el control de si mateix, no sabent on s'està ni què es diu.		
	EX	“Anit l'avi va perdre <i>l'oremus</i> ”		
	CF	Confusió		
<b>Os de l'ull</b>				<b>560.</b>
		Matèria blanquinosa situada a la càmera anterior de l'ull per l'existència de leucòcits i fibrina degut a una reacció inflamatòria, generalment per una infecció adjacent		
	CF	Hipopi		
<b>Os de la galta</b>				<b>561.</b>
		Os de la cara situat al costat inferior i extern de l'òrbita		
	EQ	Sin. Nus de la cara		
	CF	Pòmul, Os zigomàtic		
<b>Oscitació</b>			CT 1.2	<b>562.</b>
		V. Badall		
<b>Ossà</b>				<b>563.</b>
		V. Ossamenta		
<b>Ossamenta</b>				<b>564.</b>
		Conjunt dels ossos del cos.		
	EQ	Sin. Ossà		
<b>Osset de la risa</b>				<b>565.</b>
		V. Crepó		
<b>Ous</b>				<b>566.</b>
		Gònades masculines de forma ovoide, situades a la part anterior de la regió perineal, per sota del penis, continguts en les bosses escrotals i suspesos pel cordó espermàtic. Compleixen una doble funció exocrina (formant els espermatozoides) i endocrina (formant la testosterona).		
	EX	“Si tens ous parles” referit a tindre coratge		
	EQ	Sin. Castanyes, Collons		
	CF	Testicles		
<b>Pa</b>				<b>567.</b>
		Erupció cutània generalitzada pruriginosa o urticària aguda.		
	EX	“Estava fet un <i>pa</i> ”		
		“Era un <i>pa</i> ”		
<b>Padastre</b>				<b>568.</b>

	Porció xicoteta de pell que s'alça al costat de l'ungla.		
	EQ Sin. Pellastre		
<b>Paladar</b>		CT 1.1	<b>569.</b>
	Part superior de la cavitat oral, amb una part anterior dura i una part posterior blana.		
<b>Pallola</b>		CT 3.2	<b>570.</b>
	Malaltia infectivocontagiosa epidèmica estacional pròpia de la població infantil. Està causada pel virus del Xarampió. Clínicament presenta un període d'incubació (d'unes 10 dies), un període prodròmic (4-6 dies amb febre, conjuntivitis, rinitis, laringotraqueïtis i taques de Köplik blanquinoses punctiformes a la mucosa oral). Koplik ), un període exantemàtic (maculopàpules no confluents roges-morades a la cara, tronc i extremitats) i un període de descamació. Les principals complicacions que poden presentar-se són respiratòries, com laringitis estenosat o broncopneumònia.		
	EX "Llevat l'abric o t'eixirà la <i>pallola</i> " utilitzat per a expressar que una persona va excessivament abrigada.		
	CF Xarampió		
<b>Pansa</b>		CT 2.1	<b>571.</b>
	V. Foc		
<b>Pantaix</b>		CT 3.1	<b>572.</b>
	Sensació subjectiva de dificultat en la respiració, associada a un augment de l'esforç per a respirar. Quan és greu s'acompanya de signes objectius, com l'augment de la freqüència respiratòria, l'augment de la profunditat de la inspiració, la dilatació dels narius, la respiració abdominal i la contracció dels músculs respiratoris accessoris.		
	EX "Estic fet un <i>pantaix</i> " "Hi quant lo vent li va manquant, crex lo <i>pantaix</i> "		
	EQ [Pantall], [Panteix]; Sin. Bleix		
	CF Dispnea		
	NT Derivat del verb pantaixar. Provenent del llatí <i>phantasiare</i> , "sofrir opressions amb un malson, lluitar per a respirar durant un malson". Originari del grec <i>phantasioun</i> , "tindre o formar imatges, subjecte a al·lucinacions".		
<b>Pantaixar</b>		CT 3.1	<b>573.</b>
	Respirar amb dificultat subjectiva, amb esforç.		
	EX "Sentí gran fegó al ventre e <i>pentexà</i> fort"		
	EQ [Pantallar], [Panteixar]; Sin. Bleixar; V. Pantaix		
<b>Panxa</b>			<b>574.</b>
	Part del cos entre el tòrax i la pelvis, que forma una cavitat que conté els òrgans peritoneals i retroperitoneals.		
	EQ Sin. Ventre		
	CF Abdomen		
<b>Panxeta de la cama</b>			<b>575.</b>
	Part posterior de la cama, més tova que la anterior, formada pels músculs bessons i soli.		
	EQ Sin. Ventre de la cama		
	CF Panxell		
<b>Pany</b>			<b>576.</b>
	Hiperpigmentació amb taques de color marró que apareixen de manera simètrica a les galtes i el front de les dones, característicament durant la gestació.		
	CF Cloasma		
<b>Pap</b>		CT 1.1	<b>577.</b>

Part compresa entre la barba i el coll, generalment referint-se a que es molt voluminosa, característicament en l'obesitat.			
	EQ	Sin. Papada; Cast. Papada	
	CF	Sotabarba	
<b>Papada</b>			CT 1.1 578.
	V.	Pap	
<b>Paperes</b>			579.
	V.	Paps	
<b>Paps</b>			580.
Inflamació de les glàndules paròtides causada per la infecció epidèmica pel virus de la parotiditis. Típica de la infància, pràcticament eradicada al primer món per efecte de la vacunació.			
	EQ	Galteres, Paperes	
	CF	Parotiditis	
<b>Parada</b>			CT 2.1 581.
	V.	Enfit	
	EQ	[Parà]	
<b>Parades</b>			CT 3.10 582.
Suspensió temporal de la respiració. Generalment referit a aquelles que ocorren mentre es dorm, característiques de diversos trastorns respiratoris del son (principalment el SAHS).			
	EX	“El meu marit fa <i>parades</i> per la nit”	
	EQ	V. Apnea	
<b>Parar el mos</b>			CT 3.3 583.
	V.	Encreuallar	
<b>Pardal</b>			584.
	V.	Piu	
<b>Parpall</b>			585.
Pel rígid que naix a la vora de les parpelles			
	EQ	Sin. Parpalla, pel de la; Parpell	
	CF	Pestanya	
<b>Parpalla</b>			586.
Estructura accessòria de l'ull amb característiques contràctils que serveix per a protegir-lo de la dessecació i les partícules estranyes.			
	CF	Parpella	
<b>Parpalla, pel de la</b>			587.
	V.	Parpall	
<b>Parpell</b>			588.
	V.	Parpall	
<b>Parrús</b>			589.
	V.	Figa	
<b>Passà</b>			CT 3.2 590.
Malaltia infecciosa que es difon a un gran nombre de persones d'un territori en un curt període de temps (dies o setmanes).			
	EQ	Sin. Constel·lació, Passe	
	CF	Epidèmia	
<b>Passar-se al vedat</b>			CT 3.3 591.
	V.	Encreuallar	



<b>Passar-se al veïnat</b>	CT 3.3	<b>592.</b>
V. Encreuallar		
<b>Passe</b>	CT 3.2	<b>593.</b>
V. Passà		
<b>Patiment</b>	CT 2.1	<b>594.</b>
Rebre l'acció d'una cosa que causa dany, dolor o molèstia. Pot estar originat per malalties o per altres causes.		
EQ "Tè un gran <i>patiment</i> des que està amb pneumònia"		
<b>Peca</b>		<b>595.</b>
V. Piga		
<b>Pedrapiquers, pulmó dels</b>	CT 3.7	<b>596.</b>
V. Calicosi		
<b>Pel de la parpalla</b>		<b>597.</b>
V. Parpall		
<b>Pellanga</b>		<b>598.</b>
V. Pellorfa		
<b>Pellar</b>		<b>599.</b>
Formar-se una cicatriu.		
CF Cicatritzar		
<b>Pellastre</b>		<b>600.</b>
V. Padastre		
<b>Pellorfa</b>		<b>601.</b>
Fragment de pell que es desprèn, espontàniament o amb la tracció.		
EX "Vaig a treure'm les <i>pellorfes</i> "		
EQ [Pallorfa]; Sin. Pellanga		
CF Escata		
<b>Pera</b>	CT 1.1	<b>602.</b>
V. Nou		
<b>Perol, tocat del</b>		<b>603.</b>
V. Grillat		
EX "Carles està un poc <i>tocat del perol</i> "		
<b>Pesar</b>		<b>604.</b>
Sentiment de disgust que es sent per alguna cosa.		
EX "Tinc pesar per no haver pogut estar amb tu"		
EQ Cast. Pesadumbre		
<b>Pesta</b>	CT 3.2	<b>605.</b>
Malaltia infecciosa provocada per bacil <i>Yersinia pestis</i> . Es transmet de persona a persona o mitjançant animals, com rates o puces. Produeix tumefaccions ganglionars doloroses, característicament localitzades a la regió cervical, les aixelles i els engonals. Les formes més greus eren la hemorràgica, amb hemorràgies de mucoses i pell i la pulmonar, amb un quadre de broncopneumònia, dispnea, tos i hemoptisi.		
EQ Sin. Glànola, Pesta negra		
CF Pesta bubònica		
NT La pesta va ser una malaltia epidèmica molt important a l'època medieval, responsable de grans canvis demogràfics per la seua alta mortalitat, obligant inclús a repoblacions d'alguns territoris. Epidèmies importants es registraren a Alacant el 1559 i el 1648. A l'any 1677 va assolir les ciutats de Cartagena, Murcia, Oriola i Elx.		

Epidèmia de grans proporcions.		
EX	“La SIDA és una <i>pesta</i> hui en dia”	
Olor desagradable		
EX	“Aquell malalt no s’ha rentat en dies, quina <i>pesta</i> fa!”	
<b>Pesta blanca</b>	CT 3.2	<b>606.</b>
V. Tisi		
<b>Pesta negra</b>	CT 3.2	<b>607.</b>
V. Pesta		
<b>Picor</b>	CT 2.1	<b>608.</b>
V. Marfull		
<b>Picoretes</b>		<b>609.</b>
V. Cosquerelles		
<b>Pictolín</b>	CT 1.3	<b>610.</b>
V. Esprai i Ventolín		
NT	Deformació del nom d’una marca comercial (Ventolin).	
<b>Piga</b>		<b>611.</b>
Màcula pigmentada de la pell, de forma irregular i color marró, que apareix en zones exposades a la llum solar.		
EX	“Les pigues fan diners” referit a la creença que tenir-ne dona bona sort.	
EQ	Sin. Llentilla, Peca	
CF	Efèlide	
<b>Pigota</b>		<b>612.</b>
Malaltia infectivocontagiosa i epidèmica, causada pel virus <i>Poxvirus variolae</i> . Es caracteritza per un període d’incubació (d’unes 12 dies), un període prodròmic (febre alta, cefalàlgies, vòmits, convulsions, raquiàlgies, dispnea, taquicàrdia) i un període exantemàtic (màcules, pàpules i vesícules umbilicades que es transformen en pústules que finalment deixen cicatrius permanents). Actualment es troba eradicada per efecte de la vacunació.		
EQ	Sin. Pigota vera	
CF	Verola	
<b>Pigota borda</b>	CT 3.2	<b>613.</b>
Malaltia infecciosa causada pel virus <i>Varicela-zòster</i> , caracteritzada per una erupció similar a la pigota però amb lesions més escasses i que deixen menys senyals. Pot ser causa de pneumònia, com una de les possibles complicacions.		
CF	Varicel·la	
<b>Pigota vera</b>		<b>614.</b>
V. Pigota		
<b>Pilota, fer-se una</b>	CT 3.3	<b>615.</b>
V. Encreuallar		
<b>Pit</b>	CT 1.1	<b>616.</b>
Part superior del tronc, entre el coll i l’abdomen, del qual és separat pel diafragma. Es tracta d’una caixa osteocartilaginosa, formada per la columna vertebral pel darrere, l’estern i els cartílags costals per davant i lateralment per les costelles. La seua funció és la de protegir els òrgans de la respiració i de la circulació.		
EX	“Mal al pit, peu al llit”, les malalties del pit han de curar-se amb molt de repòs.	
EQ	Sin. Pitera	
CF	Tòrax	

- NT Derivat del llatí *pectus*, en les referències antigues era pits, però al llarg del temps ha perdut la “s”.
- Òrgans de la respiració continguts dins del tòrax.
- EX “Tinc el *pit* carregat”, generalment per una bronquitis.  
“Bon *pit*, bon cànem”, una persona sana amb una bona capacitat respiratòria pot produir molt a la terra.
- EQ Sin. Lleu
- Òrgan glandular mamari.
- EQ V. Mamella
- CF Mama
- Pitrera** CT 1.1 **617.**  
V Pit.  
V. Mamella
- Piu** **618.**  
Òrgan sexual masculí erèctil, que serveix per a la còpula i la micció.
- EX "En parlar de merda i *piu*, tot el món riu"
- EQ Sin. Fava, Ferramenta, Ganfarró, Pardal, Pixorro, Titola, Verga, Virongo, Virot
- CF Penis
- Pixar** **619.**  
Acció d'expel·lir orina per la uretra.
- EQ V. Buidar
- CF Orinar
- Pixorro** **620.**  
V. Piu
- Pixum** **621.**  
Líquid format als ronyons i excretat a través dels urèters, la bufeta de l'orina i la uretra. De color ambarí, està format per una solució aquosa amb minerals i metabòlits diversos. En adults, la producció diària sol variar entre 700-1.500 mL. Té una doble funció: eliminar els productes finals del metabolisme nitrogenat i mantenir l'equilibri hidroelectrolític.
- CF Orina
- Planter** CT 3.4 **622.**  
Conjunt de lesions que apareixen agrupades. Generalment referit a lesions cutànies com les de la varicel·la, però també utilitzat per a un conjunt de tumors.
- EX “Té un planter de tumors al pulmó”
- EQ Sin. Sembrat
- CF Sembra tumoral, Metàstasi
- NT Utilitzat per analogia amb el lloc on es sembren llavors per a criar plantes joves.
- Plàstia** CT 3.2 **623.**  
Intervenció quirúrgica sobre el tòrax, alterant la seua forma mitjançant la resecció de costelles, per tal de produir el col·lapse pulmonar (total o parcialment). Actualment en desús, era una tècnica molt emprada a la primera meitat del segle XX per al tractament de la tuberculosi (indicada en caverne que encara no estaven esclerosades i quan el pneumotòrax terapèutic no es podia fer per presència d'adherències). També s'utilitzava per a tractar l'empiema amb la modalitat anomenada de Quénu.
- EX “De xicotet li van fer la *plàstia*”

- CF Toracoplàstia  
 NT Històricament, destaquem la figura del Dr. Antonio Barbero Carnicero, director del Dispensari Antituberculós de la Creu Roja d'Alacant i del Preventori de La Torre de les Maçanes, que va aplicar aquesta tècnica (entre d'altres) a malalts de tuberculosi de l'època.

**Pletis** CT 2.2 **624.**

Mesura dels canvis de volum intratoràcics mitjançant un aparell anomenat pletismògraf. Es realitza clavant a l'individu en una cabina tancada de volum constant, fent-lo respirar per un tub connectat a l'exterior, enregistrant-se els canvis de pressió a l'interior de la cabina.

- EX “La setmana que ve he d'anar a l'hospital a fer la *pletis*”  
 EQ Sin. Cabina, prova de la  
 CF Pletismografia  
 NT El funcionament del pletismògraf es basa en la llei de Boyle-Mariotte, que diu que la pressió exercida per una força física es inversament proporcional al volum d'una massa de gas, sempre que la temperatura es mantinga constant.

**Pleura** CT 3.8 **625.**

Cadascuna de les dues membranes seroses que revesteixen els pulmons (pleura visceral) i el interior de la cavitat toràcica (pleura parietal). Entre ambdues, existeix un espai pleural ocupat fisiològicament per una xicoteta quantitat de líquid pleural, que actua com a lubricant.

- EX “Lo *pleura*... ço és aquella tela qui cobre lo cor” (1)

Inflamació de la pleura que arriba a produir embassament pleural. Les causes més freqüents son infecció pleural (virus, bacteris o micobacteris), pneumònia, embòlia pulmonar o neoplàsies. Clàssicament es classifica en: seca, exsudativa, supurativa i hemorràgica. Clínicament sol aparèixer dolor toràcic pleurític, dispnea, tos i febre.

- EX “De xicotet vaig tindre *pleura*”  
 EQ Sin. Pleuresis  
 CF Pleuresia, Pleuritis

**Pneumo** CT 3.2 **626.**

Presència d'aire en la cavitat pleural, introduït de manera artificial, per tal de permetre el col·lapse del pulmó, amb finalitats terapèutiques.

- EX “De xicotet em van fer el *pneumo*”  
 CF Pneumotòrax terapèutic  
 NT Tècnica utilitzada en la primera meitat del segle XX per al tractament de la tuberculosi. Destaquem la figura del Dr. Antonio Barbero Carnicero, director del Dispensari Antituberculós de la Creu Roja d'Alacant i del Preventori de La Torre de les Maçanes, que va aplicar aquesta tècnica (entre d'altres) a malalts de tuberculosi de l'època.

**Pleuresis** CT 3.8 **627.**

V. Pleura

- EX “Lo dit *pleuresis* lo principal senyal que té de mort, és lo escupir de la sanc” (1)

**Pòlio** CT 3.11 **628.**

Malaltia infecto-contagiosa aguda causada pel virus de la pòlio. Una minoria dels casos presenta afectació neurològica, en forma de paràlisi flàccida. La forma bulbar, que afecta al bulb raquidi, Evoluciona amb paràlisi del centre respiratori i vasomotor,

alteració de la deglució, retenció de secrecions respiratòries, pneumònia aspirativa i fallida respiratòria.

CF Poliomielitis

NT Una epidèmia de poliomielitis a Dinamarca a l'any 1952 va suposar l'inici de la ventilació mecànica no invasiva amb els actuals sistemes de pressió positiva aplicada a la via aèria, descrita per Lassen en la revista *Lancet* a l'any següent. Abans, la ventilació mecànica no invasiva s'aplicava amb sistemes de ventilació negativa amb uns dispositius anomenats pulmons d'acer.

**Poll** 629.

Paràsit sense ales, de cos ovalat, sis pates curtes acabades en dos ungles i boca amb trompa xucladora que s'alimenta de la sang humana. Hi ha diverses varietats, com el *pediculus capitis* o el *pediculus pubis*. Poden transmetre malalties, com el tifus.

EX “Eixa xiqueta té *polls*”

“Estic com un *poll*”, estar gelat o amb hipotèrmia

**Pols** 630.

Cadascun dels costats del cap compresos entre el front, l'orella i la galta.

EQ Sin. Polsos, Polseres; Cast. Sien

CF Templa

Expansió de les artèries per efecte del batec del cor que pot ser palpat a una arteria superficial.

EX “A aquest malalt no se li palpa el *pols*”

Seguretat de la mà en fer moviments

EX “Empar té bon *pols* per a la cirurgia”

**Pols, fet** CT 2.1 631.

Estat de cansament molt acusat a conseqüència d'una activitat excessivament intensa i prolongada.

EQ Crostiment

CF Fatiga

**Polsos** 632.

V. Pols

**Polseres** 633.

V. Pols

**Ponnada** 634.

Producte expel·lit per l'anús en el procés de la defecació.

EQ [Ponnà]; Sin. Femta, Ponnerada

CF Excrements

**Ponnerada** 635.

V. Ponnada

EQ [Ponnerà]

**Porcellanes** CT 1.4 636.

V. Golls

NT Analogia del terme utilitzat per a descriure una malaltia del coll dels animals.

**Porga** 637.

Substància que facilita l'evacuació intestinal de manera natural, sense provocar diarrea.

CF Laxant

**Pòstema** CT 3.2 638.

Col·lecció purulenta, circumscrita, envoltada d'una paret, constituïda per un teixit de granulació amb restes esfacèliques.

- EQ [Pòsterma], [Pòstima], [Pòstuma]  
CF Abscés purulent

**Privat** CT 2.1 **639.**

Pèrdua de mobilitat produïda per lesió neurològica dels centres o de les vies piramidals. Generalment referit a la paràlisi d'una meitat del cos, les dues cames o totes les extremitats.

- EX “Des de l'accident que Ricard s'ha quedat *privat*”  
“El meu avi ja fa anys que està *privat* al llit”  
CF Hemiplegia, Paraplegia, Tetraplegia

**Provar** CT 2.1 **640.**

Fer efecte positiu a una persona, generalment referit als tractaments però també als aliments.

- EX “El ventolín em *prova* molt”  
“El menjar d'aquell viatge no em va *provar* gens”

**Pruna** CT 1.1 **641.**

V. Nou

**Prunyons** **642.**

Tumefaccions de la pell produïdes pel fred i que es formen especialment a les parts acros (mans, peus, orelles i nas).

- EQ [Prenyons], [Prinyons]  
CF Penellons

**Pulmonia** CT 3.2 **643.**

Procés inflamatori pulmonar caracteritzat per l'ocupació dels alvèols per un exsudat que es consolida i dona al pulmó una consistència semblant a la del fetge (hepatització), visible a la radiografia de tòrax. Està considerada com un problema sanitari de primer ordre, ocupant la primera causa de mortalitat infecciosa al món. Està produïda en resposta a un agent infeccios que arriba als acins, generalment per inhalació d'aerosols o per aspiració de secrecions orofaríngees. Els microorganismes més freqüentment implicats al nostre entorn són *Streptococcus pneumoniae*, *Mycoplasma pneumoniae*, *Legionella pneumophila*, *Chlamydia pneumoniae* i virus *Influenzae*. Segons l'àmbit d'adquisició, es classifica en comunitària o nosocomial. Segons la distribució anatòmica es classifica en lobar, broncopneumònia i intersticial. La clínica més freqüent inclou tos, expectoració, dispnea, dolor toràcic, hemoptisi, febre i malestar general. Les principals complicacions són la fallida respiratòria i els vessaments pleurals.

- EX “Si no t'abrigues agarraràs *pulmonia*”  
EQ Sin. Constipat fort; V. Pulmonia doble  
CF Pneumònia

**Pulmonia doble** CT 3.2 **644.**

Procés inflamatori pulmonar similar a la pneumònia però amb afectació simultània dels bronquis. Per aquest caràcter d'afectar a la via aèria, té una expressió radiològica més difusa que la pneumònia, afectant freqüentment als dos pulmons simultàniament.

- EQ V. Pulmonia  
CF Broncopneumònia

**Pulmons secs** CT 3.6 **645.**

V. Fibrosi pulmonar

	EX	“M’han dit que tinc els <i>pulmons secs</i> ”		
<b>Punxades</b>			CT 3.8	<b>646.</b>
		Dolor similar al que es produeix al clavar-se una agulla. Referit al tòrax, aquell que es produeix al costat i augmenta amb els moviments respiratoris i la tos.		
	EQ	“Fa una setmana que les <i>punxades</i> no em deixen viure”		
	CF	Pleurodínia		
<b>Quall</b>			CT 3.5	<b>647.</b>
		V. Trombo		
<b>Quartanes</b>			CT 3.11	<b>648.</b>
		V. Tercianes		
<b>Quebrassa</b>				<b>649.</b>
		Talls que es fan a la pell del dors de les mans i dels peus, generalment per efecte del fred.		
	CF	Eczema sec		
<b>Queferós</b>				<b>650.</b>
		Estat de nerviosisme o inquietud mal definit produït per efecte d’una malaltia.		
	EX	“Ara que té la pulmonia està molt <i>queferós</i> ”		
		Persona impertinent, queixosa, que fa que hi haja que centrar l’atenció en ella.		
<b>Queix</b>			CT 1.1	<b>651.</b>
		Cadascun dels angles que formen els llavis de la boca.		
	CF	Comissures labials		
<b>Queixal</b>			CT 1.1	<b>652.</b>
		Peça dentària de la part lateral de la boca, amb la principal funció de moldre els aliments.		
	EQ	[Quixal]		
	CF	Molar		
<b>Queixal de l’enteniment</b>			CT 1.1	<b>653.</b>
		V. Queixal del sent		
<b>Queixal del juí</b>			CT 1.1	<b>654.</b>
		V. Queixal del sent		
<b>Queixal del sent</b>			CT 1.1	<b>655.</b>
		Tercera dent molar de cada costat, última en aparèixer, fent-ho al final de l’adolescència.		
	EQ	[Queixal del sent]; Sin. Queixal de l’enteniment, Queixal del juí		
	CF	Queixal del seny		
<b>Queixalada</b>				<b>656.</b>
		V. Mos		
<b>Quequerós</b>			CT 2.1	<b>657.</b>
		V. Botijós		
<b>Quimio</b>			CT 1.3	<b>658.</b>
		Tractament basat en fàrmacs d’origen químic per a destruir les cèl·lules canceroses, intentant preservar en la mesura de lo possible les cèl·lules sanes.		
	EX	“Totes les setmanes vaig a que em fiquen la <i>Quimio</i> ”		
	CF	Quimioteràpia antineoplàsica		
<b>Quindam</b>				<b>659.</b>
		Caràcter nerviós, intranquil, sense poder estar-se quiet, referit generalment als xiquets.		
	CF	Hiperactiu		
<b>Ranera</b>			CT 3.1	<b>660.</b>

Soroll anormal que produeix el pas de l'aire per les vies respiratòries a causa de la presència de líquids o secrecions patològiques en la via aèria.			
	EQ	Cast. Estertor	
<b>Ranera amfòrica</b>			CT 3.1 661.
Varietat de ranera que ressona com si es produirà dins d'una gran cavitat.			
	EQ	Cast. Soplo anfórico	
	CF	Buf amfòric	
<b>Ranera crepitant</b>			CT 3.1 662.
Varietat de ranera que fa uns sorolls similars als que s'obtenen tirant sal al foc.			
	EQ	Cast. Crepitantes	
	CF	Crepitants	
<b>Ranera de la mort</b>			CT 3.1 663.
V. Rossoll			
<b>Ranera metàl·lica</b>			CT 3.1 664.
Varietat de ranera que ressona com si es produirà dins d'una cavitat metàl·lica.			
	EQ	Cast. Soplo cavernoso	
	CF	Buf metàl·lic	
<b>Ratat</b>			665.
Aspecte que deixa a la pell les cicatrius que queden de les lesions pustuloses de la virola, com si hagués estat mossegada per les rates.			
	EQ	V. Pigota	
<b>Rautija</b>			CT 3.1 666.
Sensació de pruija o aspror a la via aèria superior. La seua percepció sol ocasionar l'aparició de tos.			
	CF	Pruija faríngia	
<b>Rebecat</b>			CT 2.1 667.
Estat de feblesa o manca de força a causa d'una malaltia, generalment d'un grau lleu o moderat.			
	EX	“El iaio està <i>rebecant-se</i> , ja deu haver agafat alguna infecció”	
	CF	Decaigut	
<b>Recalcat, ser o estar</b>			668.
Persona incòmoda, que parla sense sentit o és insistent.			
<b>Recialles</b>			CT 2.1 669.
Conseqüència que deixa una malaltia una volta ja passada aquesta.			
	EX	“Va coixo per <i>recialles</i> de la pòlio”	
	CF	Seqüela	
Reaparició dels símptomes o signes d'una malaltia després de la convalescència i recuperació de la mateixa.			
	EX	“Li queden <i>recialles</i> del càncer”	
	EQ	V. Retemptar	
	CF	Recidiva	
<b>Refet</b>			CT 2.1 670.
Que ha tornat a l'estat de salut després de patir una malaltia.			
	EX	“Ja m'he <i>refet</i> després de passar la grip d'enguany”	
	CF	Convalescent	
V. Femat, estar			
<b>Refreat</b>			CT 3.3 671.



Variant de catarro atribuïda a l'exposició al fred o a la humitat. Es diferencien, segons la localització predominant dels símptomes, en refreats de nas, *de gola* o *de pit*.

- EX “Acabe de passar un *refreat* molt fort”
- EQ [Refredat]; Sin. Constipat; V. Catarro i Grip
- CF Rinitis, Faringitis, Bronquitis

<b>Reglotar</b>		CT 3.9	<b>672.</b>
	Refluir el contingut de l'estómac a l'esòfag i cap a la boca sense intervenció del reflex del vòmit.		
	EQ	Cast. Aguas de boca, Acedías	
	CF	Regurgitar	
<b>Regomello</b>			<b>673.</b>
	Inquietud interna que causa el recel a que passe alguna cosa negativa com a conseqüència d'un fet o d'una acció.		
	EX	“Tinc <i>regomello</i> per no haver anat a la consulta del metge”	
<b>Repeló</b>			<b>674.</b>
	Pèrdua superficial de substància de la pell.		
	EQ	[Repèl]	
	CF	Excoriació	
<b>Respir</b>		CT 1.2	<b>675.</b>
	V. Alè		
<b>Ressolada</b>			<b>676.</b>
	V. Sol al cap		
<b>Retemptar</b>		CT 2.1	<b>677.</b>
	Reaparició dels símptomes o signes d'una malaltia en el seu període de convalescència, quan encara no s'havia recuperat totalment d'aquesta		
	EX	“Ha <i>retemptat</i> de la bronquitis”	
	EQ	V. Recialles	
	CF	Recaiguda	
<b>Retorçó</b>			<b>678.</b>
	V. Còlic		
<b>Revellir-se</b>			<b>679.</b>
	Tornar-se vell o desmillorat d'aspecte en un període de temps.		
	EQ	“En l'últim any s'ha <i>revellit</i> molt”	
	CF	Envellir	
<b>Revingut</b>			<b>680.</b>
	V. Amoixamat		
<b>Revirar</b>			<b>681.</b>
	Tòrcer o desviar de la línia recta.		
	EX	“M'he <i>revirat</i> el turmell”	
		“Tenia els ulls <i>revirats</i> ”	
	EQ	V. Vencillada	
	NT	Terme utilitzat per analogia de la maniobra de virar els vaixells.	
<b>Reviscolar</b>		CT 2.1	<b>682.</b>
	Recuperar les forces vitals o recobrar el vigor perduts per una malaltia.		
	EX	“Jordi estava molt greu, però ha <i>reviscolat</i> amb el canvi de tractament”	
	CF	Recuperació	
<b>Rinxolar</b>		CT 3.10	<b>683.</b>
	V. Roncar		

<b>Rodadit</b>			<b>684.</b>
	Infecció o inflamació inespecífiques en la punta dels dits, generalment a la zona periungueal.		
	EQ	Sin. Voltadit	
	CF	Panadís	
<b>Rodal</b>		CT 1.5	<b>685.</b>
	Lesió elemental cutània consistent en una alteració circumscrita del color sense elevació ni depressió.		
	CF	Màcula	
<b>Rodanxó</b>		CT 2.1	<b>686.</b>
	Constitució corporal grossa i baixa.		
	CF	Biotip Pícnic (Kretschmer)	
<b>Rogallós</b>		CT 3.1	<b>687.</b>
	Veu que sona aspra i sorda.		
	EX	“Ab baixa e <i>rogallosa</i> veu féu principi a semblant resposta” (1)	
	CF	Veu ronca	
<b>Rogle</b>		CT 2.1	<b>688.</b>
	Aurèola o cercle al voltant d’una lesió.		
	EQ	Sin. Rotlle	
	CF	Halo	
<b>Roig</b>		CT 2.1	<b>689.</b>
	V. Encarnat		
<b>Roncardissa</b>		CT 3.10	<b>690.</b>
	Sèrie de roncs consecutius.		
<b>Roncar</b>		CT 3.10	<b>691.</b>
	Respirar produint roncs mentre es dorm.		
	EX	“El meu marit ronca totes les nits”	
	EQ	Sin. Rinxolar, Ronxar, Rumrumejar; V. Ronquits	
<b>Ronquera</b>		CT 3.1	<b>692.</b>
	Trastorn de la fonació, que resulta en una veu de to més greu i apagat, generalment relacionat amb una alteració a les cordes vocals.		
	EQ	Sin. Veu presa	
<b>Ronquits</b>		CT 3.10	<b>693.</b>
	Sorolls roncs produïts mentre es dorm com a efecte d’una disminució de la llum de la faringe que dona com a conseqüència la vibració del vel del paladar i la obstrucció intermitent del flux aèri.		
	EX	“Els <i>ronquits</i> del meu marit els sent tot el veïnat”	
	CF	Roncs	
<b>Ronxar</b>		CT 3.10	<b>694.</b>
	V. Roncar		
<b>Rolls</b>		CT 1.1	<b>695.</b>
	V. Dogues		
<b>Rosa</b>			<b>696.</b>
	Malaltia infecciosa exantemàtica, provocada pel virus de la rubèola. Afecta més freqüentment a infants, amb la presentació típica d’exantema morbil·liforme o escarlatiniforme, enantema constituït per petèquies en el paladar tou i limfadenopatia occipital.		
	EQ	[Rosà]	

	CF	Rubèola		
<b>Rosada</b>			CT 3.11	<b>697.</b>
		Manifestació clínica caracteritzada per una intensa pal·lidesa a mans o peus, que sovint s'acompanya de parestèsies i dolor. Sol desencadenar-se pel fred i a estímuls emocionals.		
	CF	Fenomen de Raynaud		
<b>Rosoll</b>			CT 3.1	<b>698.</b>
		Respiració ronca i sorollosa, de vegades inclús violenta i difícil. La solen tindre els moribunds, però també els malalts amb molta gravetat o amb patologia pulmonar obstructiva exacerbada. Està provocat per la presència d'una quantitat excessiva de secrecions a la via respiratòria.		
	EX	“Ja em note una altra volta el <i>rosoll</i> ”		
	EQ	[Rossoll]; Cast. Resuello		
	CF	Ronques		
<b>Rotar</b>				<b>699.</b>
		Expulsió brusca i generalment sorollosa de gasos de l'estómac per la boca.		
	CF	Eructar		
<b>Rotlle</b>			CT 2.1	<b>700.</b>
		V. Rogle		
<b>Rumrumejar</b>			CT 3.10	<b>701.</b>
		V. Roncar		
<b>Sacsos</b>			CT 1.1	<b>702.</b>
		V. Dogues		
<b>Saleret del cul</b>				<b>703.</b>
		V. Crepó		
<b>Sanglot</b>			CT 1.2	<b>704.</b>
		V. Xanglot		
<b>Sanglotar</b>			CT 1.2	<b>705.</b>
		Tenir sanglot.		
	EQ	V. Xanglot		
<b>Sanguinada</b>			CT 3.1	<b>706.</b>
		Expectoració de sang, generalment de coloració roja fresca, provinent de les vies respiratòries. Les seues principals causes són les lesions produïdes a les vies respiratòries (inflamació bronquial aguda, bronquièctasi) o als pulmons (tuberculosi, neoplàsies, estenosi mitral,...).		
	EQ	[Sanguinà]		
	CF	Hemoptisi		
<b>Sembrat</b>			CT 3.4	<b>707.</b>
		V. Planter		
<b>Senyal</b>			CT 1.5	<b>708.</b>
		V. Marca		
<b>Serigot</b>			CT 1.4	<b>709.</b>
		Part líquida de la sang, una volta separats els elements corpusculars. Per extensió, utilitzat per a anomenar a les solucions d'electròlits i a les que contenen anticossos.		
	EQ	[Seligot]		
	CF	Sèrum		
<b>Serp</b>			CT 2.1	<b>710.</b>

	Reactivació del virus Herpes Varicel·la-Zòster que provoca l'aparició de butllofes al llarg d'un dermatoma, ocasionant una neuropatia que sol ser molt molesta. Pel que fa a les potencials complicacions, destaca la pneumònia per varicel·la, potencialment greu.		
	CF Herpes-Zòster		
<b>Ses</b>			<b>711.</b>
	V. Forat del cul		
<b>Sesellós</b>		CT 2.1	<b>712.</b>
	V. Farfallós		
<b>Si</b>		CT 1.1	<b>713.</b>
	V. Mamella		
<b>Sobec</b>		CT 2.1	<b>714.</b>
	Son forta, irresistible, amb accessos de son.		
	EX “Los poagrosos, coxos, artètics, folls e frenètics, <i>subets</i> , litàrgichs”		
	(1)		
	CF Letàrgia		
<b>Soca</b>			<b>715.</b>
	Persona ignorant, falta de cultura		
	EQ Sin. Terròs		
<b>Sofraja</b>			<b>716.</b>
	V. Corba		
<b>Sol al cap</b>			<b>717.</b>
	Calfament ràpid i excessiu del cos per exposició a temperatures elevades, generalment per acció directa del sol.		
	EQ Sin. Colradura, Calfonada, Ensolanada, Resselada		
	CF Insolació		
<b>Sola del peu</b>			<b>718.</b>
	Cara inferior del peu, des del taló fins als dits.		
	EQ Planta del peu		
	NT Terme utilitzat per analogia amb la sola, que és la part inferior del calçat que toca amb el sòl		
<b>Solitària</b>			<b>719.</b>
	Infecció pel platihelminth <i>Taenia solium</i> , que es contrau per menjar carn de porc crua parasitada pels quists de la tènica. A l'estat adult dels paràsits, s'adhereixen a les parets del tub digestiu pels escòlex, xuclant la sang i impeding l'absorció dels aliments. Açò provoca una malnutrició i debilitat progressives característiques de la malaltia.		
	EQ “Estàs molt flac, pareix que tingues la <i>solitaria</i> ”		
	CF Tènica solitària ( <i>Taenia solium</i> )		
<b>Sollar</b>		CT 2.1	<b>720.</b>
	Aparició de taques negres o fosques.		
	EQ [Sullar]		
	NT Terme utilitzat per analogia amb la sutja, substància negra que prové de la combustió incompleta de les matèries orgàniques i es disposa en les xemeneies.		
<b>Sompo</b>			<b>721.</b>
	Persona avorrida, sense gràcia.		
<b>Son</b>		CT 3.10	<b>722.</b>
	Sensació subjectiva de tindre ganes de dormir.		
	EX “Tinc molta <i>son</i> , no puc continuar llegint”		

<b>Sopitesa</b>		CT 2.1	<b>723.</b>
	Son molt pesada, amb cert grau de letargia.		
	CF	Sopor	
<b>Suat</b>		CT 2.1	<b>724.</b>
	Mullat o humit per efecte de la suor.		
	EQ	Sin. Entresuat, Suarós	
	CF	Suós	
<b>Sucre</b>			<b>725.</b>
	Glucosa, generalment referit al seu nivell a la sang.		
	EX	“A l’última anàlisi m’ha eixit el <i>sucre</i> alt”	
	Síndrome que cursa amb alteracions del metabolisme dels hidrats de carboni, produint hiperglucèmia, caracteritzat per una disminució en la secreció d’insulina i una resistència a la seua acció.		
	EX	“No puc menjar això, tinc <i>sucre</i> ”	
	CF	Diabetis mellitus	
<b>Sull</b>			<b>726.</b>
	Brut, que produeix fàstic.		
<b>Sumar</b>		CT 3.8	<b>727.</b>
	Acumulació anormal de líquid extravascular amb un origen inflamatori.		
	EX	“Ací qui no <i>suma</i> se n’ix”, utilitzat per a dir que tots coincideixen en alguna cosa, especialment roïna.	
	CF	Exsudar	
<b>Suarós</b>		CT 2.1	<b>728.</b>
	V. Suat		
	EQ	[Suarós]	
<b>Tabaquiste</b>		CT 3.13	<b>729.</b>
	Persona que consumeix tabac, generalment referit a que fuma una quantitat exagerada.		
	CF	Fumador	
<b>Taca</b>		CT 2.1	<b>730.</b>
	Part d’un cosa de diferent color a la resta, generalment de xicotetes dimensions i deguda a la presència d’un element estrany. Referint-se a les exploracions radiològiques toràciques, es tracta d’una troballa genèrica, generalment patològica, de regions pulmonars que han modificat les seues qualitats estructurals o cromàtiques.		
	EQ	Sin. Ombra	
	CF	Opacitat pulmonar	
	Lesió elemental de la pell que consisteix en una alteració circumscriu a colorida sense elevació ni depressió		
	EQ	Sin. Clapa, Tatxa	
	CF	Màcula	
<b>Talecà</b>			<b>731.</b>
	Topada o colp fort, generalment referit al cap.		
<b>Tall</b>			<b>732.</b>
	Solució de continuïtat d’un òrgan amb les vores rectes, generalment referit a la pell.		
	EX	“M’he fet un <i>tall</i> amb el ganivet del pernil”	
<b>Tamborinada</b>		CT 2.1	<b>733.</b>
	Dolor que apareix de manera brusca, de colp, sense avís previ.		
	EX	“Després de menjar em va entrar una <i>tamborinada</i> a la panxa”	
	EQ	Dolor sobtat	

<b>Tanda</b>		CT 2.1	<b>734.</b>
V. Tongada			
<b>Tarambana</b>			<b>735.</b>
Persona sense formalitat, poc seriosa.			
<b>Tartall</b>		CT 2.1	<b>736.</b>
V. Botijós			
<b>Tartamut</b>		CT 2.1	<b>737.</b>
V. Botijós			
<b>Tatxa</b>		CT 2.1	<b>738.</b>
V. Taca			
<b>Teixonet</b>		CT 2.1	<b>739.</b>
V. Gros			
<b>Tel</b>		CT 1.5	<b>740.</b>
Estructura fina en forma de làmina, generalment blana i flexible. Pot ser fisiològic, amb funcions protectores o d'unió, o patològic produït per una malaltia			
EQ	“Pere s’ha trencat el <i>tel</i> de la llengua” “M’ha eixit un <i>tel</i> a l’ull”		
CF	Membrana		
<b>Tel de la llengua</b>		CT 1.1	<b>741.</b>
V. Frenet			
<b>Tercianes</b>		CT 3.11	<b>742.</b>
Malaltia produïda per protozous del gènere <i>Plasmodium</i> ( <i>P. Falciparum</i> , <i>P. Ovale</i> , <i>P. Vivax</i> , <i>P. Malariae</i> ), transmesos per femelles del mosquit <i>Anopheles</i> . Vuit dies després de la picada del mosquit apareix la clínica, deguda a la ruptura dels glòbuls rojos que alliberen merozoïts, que ocasionen crisis febrils esporàdiques molt intenses. Aquestes crisis tenen una periodicitat de dos o tres dies, al completar-se el cicle del protozou. Als pulmons pot provocar pneumopaludisme (enduriment del vèrtex acompanyat de tos i febre) i una síndrome del destret respiratori.			
EQ	Sin. Quartanes		
CF	Paludisme, Malària		
NT	Els noms de tercianes i quartanes deriven del fet de que les crisi de febre apareixen respectivament al tercer o quart dia de l’anterior (si contem el que ha succeït la febre com el primer). Històricament aquesta malaltia ha estat molt important a les comarques d’estudi, al ser una malaltia endèmica fins a mitjans del segle XX.		
<b>Terròs</b>			<b>743.</b>
V. Soca			
EQ	[Torròs], [Tarròs]		
<b>Testerola</b>			<b>744.</b>
Part superior del cos, separada del tronc pel coll.			
EQ	[Tasterola]		
CF	Cap		
<b>Tifus</b>			<b>745.</b>
Malaltia infecciosa produïda per <i>Salmonella typhi</i> , transmesa per l’aigua de beure o les secrecions dels malalts. Després d’una incubació d’unes tres setmanes apareix febre, astènia, alteracions gastro-intestinals i un exantema cutani.			
CF	Febre tifoide		

Malaltia infecciosa causada per diverses Rickètsies, que causa febre, cefalàlgia, diarrea, exantema generalitzat, agitació, deliri i afectació dels sistemes circulatori i respiratori, provocant gran mortalitat.

CF Tifus exantemàtic o epidèmic

**Tip** 746.

Que ha menjat amb desmesura, fins a no poder més.

EQ “He menjat tant d’arròs que ara estic *tip*”

**Tisi** CT 3.2 747.

Malaltia infecciosa produïda per micobacteris, principalment *Mycobacterium tuberculosis* (bacil de Koch), però també per *M. bovis* i *M. africanum*. La forma clínica més freqüent és la tuberculosi pulmonar. El contagi s’efectua majoritàriament per inhalació de gotetes expectorades pels malalts. Els micobacteris inhalats arriben, per via broncogènica, generalment als lòbuls inferiors dels pulmons, produint la primoinfecció tuberculosa. En aquesta, que sol ser asimptomàtica, hi ha una inflamació del parènquima pulmonar i dels ganglis limfàtics regionals (Complex de Ghon) i una disseminació bacil·lar hematògena. En aquesta fase s’estableix una reacció immunitària cel·lular, que fa que els bacils queden a l’interior dels macròfags (típicament als àpex pulmonars), definint l’estat d’infecció tuberculosa latent. En reactivar-se, apareix la malaltia tuberculosa post-primària, amb una característica lesió anatomo-patològica (tubercle de Köster) i una clínica (tos, expectoració hemoptoica, dolor toràcic, astènia, anorèxia, pèrdua de pes, fatiga i pal·lidesa) que sol ser de varies setmanes d’evolució. El tractament de la infecció tuberculosa latent es fa amb un sol antibiòtic, amb l’objectiu de prevenir el desenvolupament de la malaltia. Per al tractament d’aquesta última, s’utilitzen combinacions d’antibiòtics durant sis-dotze mesos.

EQ Sin. Fímia, Mal de viure, Mala seguida, Pesta blanca, Tísiga

CF Tuberculosi pulmonar

NT El terme prové del grec *phthisis*, “consumpció”.

La tuberculosi pulmonar ha sigut una malaltia endèmica i un problema sanitari de primer ordre a les comarques d’estudi. Prova d’aquesta importància és el fet de que el preventori d’Aigües de Busot és el primer sanatori antituberculós obert a Espanya, a l’any 1897.

**Titola** 748.

V. Piu

**Tísic** CT 3.2 749.

Afectació marcada de l’estat general causada per malalties greus o prolongades o el dejuni.

EX “Teresa s’ha quedat *tísica* després de la meningitis”

CF Consumpció

**Tísiga** CT 3.2 750.

V. Tisi

**Tobell** 751.

Part inferior de la cama, on s’articula amb el peu.

EQ [Tubell]

CF Turmell

**Tongada** CT 2.1 752.

Conjunt de coses anàlogues en el temps.

EX “Li han receptat una tongada d’injeccions de penicil.lina”

EQ [Tongà]; Sin. Tanda

<b>Torba</b>	CT 2.1	<b>753.</b>
V. Oremus, perdre l'		
<b>Tort</b>		<b>754.</b>
V. Biscaraiat		
<b>Tos</b>	CT 1.2	<b>755.</b>
Expulsió brusca i sorollosa de l'aire toràcic. Consta de tres fases: inspiratòria, amb una inspiració profunda, compressiva, amb el tancament de la glotis i la contracció muscular toràcica i abdominal, i expulsiva amb l'obertura de la glotis i una exhalació ràpida que té com a missió arrastrar les secrecions respiratòries cap a l'exterior.		
EX "Més vell que la <i>tos</i> ", molt vell.		
<b>Tòs</b>		<b>756.</b>
V. Bescoll		
<b>Tos amb gall</b>	CT 3.3	<b>757.</b>
Tos espasmòdica en forma de paroxismes, acabats amb una inspiració forçada que sona com un crit agut (gall) i expulsió de moc molt viscos. Típica de la infecció per <i>Bordetella pertussis</i> .		
EQ [Tos en gall]; Sin. Cucurutxa, Distenta, Tos mala		
CF Tos ferina		
<b>Tos blaneta</b>	CT 3.1	<b>758.</b>
Tos que va seguida d'expectoració. Un exemple típic de la seua aparició seria la malaltia pulmonar obstructiva crònica o la pneumònia.		
EQ Sin. Tos tova		
CF Tos productiva		
<b>Tos clotxa</b>	CT 3.1	<b>759.</b>
Tos bronquial en fase productiva, amb ressonància com si es produirà dins d'una cavitat.		
<b>Tos de ca</b>	CT 3.1	<b>760.</b>
V. Tos de gos		
<b>Tos de gat</b>	CT 3.1	<b>761.</b>
Tos de so dèbil i aspre.		
<b>Tos de gos</b>	CT 3.1	<b>762.</b>
Tos ressonant de to greu, produïda per inflamació de les vies aèries grans. Típicament apareix en les traqueïtis o laringitis.		
EQ Sin. Tos de ca, Tos ronca		
<b>Tos de vidre</b>	CT 3.1	<b>763.</b>
Tos amb un to molt sec, sense ressonància.		
<b>Tos mala</b>	CT 3.3	<b>764.</b>
V. Tos amb gall		
<b>Tos ronca</b>	CT 3.1	<b>765.</b>
V. Tos de gos.		
<b>Tos seca</b>	CT 3.1	<b>766.</b>
Tos que no va seguida d'expectoració. Exemples típics de la seua aparició són el asma i la fibrosi pulmonar idiopàtica.		
EQ V. Tos de vidre		
<b>Tos tova</b>	CT 3.1	<b>767.</b>
V. Tos blaneta		
<b>Tossalada</b>		<b>768.</b>
V. Colp		



<b>Tossaló</b>			<b>769.</b>
V. Colp			
	EQ	[Tussaló]	
<b>Tossera</b>			<b>770.</b>
Tos que es forta e insistent.			
	EX	“Porte una <i>tossera</i> esta setmana que es massa”	CT 3.1
<b>Tosseta</b>			<b>771.</b>
Tos de poca intensitat però repetida al llarg del temps, crònica en major o menor grau.			
	EX	“La pulmonia m’ha deixat esta <i>tosseta</i> ”	CT 3.1
	EQ	Sin. Tossina	
<b>Tossida</b>			<b>772.</b>
Tos repetitiva de curta durada.			
	EX	“Al entrar en casa vaig fer una <i>tossida</i> que va preocupar a la meua dona”	CT 3.1
	EQ	Sin. Estossec	
	CF	Accés de tos	
<b>Tossina</b>			<b>773.</b>
V. Tosseta			
<b>Tossota</b>			<b>774.</b>
Tos forta, amb molta intensitat sonora.			
	EX	“Quina <i>tossota</i> que tenia anit!”	CT 3.1
<b>Tòtila</b>			<b>775.</b>
Cap de grans dimensions.			
	EX	“Frederic es va pegar un fort colp a la <i>tòtila</i> ”	
<b>Tràngol</b>			<b>776.</b>
Estat vegetatiu amb una molesta distonia, de predomini vagotònic.			
	CF	Mareig	CT 2.1
	NT	Utilitzat per analogia del moviment que fa el vaixell en estar varat, per efecte dels cops de mar.	
Dificultat greu o problema de difícil solució.			
	EX	“Quin mal <i>tràngol</i> vaig passar aquell dia”	
<b>Trau</b>			<b>777.</b>
V. Trinxo			
<b>Trellat</b>			<b>778.</b>
Sana capacitat mental de les persones, composta per una justa percepció, captinença i actuació.			
	EX	“Tingues <i>trellat</i> i fes cas al metge”	
	EQ	Sin. Enteniment, Juí	
	CF	Seny	
<b>Tremoló</b>			<b>779.</b>
Sensació de calor i fred alhora, amb estremiment, que sol precedir a l’aparició de febre.			
	CF	Calfred	CT 2.1
<b>Trencadora</b>			<b>780.</b>
V. Medidora			
<b>Trencadura</b>			<b>781.</b>
V. Trencat			
<b>Trencat</b>			<b>782.</b>
Que pateix una hernia.			
	CF	Herniat	CT 2.1

<b>Trencat de color</b>		CT 2.1	<b>783.</b>
Deficient coloració de la pell, amb aspecte terrós, generalment provocat per l'anèmia o per la vasoconstricció cutània.			
	EQ	Sin. Blanquinós, Esblanquit	
	CF	Pàl·lid	
<b>Tresullat</b>		CT 2.1	<b>784.</b>
Que té taques moradenques al voltant dels ulls, produïdes per fatiga, insomni o una malaltia.			
	CF	Ullerós	
<b>Trombo</b>		CT 3.5	<b>785.</b>
Massa de sang coagulada dins un vas.			
	EQ	Sin. Coàgul, Quall	
	CF	Trombe	
	NT	El terme trombe està formada a partir del grec <i>thrómbos</i> 'coàgul'	
V. Embòlia			
<b>Trinxo</b>			<b>786.</b>
Ferida fonda causada per un objecte agut o un cop violent, generalment referida a les fetes al cap.			
	EQ	Sin. Clenxo, Nyaco, Trau, Xiribec	
<b>Trompelló</b>			<b>787.</b>
Topada amb el peu, mentre es camina, amb algun objecte.			
<b>Trompellot</b>			<b>788.</b>
V. Atabalat			
<b>Tròpic</b>		CT 3.8	<b>789.</b>
Acumulació anormal de líquid a l'espai extravascular amb un origen no inflamatori.			
	EX	"Del inflament que's fa als falcons o als ocells en lo ventre, que ha nom <i>tròpich</i> " (1)	
	EQ	Sin. Hidropesia	
	CF	Transsudat	
<b>Tubo</b>		CT 2.1	<b>790.</b>
V. Goma			
<b>Tumor gelat</b>		CT 3.4	<b>791.</b>
Neoplàsia de creixement lent i expansiu, habitualment encapsulada.			
	CF	Tumor benigne, Quist	
<b>Ulls de boga bollida</b>		CT 2.1	<b>792.</b>
Prominència exagerada del globus ocular. Pot ser de congènit o causat per una malaltia.			
	CF	Exoftàlmia	
<b>Urpa</b>			<b>793.</b>
Formació epidèrmica a la cara dorsal de l'extrem distal dels dits, de naturalesa còrnia. La seua funció és la protecció dels extrems dels dits.			
	CF	Ungla	
<b>Vaporitzador</b>		CT 1.3	<b>794.</b>
V. Aerosol			
<b>Vacuna</b>		CT 1.4	<b>795.</b>
Preparat antigènic obtingut a partir d'agents infecciosos que desencadena una resposta immunitària específica, protectora enfront d'una determinada malaltia infecciosa. Generalment referit a la vacunació anual de la grip.			
	EX	"Es convenient que em fique la <i>vacuna</i> ?"	

<b>Vellea</b>			<b>796.</b>
	Edat avançada, generalment referit a l'últim període de la vida.		
	EX	"La <i>vellea</i> punyetera!!!"	
	CF	Vellea	
<b>Vencillada</b>		CT 3.10	<b>797.</b>
	Dany que es fa al turmell per efecte de girar-lo de manera sobtada.		
	EQ	[Revencillà], [Vencillà]; Sin. Carn fugida; V. Revirar	
	CF	Esquinç	
	Moviment brusc del cos a causa de la son.		
	EQ	V. Espertugó	
	CF	Mioclònia hipnagògica	
<b>Venes nugades</b>		CT 3.5	<b>798.</b>
	Dilatacions permanents anormals de venes, generalment de la cama per dificultat del retorn venós.		
	EQ	[Venes nuaes]	
	CF	Variu, Variça	
<b>Ventilador</b>		CT 3.12	<b>799.</b>
	Aparell que proporciona una respiració artificial mecànica, ajudant al malalt en el procés natural de ventilació. Funcionen amb corrent elèctrica o bateries internes, que fan funcionar una turbina genera flux aeri. Aquest flux arriba al malalt mitjançant un sistema de tubuladures. Es diferencia una ventilació invasiva, en la que s'aplica la ventilació directament a la tràquea del malalt, i una no invasiva en que s'aplica a la boca o el nas. A grans trets, es pot diferenciar aquells sistemes controlats per volum o per pressió, i aquells que tenen una pressió continua, com la CPAP, o alternant com la BIPAP.		
	EQ	Sin. Màquina	
	CF	Respirador, CPAP, BIPAP	
<b>Ventolín</b>		CT 1.3	<b>800.</b>
	V. Esprai		
	NT	Utilitzat per extensió del nom d'una marca comercial d'un inhalador de dosi mesurada que conté un agonista beta adrenèrgic d'acció curta (salbutamol).	
<b>Ventre</b>			<b>801.</b>
	V. Panxa		
<b>Ventre de la cama</b>			<b>802.</b>
	V. Panxeta de la cama		
<b>Verga</b>			<b>803.</b>
	V. Piu		
<b>Vermell</b>		CT 2.1	<b>804.</b>
	V. Encarnat		
<b>Vesper</b>			<b>805.</b>
	Confluència de diversos furóncols a la pell.		
	CF	Àntrax	
<b>Vetigal</b>		CT 2.1	<b>806.</b>
	Pertorbació de l'estat de salut, tant des del punt de vista físic com mental.		
	EX	"Estic <i>vetigalat</i> de la gota"	
	EQ	[Vectigal]	
	CF	Molèstia	

<b>Veü de nas</b>	CT 3.1	<b>807.</b>
Alteració del timbre de veü produït per obstrucció nasal.		
CF	Rinolàlia	
<b>Veü presa</b>	CT 3.1	<b>808.</b>
V. Ronquera		
<b>Vèrbol</b>		<b>809.</b>
Malaltia de la pell caracteritzada per augment de la producció d'escates de la capa còrnia de l'epidermis, produint pruïja i descamació.		
CF	Pitiriasi alba	
Per extensió de l'anterior significat, forma de denominar malalties cutànies que apareixen amb màcules.		
<b>Vèrtola</b>	CT 1.4	<b>810.</b>
Tumoració palpable dels ganglis limfàtics degut a la seua inflamació.		
EQ	Sin. Binova; V. Bubó	
CF	Limfoadenitis palpable	
<b>Vinça</b>	CT 3.1	<b>811.</b>
Porció d'una cosa amb coloració distinta a la resta. Utilitzat per a descriure l'esput que conté partícules d'un color diferent al del conjunt, que poden ser encarnades o negres.		
EQ	"Esta matinada he fet un esput amb <i>vincetes</i> de sang"	
	"Porta una setmana expectorant <i>vinces</i> negres"	
CF	Esput hemoptoic, Esput antracòtic	
NT	En els animals, les <i>vinces</i> són el conjunt de tels que recobreixen les cavitats: pleura, peritoneu i part dels oments (epipló major i menor)	
<b>Vinoba</b>		<b>812.</b>
V. Minova		
<b>Virongo</b>		<b>813.</b>
V. Piu		
<b>Viroto</b>		<b>814.</b>
V. Piu		
<b>Voltadit</b>		<b>815.</b>
V. Rodadit		
<b>Xafat, estar</b>	CT 2.1	<b>816.</b>
V. Banderes, fet a		
<b>Xamada</b>	CT 3.13	<b>817.</b>
Contracció muscular espasmòdica del diafragma. Produeix una brusca sacsejada del tòrax i de l'abdomen, així com un soroll característic (degut al tancament parcial de la glotis i la vibració de les cordes vocals).		
EQ	[Xamà]; Cast. Calada; V. Xamar	
CF	Pipada	
<b>Xamar</b>	CT 3.13	<b>818.</b>
Acció d'inhalat el fum del tabac (ja siga un cigarret, un puro o una pipa).		
EX	"Vas fora a <i>xamar</i> ?"	
CF	Fumar	
<b>Xamera</b>	CT 3.13	<b>819.</b>
V. Fumera		
<b>Xanca, fet una</b>	CT 2.1	<b>820.</b>
V. Banderes, fet a		
<b>Xanglot</b>	CT 1.2	<b>821.</b>

RESULTATS

Contracció muscular espasmòdica del diafragma. Produeix una brusca sacsejada del tòrax i de l'abdomen, així com un soroll característic (degut al tancament parcial de la glotis i la vibració de les cordes vocals).

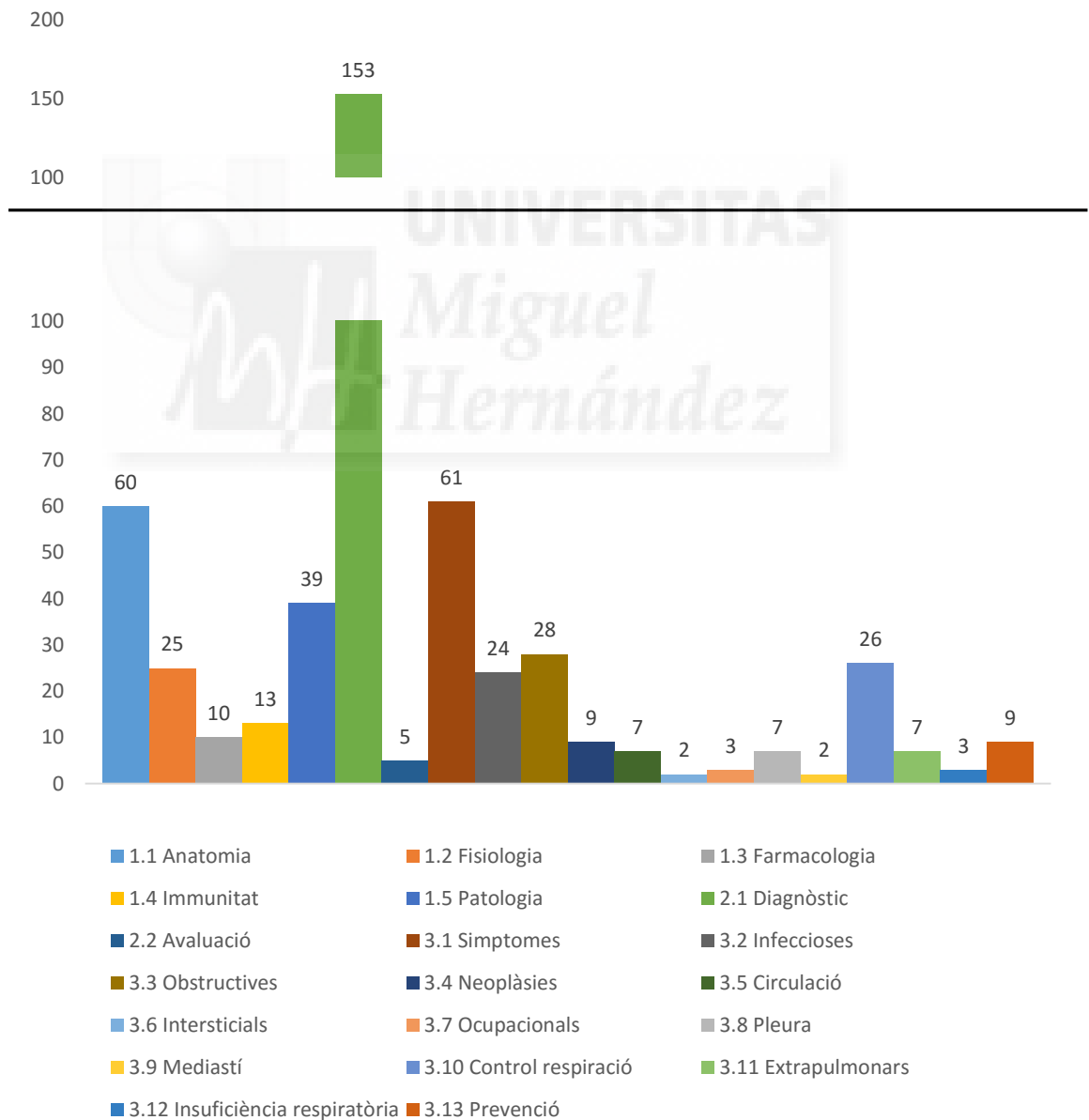
	EQ	[Xinglot]; Sin. Sanglot; Cast. Hipo. V. Sanglotar		
	CF	Singlot, Mioclònia frenolòtica		
<b>Xiribec</b>				<b>822.</b>
V. Trinxo				
<b>Xirlo</b>			CT 1.5	<b>823.</b>
Protuberància produïda per una contusió, generalment referit al cap.				
	EQ	Sin. Bony		
<b>Xona</b>				<b>824.</b>
V. Figa				
<b>Xorc</b>				<b>825.</b>
Incapaç de reproduir-se.				
	CF	Estèril		
<b>Xulla</b>			CT 1.1	<b>826.</b>
V. Costella				
<b>Zub-Zub</b>			CT 1.5	<b>827.</b>
Sensació de pulsacions a un teixit inflammat.				
	CF	Pulsatiu		



### 5.1.2 Classificació temàtica

La distribució de termes trobats segons la classificació temàtica apareix a la Figura 1. Posteriorment, es detalla la classificació temàtica seguint l'esquema previst.

**Figura 1.** Distribució del nombre de termes inclosos als apartats de la classificació temàtica.



**1. Principis bàsics de Pneumologia**

**1.1. Anatomia i desenvolupament de l'aparell respiratori**

Anou	52	Fogaril	407
Aranell	59	Forat del nas	412
Badiu	81	Freixura	415
Bancada	88	Frenet	416
Barandat	90	Galillo	420
Barba	92	Gallet	421
Barra	93	Ganyil	431
Barramenta	94	Gargamella	434
Barres	95	Garguero	436
Campaneta	168	Geniva	443
Clau	200	Gola	450
Costat	231	Gorja	454
Costella	232	Illada	470
Dentola	253	Lleterola	485
Dentons	255	Lleu	486
Dogues	276	Llom	487
Espatlla	347	Mamella	512
Espina	353	Nap	543
Espina dorsal	354	Nàpia	544
Espinada	355	Napicol	545
Espinàs	356	Nou	547

## RESULTATS

Nyítols	552	Queixal	652
Paladar	569	Queixal de l'enteniment	653
Pap	577	Queixal del juí	654
Papada	578	Queixal del sent	655
Pera	602	Rolls	695
Pit	616	Sacsons	702
Pitrera	617	Si	713
Pruna	641	Tel de la llengua	741
Queix	651	Xulla	826

### 1.2. Fisiologia respiratòria

Aflat	19	Glop	448
Alè	32	Glopejar	449
Alenada	35	Manxar	515
Alenar	36	Oldre	554
Alende	37	Oreig	557
Badall	79	Orejar	558
Bava	99	Oscitació	562
Bufar	142	Respir	675
Bufit	145	Sanglot	704
Eixorar	287	Sanglotar	705
Engolir	307	Tos	755
Esternut	364	Xanglot	821
Gargarismes, fer	435		



**1.3. Farmacologia respiratòria**

Aerosol	17	Flitada	398
Bèquic	101	Pictolín	610
Desinflamatori	262	Quimio	658
Esprai	361	Vaporitzador	794
Flit	397	Ventolin	800

**1.4. Defensa i immunitat**

Binova	106	Molles	530
Bubó	138	Moquet	533
Carnots	183	Porcellanes	636
Golls	451	Serigot	709
Gorrinyes	456	Vacuna	795
Moc	526	Vèrtola	810
Mocarro	527		

**1.5. Patologia i inflamació**

Abonyegat	4	Bony	122
Abotifarrat	6	Bufa	141
Abufonat	8	Bufeta	144
Aiguassa	26	Callositat	167
Badadura	78	Cangrena	172
Bambolla	87	Cap de vena	175

## RESULTATS

Carn morta	181	Foguerada	410
Carner	182	Grans de la lluna	461
Cascadura	182	Inflor	472
Colrada	216	Llaga	475
Corfa	227	Llunaris	491
Costura	233	Marca	516
Costuró	234	Nafra	542
Durícia	283	Opilat	555
Eixart	285	Rodal	685
Eixida	286	Senyal	708
Eixut	288	Tel	740
Escorfa	336	Xirlo	823
Flamerada	388	Zub-zub	827
Florada	400		

## 2. Diagnòstic i avaluació de les malalties respiratòries

### 2.1. Diagnòstic

Aborronat	5	Ajupir-se	29
Acatxorrat	11	Alabat	30
Acorat	12	Aliacà	38
Agonia	24	Alifacs	39
Agulla	25	Amalaltir	41
Ajocar-se	28	Angúnia	49

## RESULTATS

Anhelació	50	Caguetoles	160
Anhelar	51	Calentura	163
Ariçó	62	Candir-se	170
Arrojar	68	Carpir-se	184
Atabalat	74	Catifa	192
Atarantat	75	Caure mamalt	195
Atrotinat	76	Cessions	197
Banderes, fet a	89	Coent	206
Blanquinós	111	Coentor	207
Blau	112	Colebrina	210
Boçar	117	Corpienta, tindre	228
Bolix	121	Crostiment	238
Borradura	124	Curar	245
Borró	126	Dejú	250
Botijós	128	Dejuni	251
Botinflat	129	Descangallat	258
Bronco	132	Desfer-se	260
Cabrasses	153	Desfici	261
Cabres	154	Despeat	263
Cagaleres	156	Diarrera	267
Caganeres	157	Dolent	277
Cagarrines	158	Dolor de ronyons	278
Caguetes	159	Donar-se	279

## RESULTATS

Eccehomo	284	Femat, estar	376
Embotornat	291	Finoreta	386
Encarnat	300	Flac	387
Enfit	306	Flato	389
Entabutxat	315	Fluix de ventre	404
Entresuat	319	Foc	405
Eriçó	321	Formiguetes	413
Esbalaït	322	Frisança	417
Esblanquit	323	Gànguil	429
Esborrarar	324	Goma	452
Escarlèbit	330	Gomes	453
Escopinada, prova de l'	334	Gorradura	455
Esgrogeit	339	Grogós	465
Eslleugit	341	Gros	466
Eslomat	342	Llançar	477
Esmortit	344	Llàtzer, estar fet un sant	479
Espatllat	348	Maixmarró	492
Estabornit	362	Mal	493
Estroncat	369	Mal de cor, caure	494
Fadrí, estar	370	Mal de queixal	502
Farfallós	371	Malaltós	509
Febró	373	Marcir-se	517
Fel sobreixida	375	Marfull	519

## RESULTATS

Moradura	534	Sessellós	712
Morat	535	Sobec	714
Oix	553	Sollar	720
Ombra	556	Sopitesa	723
Oremus, perdre l'	559	Suat	724
Pansa	571	Suorós	728
Parada	581	Taca	730
Patiment	594	Tamborinada	731
Picor	608	Tanda	734
Pols, estar fet	631	Tartall	736
Privat	639	Tartamut	737
Provar	640	Tatxa	738
Quequerós	657	Teixonet	739
Rebecat	667	Tongada	752
Recialles	669	Torba	753
Refet	670	Tràngol	776
Retemptar	677	Tremoló	779
Reviscolar	782	Trencat	782
Rodanxó	686	Trencat de color	783
Rogle	688	Tresullat	784
Roig	689	Tube	790
Rotlle	700	Ulls de boga bollida	792
Serp	710	Vermell	804

## RESULTATS

Vetigal 806 Xanca, fet una 820

Xafat, estar 816

### 2.2. Avaluació

Bufà 140

Bufera 143

Cabina, prova de la 150

Espiro 358

Pletis 624

### 3. Medicina clínica respiratòria

#### 3.1. Síntomes de malalties respiratòries

Ablanir la tos 2 Baf 82

Abofegar 3 Balbejar 84

Acubar 15 Balbucejar 85

Afogar 20 Bleix 115

Afogat 21 Bleixar 116

Afònic 22 Desalena-se 256

Aigüeta 27 Esbufegar 325

Alè, prendre 33 Escombrar 332

Alè, trencar 34 Estossec 366

Angoixa 47 Estossegar 367

Apitxat 55 Flema 390

## RESULTATS

Flema cuita	391	Rosoll	698
Flema cruda	392	Sanguinada	706
Flema de suc de prunes	393	Tos blaneta	758
Flema encarnada	394	Tos clotxa	759
Flema porràcia	395	Tos de ca	760
Gangós	428	Tos de gat	761
Ganguejar	430	Tos de gos	762
Gargall	432	Tos de vidre	763
Gargallada	433	Tos ronca	765
Mal alè	494	Tos seca	766
Pantaix	572	Tos tova	767
Pantaixar	573	Tossera	770
Ranera	660	Tosseta	771
Ranera amfòrica	661	Tossida	772
Ranera crepitant	662	Tossina	773
Ranera de la mort	663	Tossota	774
Ranera metàl·lica	664	Veü de nas	807
Rautija	666	Veü presa	808
Rogallós	687	Vinça	811
Ronquera	692		

### 3.2. Malalties infeccioses pulmonars

Carbonitx	179	Constipat fort	221
Constel·lació	219	Fímia	385

## RESULTATS

Glànola	447	Pesta negra	607
Granúlia	462	Pigota borda	613
Mal de costat	499	Plàstia	623
Mal de viure	503	Pneumo	626
Mala seguida	508	Pòstema	638
Pallola	570	Pulmonia	643
Passà	590	Pulmonia doble	644
Passe	593	Tisi	747
Pesta	605	Tísic	749
Pesta blanca	606	Tísiga	750

### **3.3. Malalties obstructives**

Anar-se'n per altra via	44	Encreuallar	302
Asmat	70	Escanyar	328
Asfixiar	71	Escanyussar	329
Barandat, parar en lo	91	Flemàtic	396
Bola, fer-se	120	Garrotillo	439
Bronquític	133	Grip	464
Bronquitis crònica	134	Grup	467
Catarro	191	Nas de gantxo	546
Constipat	220	Nuc, fer-se	548
Cucurutxa	241	Parar el mos	583
Distenta	268	Passar-se al vedat	591
Emfisema	294	Passar-se al veinat	592



## RESULTATS

Pilota, fer-se una 615 Tos amb gall 757

Refreat 671 Tos mala 764

### **3.4. Neoplàsies pulmonars**

Alcàncer 31 Mal menjador 506

Enfeltrit 305 Planter 622

Foc creuat 406 Sembrat 707

Mal lleig 505 Tumor gelat 791

Mal mal 506

### **3.5. Malalties de la circulació pulmonar**

Coàgul 205

Embòlia 290

Estanyar 363

Mal de costat 499

Quall 647

Trombo 785

Venes nugades 798

### **3.6. Malalties intersticials pulmonars**

Fibrosi pulmonar 380

Pulmons secs 645

### **3.7. Malalties ocupacionals i ambientals**

Calicosi 165

Mefític	521
Pedrapiquers, pulmó dels	596

**3.8. Malalties de la pleura**

Hidropesia	469
Mal de costat	499
Pleura	625
Pleuresis	627
Punxades	646
Sumar	727
Tròpic	789

**3.9. Malalties del mediastí**

Ganglis	427
Reglotar	672

**3.10. Malalties del control de la respiració**

Abecar-se	1	Desvetlar	266
Ansoni	54	Dormidor	280
Apnea	56	Dormilec	281
Becar	100	Endormiscat	304
Cartxofa	186	Ensomordit	312
Clucull	204	Ensonillar	312
Dessonillar	264	Ensopit	314

## RESULTATS

Espavilar	349	Roncar	691
Espertugó	352	Ronquits	693
Íncube	471	Ronxar	694
Parades	582	Rumrumejar	701
Rinxolar	683	Son	722
Roncadissa	690	Vencillada	797

### **3.11. Manifestacions respiratòries de malalties extrapulmonars**

Acatxat	10
Gepa	445
Geperut	446
Pòlio	628
Quartanes	648
Rosada	697
Tercianes	742

### **3.12. Insuficiència respiratòria**

Gafes nasals	419
Màquina	518
Ventilador	799

### **3.13. Prevenió i control**

Broquet	135	Culotar	244
Canut	174	Fumera	418
Corantena	225	Tabaquiste	729

## RESULTATS

Xamada	817
Xamar	818
Xamera	819



## 5.2 TERAPÈUTICA

### 5.2.1 Classificació alfabètica

<b>Aigua del Carme</b>	CT 3.11	<b>1.</b>
<i>Melissa officinalis, Matricaria chamomilla, Lippia triphilla, Tila tomentosa, Coriandrum sativum, Cinnamomum zeylanicum, Angélica archangélica, Myristica fragrans, Hissopus officinalis</i>		
DS	Preparat farmacèutic que conté fulla de tarongina, flor de camamirra, fulla d'herba-loïssa, inflorescència de til·la, fruit de coriandre, corfa de canella de Sri Lanka, arrel d'herba de l'esperit sant, fruit de nou moscada, summitat aèria florida d'hisop, diverses essències de plantes i etanol. La dosi recomanada és de 2-3 cullerades diluïdes en aigua o una infusió 2-4 vegades al dia per via oral.	
PA	Els corresponents a les diverses plantes utilitzades.	
PU	Sedant en ansietat i estrès.	
NT	Remei molt popular al segle XX, quan moltes cases disposaven d'aquest preparat per a la seua utilització. Actualment autoritzat pel Ministeri de Sanitat, estant comercialitzat per un laboratori farmacèutic.	
<b>Albassana</b>	CT 3.3	<b>2.</b>
	V. Herba sana	
<b>All</b>	CT 3.13	<b>3.</b>
<i>Allium sativum</i>		
DS	Bulbs (dents d'all) preparats en tintura (5 grams en 100mL d'alcohol durant 10 dies), de la que es prenen 20-30 gotes abans de les menjades per via oral. Liniment, mesclant dents d'all amb sagí a parts iguals fins a obtenir una pasta espessa que s'aplica a les plantes dels peus. Ènemes amb allioli (pasta que s'obté de la mescla de caps d'all i oli) i aigua a parts iguals.	
PA	Fructosanes, al·licina (que en presència d'aigua i oxigen es disocia en disulfur d'al·lil, que dona el característic olor a sofre, garlicina, adenosina, àcid nicotínic sals minerals i vitamines A, B1, B2 i C.	
PU	Tintura utilitzada per a la síndrome d'abstinència del tabaquisme (clàssicament anomenat <i>complex simptomàtic</i> ), segurament degut a la seua acció com a teràpia substitutiva al presentar àcid nicotínic. Demulcent en faringitis, bronquitis i traqueïtis. Antiagregant plaquetari en prevenció de tromboembòlies. Liniment utilitzat com a antitussigen, especialment en tos irritativa. Altres dels seus múltiples usos son: bradicarditzant e hipotensor (per vasodilatació perifèrica) utilitzat en hipertensió arterial (HTA), taquicàrdies i arteriosclerosi; antisèptic, bactericida antihelmíntic i parasiticida utilitzat en infeccions genito-urinàries i parasitosis intestinals; hipoglucemiant en diabetis i diürètic en oligúria i malalties reumàtiques.	

	NT	Planta no present de manera natural a l'àmbit d'estudi, però sí es troba el seu ús tradicional, degut a que el seu cultiu és habitual. Molt estès el seu ús com a condiment culinari, degut a les seues característiques organolèptiques i als seus poders coma conservant i antioxidant.		
<b>Aloe</b>			CT 3.3	<b>4.</b>
		<i>Aloe vera</i>		
	DS	Fulles fresques tallades per la meitat transversalment per a aplicació tòpica cutània. Xarop fet mesclant el suc fresc d'aquestes fulles amb sucre, 2-3 cullerades (mesclades amb aigua, suc de fuita o llet) 2-3 vegades al dia per via oral. Decocció al 5-10% per a fer bafs, respirant el vapor que desprèn un recipient (cassó, olla o similar) amb la mescla, tapant el cap amb una tovallola (fins a que es comence a suar) 2-3 vegades al dia (especialment abans de dormir).		
	PA	Mucíl·lag, saponines, fosfat de manosa, fitosterols.		
	PU	Aplicació tòpica cutània com a emolient en dermatitis i cicatritzant en ferides. Xarop i bafs com a antiinflamatori en asma.		
<b>Ametler</b>			CT 3.1	<b>5.</b>
		<i>Prunus dulcis var. dulcis</i>		
	DS	Llavors, que solen ser dolces però ocasionalment hi ha de amargues. Es deixen maceració una nit, per a poder llevar-les la corfa fàcilment. Les ametles dolces i amargues (en proporció 10:1) es trituren amb aigua i sucre, colant el líquid obtingut amb una gasa. El procés es repeteix varies vegades, ajuntant finalment tots els líquids colats per a obtenir orxata d'ametla, de la que es pot prendre una cullerada cada 2 hores. També es pot fer oli d'ametla si es premsen en fred.		
	PA	En les ametles amargues es troba amigdalòsid i emulsina. Quan es trituren o masteguen, l'emulsina hidrolitza l'amigdalòsid, obtenint entre d'altres glucosa i àcid cianhídric.		
	PU	Orxata d'ametla com a antitussigen i depressor del centre respiratori en laringitis i tos irritativa. Oli d'ametla com a laxant suau i emol·lient cutàni.		
	EQ	[Ametller], [Armeler]; V. Ametler bort		
	NT	L'àcid cianhídric de les ametles amargues pot ser tòxic en quantitats elevades, al actuar deprimint el centre respiratori del SNC.		
<b>Ametler bort</b>			CT 3.1	<b>6.</b>
		<i>Prunus dulcis var. amara</i>		
	EQ	V. Ametler		
	NT	Varietat d'ametler que només fa ametles amargues.		
<b>Anís</b>			CT 3.3	<b>7.</b>
		V. Matafaluga		
<b>Api</b>			CT 3.11	<b>8.</b>
		<i>Apium graveoloens</i>		
	DS	Arrel, fulles i fruits en infusió al 5%, una tassa 2-3 vegades al dia per via oral.		
	PA	Monoterpens, sesquiterpens, apiòsid i àcid sedanònic.		
	PU	Diürètic en edemes. Sedant en ansietat. Vasoconstrictor en hemorroides.		
	NT	Planta no present de manera natural a l'àmbit d'estudi, sí com a planta cultivada als horts.		

<b>Arç de tanques</b>	CT 3.1	<b>9.</b>
<i>Lycium europaeum</i>		
DS	Fulles en infusió al 1%, una tassa repartida en glops al llarg de tot el dia per via oral.	
PA	Flavonoides, solanines i saponòsids.	
PU	Antitussigen en tos irritativa i parasimpaticolítica en oftalmitis.	
NT	Alta toxicitat, es desconsella el seu ús si no és baix estricta supervisió mèdica.	
<b>Barrella punxosa</b>		<b>10.</b>
<i>Salsola kali</i>		
DS	Summitat aèria en infusió al 1-2%, una tassa 2-3 vegades al dia per via oral.	
PA	Alcaloides (salsolina i salsolidina)	
PU	Hipotensor utilitzat en HTA i antiespasmòdic en dolor abdominal.	
<b>Belenyo</b>	CT 3.1	<b>11.</b>
<i>Hyoscyamus albus</i>		
DS	Summitat aèria per a fer infusions per via oral o per a preparar cataplasmes o fonents	
PA	Escopolamina, hiosciamina i atropina.	
PU	Tractament del singlot i del parkinsonisme. Cataplasmes i fonents com a anestèsics en neuràlgies i odontàlgies.	
EQ	[Benyenyo]	
NT	Planta perillosa, perquè la seua intoxicació provoca midriasi, somnolència, pèrdua de sensibilitat, deliris i al·lucinacions. Per aquesta toxicitat es desaconsella el seu ús per via oral.	
<b>Bellotera borda</b>		<b>12.</b>
V. Coscolla		
<b>Berbena</b>	CT 3.2	<b>13.</b>
<i>Verbena officinalis</i>		
DS	Summitat aèria florida en infusió al 1%, 2-3 vegades al dia per via oral.	
PA	Heteròsid (verbenalòsid).	
PU	Parasimpaticomimètic en depressió, Antitèrmic en febre. Diurètic en oligúria.	
<b>Blat de moro</b>	CT 3.11	<b>14.</b>
V. Dacsa		
<b>Boriol</b>	CT 3.3	<b>15.</b>
V. Polioli		
<b>Borrajja</b>	CT 3.3	<b>16.</b>
<i>Borago officinalis</i>		
DS	Flors i llavors en infusió al 5%, una tassa 2-3 vegades al dia per via oral.	
PA	Mucilag, flavonoides, al·lantoïna en les flors, àcids grassos insaturats (palmític, linolènic, esteàric i oleic) les llavors.	
PU	Demulcent i diaforètic en refredat, grip o catarro. També diurètic en edemes i hipolipemiant en dislipèmia.	
<b>Bossa de pastor</b>	CT 3.5	<b>17.</b>
<i>Capsella bursa-pastoris</i>		

RESULTATS

DS	Summitat aèria en infusió al 2%, una tassa 2-3 vegades al dia per via oral. Suc fresc obtingut per premsat de la planta aplicat tòpicament per via nasal.		
PA	Flavonoides, sals potàssiques, acetilcolina, tiramina i saponòsids.		
PU	Infusió amb ús hemostàtic en menorràgies. Suc fresc vasoconstrictor en epistaxi.		
<b>Botja</b>		CT 3.3, 3.5	<b>18.</b>
	<i>Helichrysum italicum</i>		
DS	Summitat aèria florida en infusió al 2-3%, una tassa 3-4 voltes al dia per via oral. Infusió al 5% per a fer banys tòpics via cutània.		
PA	Sesquiterpens, monoterpens, ésters terpènics, cetones, flavonoides i fitosterols.		
PU	Infusió bacteriostàtica, antial·lèrgica i antiinflamatòria en rinitis, al·lèrgies i MPOC. També hipolipemiant i hepatoprotector. Banys cutanis per al tractament de tromboflebitis i edemes postflebítics.		
<b>Botja fematera</b>		CT 3.3	<b>19.</b>
	<i>Helichrysum stoechas</i>		
DS	Summitat aèria florida en decocció al 2-4%, una tassa 1-2 vegades al dia per via oral.		
PA	Flavonoides, sesquiterpens, ésters terpènics i cetones.		
PU	Antitussígen i expectorant utilitzat en processos inflamatoris pulmonars (bronquitis, asma). També com a hipolipemiant i hepatoestimulant en insuficiència hepàtica. Antitèrmic.		
EQ	Sin. Herba escapçotera		
<b>Botja pudenta</b>		CT 3.2	<b>20.</b>
	<i>Artemisia herba-alba</i>		
DS	Summitat aèria en infusió al 1%, una tassa 1-2 vegades al dia per via oral.		
PA	Cetones terpèniques, sesquiterpenones i lactones sesquiterpèniques.		
PU	Antitèrmic en febre i antihelmíntic en parasitosis intestinals.		
<b>Bracera</b>			<b>21.</b>
	<i>Centaura aspera</i>		
DS	Summitat aèria en infusió al 2%, una tassa 2-3 vegades al dia per via oral. També en decocció al 5% per a banys tòpics per via cutània.		
PA	Beta-sitosterol i lactones sesquiterpèniques.		
PU	Infusió hipoglucemiant en diabetis. Banys com a antiinflamatori en malalties reumatològiques i traumatològiques.		
<b>Calistro</b>		CT 3.3	<b>22.</b>
	V. Eucaliptus		
<b>Camamirla</b>		CT 3.3	<b>23.</b>
	<i>Matricaria recutita</i>		
DS	Flors preparades en infusió al 2%, una tassa 3-4 vegades al dia per via oral o per a fer gàrgares. També bafs, respirant el vapor que desprèn un recipient (cassó, olla o similar) amb aquesta mescla i tapant el cap amb una tovallola (fins a que es comence a suar) 2-3 vegades al dia (especialment abans de dormir).		
PA	Sesquiterpenols, òxids sesquiterpènics, cumarines, metoxicumarines, àcids fenòlics i mucíl·lags.		



- PU Bafs com a antial·lèrgic, antiinflamatori i sedant utilitzada en asma. Gàrgares com a demulcent i antisèptic en faringitis i gingivitis. Infusió espasmolítica en trastorns digestius (dispèpsia i úlcera gàstrica) i menstruals (amenorrea i dismenorrea) i antitèrmica.
- EQ [Camamilla], [Cagamirla]
- Camamirla amarga** **24.**  
*Santolina chamaecyparissus*
- DS Capítols florals en infusió, amb 5 capítols per tassa, 2-3 vegades per via oral. També locions tòpiques via cutània i rentats oculars amb 20g de capítols florals i 9g de sal comú en 1L d'aigua.
- PA Flavonoides, àcids fenòlics, monoterpens, cetones terpeniques (santolinenones) i lactones terpeniques.
- PU Infusió com a tònic digestiu en dispèpsia, antihelmíntic en parasitosis intestinal i emmenagog en amenorrea. Locions antiinflamatori en dermatitis. Rentats oculars antisèptic i antiinflamatori en oftalmitis.
- EQ [Cagamirla amarga]
- NT Toxicitat sistèmica (neurotòxica i abortiva), pel que es desaconsella el seu ús per via oral.
- Campanera menuda** CT 3.1 **25.**  
*Datura innoxia*
- DS Fulles seques en infusió per via oral.
- PA Escopolamina, hiosciamina i atropina.
- PU Parasimpaticolític, antitussigen i sedant del SNC, emprat per a tos irritativa.
- NT Planta del mateix gènere que l'Estramoni, sent igualment perillosa per la seua toxicitat, el que desaconsella el seu ús.
- Cantaueso** **26.**  
*Thymus moroderi*
- DS Summitat aèria florida en infusió al 2-3%, una tassa 2-3 vegades al dia per via oral. Per destil·lació alcohòlica es fa el licor *cantaueso*, popular a la zona metropolitana d'Alacant i Elx.
- PA Terpens fenòlics (carvacrol i timol)
- PU Infusió i licor com a tònic digestiu en dispèpsia i meteorisme.
- EQ [Cantaueso]
- NT Planta d'especial interès botànic per ser un endemisme alacantí.
- Caputxina** CT 3.3 **27.**  
*Tropaeolum majus*
- DS Summitat aèria florida en infusió al 2% o fulles fresques en ensalada per via oral. També per a fer locions per via tòpica cutània.
- PA Glucotropaelòsid (que per hidròlisi forma isocianat de benzil), àcid màlic, flavonoides, pectina i sulfat potàssic.
- PU Via oral expectorant i mucolítica en bronquitis, MPOC i asma. Locions com a vasodilatador i antioxidant en dermatitis seborreica.
- NT Planta no present de manera natural a l'àmbit d'estudi, sí com a planta ornamental. Possible toxicitat per via oral, el que desaconsella el seu ús si no és baix estricta supervisió mèdica.
- Card marià** CT 3.3,3.7 **28.**  
*Silybum marianum*

RESULTATS

DS	Fruits secs en decocció al 3%, una tassa 2-3 vegades al dia per via oral.		
PA	Flavonoides (silimarina), mucíl·lags, amines i saponòsids.		
PU	Utilitzat per al tractament de crisi d'asma i de febre del fenc. Hepatoprotector en hepatitis i cirrosi (efecte protector dels hepatòcits de la silimarina). També com a antitèrmic en febre.		
<b>Card panical</b>		CT 3.2	<b>29.</b>
	V. Panical		
<b>Carrasca</b>			<b>30.</b>
	<i>Quercus rotundifolia</i>		
DS	Corfa en decocció al 5-10%, una tassa 2-3 vegades al dia per via oral.		
PA	Tanins.		
PU	Astringent en diarrea.		
<b>Carxofera</b>			<b>31.</b>
	<i>Cynara scolymus</i>		
DS	Fulles en infusió al 2-4%, una tassa 2-3 vegades al dia.		
PA	Flavonides, lactones sesquiterpèniques, àcids orgànics (succínic, màlic, làctic, fumàric i glicòlic), sals potàssiques i magnèsiques, peroxidases, tanins, pectines, esterols, alcohols triterpènics i vitamines (A, B2 i C).		
PU	Hepatoprotector en insuficiència hepàtica, colerètic en càlculs biliars i hipolipemiant en dislipèmies i arteriosclerosi.		
<b>Cascall</b>		CT 3.1,3.10	<b>32.</b>
	<i>Papaver somniferum</i>		
DS	Fruit amb forma de càpsula, collit ja madur (carabassetes de cascall), en infusió una cullerada per via oral abans de dormir o en decocció per a fer gàrgares. Llavors utilitzades en cuina per a adornar coques o pastissos.		
PA	Alcaloides diversos: morfina, codeïna, narcotina i papaverina.		
PU	Infusió molt utilitzada antigament com a narcòtic per a l'insomni de bebès i xiquets i també com a antitussigen. Decocció per a fer gàrgares en odontàlgies i faringitis.		
NT	D'aquesta planta s'extrau l'opi, fent incisions transversals en les càpsules verdes, exsudant i dessecant a l'aire el suc lletós obtingut. Antigament, quan una dona es quedava embarassada, si es tenia terra es plantava cascall per a tractar el possible insomni del futur bebè.		
<b>Càdec</b>		CT 3.3	<b>33.</b>
	V. Ginebre		
<b>Ceba</b>		CT 3.2,3.3,3.5	<b>34.</b>
	<i>Allium cepa</i>		
DS	Bulb, partit per la meitat i deixat al capçal del llit per a desprendre olor al llarg de la nit També en decocció al 10%, una tassa 2-3 vegades al dia per via oral.		
PA	Flavonoides, Esterols, aminoàcids amb sofre, esterols, àcid clorogènic, aldehyd triopropiònic, sals minerals, pectina.		
PU	Broncodilatador i expectorant d'acció directa en bronquitis, MPOC i asma. Anticoagulant i fibrinolític per a la prevenció de tromboembòlies. Hipolipemiant e hipoglucemiant en dislipèmies i diabetis. Bactericida i antifúngic en infeccions. Diürètic i uricosúric en edemes.		
<b>Ceba porrera</b>		CT 3.3	<b>35.</b>
	<i>Urginea maritima</i>		

RESULTATS

	DS	Fulles del bulb assecades per a triturar-se i obtenir pols, del que es pren 5-20cg al dia diluït amb beguda.		
	PA	Heteròsids derivats del bufanòlid, flavonoides i fructosanes.		
	PU	Expectorant utilitzat en MPOC, emfisema, pneumònies i tos irritativa. Cardiotònic en insuficiència cardíaca.		
	NT	Marge terapèutic estret, amb fàcil sobredosi passant a ser cardiotòxic. Toxicitat. Per aquesta raó, es desconsella el seu ús si no és baix estricta supervisió mèdica.		
<b>Cep</b>			CT 3.1	<b>36.</b>
		V. Vinya		
<b>Ciprer</b>			CT 3.1	<b>37.</b>
		<i>Cupressus sempervivens</i>		
	DS	Cons fructífers en decocció al 2%, una tassa 2-3 vegades al dia per via oral. També bafs, respirant el vapor que desprèn un recipient (cassó, olla o similar) amb aquesta mescla i tapant el cap amb una tovallola (fins a que es comence a suar) 2-3 vegades al dia (especialment abans de dormir).		
	PA	Monoterpens, sesquiterpens, tanins i dímers flavònics.		
	PU	Bafs utilitzats com antitussigen, especialment en casos de tos irritativa. Decocció astringent en diarrea i vasoconstrictor en insuficiència venosa crònica, hemorroides, edemes, metrorràgies i menopausa.		
	EQ	Sin. Xiprer		
<b>Cirerer de pastor</b>				<b>38.</b>
		<i>Crataegus monogyna</i>		
	DS	Rames, incloent flors i fulles. Preparat en infusió al 2%, 2-3 tasses després dels menjars.		
	PA	Flavonoides, fenil-etilamina, compostos fenòlics, triterpens i fitosterols.		
	PU	Regula el ritme cardíac, cardiotònic, vasodilatador coronari, hipotensor, sedant del SNC i relaxant muscular. També utilitzat en distonies neurovegetatives.		
<b>Codonyer</b>				<b>39.</b>
		<i>Cydonia oblonga</i>		
	DS	Ingesta de la polpa dels fruits, tant directament com preparada en forma de dolç (bullint els fruits i mesclant-los amb sucre) anomenat <i>codonyat</i> .		
	PA	Tanins, àcid màlic i pectina.		
	PU	Astringent en diarrea.		
<b>Coll de colom</b>			CT 3.5	<b>40.</b>
		V. Ponedora		
<b>Componedor</b>				<b>41.</b>
	DS	Pràctic de la medicina popular encarregat generalment de tractaments físics en malalties traumatològiques o reumatològiques. Està considerat com a que té <i>gracia</i> , per fets màgics com tindre una creu al paladar, haver plorat dins del ventre de la mare abans de nàixer o haver nascut un dia sagrat (Dijous Sant per exemple). Generalment encarregat de fer massatges, amb la ajuda d'alcohol o oli beneït, mentre resa oracions. També s'encarrega de remeis màgics específics com <i>passar la mà</i> o <i>posar les canyes</i> .		
	PU	Massatges utilitzats per al tractament de contusions, esquinços, luxacions, dolors articulars, ossis o musculars.		

<b>Corriola</b>	EQ	V. Passar la mà, Posar les canyes	CT 3.2	<b>42.</b>
		<i>Convolvulus arvensis</i>		
	DS	Rizoma en decocció al 1%, una tassa 2 vegades al dia per via oral o per a fer locions per via tòpica cutània.		
	PA	Resines.		
	PU	Infusió com a antitèrmic en febre, laxant en estrenyiment i colagog en insuficiència biliar. Locions com a cicatritzant en ferides.		
<b>Coscolla</b>				<b>43.</b>
		<i>Quercus coccifera</i>		
	DS	Fulles en infusió al 2%, una tassa 2-3 vegades al dia per via oral.		
	PA	Tanins i flavonoides.		
	PU	Teràpia per a l'enuresi nocturna dels xiquets i la icterícia ( <i>aliacà</i> ).		
	EQ	Sin. Bellotera borda		
<b>Creïllera</b>				<b>44.</b>
		<i>Solanum tuberosum</i>		
	DS	Tubèrcul (creïlla, queraïlla o crilla) fet suc fresc (per compressió), una tassa 4-5 vegades al dia per via oral.		
	PA	Midó i tanins.		
	PU	Antiàcid en gastritis i úlcera gàstrica.		
	EQ	[Queraïllera], [Crillera]		
<b>Crespinell groc</b>			CT 3.3	<b>45.</b>
		<i>Sedum acre</i>		
	DS	Summitat aèria tendra de la que s'extrau suc. Aquest s'utilitza per a fer cataplasmes (i aplicar-se tòpicament a la pell) o xarop (mesclant el suc amb sucre), que es pot prendre una cullerada 2-3 vegades al dia per via oral mesclada amb aigua.		
	PA	Malat càlcic, mucíl·lag, alcaloides i rutina.		
	PU	Xarop com a expectorant en bronquitis. Cataplasmes per a durícies i callositats.		
	EQ	Sin. Raïm de llop		
	NT	Fàcilment s'arriba a la toxicitat, pel que es desaconsella el seu ús per via oral.		
<b>Cua de gat</b>			CT 3.3	<b>46.</b>
		V. Rabet de gat		
<b>Dacsa</b>			CT 3.11	<b>47.</b>
		<i>Zea mays</i>		
	DS	Estils de les flors femenines (pels de la panotxa) en decocció al 5%, una tassa 2-3 vegades al dia per via oral. També en infusió al 10%, una tassa 2-3 vegades al dia per via oral.		
	PA	Saponòsids, fitosterols, al·lantoïna, betaïna, tanins, sals potàssiques.		
	PU	Diürètic en infeccions del tracte genito-urinari i edemes.		
	EQ	Sin. Blat de moro, Panís		
<b>Dauradella</b>			CT 3.11	<b>48.</b>
		<i>Ceterach officinarum</i>		
	DS	Summitat aèria per a fer infusió al 5%, una tassa 2-3 vegades al dia per via oral.		
	PA	No s'han descrit.		

- PU Expectorant i demulcent en faringitis i bronquitis. Diürètic en oligúria.  
 EQ [Doradella]
- Dolçamara** CT 3.1 **49.**  
*Solanum dulcamara*
- DS Tiges en infusió de la que es pren una tassa 3 voltes al dia per via oral. De la infusió també es poden fer compreses que s'apliquen localment a nivell cutani.  
 PA Solanina, solacenina i saponòsids.  
 PU Antitussígen amb lleuger efecte narcòtic bronquitis i tos irritativa. Efecte metabòlic útil en artritis, gota, diabetis i obesitat. Compreses com a antiinflamatori en èczemes crònics i psoriasi.
- Eixarmador** **50.**  
 DS Pràctic de la medicina popular que intenta guarir les malalties per acció d'un eixarm. Aquest seria una fórmula ritual mixta, mesclant elements d'origen empíric amb oracions religioses (psalms de la Bíblia o oracions a determinats Sants), per a procurar la curació de malalties.  
 PU Utilitzat per a malalties diverses.
- Enganyar el manrúbio** **51.**  
 DS Remei màgic en el que s'utilitza una planta de Manrúbio (*Marrubium vulgare*) arrancada que es deixa a l'orinal. Pel matí, s'ha de saludar a la planta amb la frase "bona nit senyor manrúbio, ací li porte el pixum, la sal i el senyor aliacà" i després orinar-la. La mateixa maniobra es fa per la nit, però enganyant-lo dient-li "bon dia". Açò es repeteix durant 9 dies, i així el seu efecte es produeix conforme s'asseca la planta.  
 PU Tractament de la icterícia (*aliacà*).
- Enxisero** CT 3.2 **52.**  
 V. Saginero
- Escabiosa** CT 3.3 **53.**  
*Knautia arvensis*
- DS Summitat aèria en infusió al 1% en infusió, una tassa 1-2 vegades al dia per via oral o per a utilitzar tòpicament a la pell amb compreses.  
 PA Tanins i sacarosa.  
 PU Infusió expectorant en bronquitis i antitèrmic en febre. Compreses cicatritzants en ferides.  
 EQ [Escarbiosa], [Escarpiosa]  
 NT Rep aquest nom perquè abans es pensava que curava l'escabiosi o ronya.
- Esbarzer** **54.**  
*Rubus ulmifolius*
- DS Fulles, botons florals i fruits en infusió al 2-3%, una tassa 2-3 vegades al dia per via oral.  
 PA Tanins.  
 PU Astringent en diarrea  
 EQ [Albarzer], [Abracer]; Sin. Sarsal de mores
- Espinadella** **55.**  
*Sideritis romana*
- DS Summitat aèria en infusió al 2-3%, una tassa 2-3 vegades al dia per via oral. En infusió al 5% per a locions tòpiques via cutània i col·liris via ocular.

PA	Flavonoides i oli essencial.		
PU	Infusió com a tònic digestiu en dispèpsia. Locions com a antiinflamatori en dermatitis. Col·liris antiinflamatoris en oftalmitis.		
<b>Espígol</b>		CT 3.3	<b>56.</b>
	<i>Lavandula latifolia</i>		
DS	Summitat aèria florida en infusió al 2-3%, una tassa 1-2 vegades al dia. També utilitzada per a fer locions tòpiques per via cutània.		
PA	Monoterpenols, Monoterpens (linalool), alcohols no terpènics (lavandulòl), òxids terpènics i cetones terpèniques (càmfora i carvona).		
PU	Infusió expectorant en traqueïtis i bronquitis. Locions com a antisèptic en malalties reumàtiques i acne.		
<b>Estramoni</b>		CT 3.1	<b>57.</b>
	<i>Datura stramonium</i>		
DS	Fulles seques en infusió per via oral o per a preparar cataplasmes o fonents.		
PA	Escopolamina, hiosciamina i atropina.		
PU	Parasimpaticolític, antitussigen i sedant del SNC, emprat per a tos irritativa. Cataplasmes i fonents com a anestèsics en neuràlgies.		
NT	Planta perillosa, perquè la seua intoxicació provoca midriasi, somnolència, pèrdua de sensibilitat, deliris i al·lucinacions. Per aquesta toxicitat es desaconsella el seu ús per via oral.		
<b>Eucaliptus</b>		CT 3.3	<b>58.</b>
	<i>Eucalyptus globulus</i>		
DS	Fulles en infusió al 5%, una tassa 2-3 vegades al dia per via oral. També bafs, respirant el vapor que desprèn un recipient (cassó, olla o similar) amb aquesta mescla i tapant el cap amb una tovallola (fins a que es comence a suar) 2-3 vegades al dia (especialment abans de dormir).		
PA	Eucaliptol, sesquiterpens, triterpens, monoterpens, tanins, flavonoides, àcids polifenòlics i resina.		
PU	Bafs amb acció expectorant, mucolític i antisèptic de les vies respiratòries, utilitzat en bronquitis, asma, faringitis, laringitis o traqueïtis. Infusió com a antitèrmic.		
EQ	Sin. Calistro		
NT	Introduït al segle XVIII per a intentar lluitar contra la malària, pensant-se que assecaria marjals i eliminaria les larves dels mosquits transmissors.		
<b>Èvol</b>		CT 3.2,3.11	<b>59.</b>
	<i>Sambucus ebulus</i>		
DS	Flors en infusió al 5%, una tassa 1-2 vegades al dia per via oral.		
PA	Flavonoides i sals potàssiques.		
PU	Diürètic en edemes. Diaforètic en refredat, grip, catarro o pneumònia.		
<b>Falzia blanca</b>		CT 3.3, 3.6,3.12	<b>60.</b>
	<i>Asplenium ruta-muraria</i>		
DS	Summitat aèria utilitzada per a fer infusions al 1%, una tassa abans de dormir per via oral.		
PA	No s'han descrit.		
PU	Expectorant, antitussigen i calmant de la dispnea en bronquitis, MPOC, cifoscoliosi i fibrosi pulmonar idiopàtica.		
<b>Falzia de pou</b>		CT 3.3	<b>61.</b>

<i>Adiantum capillus-veneris</i>		
DS	Summitat aèria utilitzada per a fer infusions al 5%, una tassa 2-3 vegades al dia per via oral.	
PA	Mucílags, tanins, flavonoides, i triterpens.	
PU	Antitussígen i demulcent (mucílags) en bronquitis i MPOC i astringent (tanins) en diarrea.	
EQ	Sin. Herba falzia	
<b>Falzia roja</b>		CT 3.3 <b>62.</b>
<i>Asplenium trichomanes</i>		
DS	Summitat aèria utilitzada per a fer decocció o infusió al 2% una tassa 2-3 vegades al dia per via oral.	
PA	Mucílags i tanins..	
PU	Utilitzat com a expectorant (pels mucílags) en bronquitis i MPOC, antihelmíntic en parasitosi i astringent en diarrea.	
<b>Farigola</b>		CT 3.3 <b>63.</b>
	V. Timó	
<b>Fenoll</b>		CT 3.3 <b>64.</b>
<i>Foeniculum vulgare</i>		
DS	Fruits en infusió al 5%, una tassa 3-4 vegades al dia per via oral.	
PA	Atenol, anisaldehyd, carvona, cinetral, estragol, flavnoides, fitosterols i cumarines.	
PU	Expectorant en MPOC i emfisema, antiespasmòdic en dolor abdominal, emmenagog en amenorrea i galactagog en lactància materna.	
<b>Figuera</b>		CT 3.3 <b>65.</b>
<i>Ficus carica</i>		
DS	S'utilitzen les infructescències pròpies del principi i final de l'estiu (anomenades bacoques i figues respectivament). Es pot fer una decocció de les figues (soles o mesclades amb gínjols), utilitzant el líquid resultant. També es poden bullir amb llet, menjant-se les figues i després bevent-se la llet. Per últim, també es poden menjar les figues o bacoques crues o dessecades.	
PA	Glucosa, fructosa, àcid cítric, àcid acètic, podofil·lí i mucílags.	
PU	Decocció, figues bullides en llet i la llet utilitzada per a bullir-les com a antitussígen i expectorant en bronquitis i MPOC. També per a tractar les berrugues aplicada la decocció de forma tòpica. Les figues o bacoques crues o dessecades com a laxants.	
<b>Figuera de pala</b>		CT 3.5, 3.8 <b>66.</b>
	V. Palera	
<b>Figuera del diable</b>		<b>67.</b>
	V. Figuera infernal	
<b>Figuera infernal</b>		<b>68.</b>
<i>Ricinus communis</i>		
DS	Llavors premsades en calent per a extraure l'oli de ricí. Es recomana prendre 10-20g per toma, mesclat amb altres begudes, per via oral.	
PA	Àcid ricinoleic, ricinina i ricina.	
PU	Purgant (àcid ricinoleic, que per l'acció de la lipasa pancreàtica dissolen lípids de la mucosa intestinal, provocant una irritació que augmenta el peristaltisme).	

	EQ	Sin. Figuera del diable, Ricí		
	NT	Molt utilitzat en el passat, actualment en desús pel risc de provocar còlics intestinals.		
<b>Fregues al pit</b>			CT 3.3	<b>69.</b>
	DS	Aplicar un liniment o un unguent (segons la substància utilitzada siga alcohol/oli o una substància semi-sòlida grassa) amb l'ajuda d'un suau massatge sobre la part superior del tòrax, generalment la cara anterior, però també la cara posterior i el coll. Les substàncies utilitzades poden ser:		
		a) Oli d'oliva		
		b) Oli de cresol d'un lloc sagrat		
		c) Alcohol		
		d) Vick's Vaporub		
		e) Liniment Sloan (Tio del bigot)		
	PU	Antitussigen i expectorant en rinitis i bronquitis.		
	EQ	V. Vick's Vaporub, Liniment Sloan		
<b>Frígola</b>			CT 3.3	<b>70.</b>
		V. Timó		
<b>Fusta a la butxaca</b>			CT 3.3	<b>71.</b>
	DS	Remei màgic que consisteix a dur de forma contínua un tros de fusta a la butxaca de la camisa.		
	PU	Analgèsic en odontàlgia.		
<b>Garrofer</b>				<b>72.</b>
		<i>Ceratonía siliqua</i>		
	DS	Fruits (garrofes), del que es poden separar les llavors (garrofins) de la polpa. Decocció de 250g de garrofes en 1L d'aigua per a consumir una tassa per via oral. També es poden menjar directament els fruits madurs, 2-3 per via oral.		
	PA	Glúcids i pectines en la polpa, galactomananes en el garrofi.		
	PU	Laxant en estrenyiment. Fibra no digerible i saciant en obesitat i diabetis.		
<b>Ginebre</b>			CT 3.3	<b>73.</b>
		<i>Juniperus comunis</i>		
	DS	Gàlbuls (ginebrons) en infusió al 2%, una tassa 2 vegades al dia per via oral.		
	PA	Terpens, sesquiterpens, alcohols terpènics, flavonoides i esterols.		
	PU	Expectorant i antisèptic en rinitis, faringitis i bronquitis. Diürètic i antisèptic en infeccions genito-urinàries.		
	EQ	Sin. Càdec		
	NT	No utilitzar en insuficiència renal, ja que irriren el parènquima renal. Tampoc es deuen prolongar els tractaments, per risc d'aparèixer albuminúria.		
<b>Ginesta borda</b>			CT 3.3,3.6,3.7,3.10,3.12	<b>74.</b>
		<i>Ephedra fragilis</i>		
	DS	Tiges utilitzades per a fer decocció.		
	PA	Derivats de la feniletilamina (L-efedrina i pseudoefedrina) i flavonoides.		
	PU	Estimulant del centre respiratori bulbar, simpaticomimètic, broncodilatador i antihistamínic (pels derivats de la feniletilamina). Utilitzat a un gran nombre de malalties respiratòries: asma, bronquitis,		



	emfisema, febre del fenc, emfisema, així com en estats de dispnea i urticària.		
NT	Per la seua toxicitat, es desaconsella el seu ús sense supervisió mèdica, ja que presenta contraindicacions com HTA, taquicàrdia, insuficiència coronària o diabetis.		
<b>Ginjoler</b>		CT 3.3	<b>75.</b>
	<i>Zizyphus jujuba</i>		
DS	Fulles i corfa de les branques preparades en decocció al 2%, una tassa 2-3 vegades al dia per via oral. També es prenen els fruits (gínjols) directament.		
PA	Fulles amb vitamina C, corfa amb tanins i fruits amb àcid zizífic, tanins i glúcids.		
PU	Fulles i corfa expectorants en bronquitis, asma i MPOC i com a anticatarrals. Fruits laxants en estrenyiment.		
<b>Gira-sol</b>		CT 3.8, 3.2	<b>76.</b>
	<i>Helianthus annuus</i>		
DS	Summitat aèria florida en infusió al 2%, una tassa 2-3 vegades al dia per via oral. També en tintura (que es fa amb 50g de la planta deixats una setmana dins 1L d'alcohol), una cullerada mesclada amb una tassa d'aigua.		
PA	Flavonoides, fitosterol, alcohols triterpènics i saponòsids a les flors. Escopolamina i rutina en les fulles.		
PU	Antiinflamatori en pleuritis, antitèrmic per a la febre.		
<b>Groguet de camp</b>			<b>77.</b>
	V. Tabaquet		
<b>Guardalobo</b>		CT 3.3, 3.9	<b>78.</b>
	<i>Verbascum thapsus</i>		
DS	Flors amb les que es preparen infusions (es recomana colar-les per a llevar els pels dels estam que podrien irritar) al 2% per a prendre una tassa 2-3 vegades al dia per via oral o al 5% per a fer gàrgares.		
PA	Mucílags, saponòsids, flavonoides, carotenoides.		
PU	Infusions orals com antitussigen i expectorant en traqueïtis, bronquitis, asma i MPOC. També antiinflamatori en esofagitis i gastritis i antihipertensiu en HTA. Gàrgares com a demulcent en faringitis i laringitis.		
EQ	Sin. Orella de bou		
<b>Herba anfals</b>		CT 3.5	<b>79.</b>
	<i>Medicago sativa</i>		
DS	Summitat aèria en infusió al 5%, una tassa 2-3 vegades al dia per via oral.		
PA	Saponòsids, vitamines (A, E i K), derivats cumarínics, flavones, isoflavones, alcaloides, sals minerals (Ca, P, Fe, Zn, Cu, Se, Si) i carotenoides.		
PU	Antihemorràgic (per la vitamina K) en hemoptisi i altres hemorràgies, hipolipemiant (saponòsids) en dislipèmia i arteriosclerosi, estrogènic (flavones i isoflavones) en menopausa, mineralitzant (sals minerals) en osteoporosi i avitaminosi.,		
<b>Herba de Sant Joan</b>			<b>80.</b>
	V. Hipericó		

<b>Herba de Sant Robert</b>	CT 3.3	<b>81.</b>
<i>Geranium robertianum</i>		
DS	Summitat aèria en decocció al 10% per a fer gàrgares. També en tintura, triturant la planta i ficant-la una nit en proporció 3:2:1 de planta:alcohol:aigua, de la que s'utilitzarà una cullerada en mitja tassa d'aigua per a fer gàrgares.	
PA	Tanins, geraniol, resina, geranina, àcid cítric i àcid màlic.	
PU	Demulcent en faringitis, amigdalitis i estomatitis.	
<b>Herba del traïdor</b>	CT 3.5	<b>82.</b>
<i>Prunella vulgaris</i>		
DS	Summitats florides preparades en infusió al 10%, una tassa 2 voltes al dia per via oral o per a utilitzar tòpicament a la pell amb compreses	
PA	Àcid betulínic, àcid làuric, àcid linoleic, àcid ursòlic i tanins.	
PU	Infusió com a hemostàtic en hemoptisi. Compreses com a cicatritzant en ferides.	
<b>Herba escapçotera</b>	CT 3.3	<b>83.</b>
V. Botja fematera		
<b>Herba escombrera</b>		<b>84.</b>
<i>Mantisalca salmantica</i>		
DS	Capítols florals en decocció al 2%, una tassa 2-3 vegades al dia per via oral. També aplicació directa tòpica cutània.	
PA	Derivats del beta-sitosterol.	
PU	Hipoglucemiant en diabetis.	
<b>Herba falzia</b>	CT 3.3	<b>85.</b>
V. Falzia de pou		
<b>Herba gatera</b>	CT 3.3	<b>86.</b>
V. Nepta		
<b>Herba roquera</b>	CT 3.2,3.11	<b>87.</b>
<i>Parietaria judaica</i>		
DS	Summitat florida en infusió al 2%, una tassa 2-3 vegades al dia per via oral.	
PA	Glucòsid flavònic, tanins i sals de potassi.	
PU	Diaforètic en refredat, grip o catarro. Diürètic en edemes. Demulcent en gastritis.	
EQ	Sin. Morella roquera	
<b>Herba sana</b>	CT 3.3	<b>88.</b>
<i>Mentha sativa</i>		
DS	Sumitat aèria florida en infusió al 2-3%, una tassa 2-3 vegades al dia per via oral. També bafs, respirant el vapor que desprèn un recipient (cassó, olla o similar) amb aquesta mescla i tapant el cap amb una tovallola (fins a que es comence a suar) 2-3 vegades al dia (especialment abans de dormir).	
PA	Flavonoides, Monoterpens (mentol i mentona) i cumarina.	
PU	Bafs com a expectorants i antitussigen en laringitis, bronquitis i MPOC (mentol agonista de termoreceptors TRPM8 i antagonista de nociceptors TRPV1). Infusió antiespasmòdic en dolor abdominal. Hepatoestimulant en insuficiència hepàtica. També antiemètica.	
EQ	Sin. Albassana	

<b>Herba-loïssa</b>		CT 3.3,3.10, 3.2	<b>89.</b>
	<i>Lippia triphylla</i>		
DS	Fulles en infusió al 2-%, una tassa 2-3 vegades al dia per via oral.		
PA	Aldhèids (neral, geranial), monoterpenols, sesquiterpenols, monoterpens, sesquiterpens.		
PU	Sedant en asma i insomni. Antiespasmòdic en dispèpsia. Estimulant nerviós en depressió i astènia. Antitèrmic en febre.		
EQ	[Herba-llauïssa], Sin. Marialluïsa		
NT	Planta no present de manera natural a l'àmbit d'estudi, sí com a planta ornamental.		
<b>Herbeta de la sang</b>			<b>90.</b>
	<i>Lithodora fruticosa</i>		
DS	Summitat aèria en decocció al 1%, una tassa al dia per via oral. També en decocció al 3% per a locions tòpiques via cutània.		
PA	Àcid litospèrmic, alcaloides pirolizidínics.		
PU	Hipotensor en HTA. Locions cicatritzants en ferides.		
<b>Herniària</b>		CT 3.11	<b>91.</b>
	<i>Herniaria cinerea</i>		
DS	Tota la planta en infusió al 5%, una tassa 1-2 vegades al dia per via oral, o per a banys tòpics per via cutània		
PA	Saponósids triterpènics, cumarines i flavonoides.		
PU	Diürètic en edemes. Banys antiinflamatoris en dermatitis i psoriasi.		
<b>Hipericó</b>			<b>92.</b>
	<i>Hypericum perforatum</i>		
DS	Summitat aèria florida, en infusió al 5% per a aplicació tòpica cutània i al 2% una tassa 2-3 vegades al dia per via oral.		
PA	Monoterpens, sesquiterpens, flavonoides i tanins.		
PU	Colagog i antiinflamatori per via oral en malalties digestives, antiinflamatori i cicatritzant per via tòpica cutània en ferides i llagues.		
EQ	Sin. Herba de Sant Joan; V. Nit de Sant Joan		
<b>Hisop</b>		CT 3.3	<b>93.</b>
	<i>Hyssopus officinalis</i>		
DS	Summitat aèria florida, en infusió al 1-3%, una tassa 1-2 vegades al dia per via oral. Amb la infusió també es pot preparar un xarop afegint sucre o unes gases per a ús tòpic dermatològic.		
PA	Derivats de flavones, marrubina, monoterpens, sesquiterpens i sesquiterpenols.		
PU	Infusió i xarop utilitzats com a mucolític i expectorant en sinusitis, bronquitis, bronquièctasi i asma. També utilitzat com a antiinflamatori en gastritis. Gases utilitzades per a fer rentats antisèptics i antiinflamatoris en ferides, llagues, otitis, estomatitis i malalties reumàtiques.		
<b>Iva</b>		CT 3.3	<b>94.</b>
	V. Sangura		
<b>Juliverd</b>			<b>95.</b>
	<i>Petroselinum crispum</i>		
DS	Arrel del primer any de la planta collida en tardor, per a fer infusió al 5%, una tassa 2-3 vegades al dia per via oral.		
PA	Flavonoides (apiòsid), apiol i miristicina.		

RESULTATS

	PU	Diürètic en oligúria i litiasi renal per l'apiòsid i emmenagog en amenorrees per l'apiol.		
<b>Joliverda</b>				<b>96.</b>
		V. Olivarda		
<b>Liniment Sloan</b>				<b>97.</b>
	DS	Liniment comercialitzat com a especialitat farmacèutica publicitaria		
	PA	Capsaicina, salicilat, trementina, càmfora, mentol i parafina.		
	PU	Utilitzat com a antiinflamatori tòpic cutàni.		
	EQ	Sin. Tio del bigot		
<b>Llaç roig</b>				<b>98.</b>
	DS	Portar un llaç de color roig al carro dels bebès, ja siga a la vista o amagat. Es deixa per un període de temps llarg, quasi sempre indefinit metre el xiquet utilitze el carro.		
	PU	Utilitzat per a previndre i combatre el mal d'ull.		
	EQ	V. Mal d'ull (a la part de terminologia)		
<b>Llentiscle</b>			CT 3.11	<b>99.</b>
		V. Mata		
	EQ	[Gentiscle]		
<b>Lletuga borda</b>			CT 3.1	<b>100.</b>
		<i>Lactuca serriola</i>		
	DS	Summitat aèria de la que es fa una incisió per a obtindre un líquid lletós, que es deixa assecar formant una massa de color bru, anomenada <i>lactucari</i> . Aquest es pren 3-30cg al dia per via oral.		
	PA	Lactones sesquiterpèniques i triterpens.		
	PU	Antitussigen en tos irritativa. Narcòtic i sedant en ansietat..		
	NT	Alta toxicitat, es desconsella el seu ús si no és baix estricta supervisió mèdica.		
<b>Llevar el xanglot</b>			CT 3.1	<b>101.</b>
		V. Treure el xanglot		
<b>Llevar les berrugues</b>				<b>102.</b>
		V. Treure les berrugues		
<b>Llidoner</b>				<b>103.</b>
		<i>Celtis australis</i>		
	DS	Fulles i fruits (llidons) en decocció al 2%, una tassa 2-3 vegades al dia per via oral.		
	PA	Tanins.		
	PU	Astringent en diarrea.		
	EQ	[Lleoner]		
	NT	Fusta molt apreciada per a l'elaboració de ferramenta agrícola.		
<b>Lli</b>				<b>104.</b>
		<i>Linum usitatissimum</i>		
	DS	Llavors senceres en maceració amb aigua durant 12h al 10%, una tassa 3-4 vegades al dia per via oral.		
	PA	Mucílag.		
	PU	Laxant en estrenyiment.		
	NT	Risc de toxicitat si es trituren les llavors, ja que al seu interior hi ha linamarina, que s'hidrolitza al tub digestiu alliberant àcid cianhídric, que es letal en qüestió de minuts (per inhibició de la respiració cel·lular).		

<b>Llimera</b>		CT 3.3	<b>105.</b>
	<i>Citrus limon</i>		
	DS	Polpa de la fruita (llima o llimona) de la que s'extrau suc fresc, administrat per via oral diluït amb aigua (per exemple el suc d'una llima diluït amb mitja tassa d'aigua). Corfa de la fruita (part groga més externa) que es deixa amb alcohol una setmana per a preparar tintura. Aquesta tintura s'utilitza per a fer xarop, afegint 30g a una mescla d'aigua (1L) i sucre (1kg).	
		Antigament molt utilitzada l'anomenada <i>cura de la llima</i> : dos novenes, la primera començant amb una llima el primer dia, augmentant una llima cada dia fins a arribar a 9 llimes el 9 <sup>e</sup> dia; la segona a la inversa, disminuint una llima cada dia fins arribar a una llima el 18 <sup>e</sup> dia).	
	PA	Monoterpens (limonè), vitamina C, àcid cítric, àcid màlic, terpinol, flavonoides, pectina.	
	PU	Suc diluït per via oral per a la dispèpsia i l'escorbut. Cura de la llima per a la gota. Gàrgares del suc diluït per a faringitis i amigdalitis.	
	EQ	Sin. Llimoner	
	NT	Xarop utilitzat per a acompanyar gran quantitat de tisanes de la medicina popular, amb una funció aromatitzant.	
<b>Llimoner</b>		CT 3.3	<b>106.</b>
	V. Llimera		
<b>Llorer</b>		CT 3.3	<b>107.</b>
	<i>Laurus nobilis</i>		
	DS	Fulles i fruits en infusió al 1-2%, una tassa una o dues vegades al dia per via oral. Infusió al 3-4% per a banys tòpics via cutània.	
	PA	Monoterpens (mircè), cetones terpeniques (càmfora), sesquiterpens, monoterpens, èsters terpenics i fenols.	
	PU	Infusió oral com a antisèptic utilitzat en grip, asma, emfisema, estomatitis i infeccions intestinals. Banys tòpics en artritis, malalties reumàtiques i contractures musculars.	
	NT	Molt utilitzat com a condiment culinari per les seues característiques organolèptiques.	
<b>Llonge</b>			<b>108.</b>
	<i>Andryala ragusina</i>		
	DS	Summitat aèria en infusió al 2-3%, una tassa 2-3 vegades al dia per via oral.	
	PA	No descrits.	
	PU	Tònic digestiu en dispèpsia.	
	EQ	[Llotge]	
	NT	Ús cinegètic popular, ja que de la decocció de la seua arrel s'extrau una goma anomenada <i>visc</i> , utilitzada per a una varietat de caça d'aus anomenada <i>parany</i> .	
<b>Malastrany</b>		CT 3.3	<b>109.</b>
	<i>Agrimonia eupatoria</i>		
	DS	Fulles i summitats florides preparades en infusió al 5%. Aplicació local en forma de gàrgares. .	
	PA	Tanins, heteròsids flavonoides, àcid cítric i àcid silícic.	

	PU	Localment en forma de gàrgares per a irritacions e infeccions de faringe i laringe. Per via oral astringent (pels tanins) en diarrea e hipotensora (pels flavonoides) en HTA.		
	EQ	Sin. Serverola		
<b>Malva</b>			CT 3.1	<b>110.</b>
		<i>Malva sylvestris</i>		
	DS	Flors preparades en infusió al 5%, una tassa 3 vegades al dia per via oral. Summitat aèria en infusió o en forma de cataplasma.		
	PA	Mucíl·lag, flavonoides i àcids fenilcarboxílics.		
	PU	Infusió de les flors com a antitussigen en tos irritativa. Infusió de les summitats aèries com a laxant. Cataplasma aplicat localment a la pell com a emol·lient.		
	EQ	[Melva]; Sin. Malvera		
<b>Malva reial</b>			CT 3.3, 3.9	<b>111.</b>
		<i>Althaea rosea</i>		
	DS	Arrels en decocció al 5% o flors en infusió al 5%. Es pot prendre una tassa 3 vegades al dia per via oral o utilitzar-se per a fer gàrgares.		
	PA	Mucíl·lag, pectines, asparagina, tanins i flavonoides.		
	PU	Flors en infusió com a antitussigen i en gàrgares com a demulcents en faringitis i amigdalitis. Arrels en decocció per a tractar la inflamació de la mucosa digestiva (esofagitis o gastritis).		
	NT	Planta no present de manera natural a l'àmbit d'estudi, excepte el seu ús ornamental. Sí es troba el seu ús tradicional.		
<b>Malvera</b>			CT 3.1	<b>112.</b>
		V. Malva		
<b>Malví</b>			CT 3.3, 3.9	<b>113.</b>
		<i>Althaea officinalis</i>		
	DS	Arrels en decocció al 5%, una tassa 3 vegades al dia per via oral. Flors en infusió al 5%, una tassa tres vegades al dia per via oral.		
	PA	Mucíl·lags, àcid galacturònic, ramnosa, arabinosa, pectines, asparagina, tanins i flavonoides.		
	PU	Decocció antitussigen i demulcent en faringitis, amigdalitis i bronquitis. També antiinflamatori en esofagitis, gastritis, cistitis o vaginitis. Infusió expectorant en MPOC.		
<b>Mandariner</b>				<b>114.</b>
		<i>Citrus deliciosa</i>		
	DS	Part externa del fruit (pericarpí, popularment corfa) en infusió al 5%, una tassa 2-3 vegades al dia.		
	PA	Limonè, pinè, terpinè, linalol i flavonoides.		
	PU	Tònic digestiu en dispèpsia.		
	EQ	[Mandriner]		
<b>Manrúbio</b>			CT 3.3, 3.4	<b>115.</b>
		<i>Marrubium vulgare</i>		
	DS	Fulles i summitats florides preparades en infusió al 2-5%, una tassa 3 vegades al dia per via oral. També preparat en tintura deixat amb vi blanc una setmana.		
	PA	Marrubina, furicina, sals potàssiques, àcids fenòlics, monoterpens, sesquiterpens, diterpens, flavonoides, colina, tanins, pectina i àcid ursòlic.		

	PU	Expectorant, descrita la seua utilització en bronquitis, bronquièctasi, MPOC, asma i tuberculosi. També utilitzat com a sedant cardíac en taquicàrdies, com antitèrmic en febre i antianorèxic en anorèxia.		
	EQ	[Marrúbio]		
<b>Manrúbio negre</b>			CT 3.1	<b>116.</b>
		<i>Ballota nigra</i>		
	DS	Summitat aèria florida en tintura, deixant-la amb alcohol (proporció 1:1) durant una setmana, prenent 1-2 cullerades al dia mesclades amb beguda.		
	PA	Colina i diterpènics pareguts a la marrubina (ballotinona i ballonigrina).		
	PU	Antitussigen i sedant del SNC en tos irritativa. També antiemètic i antihelmíntic.		
	EQ	[Marrúbio negre]		
	NT	Alta toxicitat, es desconsella el seu ús si no és baix estricta supervisió mèdica.		
<b>Marialluïsa</b>			CT 3.3, 3.10, 3.2	<b>117.</b>
		V. Herba-loïssa		
<b>Mata</b>			CT 3.11	<b>118.</b>
		<i>Pistacia lentiscus</i>		
	DS	Summitat aèria en infusió al 2%, una tassa 2-3 vegades al dia per via oral.		
	PA	Monoterpens, sesquiterpens, monoterpenols i sesquiterpenols.		
	PU	Diürètic en edemes, hipotensor en HTA i astringent en diarrea.		
	EQ	Sin. Mata de pou, Llentsicle		
<b>Mata de pou</b>			CT 3.11	<b>119.</b>
		V. Mata		
<b>Mataconills</b>			CT 3.3	<b>120.</b>
		<i>Anagallis arvensis</i>		
	DS	Summitat aèria premsada per a fer suc fresc, utilitzat en loció o cataplasma per a aplicació tòpica cutània o diluït amb aigua per via oral (màxim 3g al dia repartits en 3 tomes).		
	PA	Anagallòsid, saponòsids i tanins.		
	PU	Via oral com expectorant (saponòsids) en bronquitis i MPOC. Tòpic com a cicatritzant de ferides.		
	EQ	Sin. Sabonera		
	NT	Hi ha que tenir molta precaució amb aquesta planta, ja que una ingestió elevada pot produir hemòlisi (per l'anagallòsid) e irritació de mucosa digestiva i respiratòria.		
<b>Matafaluga</b>			CT 3.3	<b>121.</b>
		<i>Pimpinella anisum</i>		
	DS	Fruits preparats en tintura amb alcohol, de la que es pren una cullerada mesclada amb llet o aigua abans de dormir. També preparats en infusió, de la que es prenen dues tasses abans de dormir.		
	PA	Estragol, cetona d'anís, àcid anísic, anetol, esterols i flavonoides.		
	PU	Tintura utilitzada com tònic digestiu en diarrea i meteorismes. Infusió com a expectorant en bronquitis.		
	EQ	[Matafalua]; Sin Anís		
<b>Matafoc</b>				<b>122.</b>
		<i>Plantago sempervivens</i>		

RESULTATS

	DS	Summitat aèria en infusió al 2-3% o llavors en decocció al 3%, una tassa 2-3 vegades al dia per via oral.		
	PA	Mucíl·lags e iridoides.		
	PU	Laxant mecànic.		
	NT	Planta no present de manera natural a l'àmbit d'estudi, però sí es troba el seu ús tradicional.		
<b>Matapuces</b>			CT 3.3	<b>123.</b>
		V. Menta borda		
<b>Medidora</b>				<b>124.</b>
	DS	Pràctic de la medicina popular, generalment una dona, encarregat de realitzar el remei específic de <i>trencar l'enfit</i> .		
	EQ	Sin. Trencadora. V. Trencar l'enfit.		
<b>Mel</b>			CT 3.3, 3.2	<b>125.</b>
	DS	Fluid viscos, de color daurat i sabor dolç, produït per les abelles ( <i>Apis mellifera</i> ). Aquestes transformen el nèctar de les flors (de gran varietat de plantes), en un procés de regurgitació i emmagatzematge en bresques de cera a l'interior del rusc, del que l'apicultor (ramader especialitzat en la cria d'abelles) l'extrau. Una o dues cullerades de mel 2-3 vegades al dia per via oral, generalment mesclades amb llet o suc de llima. Aquesta mescla utilitzada alternativament per a fer gàrgares. També per a fer cataplasmes per via tòpica cutània.		
	PA	Fructosa, glucosa, aminoàcids, àcids orgànics (acètic, cítric), flavonoides, fenòlics, vitamines (B, C, D i E), minerals (Ca, Cu, Fe, Mg, Mn, Z, P, K).		
	PU	Antisèptic i bactericida en faringitis, amigdalitis, refredat, catarro, laringitis, bronquitis i pneumònies. Expectorant en bronquitis, bronquièctasi, MPOC i asma. Antitèrmic en febre. Antiinflamatori i cicatritzant en úlceres gàstrica. Suplement energètic en desnutrició i esportistes. Gàrgares com a demulcent en faringitis, amigdalitis i laringitis. Cataplasmes com a bactericida, antisèptic i cicatritzant en ferides i úlceres.		
<b>Melitot</b>			CT 3.1,3.10	<b>126.</b>
		<i>Melilotus albus</i>		
	DS	Summitat aèria florida en infusió al 5%, una tassa 2-3 vegades al dia per via oral.		
	PA	Flavonoides, cumarina i saponòsids.		
	PU	Antitussigen en tos irritativa, hipnòtic en insomni, reductor de la viscositat de la sang en poliglobúlies, vasoconstrictor en hemorroides, diürètic en oligúria.		
<b>Menta borda</b>			CT 3.3	<b>127.</b>
		<i>Mentha suaveolens</i>		
	DS	Summitat aèria florida en infusió al 2-3%, una tassa 2-3 voltes al dia. També bafs, respirant el vapor que desprèn un recipient (cassó, olla o similar) amb aquesta mescla i tapant el cap amb una tovallola (fins a que es comence a suar) 2-3 vegades al dia (especialment abans de dormir).		
	PA	Monoterpens (mentol i mentona).		
	PU	Infusió anticatarral en catarro. Bafs expectorant i antitussigen en bronquitis i asma (mentol agonista de termoreceptors TRPM8 i		



		antagonista de nociceptors TRPV1). També marcat efecte repel·lent d'insectes (que li dona un dels seus noms).		
	EQ	Sin. Matapuces		
<b>Micapà</b>			CT 3.8, 3.2	<b>128.</b>
	DS	Aplicació tòpica cutània d'un a substància terapèutica, en forma de cataplasma o foment. Les substàncies poden ser molt diverses, com farina d'ordi, arròs bollit, mostassa i oli. El lloc d'aplicació també es variable, generalment el tòrax o l'abdomen.		
	PU	Al tòrax com a demulcent i expectorant en refredat, pneumònia, pleuritis i tos irritativa. A l'abdomen com a analgèsic en dolors abdominals.		
	EQ	Sin. Pegat, Pirma		
<b>Monreal</b>				<b>129.</b>
		<i>Dictamnus hispanicus</i>		
	DS	Summitat aèria en infusió al 2%, una tassa 2-3 vegades al dia per via oral.		
	PA	Estragol i anetol.		
	PU	Antiespasmòdic en dolor abdominal.		
	EQ	Sin. Timó reial		
<b>Morella roquera</b>			CT 3.2,3.3,3.11	<b>130.</b>
		V. Herba roquera		
<b>Murta</b>			CT 3.2	<b>131.</b>
		<i>Myrtus communis</i>		
	DS	Fulles i brots verd en infusió al 2%, per a prendre una tassa 2-3 vegades al dia per via oral.		
	PA	Monoterpens, sesquiterpens, èsters terpènics, òxids terpènics, tanins i floroglucinols.		
	PU	Utilitzat en infeccions respiratòries pel seu efecte antisèptic i per l'efecte antibiòtic dels floroglucinols (especialment contra bacteris Gram+).		
<b>Nepta</b>			CT 3.3	<b>132.</b>
		<i>Nepeta cataria</i>		
	DS	Summitat aèria en infusió a l'1%, una tassa 2-3 vegades al dia per via oral.		
	PA	Sesquiterpens, nepetol, timol.		
	PU	Infusió demulcent i expectorant en MPOC i asma i anticatarral en catarro.		
	EQ	Sin. Herba gatara		
	NT	Trobem la frase " <i>La nepta tot lo mal repta</i> ", com a que pot utilitzar-se per a totes les malalties.		
<b>Nit de Sant Joan</b>				<b>133.</b>
	DS	La nit del 23 al 24 de Juny, està considerada com màgica a nivell popular. S'aprofita per a posar aigua a la llum de la lluna, per a després utilitzar-la en massatges. També per a arrebregar la Herba de Sant Joan o Hipericó. Finalment, els banys a la mar just a mitjanit es pensa que curen malalties dermatològiques.		
	PU	Massatges amb aigua per a l'alopecia. Hipericó com a colagog, antiinflamatori i cicatritzant. Banys a la mar per a malalties dermatològiques.		
	EQ	V. Hipericó		
<b>Olivarda</b>				<b>134.</b>
		<i>Dittrichia viscosa</i>		

RESULTATS

	DS	Summitat aèria florida en infusió al 5%, utilitzada per a fer banys.		
	PA	Sesquiterpens, carvacrol.		
	PU	Banys antiinflamatoris i cicatritzants per via tòpica cutània en ferides		
<b>Olivera</b>			CT 3.3	<b>135.</b>
		<i>Olea europaea</i>		
	DS	Fulles en infusió al 2-3%, una tassa 2-3 vegades al dia per via oral. Fruits premsats per a donar oli d'oliva verge, 1-2 cullerades per via oral o per a fer locions via cutània.		
	PA	Oleuropeòsid, flavonoides, olivamarina i tanins a les fulles. Àcid gras monoinsaturat (àcid oleic) als fruits.		
	PU	Infusió com a broncodilatador en asma i MPOC (degut a un certa acció miolítica), hipotensor en HTA, hipoglucemiant en diabetis i hipolipemiant en dislipèmia. Oli per via oral hipolipemiant en dislipèmies i cardiopatia isquèmica. Locions com a emol·lient.		
<b>Orella de bou</b>			CT 3.3	<b>136.</b>
		V. Guardalobo		
<b>Orella de llop</b>			CT 3.3, 3.9	<b>137.</b>
		<i>Verbascum sinuatum</i>		
	DS	Flors amb les que es preparen infusions (es recomana colar-les per a llevar els pels dels estam que podrien irritar) al 2% per a prendre una tassa 2-3 vegades al dia per via oral o al 5% per a fer gàrgares.		
	PA	Mucíl·lags, saponòsids, flavonoides, carotenoides.		
	PU	Infusions orals com antitussigen i expectorant en traqueïtis, bronquitis, asma i MPOC. També antiinflamatori en esofagitis i gastritis i antihipertensiu en HTA. Gàrgares com a demulcent en faringitis i laringitis.		
<b>Orenga</b>			CT 3.2	<b>138.</b>
		<i>Origanum vulgare</i>		
	DS	Summitat aèria florida en infusió al 2%, una tassa 2-3 vegades al dia per via oral, o be aplicat de manera tòpica per via cutània en forma de loció.		
	PA	Monoterpens, terpens fenòlics (carvacrol) i flavonoides.		
	PU	Tònic digestiu per a dispèpsia. Cert efecte bactericida front a bacteris Gram+ i Gram-, pel que s'utilitza en infeccions genitals, urinàries i respiratòries (faringitis, traqueïtis i bronquitis). Locions tòpiques en la pell per a les ferides de evolució tòrpida.		
	NT	Molt freqüentment s'utilitza la orenga per a combinar-se amb altres plantes amb efectes al sistema respiratori (malva, timó, eucaliptus,...).		
<b>Ortiga</b>			CT 3.5	<b>139.</b>
		<i>Urtica pilulifera</i>		
	DS	Summitat aèria en infusió al 5% una tassa 2-3 vegades al dia per via oral o directament el suc fresc 2-3 cullerades al dia per via oral.		
	PA	Ferro, sílice, flavonoides, lisina, àcids fenòlics, N-Acetilglucosamina, tanins.		
	PU	Infusió amb ús antial·lèrgic en reaccions al·lèrgiques i urticàries. També antiedematós, diürètic, estimulant i antianèmic. El suc fresc com hemostàtic en epistaxi i hemoptisi.		
	NT	A la zona d'estudi són més freqüents altres varietats d'ortigues, totes amb els mateixos usos.		

<b>Palera</b>		CT 3.5, 3.8	<b>140.</b>
	<i>Opuntia maxima</i>		
	DS	S'utilitzen les tiges, partides per la mitat i calfades, aplicades directament a la pell amb un embenat per a fer cataplasmes. Els fruits (figues de pala) pelats es deixen reposar una nit amb sucre, colant el suc obtingut per a fer un xarop bevable. Finalment, s'utilitzen les flors bollides amb aigua per a fer infusions.	
	PA	Tiges amb clorofil·la, fruits amb mucíl·lags, pectina i tanins i flors amb flavonoides.	
	PU	Les tiges en cataplasma com a analgèsic en dolors pleurítics ("mal de costat") i dolors en general. El xarop dels fruits com a antitussigen en faringitis, laringitis i bronquitis. La infusió de les flors com a hemostàtic en hemoptisi i antiespasmòdic en dolor abdominal.	
	EQ	Sin. Figuera de pala	
<b>Palmera</b>		CT 3.3,3.1	<b>141.</b>
	<i>Phoenix dactylifera</i>		
	DS	Fruits (dàtils) preparats en infusió amb llet, una tassa 2-3 voltes al dia per via oral. També descrita la decocció dels pinyols, prèviament torrats i triturats	
	PA	Glúcids, pectines, cel·lulosa, lípids, gomes, vitamina A i C.	
	PU	Infusió com antitussigen en tos irritativa. També demulcent i expectorant en MPOC i anticatarral en catarro. Decocció del spinyols utilitzada antigament per al tractament de la brucel·losi.	
	EQ	Sin. Palmera datilera	
<b>Palmera datilera</b>		CT 3.3, 3.1	<b>142.</b>
	V. Palmera		
<b>Pamosella</b>		CT 3.3	<b>143.</b>
	<i>Plantago major</i>		
	DS	Summitat aèria en infusió al 2-5%, una tassa 2-3 vegades al dia, o en suc fresc 2-3g per a prendre 2-3 vegades al dia.	
	PA	Catapol mucíl·lags, pectines, tanins, sals potàssiques i acteòsid.	
	PU	Demulcent, antihemorràgic i antiinflamatori en faringitis, traqueïtis i bronquitis. També en infeccions del tracte genito-urinari, hemorroides i hematúries.	
	EQ	Sin. Pinosella, Plantatge	
<b>Panical</b>		CT 3.2	<b>144.</b>
	<i>Eryngium campestre</i>		
	DS	Arrels en decocció al 3%, una tassa 2-3 vegades al dia per via oral.	
	PA	Saponòsids i sals minerals.	
	PU	Diaforètic en refredat i grip. Diürètic en infeccions del tracte genito-urinari i còlics renals.	
<b>Panical al coll</b>			<b>145.</b>
	DS	Remei màgic que consisteix a portar un tros de Panical ( <i>Eryngium campestre</i> ) penjat al coll.	
	PU	Utilitzat com a prevenció de l'aparició de intertrigen ( <i>escaldadura</i> ).	
<b>Panís</b>		CT 3.11	<b>146.</b>
	V. Dacsa		
<b>Passar el mussol</b>			<b>147.</b>

	DS	Remei màgic del que hem trobat dos versions. En la primera el malalt deixa tres pedres al carrer a la porta de sa casa. Quan passa algú i entropessa amb les pedres, s'emporta el mussol. En la segona, és el malalt el que seu a la porta de casa, amb fulles de enciam a la mà. Quan passa algú, fa l'acte de transferència deixant caure els trossos d'enciam i metre diu la frase: <i>Mussol uno, mussol dos, mussol tres pa tu és.</i>		
	PU	Tractament de les fol·liculitis de les pestanyes (mussol).		
	EQ	V. Passar una clau		
<b>Passar la mà</b>			CT 3.4	<b>148.</b>
	DS	Remei màgic que apliquen un tipus de pràctic que s'anomena componedor. Generalment són dones considerades que tenen <i>gracia</i> , que realitzen suaus massatges amb les mans, ajudades d'olis o liniments fets amb plantes medicinals. L'altre element necessari és una oració, que el componedor resa en veu baixa mentre aplica el massatge.		
	PU	Utilització comuna en dolors abdominals, musculars i articulars, però també de manera general en moltes malalties, com malalties abdominals o neoplàsies de tot tipus.		
	EQ	V. Componedor		
<b>Passar una clau</b>				<b>149.</b>
	DS	Aplicació tòpica cutània, lliscant una clau per la zona afectada. Generalment aquesta clau es recomana que estiga oxidada per fora o tinga el seu interior buit.		
	PU	Tractament de les fol·liculitis de les pestanyes (mussol).		
	EQ	V. Passar el mussol		
	NT	Es pensa que l'efecte físic del fred del metall de la clau podria ajudar a l'alleujament de la simptomatologia.		
<b>Pebrella</b>			CT 3.3	<b>150.</b>
		<i>Thymus piperella</i>		
	DS	Summitat aèria en infusió al 2-3%, una tassa 2-3 vegades al dia per via oral. També en infusió al % per a locions d'aplicació tòpica cutània.		
	PA	Terpens fenòlics (timol i carvacrol) i monoterpens.		
	PU	Antitussigen en faringitis, laringitis, bronquitis i tos irritativa. Tònic digestiu en dispèpsia. Locions com a antisèptic i cicatritzant en ferides.		
<b>Pegat</b>			CT 3.8, 3.2	<b>151.</b>
		V. Micapà		
<b>Peu de Crist</b>			CT 3.5	<b>152.</b>
		<i>Potentilla reptans</i>		
	DS	Arrels i rizomes en decocció al 5%, una tassa 2-3 vegades al dia per via oral o per a fer banys o compreses d'aplicació tòpica cutània.		
	PA	Tanins i polifenols.		
	PU	Astringent en diarrea, hemostàtic en hemoptisi i altres hemorràgies, emmenagog en amenorrea. Locions i compreses com a cicatritzant en ferides.		
<b>Pi marítim</b>			CT 3.3	<b>153.</b>
		V. Pinastre		
<b>Pinastre</b>			CT 3.3	<b>154.</b>
		<i>Pinus pinaster</i>		

RESULTATS

	DS	Resina oliosa que s'obté per incisió i sagnat dels troncs, que rep el nom de trementina, que es destil·la per a obtenir l'anomenada essència de trementina. Aquesta es dilueix amb aigua (1-2g d'essència de trementina en un litre d'aigua) per a prendre's per via oral (2-3 tasses al dia) o per a fer bafs, respirant el vapor que desprèn un recipient (cassó, olla o similar) amb aquesta mescla i tapant el cap amb una tovallola (fins a que es comence a suar) 2-3 vegades al dia (especialment abans de dormir).		
	PA	Monoterpens, sesquiterpens, monoterpenols i sesquiterpenols.		
	PU	Bafs com a expectorant en faringitis i bronquitis. Via oral com a colagog en insuficiència hepàtica i estimulants de la secreció urinària en prostatitis i cistitis.		
	EQ	Sin. Pi marítim		
<b>Pinosella</b>		V. Pamosella	CT 3.3	<b>155.</b>
<b>Pinzellets</b>				<b>156.</b>
		<i>Coris monspeliensis</i>		
	DS	Summitat aèria en infusió al 5%, una tassa 2-3 vegades al dia per via oral o per a locions tòpiques per via cutània.		
	PA	Flavonoides i antocians.		
	PU	Vasoconstrictor en insuficiència venosa crònica, antiinflamatori en infeccions del tracte genito-urinari. Locions com a cicatritzant en ferides.		
<b>Pirma</b>		V. Micapà	CT 3.8, 3.2	<b>157.</b>
<b>Pita</b>			CT 3.11	<b>158.</b>
		<i>Agave americana</i>		
	DS	Fulles en decocció al 2-3%, una tassa 2-3 vegades al dia per via oral.		
	PA	Saponòsids i glúcids.		
	PU	Diürètic en edemes.		
	EQ	Sin. Pitera		
<b>Pitera</b>		V. Pita	CT 3.11	<b>159.</b>
<b>Plantatge</b>		V. Pamosella	CT 3.3	<b>160.</b>
<b>Poliol</b>			CT 3.3	<b>161.</b>
		<i>Mentha pulegium</i>		
	DS	Summitata aèria florida en infusió al 2-5%, una tassa 2-3 vegades al dia per via oral. També per a gargarismes o en bafs respirant el vapor que desprèn un recipient (cassó, olla o similar) amb aquesta mescla i tapant el cap amb una tovallola (fins a que es comence a suar) 2-3 vegades al dia (especialment abans de dormir). Finalment, utilitzat en forma de banys tòpics a la pell.		
	PA	Terpens, pulegona i mentona.		
	PU	Gargarismes per a halitosi. Bafs com a demulcent en faringitis i laringitis. Infusió com a hepatoprotector en insuficiència hepàtica, antiespasmòdic en dolor abdominal i antihelmíntic en parasitosis intestinals. Banys antisèptic en dermatitis. Repel·lent d'insectes.		
	EQ	Sin. Boriol, Polioli d'aigua		
<b>Polioli d'aigua</b>			CT 3.3	<b>162.</b>

	V. Polioli		
<b>Polígala de roca</b>		CT 3.3	<b>163.</b>
	<i>Polygala rupestris</i>		
DS	Arrels i tiges en infusió al 3-5%, una tassa 2-3 vegades al dia per via oral.		
PA	Saponòsids triterpènics i àcids fenòlics.		
PU	Expectorant i mucolític en bronquitis i asma.		
<b>Ponedora</b>		CT 3.5	<b>164.</b>
	<i>Fumaria capreolata</i>		
DS	Summitat aèria en infusió al 1-2%, una tassa 2-3 vegades al dia per via oral o banys tòpics per via cutània.		
PA	Alcaloides, protoberberines, indobenzodiazepines i protopines.		
PU	Anticoagulant en prevenció de tromboembòlies, espasmolític en dolor abdominal d'origen hepato-biliar, diürètic en edemes. Banys com antiinflamatori en dermatitis.		
EQ	Sin. Coll de colom		
<b>Posar les canyes</b>			<b>165.</b>
DS	Remei màgic en que el pràctic de la medicina popular conegut com a <i>componedor</i> . Mentre resa una oració, col·loca dues canyes ( <i>Arundo donax</i> ) a l'àrea lumbar del malalt, agafades per un extrem pel componedor i per altre pel propi malalt. Si les canyes es creuen, la malaltia es va resolent. Si es mantenen sense moure, el diagnòstic i l'acció terapèutica resulta negatiu.		
PU	Tractament de la lumbàlgia.		
EQ	V. Componedor		
<b>Pota de cavall</b>		CT 3.1, 3.3	<b>166.</b>
	<i>Tussilago farfara</i>		
DS	Capítols florals o fulles en infusió, que es millor colar abans de prendre, una tassa 2-3 vegades al dia per via oral.		
PA	Mucíl·lags, alcohols terpènics, flavonoides, tanins, inulina, citrat potàssic i sals de zinc.		
PU	Antitussigen en tos irritativa, expectorant i demulcent en bronquitis, faringitis, laringitis i asma. Diürètic osmòtic utilitzat en oligúria i cistitis.		
NT	Molt utilitzat al llarg de la història. El terme de l'antiga Grècia <i>bechion</i> s'utilitzava per a referir-se tant a la tos com a aquesta planta. D'ací deriva el terme <i>bèquic</i> com a sinònim d'antitussigen, essent aquesta planta el bèquic per excel·lència de l'època.		
<b>Quinina</b>			<b>167.</b>
DS	Alcaloide cristal·lí blanc de gust amarg, que s'extreu de l'escorça de diverses espècies de plantes anomenades Quina (gènere <i>Cinchona</i> ).		
PU	Antipirètic, analgèsic i antiparasitari en paludisme o malària.		
EQ	V. Tercianes (a la part de terminologia)		
NT	Ben coneguda antigament pels habitants de l'àmbit d'estudi del treball, utilitzada per a tractar el paludisme. Especialment pels seus navegants, sotmesos a tractament preventiu durant anys degut als viatges a zones endèmiques d'Àfrica i Sud-Amèrica.		
<b>Rabet de gat</b>		CT 3.3	<b>168.</b>
	<i>Sideritis leucantha</i>		

RESULTATS

DS	Summitat aèria florida en infusió al 2-3%, una tassa 2-3 vegades al dia per via oral. En infusió al 5% per a gàrgares, banys tòpics via cutània i col·liris via ocular.		
PA	Flavonoides i oli essencial.		
PU	Via oral com a tònic digestiu en dispèpsia. Gàrgares com a antiinflamatori en faringitis i amigdalitis. Banys com a antiinflamatori en dermatitis. Col·liris com a antiinflamatori en oftalmitis.		
EQ	Sin. Cua de gat		
<b>Raïm de llop</b>	V. Crespinel·l groc	CT 3.3	<b>169.</b>
<b>Rampet</b>			<b>170.</b>
	<i>Plantago coronopus</i>		
DS	Summitat aèria en infusió al 2-3% o llavors en decocció al 3%, una tassa 2-3 vegades al dia per via oral.		
PA	Àcid plantagínic, àcid coronòpic, mucíl·lag.		
PU	Infusió com diürètic en oligúria, decocció com laxant mecànic en estrnyiment.		
<b>Ravanell</b>	V. Ruca	CT 3.4	<b>171.</b>
<b>Regalíssia</b>		CT 3.3	<b>172.</b>
	<i>Glycyrrhiza glabra</i>		
DS	Arrels sense la corfa, macerades amb aigua durant tota la nit o preparades en decocció al 5%. També es pot preparar una tassa de llet calenta amb 2g de pols d'arrel. Molt a sovint les arrels directament xuplades o masticades.		
PA	Glicirizina, flavonoides, fitosterols i cumarines.		
PU	Tisana o llet utilitzades com a antitussigen i expectorant (degut a l'efecte de la glicirizina) en faringitis, laringitis, bronquitis i MPOC. També antiespasmòdic en dolor abdominal i antiulcerós (degut als flavonoides) en úlcera gàstrica. Arrel molt apreciada pel seu sabor al xuplar-se o mastegar-se.		
<b>Ricí</b>	V. Figuera infernal		<b>173.</b>
<b>Romer</b>		CT 3.3	<b>174.</b>
	<i>Rosmarinus officinalis</i>		
DS	Summitat aèria florida en infusió al 2%, una tassa 2-3 vegades al dia per via oral o per a aplicar compreses per via cutània.		
PA	Òxids terpènics, cetones terpèniques (càmfora i carvona), flavonoides i àcids fenòlics (àcid rosmarínic).		
PU	Expectorant en bronquitis. Colagog en insuficiència hepàtica. Antiespasmòdic en enterocolitis i cistitis. Via cutània com a antisèptic i cicatritzant en ferides.		
<b>Rosella</b>		CT 3.1,3.10	<b>175.</b>
	<i>Papaver rhoeas</i>		
DS	S'utilitzen els pètals de la flor, preparats en infusió al 1-2% 2-3 vegades al dia per via oral o xarop (amb una infusió dels pètals que posteriorment es cola i s'afegeix sucre) 1-2 cullerades al dia. També utilitzades les		

		càpsules florals (just abans de florir) preparades en infusió, 3-4 cullerades abans de dormir.		
	PA	Rhoeadina, mucíl·lags i antocianina.		
	PU	Antitussigen, narcòtic i sedant. Popularment molt utilitzat per a la tos irritativa i l'insomni de xiquets i vells.		
	EQ	Cast. Amapola		
<b>Ruca</b>			CT 3.4	<b>176.</b>
		<i>Eruca vesicaria</i>		
	DS	Llavors premsades per a obtenir oli, una cullerada al dia per via oral.		
	PA	Glucosinolats i oli essencial.		
	PU	Orexigen en anorèxies.		
	EQ	Sin. Ravanell		
<b>Sabonera</b>			CT 3.3	<b>177.</b>
		V. Mataconills		
<b>Sagineró</b>			CT 3.2	<b>178.</b>
	DS	Persona que segregaria xiquets per treure'ls sang i greix ( <i>sagí</i> ). Aquests elements eren menjats per a persona que havia fet l'encàrrec al <i>Sagineró</i> .		
	PU	Tractament de la tuberculosi.		
	EQ	Sin. Enxisero		
	NT	Figura descrita a l'edat mitjana, on la ignorància i la falta d'escrúpols feien que persones amb diners utilitzaren aquestes pràctiques. Posteriorment, va passar a ser un personatge imaginari que s'utilitzava per a fer por als xiquets, una mena d' <i>home del sac</i> .		
<b>Sagí de porc</b>			CT 3.3	<b>179.</b>
		<i>Sus domestica</i>		
	DS	Greix de color blanquinós, inodor i de textura suau que s'extrau del teixit adipós del porc domèstic. Generalment s'utilitza el teixit adipós de l'abdomen o el llom (per ser els més voluminosos), calfant-lo per a obtenir un líquid, que al gelar-se solidifica donant el sagí. Aplicació tòpica cutània.		
	PA	Àcids grassos monoinsaturats i poliinsaturats, colesterol.		
	PU	Aplicació tòpica al coll en laringitis o traqueïtis i a la part superior del tòrax en bronquitis.		
	NT	La seua aplicació més estesa és la culinària.		
<b>Saludador</b>				<b>180.</b>
	DS	Pràctic de la medicina popular dotats d'un suposat poder de curació, del que disposaven des de naixement per alguna d'aquestes circumstàncies: - Ser el setè fill, home o dona, si els seus germans anteriors eren del mateix sexe. - Haver nascut en Dijous Sant, Divendres Sant, nit de Nadal o el dia de l'Encarnació. - Haver plorat al ventre de sa mare i que aquesta ho haguera sentit, però no ho haguera revelat a ningú abans del naixement. - Ser el major de dos germans bessons. - Haver nascut <i>amb samarreta</i> (voltat pel sac vitel·lí). Aquests xiquets posseïen una marca distintiva: una creu en la mucosa del paladar.		



- PU Saliva o alè del saludador utilitzats per al tractament de la ràbia o hidrofòbia i les ferides.
- NT Hi ha documentats a les comarques d'estudi fins a finals del segle XX.
- Sangonera** **181.**
- Hirudo medicinalis*
- DS Anèl·lid que presenta una boca dentada amb la que talla la pell i una ventosa bucal amb la que s'adhereix mentre succiona la sang. Entre les dents posseeixen unes glàndules salivars. Normalment era aplicada per mestres sagnadors. S'utilitzava localment si hi havia hematomes o edemes localitzats, a la temple o a l'espai retroauricular en cas de malaltia cerebro-vascular o a les extremitats per a un efecte sistèmic.
- PA Saliva amb hirudina (anticoagulant) i un derivat de la histamina (vasodilatador).
- PU Localment com a reductor d'hematomes i edemes localitzats. Al cap es pensava que disminuïa la congestió venosa, afavorint així la recuperació de malalts cerebro-vasculars. De forma sistèmica com a tractament de sangria en poliglobúlies.
- NT Molt comuna al llarg de la història, però es va deixar d'usar de manera habitual des de finals dels segle XIX o principis del XX.
- Sangura** CT 3.3 **182.**
- Ajuga iva*
- DS Summitat aèria preparada en infusió al 5% per a fer gàrgares i al 3% per a prendre via oral 2-3 vegades al dia.
- PA Tanins
- PU Gàrgares com a antiinflamatori per a llagues o ferides bucal. Via oral com a antitèrmic en febre i antidiarreic en diarrea.
- EQ Sin. Iva
- NT El seu ús com a antitèrmic li va valer també el nom de *Quina d'Espanya*.
- Sants auxiliadors** CT 3.3 **183.**
- V. Sants sanadors
- Sants sanadors** CT 3.3 **184.**
- DS Grup de catorze sants de la religió cristiana als que se'ls atribueixen eficàcia en certes patologies. Els fidels han d'invocar-los en les seues plegaries per a que els ajuden a millorar la patologia. Si es té bona salut però es vol prevenir, es poden invocar el dia que es celebra el sant o menjar pa beneït que es reparteix a les misses de molt pobles eixos dies.
- PU Sant Blai (3 de febrer): invocat contra els problemes de la faringe (mal de gola) i els problemes respiratoris en general.  
 Sant Jordi (23 d'abril): invocat per aconseguir el guariment de les ferides cutànies.  
 Sant Acaci (8 de maig): invocat contra la migranya.  
 Sant Erasme (2 de juny): invocat contra les malalties intestinals.  
 Sant Vit (15 de juny): invocat contra l'epilèpsia.  
 Santa Margarida (20 de juliol): invocada per a tenir un bon part.  
 Sant Cristòfol (25 de juliol): invocat contra la pesta bubònica.  
 Sant Pantaleó (27 de juliol): invocat contra els estats de consumpció.  
 Sant Siríac (8 d'agost): invocat contra la temptació i l'obsessió.  
 Sant Gil (1 de setembre): invocat contra el pànic i les malalties mentals.

	Sant Eustaqui (20 de setembre): invocat contra el risc d'incendis i els conflictes familiars.		
	Sant Dionís (9 d'octubre): invocat contra la cefalàlgia i la sífilis.		
	Santa Caterina (25 de novembre): invocada contra els problemes de la parla i la mort sobtada.		
	Santa Bàrbara (4 de desembre): invocada contra la febre i la mort sobtada.		
	EQ Sin. Sant auxiliadors		
<b>Sargantana a la butxaca</b>		CT 3.11	<b>185.</b>
DS	Remei màgic que consisteix a dur una sargantana ( <i>Podarcis hispanica</i> ) dins d'una caixeta de manera continua. Quan l'animal haja mort, tindrà lloc l'efecte.		
PU	Tractament de les malalties reumàtiques.		
EQ	[Sangrantana a la butxaca]		
<b>Sargantana al coll</b>		CT 3.2	<b>186.</b>
DS	Remei màgic que consisteix a penjar-se al coll durant 9 dies una caixeta amb una sargantana ( <i>Podarcis hispanica</i> ) al seu interior.		
PU	Tractament de la malària o paludisme.		
EQ	[Sangrantana al coll]		
<b>Sarsal de mores</b>			<b>187.</b>
	V. Esbarzer		
<b>Sàlvia</b>		CT 3.3	<b>188.</b>
	<i>Salvia lavandulifolia</i>		
DS	Summitat aèria florida en infusió al 2%, una tassa 3 vegades al dia per via oral. També en decocció al 5% per a banys tòpics cutanis.		
PA	Monoterpenols, monoterpens, flavonoides, tanins, diterpens fenòlics, àcids fenòlics i principis estrogènics.		
PU	Infusió expectorant en sinusitis i bronquitis, laxant en estrenyiment, emmenagoga i estrogènica en amenorrea i menopausa. També antitèrmic e hipotensor. Banys antitranspirants en hiperhidrosi.		
<b>Sejoliva</b>		CT 3.3	<b>189.</b>
	<i>Satureja obovata</i>		
DS	Summitat florida en infusió al 2%, una tassa 2-3 vegades al dia per via oral. També en infusió al 5% per a gàrgares i locions tòpiques via cutània.		
PA	Monoterpens, sesquiterpens, monoterpens i terpens fenòlics (timol, carvacrol).		
PU	Antisèptica en bronquitis bacterianes, infeccions digestives i del tracte genito-urinari. Gàrgares com a antisèptic en faringitis i amigdalitis. Locions com a antisèptic en ferides.		
<b>Serverola</b>		CT 3.3	<b>190.</b>
	V. Malastrany		
<b>Tabaquet</b>			<b>191.</b>
	<i>Calendula arvensis</i>		
DS	Capítols florals en infusió al 2%, una tassa 2-3 vegades al dia per via oral.		
PA	Saponòsids triterpènics, flavonoides i carotenoides.		
PU	Emmenagog en menopausa, hipotensor en HTA.		
EQ	Sin. Groguet de camp		
<b>Tallar les ungles</b>			<b>192.</b>

	DS	Tallar les ungles amb tisoires només els dies de la setmana que no continguem la lletra “r” al seu nom.		
	PU	Tallant les ungles dilluns, dijous, dissabtes i diumenges es creu que evita l’aparició de <i>padastres</i> .		
	EQ	V. Padastre (a la part de terminologia)		
<b>Tapenera</b>			CT 3.2	<b>193.</b>
		<i>Capparis spinosa</i>		
	DS	Corfa de l’arrel en decocció al 2%, una tassa 2-3 vegades al dia per via oral o per a locions tòpiques per via cutània.		
	PA	Flavonoides i saponòsids.		
	PU	Antitèrmic en febre, diürètic en oligúria, antiespasmòdic en infeccions del tracte genito-urinari. Locions cicatritzants en ferides.		
	EQ	[Taperera]		
<b>Tarongina</b>				<b>194.</b>
		<i>Melissa officinalis</i>		
	DS	Summitat aèria en infusió al 5%, una tassa 3 vegades al dia per via oral o per a fer banys tòpics per via cutània.		
	PA	Monoterpens, sesquiterpens i sesquiterpenols, èsters terpènics, cumarines i àcids fenòlics.		
	PU	Infusió com antiespasmòdic en dolor abdominal i dispèpsia. Banys cutànics per al tractament de neuràlgies, herpes i malalties reumatològiques.		
	NT	Planta amb una presència poc habitual de manera natural a l’àmbit d’estudi, però sí es troba el seu ús tradicional des de l’època àrab. És el principal ingredient de l’Aigua del Carme.		
<b>Til·ler</b>			3.11	<b>195.</b>
		<i>Tilia platyphyllos</i>		
	DS	Inflorescència en infusió al 2-5%, una tassa 2-3 vegades al dia per via oral.		
	PA	Mucíl·lag, farnesol, flavonoides (rutòsid, tiliròsid).		
	PU	Sedant en ansietat. Demulcent en gastritis, úlcera gàstrica i intestí irritable. Diürètic (tiliròsid) en HTA i insuficiència cardíaca. Antiateroscleròtica en arteriosclerosi.		
	NT	Planta no present de manera natural a l’àmbit d’estudi, però sí es troba el seu ús tradicional amb el consum de la infusió que rep el nom de <i>til·la</i> .		
<b>Timonet</b>			CT 3.3	<b>196.</b>
		V. Timó		
<b>Timó</b>			CT 3.3	<b>197.</b>
		<i>Thymus vulgaris</i>		
	DS	Summitat aèria florida en infusió al 2-5%, una tassa 2-3 vegades al dia per via oral. També bafs, respirant el vapor que desprèn un recipient (cassó, olla o similar) amb aquesta mescla i tapant el cap amb una tovallola (fins que es comence a suar) 2-3 vegades al dia (especialment abans de dormir). També descrit el seu ús en forma d’ènemes.		
	PA	Monoterpens, monoterpenols, èsters terpènics, fenols terpènics, àcid ursòlic i flavonoides.		
	PU	Infusió com a demulcent en faringitis, rinitis i sinusitis. Bafs com a antitussigen i expectorant en emfisema i bronquitis. Infusió com a		

		antihelmíntic parasitosis intestinals i infeccions urinàries. Ènemes en parasitosis intestinals.	
	EQ	Sin. Farigola, Frígola, Timonet, Tomello,	
<b>Timó mascle</b>			<b>198.</b>
		<i>Teucrium capitatum</i>	
	DS	Summitat aèria florida en infusió al 2-3%, una tassa 2-3 vegades al dia per via oral. També compreses o locions per via tòpica cutània.	
	PA	Flavonoides i acetat de bornil.	
	PU	Infusió com a tònic digestiu en trastorns digestius i emmenagog en amenorrees. Compreses i locions banyes com a antisèptic i cicatritzant en ferides.	
<b>Timó reial</b>			<b>199.</b>
		V. Monreal	
<b>Tio del bigot</b>			<b>200.</b>
		V. Liniment Sloan	
<b>Tomello</b>			<b>201.</b>
		CT 3.3	
		V. Timó	
<b>Trencadora</b>			<b>202.</b>
		V. Medidora	
<b>Trencar els golls</b>			<b>203.</b>
		CT 3.3	
	DS	Trobem quatre modalitats: a) El pràctic fricciona els seu dit polze a la part anterior del canell en sentit proximal (en direcció al múscle) ajudant-se amb oli o saliva, exercint una suau pressió. Primer els moviments serveixen per a que el pràctic palpe els <i>bonyets</i> , que serien la representació als canells de les adenopaties patològiques. Una volta localitzats aquests, la pressió exercida serveix per a <i>xafar-los</i> i fer-los desaparèixer i, indirectament per equivalència, disminuir les adenopaties patològiques. Generalment mentre es fa pressió, el pràctic resa unes plegaries invocant a la Santíssima Trinitat. b) Igual a l'anterior, però la fricció es fa directament sobre les adenopaties patològiques, <i>trencant-les</i> d'una forma directa. c) El pràctic fa una creu amb el seu dit polze dret en la boca del malalt, recitant una oració. d) Amb el malalt assentat a una cadira amb les mans enllaçades per l'esquena, el pràctic es col·loca darrere agafant-li els colzes i exercint força cap a darrere, provocant un cruixit que indica que s'han <i>trencat els golls</i> .	
	PU	Utilitzat per al tractament d'adenopaties laterocervicals o retroauriculars en faringitis, amigdalitis i otitis.	
<b>Trencar l'enfit</b>			<b>204.</b>
	DS	Remei màgic-religiós en el que una <i>medidora</i> , fa la maniobra de <i>medir</i> amb una <i>llista</i> . S'utilitza una cinta o un mocador, que ha de tenir la llargària de tres vegades la distància del colze a la punta dels dits de la mà de la <i>medidora</i> . La <i>medidora</i> pren un extrem de la llista i el malalt manté l'altre ferm a l'altura del seu estómac. Ambdós es separen tot el que permet la llargària de la llista. A continuació procedeix a senyar-se i mesura tres vegades la distància des del colze a la punta dels dits de la mà. Cada vegada que comença a mesurar es senya i resa una oració en	

veu baixa, repetint aquest cicle de cop de colze-senya-oració tres vegades. Si a la tercera mesura la mà coincideix amb el punt on el malalt manté ferma la *llista*, no hi ha cap enfit. Si la mà arriba més amunt d'aquest punt, queda establert el diagnòstic de *parada*. Es va repetint la maniobra de cop de colze-senya-oració en múltiples de tres cada dia durant tres dies, fins que la mà de la *medidora* coincideixa amb la del malalt. Aleshores, es considera *trenca l'enfit* i el malalt començarà a notar ganes de defecar, expulsar airoositats i inclús vomitar, senyals de l'efecte del remei.

L'oració utilitzada és secreta, i només pot transmetre's a altres persones que vagen a fer de *medidores* en dies sagrats (normalment Dijous o Divendres Sant). Esta és la que hem arreplegat, però hi ha moltes variants:

*En nombre del Padre, del Hijo y del Espíritu Santo*

*Jesús, José y María, poned la mano donde pongo yo la mía.*

PU Utilitzat per a dispèpsia i dolors còlics abdominals

EQ Sin. Trencar la parada; V. Medidora

**Trencar la parada** 205.

V. Trencar l'enfit

**Treure el sol al cap** 206.

DS Got d'aigua freda que es manté en damunt del cap, en contacte amb ell i sense vessar-se, durant un espai de temps variable d'uns pocs minuts.

PU Tractament de la insolació (sol al cap).

**Treure el xanglot** CT 3.1 207.

DS Hi ha diversos mètodes populars per a treure el xanglot:

a) Que una altra persona li done un esglai (*susto*) al malalt.

b) Fer fregues als ulls, amb moviments circulars de massatge als globus oculars i exercint una suau pressió.

c) Fer una maniobra d'apnea voluntària el major temps que es puga.

d) Beure set xicotets glops d'aigua de forma seguida, sense respirar durant la maniobra, amb el cap acatxat, bevent per la vora anterior del got.

PU Tractament del singlot (*xanglot*).

EQ Sin. Llevar el xanglot

NT Hi ha diverses teories que donen certa base científica a diversos d'aquests mètodes:

El esglai o la pressió sobre els globus oculars dels dos primers mètodes actuarien desencadenant un reflex vagal, amb una resposta parasimpàtica, que es pensa podria tenir certa influència en l'eliminació del reflex a nivell del SNC.

La maniobra d'apnea del tercer mètode provocaria una disminució de la ventilació i hipercàpnia, que es pensa podria tenir certa influència en l'eliminació del reflex a nivell del SNC.

L'estimulació de la glotis al beure a l'últim mètode es pensa podria desencadenar aferències sensibles amb potencial influència en l'eliminació del reflex a nivell del SNC.

**Treure les berrugues** 208.

DS Trobem tres mètodes:

a) Soterrar tantes pedres com papilomes es tinguen.

- b) Cosir dues fulles d'olivera en forma de creu, que es tiren cap a darrere sense mirar on cauen. A mesura que les fulles s'assequen, els papil·lomes aniran desapareguent.
- c) Durant nou dies el propi malalt es fa tres creus sobre el papil·loma, amb el dit índex mullat en saliva en dejú, mentre es diu la següent oració:  
*Fic o berruga*  
*La santa Escritura*  
*Las manos de San Juan*  
*Caiga el fic*  
*I asseca l'arrel*
- PU Tractament dels papil·lomes cutanis causats pel virus del papil·loma humà.
- EQ Sin. Llevar les berrugues
- Valeriana** CT 3.10 **209.**  
*Valeriana officinalis*
- DS Arrels i rizomes, preferiblement tendres. Maceració de 15g triturats deixats amb 250mL d'aigua una nit, del que es pot prendre una tassa 1-2 vegades al dia per via oral. Tintura de 150g amb 1L de vi blanc durant 2 setmanes, del que es pot prendre una tassa 2-3 vegades al dia per via oral.
- PA Àcid valèric, àcids fenòlics, flavonoides i tanins
- PU Hipnòtic en insomni i ansiolític en ansietat.
- NT Planta no present de manera natural a l'àmbit d'estudi, però sí es troba el seu ús tradicional.
- Verdolaga** **210.**  
*Portulaca oleracea*
- DS Summitat aèria en infusió al 2-3%, una tassa 2-3 vegades al dia per via oral. Infusió al 5% per a fer banys o cataplasmes per via tòpica cutània.
- PA Mucíl·lacs i sals minerals.
- PU Demulcent i antibacterià en infeccions digestives. Banys i cataplasmes analgèsics en abscessos.
- Vèrbol** **211.**
- DS Durant 9 dies s'ha de marcar una creu (a qualsevol de les màcules cutànies) amb el dit índex mullat amb saliva en dejú mentre es resa la següent oració:  
*Vèrbol encarnat*  
*Aixina te cures*  
*Com jo ja he almorzat*
- PU Utilitzat per a tractar un vèrbol, que es la forma genèrica de denominar a les malalties de la pell que cursen amb màcules.
- EQ V. Vèrbol (a la part de terminologia)
- Vick's Vaporub** CT 3.1, 3.3 **212.**
- DS Preparat farmacèutic en forma d'ungüent que s'aplica tòpicament per via cutània a la part superior del pit, en la cara anterior i posterior i en el coll, desprenent un vapor que es inhalat. També es pot aplicar en bafs, respirant el vapor que desprèn un recipient (cassó, olla o similar) amb dos cullerades i aigua, tapant el cap amb una tovallola (fins a que es comence a suar) 2-3 vegades al dia (especialment abans de dormir).
- PA Mentol, càmfora i eucaliptol amb una base de petrolat.

	PU	Refrescant de la via aèria (mentol agonista de termoreceptors TRPM8), antitussigen (mentol i càmfora antagonistes de nociceptors TRPV1) i broncodilatador (eucaliptol relaxant de la musculatura llisa bronquial) utilitzat en rinitis, refredats, bronquitis i tos irritativa.	
	EQ	V. Fregues al pit	
<b>Vinagrera</b>			<b>213.</b>
		<i>Teucrium lepicephalum</i>	
	DS	Sumitat aèria en infusió al 2%, una tassa 2 vegades al dia per via oral. També per a fer locions per via tòpica cutània.	
	PA	Oli essencial.	
	PU	Infusió com a antiinflamatori i tònic digestiu. Locions com a antisèptic i cicatritzant en ferides.	
	NT	Planta d'especial interès botànic per ser un endemisme alacantí.	
<b>Vinya</b>		CT 3.1	<b>214.</b>
		<i>Vitis vinifera</i>	
	DS	Fruits dels que s'extrau el suc: most. Aquest pot fermentar-se per a obtenir vi. També s'utilitzen els fruits assecats en canyissos, panses, crues o en decocció. Fulles en infusió al 2%, una tassa 2-3 vegades al dia per via oral. També fulles assecades i triturades formant pols.	
	PA	Àcids fenòlics, flavonoides i tanins.	
	PU	Most diürètic i laxant. Vi tònic i vasodilatador. Infusió de fulles vasoconstrictora utilitzada per a metrorràgies i hemorroides. Decocció de panses antitussigen. Pols de fulles tòpic nasal com a hemostàtic per a l'epistaxi.	
	EQ	Sin. Cep	
<b>Viola</b>		CT 3.1, 3.3	<b>215.</b>
		<i>Viola odorata</i>	
	DS	Flors en infusió al 2-3%, directament una tassa 2-3 vegades al dia per via oral o mesclat amb sucre per a fer xarop. Arrels en decocció al 1%.	
	PA	Mucíl·lag a les flors, saponòsids i odorantina a les arrels.	
	PU	Les flors com a antitussigen en tos irritativa, les arrels com a expectorant en bronquitis i MPOC i com a emètic.	
<b>Xiprer</b>		CT 3.1	<b>216.</b>
		V. Ciprer	

## 5.2.2 Classificació segons el tipus de remei

1. Plantes medicinals

<i>Adiantum capillus-veneris</i> (Falzia de pou, Herba Falzia)	61
<i>Agave americana</i> (Pita, Pitera)	158
<i>Agrimonia eupatoria</i> (Malastrany)	109
<i>Ajuga iva</i> (Sangura, Iva)	182
<i>Allium cepa</i> (Ceba)	34
<i>Allium sativum</i> (All)	3
<i>Aloe vera</i> (Aloe)	4
<i>Althaea officinalis</i> (Malví)	113
<i>Althaea rosea</i> (Malva reial)	111
<i>Anagallis arvensis</i> (Mataconills, Sabonera)	120
<i>Andryala ragusina</i> (Llonge)	108
<i>Apium graveolens</i> (Api)	8
<i>Artemisia herba-alba</i> (Botja pudenta)	20
<i>Asplenium ruta-muraria</i> (Falzia blanca)	60
<i>Ballota nigra</i> (Manrúbio negre)	116
<i>Borago officinalis</i> (Borrajja)	16
<i>Calendula arvensis</i> (Tabaquet, Groguet de camp)	191
<i>Capparis spinosa</i> (Tapenera)	193
<i>Capsella bursa-pastoris</i> (Bossa de pastor)	17
<i>Celtis australis</i> (Llidoner)	103



## RESULTATS

<i>Centaurea aspera</i> (Bracera)	21
<i>Ceratonia siliqua</i> (Garrofer)	72
<i>Ceterach officinarum</i> (Dauradella)	48
<i>Citrus deliciosa</i> (Mandariner)	114
<i>Citrus limon</i> (Llimera, Llimoner)	105
<i>Convolvulus arvensis</i> (Corriola)	42
<i>Coris monspeliensis</i> (Pinzellets)	156
<i>Crataegus monogyna</i> (Cirerer de pastor)	38
<i>Cupressus sempervivens</i> (Ciprer, Xiprer)	37
<i>Cydonia oblonga</i> (Codonyer)	39
<i>Cynara scolymus</i> (Carxofera)	31
<i>Datura innoxia</i> (Campanera menuda)	25
<i>Datura stramonium</i> (Estramoni)	57
<i>Dictamnus hispanicus</i> (Monreal)	129
<i>Dittrichia viscosa</i> (Olivarda, Joliverda)	134
<i>Ephedra fragilis</i> (Ginesta borda)	74
<i>Eruca vesicaria</i> (Ruca, Ravanell)	176
<i>Eryngium campestre</i> (Panical, Card panical)	144
<i>Eucalyptus globulus</i> (Eucaliptus, Calistro)	58
<i>Ficus carica</i> (Figuera)	65
<i>Foeniculum vulgare</i> (Fenoll)	64
<i>Fumaria capreolata</i> (Ponedora, Coll de colom)	164
<i>Geranium robertianum</i> (Herba de Sant Robert)	81

## RESULTATS

<i>Glycyrrhiza glabra</i> (Regalíssia)	172
<i>Helianthus annuus</i> (Gira-sol)	76
<i>Helichrysum italicum</i> (Botja)	18
<i>Helichrysum stoechas</i> (Bota fematera, Herba escapçotera)	19
<i>Herniaria cinerea</i> (Herniària)	91
<i>Hyoscyamus albus</i> (Belenyo)	11
<i>Hypericum perforatum</i> (Hipericó)	92
<i>Hyssopus officinalis</i> (Hisop)	93
<i>Juniperus comunis</i> (Ginebre, Càdec)	73
<i>Knautia arvensis</i> (Escabiosa)	53
<i>Lactuca serriola</i> (Lletuga borda)	100
<i>Laurus nobilis</i> (Llorer)	107
<i>Lavandula latifolia</i> (Espígol)	56
<i>Linum usitatissimum</i> (Lli)	104
<i>Lippia triphylla</i> (Herba-loïsa, Marialluïsa)	89
<i>Lithodora fructicosa</i> (Herbeta de la sang)	90
<i>Lycium europaeum</i> (Arç de tanques)	9
<i>Malva sylvestris</i> (Malva, Malvera)	110
<i>Mantisalca salmantica</i> (Herba escombrera)	84
<i>Marrubium vulgare</i> (Manrúbio)	115
<i>Matricaria recutita</i> (Camamirla)	23
<i>Medicago sativa</i> (Herba anfans)	79
<i>Melissa officinalis</i> (Tarongina)	194

RESULTATS

<i>Melissa officinalis et al</i> (Aigua del Carme)	1
<i>Melilotus albus</i> (Melilot)	126
<i>Mentha pulegium</i> (Poliol, Boriol, Poliol d'aigua)	161
<i>Mentha sativa</i> (Herba sana, Albassana)	88
<i>Mentha suaveolens</i> (Menta borda, Matapuques)	127
<i>Myrtus communis</i> (Murta)	131
<i>Nepeta Cataria</i> (Nepta, Herba gatera)	132
<i>Olea europaea</i> (Olivera)	135
<i>Opuntia maxima</i> (Palera, Figuera de pala)	140
<i>Origanum vulgare</i> (Orenga)	138
<i>Papaver rhoeas</i> (Rosella)	175
<i>Papaver somniferum</i> (Cascall)	32
<i>Parietaria judaica</i> (Herba roquera, Morella roquera)	87
<i>Petroselinum crispum</i> (Juliverd)	95
<i>Phoenix dactylifera</i> (Palmera, Palmera datilera)	141
<i>Pimpinella anisum</i> (Matafaluga, Anís)	121
<i>Pinus pinaster</i> (Pinastre, Pi marítim)	154
<i>Pistacia lentiscus</i> (Mata, Mata de pou, Llentiscle)	118
<i>Plantago coronopus</i> (Rampet)	170
<i>Plantago major</i> (Pamosella, Pinosella, Plantatge)	143
<i>Plantago sempervivens</i> (Matafoc)	122
<i>Polygala rupestris</i> (Polígala de roca)	163
<i>Portulaca oleracea</i> (Verdolaga)	210

## RESULTATS

<i>Potentilla reptans</i> (Peu de Crist)	152
<i>Prunella vulgaris</i> (Herba del traïdor)	82
<i>Prunus dulcis</i> var. <i>amara</i> (Ametler bord)	6
<i>Prunus dulcis</i> var. <i>dulcis</i> (Ametler)	5
<i>Quercus coccifera</i> (Coscolla, Bellotera borda)	53
<i>Quercus rotundifolia</i> (Carrasca)	30
Quinina	167
<i>Ricinus communis</i> (Figuera infernal, Figuera del diable)	68
<i>Rosmarinus officinalis</i> (Romer)	174
<i>Rubus ulmifolius</i> (Esbarzer, Sarsal de mores)	54
<i>Salsola kali</i> (Barrella punxosa)	10
<i>Salvia lavandulifolia</i> (Sàlvia)	188
<i>Sambucus ebulus</i> (Èvol)	59
<i>Santolina chamaecyparissus</i> (Camamirla amarga)	24
<i>Satureja obovata</i> (Sejoliva)	189
<i>Sedum acre</i> (Crespinell groc, Raïm de llop)	45
<i>Sideritis leucantha</i> (Rabet de gat, Cua de gat)	168
<i>Sideritis romana</i> (Espinadella)	55
<i>Silybum marianum</i> (Card marià)	28
<i>Solanum dulcamara</i> (Dolçamara)	49
<i>Solanum tuberosum</i> (Creïllera)	44
<i>Teucrium capitatum</i> (Timó mascle)	198
<i>Teucrium lepicephalum</i> (Vinagrera)	213

## RESULTATS

<i>Thymus moroderi</i> (Cantauesso)	26
<i>Thymus piperella</i> (Pebrella)	150
<i>Thymus vulgaris</i> (Timó, Frígola, Tomello, Timonet, Farigola)	197
<i>Tilia platyphyllos</i> (Til·ler)	195
<i>Tropaeolum majus</i> (Caputxina)	27
<i>Tussilago farfara</i> (Pota de cavall)	166
<i>Urginea maritima</i> (Ceba porrera)	35
<i>Urtica pilulifera</i> (Ortiga)	139
<i>Valeriana officinalis</i> (Valeriana)	209
<i>Verbascum sinuatum</i> (Orella de Llop)	137
<i>Verbascum thapsus</i> (Guardalobo, Orella de bou)	78
<i>Verbena officinalis</i> (Berbena)	13
<i>Viola odorata</i> (Viola)	215
<i>Vitis vinifera</i> (Vinya, Cep)	214
<i>Zea mays</i> (Dacsa, Panís, Blat de moro)	47
<i>Zizyphus jujuba</i> (Ginjoler)	75

### **2. Remeis d'origen animal**

<i>Apis mellifera</i> (Mel)	125
<i>Hirudo medicinalis</i> (Sangonera)	181
<i>Sus domestica</i> (Sagí de porc)	179

### **3. Remeis físics**

Componedor	41		Fregues al pit	69
------------	----	--	----------------	----

## RESULTATS

Liniment Sloan	97	Trencar els golls	203
Llevar el xanglot	101	Treure el xanglot	207
Micapà	128	Tio del bigot	200
Pegat	151	Vick's Vaporub	212
Pirma	157		

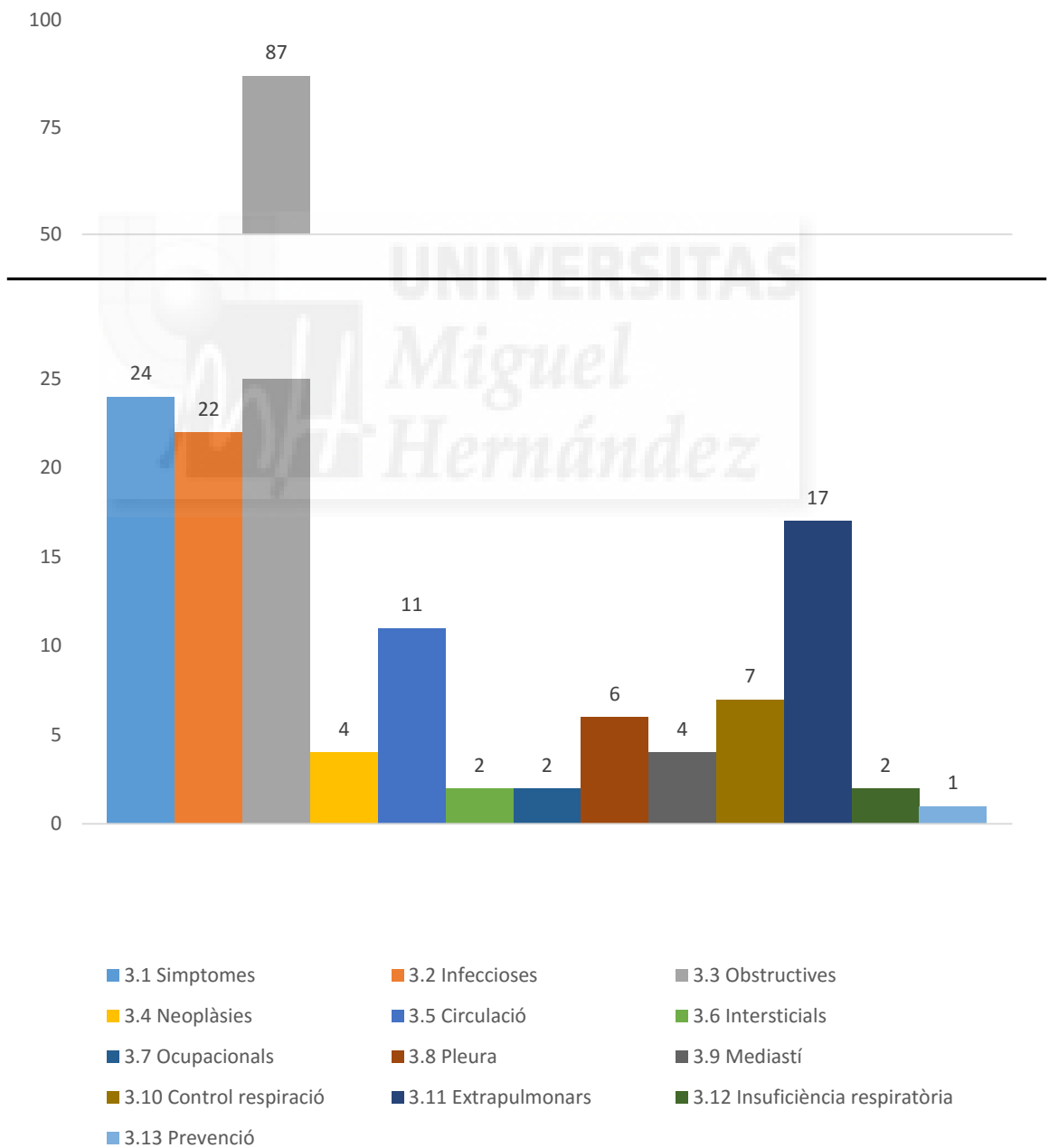
#### **4. Remeis màgics o religiosos**

Eixarmador	50	Saginero	178
Enganyar el manrúbio	51	Saludador	180
Enxisero	52	Sants auxiliadors	183
Fusta a la butxaca	71	Sants sanadors	184
Llaç roig	98	Sargantana a la butxaca	185
Llevar les berrugues	102	Sargantana al coll	186
Medidora	124	Tallar les ungles	192
Nit de Sant Joan	133	Trencadora	202
Panical al coll	145	Trencar l'enfit	204
Passar el mussol	147	Trencar la parada	205
Passar la mà	148	Treure el sol al cap	206
Passar una clau	149	Treure les berrugues	208
Posar les canyes	165	Vèrbol	211

### 5.2.3 Classificació temàtica

La distribució dels remeis segons la classificació temàtica apareix resumida a la Figura 2. Posteriorment, es detalla la classificació temàtica seguint l'esquema previst.

**Figura 2.** Distribució del nombre de remeis inclosos als apartats de la classificació temàtica.



**3. Medicina clínica respiratòria**

**3.1. Símptomes de malalties respiratòries**

Ametler	5	Malva	110
Ametler bort	6	Malvera	112
Arç de Tanques	9	Manrúbio negre	116
Belenyo	11	Melitot	126
Campanera menuda	25	Palmera	141
Cascall	32	Palmera datilera	142
Cep	36	Pota de cavall	166
Ciprer	37	Rosella	175
Dolçamara	49	Treure el xanglot	207
Estramoni	57	Vick's Vaporub	212
Lletuga borda	100	Vinya	214
Llevar el xanglot	101	Viola	215

**3.2. Malalties infeccioses pulmonars**

Berbena	13	Èvol	59
Botja pudenta	20	Gira-sol	76
Card panical	29	Herba roquera	87
Ceba	34	Herba-loïssa	89
Corriola	42	Marialluisa	117
Enxisero	52	Mel	125



## RESULTATS

Micapà	128	Pegat	151
Morella roquera	130	Pirma	157
Murta	131	Sagineró	178
Orenga	138	Sargantana al coll	186
Panical	144	Tapenera	193

### 3.3. Malalties obstructives

Albassana	2	Espígol	56
Aloe	4	Eucaliptus	58
Anís	7	Falzia blanca	60
Boriol	15	Falzia de pou	61
Borrajta	16	Falzia roja	62
Botja	18	Farigola	63
Botja fematera	19	Fenoll	64
Calistro	22	Figuera	65
Camamirla	23	Fregues al pit	69
Caputxina	27	Frígola	70
Card marià	28	Fusta a la butxaca	71
Càdec	33	Ginebre	73
Ceba	34	Ginesta borda	74
Ceba porrera	35	Ginjoler	75
Crespinell groc	45	Guardalobo	78
Cua de gat	46	Herba de Sant Robert	81
Escabiosa	53	Herba escapçotera	83

## RESULTATS

Herba falzia	85	Palmera	141
Herba gatera	86	Palmera datilera	142
Herba sana	88	Pamosella	143
Herba-loïssa	89	Pebrella	150
Hisop	93	Pi marítim	153
Iva	94	Pinastre	154
Llimera	105	Pinosella	155
Llimoner	106	Plantatge	160
Llorer	107	Poliol	161
Malastrany	109	Poliol d'aigua	162
Malva reial	111	Polígala de roca	163
Malví	113	Pota de cavall	166
Manrúbio	115	Rabet de gat	168
Marialluïsa	117	Raim de llop	169
Mataconills	120	Regalíssia	172
Matafaluga	121	Romer	174
Matapuces	123	Sabonera	177
Mel	125	Sagí de porc	179
Menta borda	127	Sangura	182
Nepta	132	Sant auxiliadors	183
Olivera	135	Sants sanadors	184
Orella de bou	136	Sàlvia	188
Orella de llop	137	Sejoliva	189

## RESULTATS

Serverola	190	Trencar els golls	203
Timonet	196	Vick's Vaporub	212
Timó	197	Viola	215
Tomello	201		

### **3.4. Neoplàsies pulmonars**

Manrúbio	115
Passar la mà	148
Ravanell	171
Ruca	176

### **3.5. Malalties de la circulació pulmonar**

Bossa de pastor	17	Herba del traïdor	82
Botja	18	Ortiga	139
Ceba	34	Palera	140
Coll de colom	40	Peu de Crist	152
Figuera de pala	66	Ponedora	164
Herba anfalls	79		

### **3.6. Malalties intersticials pulmonars**

Falzia blanca	60
Ginesta borda	74

### **3.7. Malalties ocupacionals i ambientals**

Card marià	28
------------	----

Ginesta borda 74

**3.8. Malalties de la pleura**

Figuera de pala 66

Gira-sol 76

Micapà 128

Palera 140

Pegat 151

Pirma 157

**3.9. Malalties del mediastí**

Guardalobo 78

Malva reial 111

Malví 113

Orella de llop 137

**3.10. Malalties del control de la respiració**

Cascall 32

Ginesta borda 74

Herba-loïssa 89

Marialluïsa 117

Melitot 126

Rosella 175

Valeriana 209

**3.11. Manifestacions respiratòries de malalties extrapulmonars**

Aigua del Carme	1	Mata	118
Api	8	Mata de pou	119
Blat de moro	14	Morella roquera	130
Dacsa	47	Panís	146
Dauradella	48	Pita	158
Èvol	59	Pitera	159
Herba roquera	87	Sargantana a la butxaca	185
Herniària	91	Til·ler	195
Llentisclle	99		

**3.12. Insuficiència respiratòria**

Falzia blanca	60
Ginesta borda	74

**3.13. Prevenició i control**

All	3
-----	---



## **6. DISCUSSIÓ**

## 6.1 CONSIDERACIONS GENERALS

### 6.1.1 Terminologia

Hi ha diverses àrees del coneixement del nostre entorn social i lingüístic que tenen varietat de reculls específics sobre la seua terminologia. Així, per exemple trobem lèxics i vocabularis varis sobre aspectes típics del nostre entorn com agricultura, pesca, columbicultura, fogueres, joc de pilota valenciana o música i també sobre temàtiques diverses com nàutica, jurídica o econòmica (133, 212-220).

Els treballs previs sobre la terminologia popular relacionada amb la Pneumologia en català al nostre àmbit són escassos. Trobem magnífics i extensos reculls sobre terminologia mèdica general en català, com per exemple el *Diccionari de Medicina* de Corachan, el *Vocabulari mèdic* de Alsina, el *Vocabulari de medicina* de Lacreu o el *Diccionari Enciclopèdic de Medicina* de Casassas i la seua darrera actualització de Foz i Sala (54,69-71, 83). Però aquests estaven més centrats en el llenguatge científic o tècnic, amb menor pes del llenguatge popular. Per altra banda, hem trobat excel·lents reculls específics sobre Pneumologia, com per exemple *La pneumologia al peu de la lletra* de Casassas, però també amb un punt de vista científic tècnic (97). Només hem trobat un precedent que recollia terminologia popular pneumològica a l'àmbit d'estudi, *El lexic pneumològic a les comarques de La Marina i l'Alacant* de Chiner, un dels directors d'aquesta Tesi Doctoral (101). Es tracta d'una comunicació al X congrés anual de la Societat Valenciana de Pneumologia, que finalment va resultar guanyadora del premi a la millor comunicació oral d'aquell congrés. Aquest treball recollia termes propis pneumològics a l'àrea d'estudi, amb un gran valor terminològic.

L'aportació d'aquest treball al coneixement de la terminologia popular relacionada amb la Pneumologia a l'àmbit d'estudi, i per extensió, a tota l'àrea lingüística catalana és gran, tenint en compte la situació abans descrita. S'han arreplegat un total de 827 termes populars relacionats amb la medicina respiratòria. Encara que hi ha molts termes que no són específicament pneumològics, hi ha de molts que sí ho són. Així, un total de 493 termes han format part de la classificació temàtica, al ser inclosos en algun dels apartats

que segueix un tractat pneumològic clàssic. A la Figura 1 dels Resultats es pot veure la distribució del nombre de termes de cadascun dels apartats.

L'anàlisi d'aquesta distribució revela que s'ha aconseguit trobar termes corresponents a tots els apartats del tractat clàssic de Pneumologia, fet que confirma la hipòtesi inicial de treball i aconsegueix l'objectiu principal de la part de terminologia del present treball. Així, podem afirmar que el llenguatge popular relacionat amb la Pneumologia forma un *corpus* de llenguatge específic, capaç d'equiparar-se al llenguatge científic de la Pneumologia. Però aquesta afirmació ha de ser matisada, ja que trobem apartats amb poc nombre de termes. En concret, als apartats de malalties intersticials pulmonars i malalties del mediastí només hem trobat dos termes per a cadascú d'ells, i als apartats de malalties ocupacionals i ambientals i insuficiència respiratòria només tres termes a cadascun. Les raons per a aquesta escassetat podrien ser el desconeixement d'aquest tipus de malalties per part de la població general, així com el fet de que puguen tindre unes manifestacions molt inespecífiques. Així, encara que el llenguatge popular pneumològic forma un *corpus* del llenguatge específic, hi ha aspectes o àrees del coneixement que no acaben d'estar molt ben representades, al tenir una relativa escassetat de termes. D'altra banda, hi ha 8 apartats (d'un total de 20) que inclouen més de 20 termes, el que reflexa que tenen una relativa riquesa de termes. Al primer bloc del tractat, els apartats d'anatomia i de fisiologia són relativament rics en termes purament pneumològics (60 i 25 termes respectivament), prova tal volta de que el coneixement popular sí que inclou aspectes anatòmics i fisiològics generals i, per extensió, també pneumològics. Al segon bloc destaca l'apartat del diagnòstic, el més nombrós amb diferència (153 termes) de tot el treball. Molts d'aquests termes no estan directament relacionats amb la Pneumologia, però adquireixen una gran importància a l'hora de realitzar l'anamnesi al malalt respiratori, ja que ens aporten informació que ens pot ser d'ajuda per a valoració global del malalt, fet pel que han sigut inclosos. A l'últim bloc, destaca principalment l'apartat de símptomes de malalties respiratòries (61 termes), sent aquest apartat tal volta el més valuós a nivell terminològic, per la inclusió de matisos en els significats, les vivències o les apreciacions que comporten. D'aquest últim bloc també destaquen les malalties obstructives (28 termes), les malalties infeccioses (24 termes) i les malalties del control de la respiració (26 termes).



Partint de l'esmentada escassetesa de treballs previs, el nombre de termes obtingut resulta notòriament rellevant i a ben segur que poden ser de gran utilitat per a futurs treballs, tant per part de metges com per part d'especialistes d'altres àrees del coneixement (lingüistes, antropòlegs, sociòlegs, historiadors,...). A més, també pot servir d'estímul per a realitzar un treball similar a altres especialitats mèdiques, tal i com l'obra de Regina Ramón a la Dermatologia ho ha sigut per al present treball (100).

Pel que fa als objectius secundaris terminològics, també s'han aconseguit. El lèxic mèdic popular ha pogut ser classificat seguint l'estructura d'un tractat pneumològic científic actual ja que, com hem vist, s'han trobat termes relacionats amb tots els apartats d'aquest tractat. L'inventariat de tots els termes de lèxic mèdic popular pneumològic ha pogut ser realitzat, amb una relativa abundància de termes provinents tant de fonts orals com escrites, com demostra el nombre final de termes inclosos. S'han elaborat definicions dels termes del llenguatge popular pneumològic, sempre amb una perspectiva eminentment científica. Amb tota la informació disponible s'han pogut establir equivalències amb el llenguatge científic normalitzat, però no per a tots els termes recollits. Malgrat açò, sí que s'han pogut establir equivalències a més de la meitat dels casos, pel que podem dir que aquest establiment ha sigut, almenys, en grau moderat. Finalment, s'han recollit aspectes d'especial interès sòcio-lingüístic a algunes paraules específiques, que poden resultar interessants no des d'un punt de vista mèdic, sinó antropològic, sociològic o històric, i els especialistes en aquestes matèries els podran analitzar.

Respecte a la categoria gramatical dels termes trobats, hi ha majoritàriament adjectius i substantius. Els primers amb caràcter descriptiu, utilitzat per a caracteritzar aspectes relacionats amb la salut i la malaltia. Els segons utilitzats per a designar elements anatòmics, patològics o per a referir-se a malalties. També trobem algunes expressions o frases fetes, que al formar-se adquireixen un significat específic.

Una valoració a banda mereixen els termes que han tingut un ús passat, dels que a l'actualitat ja no hi ha constància. Podríem considerar-los com a elements fòssils. Potser ja no s'utilitzen al nostre àmbit d'estudi, ni tan sols a altres zones de parla catalana. A banda de l'evident interès històric que puguen tenir, s'ha considerat molt oportú incloure'ls perquè, encara que sense ús actual provat, poden ser d'utilitat per a futures

investigacions. Seria una veritable llàstima deixar perdre termes de gran precisió o bellesa pel fet de que hagen perdut el seu ús tradicional i no fer un xicotet esforç de recopilació per a intentar promocionar-los i, tal volta, algun dia poder-los recuperar (35,58,59).

### 6.1.2 Terapèutica

Les obres que recullen terapèutica mèdica popular també són escasses. En la seua majoria, solen estar fetes des del punt de vista de l'etnobotànica. Les principals obres solen abastar una àrea molt àmplia, com és la península Ibèrica en el *Plantas medicinales: el Disocórides renovado* de Font-Quer, obra de referència per la seua gran extensió i magnífic detall (111). Trobem altres obres centrades a un entorn més reduït, com pot ser la Comunitat Valenciana. Ací el principal referent també per extensió i rigor és *Plantas medicinales de la Comunidad Valenciana*, on Gerardo Stübing fa una arplegada sistemàtica de les plantes medicinals existents a la nostra Comunitat, principalment des d'un punt de vista de Biologia i Farmàcia (113). Les obres comarcals o locals a l'àmbit d'estudi són més be escasses i solen ser de caràcter mèdic general, com per exemple *Usos tradicionales de las plantas en la provincia de Alicante* de Ruiz Limiñana (221).

Més limitades encara són les obres que es centren des d'un punt de vista de l'etnomedicina. Pròximes a l'àrea d'estudi, trobem dues obres destacades, com són el *Costumari valencià* de Bernat Capó i el *Costumari Botànic* de Joan Pellicer (114-116, 206). Centrat a l'àmbit d'estudi trobem *Medicina màgica a les comarques de la Marina: papers masculins i femenins*, de Regina Ramón, molt interessant per l'arplega de remeis màgics locals, però amb caràcter mèdic general (106). Específicament al camp de la Pneumologia a l'àmbit d'estudi només trobem el treball abans ja citat d'Eusebi Chiner (101).

L'aportació d'aquest treball al coneixement de la terapèutica popular relacionada amb la Pneumologia a l'àmbit d'estudi és gran tenint en compte la situació prèvia descrita. A més, es podrien extrapolar els resultats a àrees veïnes amb grans semblances socio-culturals. El treball inclou un total de 216 remeis populars relacionats amb la medicina respiratòria. Encara que hi ha molts remeis que no tenen un ús específicament pneumològic, n'hi ha de molts que sí que ho són. Així, un total de 189 remeis han format

part de la classificació temàtica, al ser inclosos en algun dels apartats que segueix un tractat pneumològic clàssic. A la figura 2 dels Resultats es pot veure la distribució del nombre de remeis corresponent als apartats de la classificació temàtica.

L'anàlisi d'aquesta distribució revela que s'ha aconseguit trobar remeis per al tractament de les malalties de tots els apartats del tractat clàssic de Pneumologia, fet que confirma la hipòtesi inicial de treball i aconsegueix l'objectiu principal de la part de terapèutica del present treball. Així, podem afirmar que la terapèutica popular al nostre àmbit pot formar un esquema terapèutic específic, capaç de ser classificat seguint l'estructura d'un tractat científic pneumològic. Com passava abans, aquesta afirmació ha de ser matisada, ja que hi ha apartats que inclouen un nombre limitat de remeis. Així, trobem només un remei a l'apartat de Prevenció i control i només dos remeis als apartats de Malalties intersticials pulmonars, Malalties ocupacionals i ambientals i Insuficiència Respiratòria. Així, encara que la terapèutica popular forme un esquema terapèutic específic pneumològic, hi ha aspectes o àrees del coneixement que no acaben d'estar àmpliament representades, al tenir una relativa escassetat de remeis. Per contra, hi ha 7 apartats (d'un total de 13) on trobem 6 o més termes, reflectint una relativa riquesa de tractaments existents a la nostra medicina popular. Destaca per damunt de tots l'apartat de malalties obstructives (amb un total de 87 remeis), segurament conseqüència de l'elevada prevalença de malalties com les infeccions de la via respiratòria superior, l'asma o la MPOC, que han fet als malalts anar cercant remeis al llarg dels segles. Altres apartats ben representats són Síntomes de malalties respiratòries (amb 24 termes), Malalties infeccioses dels pulmons (22 termes) i Manifestacions respiratòries de malalties extrapulmonars (17 termes).

El nombre de remeis específics obtingut és notòriament rellevant si s'analitza des d'un punt de vista pneumològic. És segur que aquest recull també pot ser de gran utilitat per a futurs treballs, tant per part de metges com per part d'experts d'altres àrees del coneixement (lingüistes, antropòlegs, sociòlegs, historiadors,...).

Pel que fa als objectius secundaris de la terapèutica, també s'han aconseguit. Els remeis han pogut ser classificats seguint l'estructura d'un tractat pneumològic científic actual ja que, com hem vist, s'han trobat remeis pertanyents als diferents apartats del tractat. L'inventariat dels remeis de la medicina popular relacionada amb la Pneumologia

ha pogut ser realitzat, amb gran varietat de remeis provinents tant de fonts orals com escrites, com demostra el nombre final de remeis inclosos. S'han elaborat descripcions de la forma d'utilització dels remeis. S'han recollit els principis actius responsables a la majoria de remeis, i en alguns d'ells també el possible mecanisme d'acció descrit a la literatura científica, els quals explicarien els seus efectes sobre les malalties respiratòries. Finalment, s'han recollit aspectes d'especial interès socio-cultural d'alguns remeis populars, que potencialment podrien tindre un gran valor antropològic, sociològic o històric.

Respecte al tipus de remeis inclosos, hi ha majoritàriament plantes medicinals, prova de que la fitoteràpia és la part de la terapèutica popular més arrelada a la nostra societat. També trobem molts remeis màgic o religiosos, reflex del tipus de creences existents a la nostra cultura. Els remeis físics son poc nombrosos i els remeis d'origen animal són els més escassos, amb una presència quasi testimonial.

També trobem elements fòssils a la part de terapèutica, ja que hi ha remeis en que no hem pogut confirmar un ús actual. És molt probable que ja no s'utilitzen al nostre àmbit d'estudi, ni tan sols a altres zones veïnes, segurament degut als canvis socials i culturals que es van produint amb el pas del temps. A banda de l'evident interès històric que puguen tenir, s'ha considerat molt oportú incloure'ls perquè poden ser d'utilitat per a futures investigacions (35,58,59).

## **6.2 CONSIDERACIONS ESPECÍFIQUES**

### **6.2.1 Terminologia**

Passem ara a fer una anàlisi en detall de la classificació temàtica. Examinarem els termes trobats, seguint l'índex de la classificació temàtica. S'intenta, en la mesura en que es pugui, relacionar els termes amb el seu corresponent científic. Hi ha termes que no tenen aquesta correspondència, be per que no s'ha pogut establir o be perquè el terme popular coincideix amb el terme científic (en la majoria de vegades probablement per assimilació del terme científic al llenguatge popular).

A l'apartat d'**Anatomía i desenvolupament de l'aparell respiratori** trobem majoritàriament termes per a descriure els elements anatòmics externs. Aquesta predominança s'explica perquè aquests elements externs són visibles per a qualsevol persona i, per tant, es lògic que trobem una major presència al llenguatge popular.

Troben termes per a referir-nos als diferents elements externs del tòrax. Així, la zona lateral rep el nom de *costat*, la costella rep eixe mateix nom o el de *xulla*, per a referir-nos a plecs a la pell trobem *dogues*, *rolls* o *sacsones*, per a la zona del múscle o per a referir-se al conjunt de l'esquena tenim *espatlla*, la columna vertebral es diu *espinàs*, *espina*, *espina dorsal* o *espinada*, el flanc rep els noms de *illada* o *llom* i per a la mama tenim *pit*, *pitrrera* o *si*.

A la zona facial i cervical, el cartílag tiroide es diu *nou*, *anou*, *pera* o *pruna*, la mandíbula *barra*, *barba*, *barramenta* o *barres* i la zona de la sotabarba *pap* o *papada*.

La zona nasal té especial interès per a la pneumologia, amb termes per a la nariu com *forat del nas*, *aranell*, *badiu* o *fogaril*, el septe internasal és el *barandat* i el conjunt del nas es pot anomenar com a *nàpia*, *nap* o *napicol*.

Altra zona molt interessant pneumològicament és la via aèria superior. A la cavitat oral trobem la comissura labial com a *queix*, la geniva bucal com simplement la *geniva*, el conjunt de l'arcada dental com a *bancada*, cada peça dentària com a *dentola*, o específicament les dents canines com a *clau* (amb les variants *clau de la boca* i *clau del grà*) o *dentons*, molar com a *queixal* i queixal del seny com a *queixal de l'enteniment*, *queixal del juí*, o *queixal del sent*, així com la membrana sublingual com a *frenet* o *tel de la llengua*, el paladar que rep la mateixa denominació, la úvula palatina com a *campaneta* o *gallet*. Per a orofaringe i laringofaringe tenim *gola*, *galillo*, *gargamella* o *gorja* i per a la laringe *ganyíl* o *garguero*.

Per contra, trobem una menor expressió al llenguatge popular de termes referits als òrgans interns, segurament degut a la dificultat d'accés. Encara açò, trobem un terme per a referir-nos al tim com és *lleterola*, termes per referir-nos a les vísceres toràciques en general com *nyítols* o *freixura* i uns específics per al pulmó com són *lleu* o *pit*.

L'apartat de **Fisiologia respiratòria** resulta molt interessat des d'un punt de vista purament pneumològic, encara que és menys extens que l'apartat anterior. L'aspecte més

ben representat és el procés de la respiració, segurament degut a la seua vital necessitat per a tots nosaltres, el fet de que està sempre present i que puga canviar amb diferents vivències per part de les persones.

El procés de la respiració rep el nom *d'alè, aflat, alenada* o *respir*. L'acció de respirar és *alenar* o *eixorar*. L'hàlit és també *l'alè* o també *l'alende*. Fer eixir l'aire per la boca forçadament és *bufar* o *manxar*.

Altres processos fisiològics són el badall, que a banda del mateix nom també s'anomena *oscitació*, i altres que simplement reben el mateix nom com *engolir, esternut, glop* i *glopejar*. Gargaritzar és *fer gargarismes* i olorar és *oldre*. El singlot és el xanglot (amb la variant *xinglot*) o *sanglot*, i l'acció rep el nom de *sanglotar*.

La saliva és la *bava*. A l'auscultació, el buf és el *bufit*. Finalment, trobem un vent fresc i suau anomenat *oreig*, i *orejar* com a l'exposició a aquest.

A l'apartat de **Farmacologia respiratòria** trobem termes per a diferents tipus de tractaments relacionats amb la pneumologia. La majoria pareixen assimilats del llenguatge científic.

Així, el nebulitzador rep el nom *d'aerosol* o *vaporitzador* i el inhalador (tant de forma general com el de dosi mesurada, cartutx pressuritzat o pols seca) rep el nom *d'esprai* pel seu mecanisme, *flit* per semblança amb un antic dispositiu comercial, *ventolín* en referència a una marca comercial o *pictolin* per transformació de l'anterior paraula. L'aplicació del inhalador s'anomena *flitada*. Un tractament antitussigen és un *bèquic*, terme derivat del grec *bechion*, que s'utilitzava a l'antiguitat per a fer referència a la tos i a l'antitussigen per excel·lència de l'època, la *Pota de cavall* (*Tussilago farfara*). Finalment, un medicament antiinflamatori es pot anomenar *desinflamatori*.

A l'apartat de **Defensa e immunitat** trobem un nombre limitat de termes, segurament perquè aquests processos passen més desapercebuts per a l'individu.

Les amígdales faríngies hipertròfiques són les *molles* o *carnots*. Una limfoadenitis palpable és una *vertola* o *binova* i, si hi ha supuració, el seu nom és *bubó*. En el cas concret d'una limfoadenopatia laterocervical (i de vegades també utilitzat per a la axil·lar), trobem els termes *golls, gorrinyes* o *porcellanes*. Per al moc s'utilitza aquest mateix terme

o també els de *mocarro* o *moquet*. El sèrum és el *serigot* (amb la variant *seligot*). Finalment, la vacuna s'anomena igual.

A l'apartat de **Patologia e inflamació** trobem termes que designen processos patològics que solen tenir un caràcter general, no específicament pneumològic.

La majoria són lesions elementals cutànies, segurament per la visibilitat que tenen per a les persones que fa que siga més fàcil atribuir-les un nom popular. Una butllofa és una *bufa*, *bambolla* o *bufeta*, per a l'exantema trobem *florada*, *eixida*, *flamerada* o *foguerada*, la màcula és un *rodal*, una fissura és una *badadura*, un call és una *callositat* o *durícia*, la gangrena s'anomena *cangrena*, una telangièctasi és un *cap de vena*, per al rubor s'utilitza *colrada*, la necrosi és *carn morta*, una úlcera rep el nom de *llaga*, *carner* o *nafra*, la cicatriu és una *marca*, *costura*, *costuró* o *senyal* i una crosta és una *corfa* o *escorfa*.

Altres lesions patològiques de caràcter més general són el tumor palpable que rep les denominacions de *bony*, *xirlo* o *abonyegat*, l'edema que es diu *inflor*, l'estat edematós s'anomena *abotifarrat*, *abufonat* o *estar opilat*, sec s'anomena *eixut*, una contusió és una *casadura*, un empelt és un *eixart*, una secreció serosa és *aiguassa*, allò amb caràcter pulsatiu s'anomena *zub-zub* i una membrana és un *tel*.

Un concepte amb una major relació directa amb la Pneumologia és el referent als granulomes, que s'anomenen *llunaris* o *grans de la lluna*.

L'apartat de **Diagnòstic** és el més extens amb diferència de tots, fet relacionat amb la inclusió de termes utilitzats per a l'avaluació global del malalt, com ja s'ha comentat prèviament. Podem subclassificar els termes d'aquest apartat en subapartats.

A la inspecció física general trobem els següents termes: *Aborronat*, *esborronar*, *ariçó*, *eriçó*, *borró*, *ajocar-se*, *ajupir-se*, *aponnar-se*, *emponar-se*, *bolitx*, *gros*, *teixonet*, *tindre corpienta*, *eccehomo*, *estar fet un sant Llätzer*, *encarnat*, *roig*, *vermell*, *trencat de color*, *blanquinós*, *esblanquit*, *escarlèbit*, *esllenguit*, *flac*, *esmortit*, *estabornit*, *estar femat*, *refet*, *estar fadrí*, *gànguil*, *maixmarró*, *rodanxó*, *tresullat* i *ulls de boga bollida*.

Per a l'estat mental i caràcter tenim els següents: *Atabalat*, *atarantat*, *atrotinat*, *trompellot*, *desfici* i *patiment*.

El subapartat amb major nombre de termes és el de patologia general, amb tots els següents: *Acatxorrat, acorat, agonia, oix, arrojar, boçar, llançar, agulla, aliacà, esgrogeit, grogós, fel sobreixida, alabat, alifacs, caure malalt, amalaltir, fet a banderes, fet una xanca, estar xafat, angúnia, borradura, gorradura, botijós, quequerós, tartall, tartamut, botinflat, embotornat, cabres, cabrasses, cagaleres, caganeres, cagarrines, caguetes, caguetoles, diarrera, flux de ventre, calentura, febró, carpir-se, marcir-se, candir-se, catifa, mal, cessions, coent, coentor, colebrina, serp, crostiment, fet pols, curar, dejú, dejuni, despeat, descangallat, espeat, desfer-se, dolent, dolor de ronyons, esllomat, espatllat, donar-se, enfit, parada, entabutxat, suat, suorós, entresuat, esbalaït, estroncat, farfallós, sessellós, finoreta, flato, foc, pansa, formiguetes, marfull, frisança, picor, caura mal de cor, mal de queixal, malaltós, moradura, blau, morat, taca, clapa, tatxa, perdre l'oremus, torba, privat, provar, rebecat, recialles, retemptar, reviscolar, rogle, rotlle, sobec, sollar, sopitesa, tamborinada, tongada, tanda, tràngol, tremoló, trencat i vetigal.*

Aquesta predominança de termes generals no lleva que trobem d'altres amb caràcter pneumològic. La taquipnea es diu *anhelació* i *anhelar* és fer respiracions curtes i ràpides. Per a la cianosi s'utilitza el terme *blau*.

També molt interessants són les exploracions diagnòstiques pròpiament pneumològiques. La prova de la broncoscòpia és la *bronco* i l'aparell utilitzat és la *goma, gomes* o *tubo*. L'anàlisi de l'esput és la *prova de l'escopinyada*, per analogia amb la saliva. A la radiologia del tòrax podem trobar una opacitat pulmonar, anomenada *taca* o *ombra*.

En oposició amb el que passa a l'anterior apartat, el d'**Avaluació** està escassament representat. Per contra, destaca el gran valor des d'un punt de vista pneumològic, al ser específiques d'aquesta especialitat.

La pletismografia rep els noms de *prova de la cabina*, per l'aparell utilitzat, o simplement *pletis*, per contracció del terme científic. Per a l'espirometria trobem el terme *espiro* per contracció o *bufà* o *bufera* per l'acció que es du a terme.

A l'apartat de **Síntomes de malalties respiratòries** trobem gran varietat de termes populars, amb molt de valor per a la pneumologia. Resulta molt destacable el fet



que trobem termes per a descriure als 5 principals símptomes respiratoris: dispnea, tos, expectoració, hemoptisi i dolor toràcic.

La dispnea s'anomena *pantaix* (amb les variants *pantall* o *panteix*) o *bleix*. Una dificultat en la respiració s'anomena *pantaixar* (amb les variants *pantallar* o *panteixar*) o *bleixar* i si es per causa ambiental també *acubar*. El procés d'ofegar és *afogar* (amb les seues variants *afuegar* i *aufegar*). De la mateixa forma, l'estat d'ofegat és *afogat* (amb les seues variants *afuegat* i *aufegat*). Tornar difícil la respiració és desalenar-se i vèncer aquesta dificultat és *trencar l'alè*, *prendre alè*, *abofegar* o *esbufegar*.

Relacionats amb la tos trobem tos productiva com *tos blaneta* o *tos tova*, i el procés com *ablanir la tos*, la tos seca amb aquest terme o amb el de *tos de vidre*, la tos amb ressonància com *tos clotxa*, la de so dèbil com *tos de gat*, la tos ronca amb aquest mateix terme o amb els de *tos de gos* o *tos de ca*. Un accés de tos és una *tossida* o *estossec*, la tos forta és diu *tossera* o *tossota* i la de poca intensitat *tosseta* o *tossina* i finalment l'acció de tossir també s'anomena *estossegar*.

Referents al fenomen d'expectoració, tenim esput com a *flema* (amb la variant *flegma*), *gargall* o *gargallada* i totes les seues variants: purulent és *flema cuita*, mucós és *flema cruda*, el de jalea de grosella és *flema de suc de prunes* i el hemoptoic que és *flema encarnada* si és brillant i *flema porràcia* si és obscur. També trobem l'equivalent del castellà *carraspear*, que és *escombrar*.

L'esput hemoptoic (i també aquell antracòtic) són amb *vinça* i quan es transforma en hemoptisi rep el nom de *sanguinada*.

Per al dolor toràcic en forma d'opressió toràcica tenim *angoixa*.

La ranera s'anomena igual al llenguatge popular i s'utilitza amb diverses variants: *ranera amfòrica* per al buf amfòric, *ranera crepitant* per al crepitant, *ranera de la mort* o també *rosoll* per a les ronques i *ranera metàl·lica* per al buf metàl·lic.

Dins dels símptomes de la via aèria superior tenim la rinorrea aquosa, que és *aigüeta*, la halitosi que és el *baf* o *mal alè* i la pruija faríngia que és *rautija*.

Per a la patologia de la veu trobem que afònic s'anomena igual, el parlar que ensordeix els sons sibilants sonors és *apitxat*, balbucejar es diu igual o amb el terme

*balbejar*, la persona amb veu nasal té *veu de nas* o és *gangós* i l'acció *ganguejar*, la de veu ronca és *rogallós* i la veu amb un to greu i apagat és *ronquera* o *veu presa*.

A l'apartat de **Malalties infeccioses pulmonars** trobem un bon grapat de termes, segurament en relació amb el fet de que tradicionalment al llarg de la història aquest tipus de malalties sempre han estat ben presents al nostre àmbit, destacant per damunt de totes la tuberculòsi.

Així, per a la tuberculosi pulmonar trobem els noms *tisi*, *fímia*, *mal de viure*, *mala seguida*, *pesta blanca* o *tísiga*. La persona que pateix la malaltia s'anomena *tísic*. Si es tracta d'una forma miliar, rep el nom de *granúlia*. Trobem dos tractaments classics per a aquesta malaltia amb termes populars, formats amb contraccions dels termes científics: *plàstia* per a la toracoplàstia i *pneumo* per al pneumotòrax terapèutic.

La pneumònia rep els noms populars de *pulmonia*, fent referència a l'òrgan afectat, *constipat fort*, degut a la interpretació del seu origen a la via aèria superior, o *mal de costat*, referint-se al dolor que pot causar. En el cas de la broncopneumònia, trobem el terme de *pulmonia doble*. La pesta bubònica es diu simplement *pesta*, pesta negra per referència a les equimosi que apareixen o *glànola* per les limfadenopaties presents. El carboncle s'anomena *carbonitx*. Finalment, el xarampió rep el nom de *pallola* i la varicel·la el de *pigota borda*.

S'inclouen dos conceptes generals, com són l'abscess purulent, que és una pòstema (amb els variants *pòsterma*, *pòstima* o *pòstuma*) i l'epidèmia que és una *passà*, *passé* o *constel·lació*.

A l'apartat de **Malalties obstructives**, trobem també una bona representació de noms populars. L'apartat es pot dividir en dos blocs, la patologia de la via aèria superior i la de la inferior.

A la via aèria superior trobem una gran diversitat de termes per a causes obstructives. Així, per al concepte d'ennuegar trobem el terme *encreuallar*. Si la causa és un sòlid a la via aèria, trobem els termes específics *parar en lo barandat*, *fer-se bola*, *fer-se un nuc*, *parar el mos* o *fer-se una pilota*. D'altra banda, si la causa és un líquid a la via aèria, els termes són *anar-se'n per altra via*, *passar-se al vedat* o *passar-se al veïnat*. El procés d'asfixiar rep el mateix nom. Suprimir momentàniament la respiració es diu

*escanyar* o *escanyussar*. Finalment, el nas de sella es diu *nas de gantxo*. Per al refredat trobem *refreat*, *constipat*, *catarro* i *grip*. Catarro rep el mateix nom al llenguatge popular. La tos ferina és *tos amb gall*, *cucurutxa*, *distenta* o *tos mala*. La diftèria és el *garrotillo* o *grup*.

La vía aèria inferior, la més purament pneumològica, és menys abundant en termes, segurament per ser una patologia amb menys tradició història al nostre àmbit i, per altra banda, ser una patologia més interna. Trobem que la persona que pateix asma es diu *asmat* i la que pateix bronquitis crònica *bronquític* o *flemàtic*. A més per a designar a la MPOC trobem els termes *bronquitis crònica* i *emfisema*, assimilats del llenguatge científic.

L'apartat de **Neoplàsies pulmonars** no té molts termes, segurament perquè es tracta d'una patologia amb elevada prevalença des de fa relativament pocs anys i, a més, ser una patologia que sol passar més desapercebuda per al malalt, com per desgràcia comprovem a la nostra pràctica clínica habitual.

Un tumor maligne és un *alcàncer*, *mal lleig*, *mal mal* o *mal menjador*. Al contrari, es a dir quan el tumor és benigne, rep el nom de *tumor gelat*. Per a referir-se a que un teixit o òrgan estan infiltrats tenim el terme *enfeltrit* i si hi ha sembla tumoral es diu *planter* o *sebrat*. Finalment, el tractament amb radioteràpia estereotàxica s'anomena *foc creuat*.

L'apartat de **Malalties de la circulació pulmonar** està poc representat, tal volta per la poca prevalença d'algunes malalties o el desconeixement per part de la població d'altres.

Troblem termes per a conceptes generals vasculars, com trombe que s'anomena *trombo*, *coàgul* o *quall*, el procés de coagular es diu *estanyar* i les varius o varices són *venes nugades*. També trobem termes per a símptomes de malalties vasculars, com és el cas del *mal de costat*, referenciat ja a l'època medieval al Tirant lo Blanc com un dolor que és causat per la tromboembòlia pulmonar (45). Aquesta última malaltia rep els noms, per contracció, *d'embòlia* o *trombo*.

Encara menys representat és l'apartat de **Malalties intersticials pulmonars**, segurament per les mateixes raons descrites a l'apartat anterior. Així, una malaltia

intersticial difusa pulmonar rep el nom genèric de *fibrosi pulmonar* o també s'anomena *pulmons secs*.

L'apartat de **Malalties ocupacionals i mediambientals** també apareix d'una manera puntual. Altra volta, la poca prevalença i el desconeixement per part de la població pareixen les raons fonamentals. Entre les ocupacionals només trobem la silicosi, que es diu *calicosi* o *pulmó dels pedrapiquers*. De les ambientals només tenim el terme *mefític*, que fa referència a un gas, vapor o exhalació que són nocives per al cos si es respiren.

També són pocs els termes de l'apartat de **Malalties de la pleura**. Igualment, el desconeixement de la patologia per part de la població pot ser el factor decisiu. Així, tenim que la pleuresia s'anomena simplement *pleura*, *pleuresis* o *mal de costat* i la pleurodina rep el nom de *punxades*. Aplicat a la pleura trobem dos termes amb un gran valor pneumològic, ja que descriuen molt bé la important diferenciació entre transsudat i exsudat d'un embassament pleural (per a així poder establir la seua causa). Així, l'eixida de líquid inflamatori, és a dir exsudat, és diu *sumar*, i l'acumulació de líquid no inflamatori, transsudat, s'anomena *tròpic* o *hidropesia*.

Un dels apartats més escassos és el de **Malalties del mediastí**. Segurament ací la raó fonamental és lo inaccessible per a les persones que tenim aquesta regió anatòmica i, per tant, lo desconegut de la seua patologia per a la població general. El terme *ganglis* és genèric per a la presència d'adenopaties, però també utilitzat específicament per a les adenopaties mediastíniques. En la patologia esofàgica, trobem que regurgitar és *reglotar*.

L'apartat de **Malalties del control de la respiració** apareix amb un major nombre de termes que els anteriors, fonamentalment degut a les malalties del son.

La síndrome d'apnea-hipopnea del son (SAHS), rep el nom per contracció d'*apnea*. La suspensió temporal de la respiració s'anomena *parades*. L'acció d'emetre ronquits és *roncar*, *rinxolar*, *ronxar* o *rumrumejar* i emetre una sèrie de roncs consecutius és una *roncadissa*. El tractament principal del SAHS és la CPAP, que rep el nom de carxofa per similitud de la del conjunt de tubuladura i interfase nasal amb la forma dels capítols florals de la carxofera (*Cynara scolymus*). També la BIPAP, utilitzada a altres malalties del control de la respiració, rep el mateix nom per la mateixa analogia.

Al procés del son en general és on trobem més termes. La sensació subjectiva de tindre ganes de dormir és la *son*, un malson és un *ansomni* i una sensació angoixant durant el son una *íncube*. Termes equivalents per al científic de hiposòmnia serien els populars de *becar*, *abecar-se* o *clucull*. Contràriament, desvetllar és *desvetlar* o *dessonillar* i agafar son *ensonillar*. Dormidor es diu igual o amb el terme *dormilec*. Estar somnolent és estar *endormiscat* (amb la variant *andormiscat*), *ensomordit* o *ensopit*. Despertar és *espavilar*. Finalment, una mioclònia en general és un *espertugó*, i referit a les hipnagògiques es diu *vencillada*.

A l'apartat de **Manifestacions respiratòries de malalties extrapulmonars** tornem a trobar pocs termes. Un cifòtic és un *geperut*, està *acatxat* o té *gepa*. La poliomièlitis es diu *polio* per contracció del terme científic. El paludisme o malària s'anomenen *tercianes* o *quartanes*. Finalment, el fenomen de Raynaud, propi de malalties reumatològiques, s'anomena *rosada*.

Per a l'apartat de **Insuficiència respiratòria** tenim escassos termes, segurament degut al relatiu curt de temps que aquest concepte té. Per al seu tractament, trobem les cànules nasals, anomenades *gafes nasals*, i el respirador, amb les seues diverses modalitats (incloent les més populars als últims anys BIPAP i CPAP) que s'anomena *ventilador* o *màquina*.

L'últim apartat, el de **Prevenió i control**, tampoc és excessivament ric en termes. Destaca per damunt de tots el tabaquisme, tal volta perquè ja porta diversos segles a la nostra societat des de la seua importació d'Amèrica.

El tabaquisme en sí rep el nom de *fumera* o *xamera*. L'acte de fumar és *xamar*, la pipada és la *xamada* i el fumador es diu també *tabaquiste*. Pel que fa a les parts del cigarret, la boquilla també s'anomena *broquet* i un cigarret fet a mà és un *canut*. El fenomen d'impregnació del fum del tabac s'anomena *culotar*.

Finalment, pel que fa ja específicament aspectes de medicina preventiva, trobem que a la quarantena també se li anomena *corentena*.

### 6.2.2 Terapèutica

Pel que fa a la terapèutica, primer analitzarem específicament els remeis seguint l'índex de la classificació temàtica, segons el mecanisme d'acció descrit dels diversos remeis. Trobarem remeis que estaran presents a diversos apartats, degut a que un mateix remei pot tindre diversos efectes que el facen útil per a diverses malalties. Després, analitzarem una sèrie de remeis compostos, formats per la combinació de diversos remeis que apareixen per separat al llistat. Finalment, es discuteix sobre els possibles mecanismes d'acció d'alguns d'ells, revisant-los d'una manera breu amb les dades existents a la literatura científica.

A l'apartat de **Síntomes de malalties respiratòries** trobem bona cosa de remeis, tots ells emprats per a combatre aquestes manifestacions generals que el malalt viu quan pateix algun tipus de patologia pneumològica.

Pel seu efecte antitussigen i depressor del centre respiratori, s'utilitzen en laringitis i tos irritativa els següents productes: orxata d'ametla (el fruit de *l'ametler*, amb les variants lingüístiques *ametller* i *ameler* i la variant botànica *d'ametler bort*); infusió de *rosella* i de fulles seques de *campanera menuda* i *estramoni*; finalment, tintura de *manrúbio negre*.

Com a antitussigen en casos de tos irritativa trobem: infusió d'*arç de tanques*, *cascall*, *dolçamara*, *malva* (o *malvera*), *melilot*, *palmera* (o *palmera datilera*) i *pota de cavall*; decocció de pances de la *vinya* o *cep*; bafs de *ciprer* (o *xiprer*); lactucari de *lletuga borda*; finalment, unguent de *vick's vaporub*.

Per al tractament del singlot trobem la infusió de *belenyo* (o *benyenyó*) o els diversos mètodes per a *llevar o treure el xanglot*.

A l'apartat de **Malalties infeccioses pulmonars** trobem uns quants remeis per al seu tractament. Trobem remeis antitèrmics per a la febre, diaforètics o bactericides. D'una manera específica, trobem remeis per a tractar la tuberculosi o la pneumònia.

Com a antitèrmics trobem els següents: infusió de *berbena*, *botja pudenta*, *gira-sol*, *herba-loïsa* (o *marialluïsa*); i decocció de *corriola* o *tapenera*. Per l'efecte diaforètic les infusions d'*herba roquera* (o *morella roquera*) i *èvol* i la decocció de *panical* (o *card panical*).

Pel seu efecte bactericida i antifúngic s'utilitza la infusió de *ceba* i la ingestió directa de *mel*.

Específicament per al tractament de la tuberculosi trobem el personatge anomenat *saginer* o *enxiser*, que a la edat mitjana treia sang i greix humà per a ser menjat per altres persones.

Per a la pneumònia i bronquitis, pel seu efecte demulcent i expectorant s'utilitza l'aplicació d'un *micapà* (*pegat* o *pirma*) i pel seu efecte antisèptic i antibiòtic, les infusions de *murta* i d'*orenga*.

Finalment, per a la malària o paludisme s'utilitza el tractament de caràcter màgic de dur una *sargantana al coll*.

L'apartat de **Malalties obstructives** és el que ofereix més remeis, segurament degut a la major prevalença d'aquestes malalties. Així, aci s'inclouen malalties tan destacades des d'un punt de vista pneumològic com la MPOC, l'asma o la bronquièctasi. Però també altres molt freqüents entre la població com bronquitis, traqueïtis, laringitis, faringitis o patologia bucal.

Amb un efecte expectorant trobem: bafs de *pinastre* (o *pi marítim*); infusió de *matafaluga* o *anís*, *escabiosa*, *espígol*, *falzia roja*, *fenoll*, *malví*, *palmera* (o *palmera datilera*), *romer*, *sàlvia*; pols de *ceba porrera*; suc de *mataconills* (o *sabonera*) i el remei físic de fer *fregues al pit*.

Amb efecte antitussigen tenim la infusió de *pebrella*.

Efecte demulcent amb els següents: bafs de *poliol* (*boriol* o *poliol d'aigua*); infusions de *borratja*, *ginebre* (o *càdec*), *pamosella* (*pinosella* o *plantatge*); decocció d'*herba de Sant Robert*; xarop de *crespinell groc* (o *raïm de llop*); i finalment les gàrgares de suc de llima de *llima* (o *llima*), *malastrany* (o *serverola*) i *malva reial*.

Combinació d'efecte expectorant i mucolític tenim: bafs d'*eucaliptus* (o *calistro*); infusió de *caputxina*, *hisop*, *manrúbio*, *nepta* (*herba gatera*) i *polígala de roca*; xarop d'*hisop*; finalment decocció de *ginjoler*.

Una altra combinació, antitussigen i expectorant, la trobem amb els següents: bafs d'*herba sana* o *albassana*, *menta borda* (*matapuces*), *timó* (*frígola*, *farigola*, *tomello*,

*timonet*); infusió de *falzia blanca*, *falzia de pou* (*herba falzia*), *guardalobo* (*orella de bou*), *orella de llop*, *pota de cavall*; decocció de figues de la *figuera*, *botja fematera* (*herba escapçotera*), *regalíssia*; finalment, llet amb *regalíssia*.

Per a combinar efecte broncodilatador i expectorant ens trobem amb la decocció i la presentació en cru de la *ceba*; la decocció de *ginesta borda*; finalment, infusió d'*olivera*.

Combinació de diversos efectes, com refrescant de via aèria, antitussigen i broncodilatador tenim amb els bafs amb *vick's vaporub*.

Per efecte antisèptic i bacteriostàtic, les infusions de *botja*, *llorer* i *sejoliva*.

Com a antiinflamatori els bafs i el xarop d'*aloe*; la decocció de *card marià*; finalment, les gàrgares de *rabet de gat* (o *cua de gat*).

Pel seu efecte antial·lèrgic, la infusió de *botja* i els bafs de *camamirla*.

Amb efecte sedant, l'*herba-loïsa* (o *mariallúisa*).

Per a la patologia bucal, en cas d'odontàlgia trobem el remei màgic de dur una *fusta a la butxaca* i per a ferides bucals la infusió de *sangura* (o *iva*).

Finalment, trobem un remei de zooteràpia amb fonament físic, com és l'aplicació cutània de *sagí de porc*, i dos amb origen màgic-religiós: Sant Blai que es un dels *Sants Sanadors* (o *Auxiliadors*) es invocat per als problemes respiratoris en general i *trencar els golls* s'utilitza per a les adenopaties latero-cervicals.

Per a l'apartat de **Neoplàsies pulmonars** hi ha pocs remeis, segurament per la seua falta d'efecte en quan a la malaltia neoplàsica es refereix. Per exemple, trobem el remei màgic de *passar la mà*. Sí que trobem tractaments amb intenció pal·liativa, com són els tractaments antianorèxics amb el *manrúbio* (o *marrúbio*) i la *ruca* (o *ravanell*).

A l'apartat de **Malalties de la circulació pulmonar**, trobem principalment remeis per a la hemostàsia en cas de pèrdues hemàtiques. Així, per a epistaxi o hemoptisi trobem els següents: infusió de *palera* (o *figuera de pala*), *herba anfalls*, *herba del traïdor*; decocció de *peu de crist*; i finalment suc fresc de *bossa de pastor* o *ortiga*.



Per al tractament de tromboflebitis i edemes postflebítics, tenim els banys cutanis de infusió de *botja*. Com a anticoagulant i prevenció de tromboembòlies tenim la infusió de *ponedora (coll de colom)* i la decocció de *ceba*.

L'apartat de **Malalties intersticials pulmonars** és molt escàs en remeis, segurament per la baixa prevalença i el desconeixement de la població d'aquest tipus de malalties. Només trobem la *falzia blanca* utilitzada com a antitussigen i calmant de la dispnea i la *ginesta borda* com a estimulants del centre respiratori en la fibrosi pulmonar idiopàtica.

El mateix ocorre amb l'apartat de **Malalties ocupacionals i ambientals**, on només trobem la decocció de *card marià* i *ginesta borda* en casos de febre del fenc.

A l'apartat de **Malalties de la pleura** trobem alguns remeis més. Així, com a analgèsic tenim l'aplicació d'un cataplasma de palera (*figuera de pala*), la infusió de *girasol* com a antiinflamatori o l'aplicació d'un *micapà (pegat o pirma)* com a demulcent i expectorant en casos de pleuritis.

L'apartat de **Malalties del mediastí** torna a ser molt escàs en remeis. Trobem la infusió de *guardalobo (orella de bou)* i la decocció de *malva reial* o *malví* com a tractaments antiinflamatoris en casos d'esofagitis.

A l'apartat de **Malalties del control de la respiració** tenim diversos remeis. Per a l'insomni, com a narcòtic la infusió de *cascall* o *rosella* i com a hipnòtic-sedant la infusió d'*herba-loïsa* (o *marialluïsa*), *melitot* i *valeriana*. Per a actuar d'estimulant del centre respiratori bulbar en estats de dispnea, la decocció de *ginesta borda*.

L'apartat de **Manifestacions respiratòries de malalties extrapulmonars** és un dels més abundants en remeis. En casos d'ansietat i estrés s'utilitza *l'aigua del carme* pel seu efecte sedant. Com a diürètics en cas d'edemes o oligúria tenim la infusió d'*api*, *dauradella*, *èvol*, *herba roquera* (o *morella roquera*), *herniària*, *mata* (*llentiscla* o *mata de pou*), *til·ler*; finalment, decocció de *dacsa* (*panís* o *blat de moro*) i *pita* (o *pitara*). També trobem remeis màgics com portar una *sargantana a la butxaca* per a tractar les malalties reumàtiques.

L'apartat d'**Insuficiència respiratòria** no té molts remeis específics, en part segurament perquè els possibles remeis hagen pogut ser classificats en altres apartats.

Així, només trobem la infusió de *falzia blanca* per a calmar la dispnea i la decocció de *ginesta borda* com a estimulant del centre respiratori bulbar.

Per últim, l'apartat de **Prevenió i control** només compta amb el remei del complex simptomàtic, fet amb tintura *d'all*, per al tractament del tabaquisme.

Una atenció especial mereixen una sèrie de **remeis compostos** que podem trobar a les fonts escrites consultades, ja que resulten de gran interès. No apareixen al treball específicament, però sí indirectament al estar descrits els elements simples que els componen. Molts d'ells segurament siguen elements fòssils, degut a l'evolució de la nostra cultura i al progressiu l'allunyament dels elements agrícoles i naturals. No obstant això, alguns sí han pogut ser documentats a les fonts orals. A continuació es descriuen els més representatius (111).

De la *figuera* i el *ginjoler* podem combinar la figa i els gínjols, realitzant una decocció en proporció 1:2, de la que es beu una tassa 3 vegades al dia. Aquesta combinació s'utilitza com a antitussigen en tos irritativa.

Troblem un altre remei compost que inclús té nom propi, ja que s'anomenen les *quatre flors pectorals* a la combinació de les flors de *rosella*, *malva*, *pota de cavall* i *peu de gat*. Aquesta última planta, *Antennaria dioica*, no apareix al treball al no estar descrita a les fonts de l'àmbit d'estudi. Amb les quatre flors a parts iguals es prepara una infusió de la que es pot prendre una tassa tres vegades al dia i que s'utilitza com a expectorant i antitussigen en bronquitis i tos irritativa.

Si a les quatre anteriors sumem les flors de *guardalobo*, *malví* i *viola*, estem aleshores davant de les *set flors pectorals*. També a parts iguals, es pot fer una infusió de la que es veu una tassa tres vegades al dia i que s'utilitza amb les mateixes indicacions que l'anterior.

Una altra combinació pareguda a les anteriors és la que combina les arrels de *malví*, *pota de cavall*, *guardalobo* i *regalíssia*, preparada en infusió a parts iguals, de la que es beu una tassa tres vegades al dia i s'utilitza com a antitussigen en tos irritativa.

Per a finalitzar els remeis compostos, la combinació *d'eucaliptus* amb *hisop*, *espígol*, *orenga* i *herba sana* també uneix una bona representació de les principals plantes utilitzades per als tractaments respiratoris. Es fa una infusió (proporció 10:1 d'eucaliptus

respecte a cadascuna de les altres plantes) que s'aplica mitjançant bafes, respirant el vapor que desprèn un recipient (cassó, olla o similar) amb la infusió i tapant el cap amb una tovallola (fins a que es comence a suar) 2-3 vegades al dia (especialment abans de dormir). El seu principal ús és com a antitussigen i expectorant en bronquitis i MPOC.

Degut a la visió mèdica del treball, no es pot deixar sense analitzar possibles **mecanismes d'acció dels remeis**, ja que alguns d'ells podrien explicar la base científica sobre la que es fonamenta l'ús empíric de la terapèutica popular. Aquest anàlisi es refereix principalment a les plantes medicinals, ja que és on trobem literatura científica al respecte (222). A continuació es discutiran breument els mecanismes d'acció de diversos components trobats de la terapèutica popular relacionada amb la pneumologia, seleccionant els més destacats per ser els més estudiats, tindre uns efectes característics coneguts o estar àmpliament presents a diversos remeis.

Els **monoterpens** són compostos químics formats per la unió de dos unitats isoprenoides, molt presents als olis essencials de les plantes. Podem trobar el *linalool* a l'espígol, el *mircè* o la *càmfora* al llorer i el *limonè* a la llimera.

Però de tot aquest grup de compostos, el més representatiu i del que més evidència científica trobem és el *mentol*, present a l'*herba sana* i la *menta borda* o als preparats farmacèutics *vick's vaporub* o *liniment Sloan* (*tio del bigot*).

El seu estudi ha revelat diversos mecanismes d'acció. El principal és el d'agonista d'un receptor de la superfamília TRP (transient receptor potential), anomenat TRPM8 (subclasse 8 de melastatina). Aquest es localitza a neurones sensibles aferents de la via aèria (principalment al nas, però també a l'arbre traqueo-bronquial), sent un termoreceptor responsable de la sensació de frescor a la via aèria (223). També està descrita l'acció antagonista nociceptiva, mitjançant l'antagonisme de receptors TRPV1 (subclasse 1 vaniloide) i de receptors TRPA1 (subclasse 1 d'ankirina) ( presents també a neurones sensibles aferents de la via aèria), així com el bloqueig de canals de sodi neuronals (Na<sub>v</sub>1.8 i Na<sub>v</sub>1.9) (224,225). Un altre mecanisme és a nivell central, on el *mentol* és un agonista neurotransmissor mitjançant l'augment a nivell presinàptic de l'alliberament de glutamat (226). A nivell de les cèl·lules epitelials bronquials, s'ha demostrat que el *mentol* té un efecte d'inducció de la secreció de mucina (227).

Aquests mecanismes explicarien l'efecte antitussigen del *mentol*, demostrat a diversos treballs. En estudis animals disminueix la tos induïda en més d'un 50% i en estudis controlats en humans la millora no és tan gran, però sí existeix en adults i, sense abastar a la significació estadística, en població pediàtrica (228-232). També explicarien l'efecte reductor del desconfort respiratori, que s'ha comprovat que el *mentol* té en subjectes amb un augment de la resistència de la via aèria (233). Finalment, el mecanisme descrit a les cèl·lules epitelials bronquials podria relacionar-se també amb l'efecte expectorant (227).

Un altre grup relacionat amb els anteriors són els **terpens fenòlics**. Trobem el *timol* i el *carvacrol*, presents a diverses plantes com *catauesso*, *pebrella* i *sejoliva*.

Els seus mecanismes d'acció són en part similars als anteriors, al actuar també com a agonistes del TRPM8 present a les neurones sensibles aferents de la via respiratòria (principalment el nas) (234). També s'ha demostrat que despolaritzen la membrana citoplàsmica dels bacteris, amb accions contra patògens com *E. Coli* o *K. Pneumoniae* entre d'altres (235).

Açò provaria l'efecte antitussigen, demostrat amb la modulació que produeix sobre la provocació de la tos en humans, principal a nivell nasal (234). El mecanisme despolaritzador bacterià recolzaria l'efecte antisèptic de la via aèria d'aquests compostos, a més d'altres potencials efectes com antiinflamatori, antioxidant i immunomodulador no descrits al material trobat al present treball (236).

Un altre grup de compostos destacats són els **òxids terpènics**, presents a eucaliptus, romer, murta o espígol. D'ells, el més conegut és *l'eucaliptol*, que rep el nom per la seua presència a l'eucaliptus.

Els mecanismes descrits son diversos. Accelera la batuda ciliar de les cèl·lules epitelials respiratòries i, en conseqüència, augmenta l'aclariment muco-ciliar de l'epiteli respiratori (237). Inhibeix la producció cel·lular de diversos agents pro-inflamatoris, com el factor de necrosi tumoral alfa, la interleuquina 1-beta, el leucotriè B4 i el tromboxà B2 (238,239). També inhibeix la contracció de la musculatura llisa bronquial (239).

L'acció sobre la batuda ciliar i l'aclariment muco-ciliar explicaria l'efecte expectorant, molt utilitzat com ja s'ha vist prèviament. Les seues accions

immunomoduladores, la seua activitat antiinflamatòria a malalties com l'asma o la MPOC. Finalment, la inhibició de la contracció de la musculatura llisa explicaria l'efecte lític sobre el broncospasme que trobem descrit a la literatura (239). El conjunt de tots aquests efectes de *l'eucaliptol* podrien ser l'explicació per a la reducció de les exacerbacions i la millora de la dispnea (totes dues amb significació estadística) encontrada a assajos clínics controlats en MPOC, així com la reducció en la necessitat d'esteroides sistèmics a assajos clínics controlats en asma (240,241).

Destacable també és el grup de les anomenades **cetones terpèniques**, on s'inclou la *càmfora* i la *carvona*, presents a les plantes *espígol*, *llorer*, *romer* i al preparat farmacèutic *vick's vaporub*.

La *càmfora* actua com a antagonista nociceptiva, mitjançant l'antagonisme de receptors TRPV1 i TRPA1 de neurones sensibles aferents de la via aèria (com també s'ha vist anteriorment per al *mentol*) (242,243).

Açò explicaria l'efecte antitussigen que trobem a la literatura, amb reduccions significatives de la sensibilitat a la tos en proves de provocació (228,244).

Un altre grup són els **mucíl·lags**, glicoproteïnes presents a la *camamirla*, *card marià*, *falzia de pou*, *falzia roja*, *figuera*, *guardalobo*, *malví*, *orella de llop*, *palera*, *pamosella*, *pota de cavall*, *rosella* i *verdolaga*.

La seua estructura molecular fa que es conformen filaments, causants de la viscositat tan característica dels mucíl·lags. Aquesta estructura també fa que retinguen i emmagatzemen aigua (245,246).

La viscositat seria responsable de l'efecte demulcent, mentre que l'augment del contingut hídric explicaria l'efecte expectorant que se li atribueix a les plantes que els contenen (247-248).

Podriem formar un altre grup de composts en el que inclourem als **agonistes opioïdes**. Ací, trobem la *rhoeadina* de la *rosella* i *morfina*, *codeïna*, *narcotina* i *papaverina* presents al *cascall*.

Activen els receptors opioïdes  $\mu$  (amb el subtipus  $\mu_1$  i  $\mu_2$ ) presents al sistema nerviós central, amb la corresponent de disminució de l'activitat dels centres respiratoris bulbars,

disminució de la sensibilitat de quimiorceptors al CO<sub>2</sub>, disminució de la sensibilitat a la tos (tant a nivell central com perifèric) i somnolència (249-251).

Aquests mecanismes són els responsables dels efectes de depressió respiratòria, antitussigen i sedant que clàssicament tenen aquests compostos (252,253).

Altres grups destacables són els **flavonoides**, una varietat de compostos fenòlics presents a un gran nombre de plantes, com per exemple *arç de tanques*, *botja fematera*, *caputxina*, *card marià*, *ceba*, *ginebre*, *guardalobo*, *herba sana*, *lilmera*, *malastrany*, *malva*, *malví*, *manrúbio*, *matafaluga*, *melilot*, *olivera*, *orella de llop*, *orenga*, *palera*, *pota de cavall*, *regalíssia*, *romer sàlvia*, *timó o vinya*. També present a un remei d'origen animal com és la *mel*.

Al pulmó inhibeix el receptor de la tirosin quinasa del EGF (endothelial growth factor), la tirosin quinasa A i tirosin quinasa C, així com inhibeix la degranulació dels mastòcits i la reacció inflamatòria en resposta a pneumoal·lèrgens (254).

Aquests mecanismes són els responsables del seu efecte antiinflamatori, inhibidor de la broncoconstricció, mucolític i expectorant de molts dels remeis amb aquests compostos, amb efectes positius sobre l'asma, la MPOC i la síndrome del destret respiratori agut (SDRA) (255,256).

### 6.3 LIMITACIONS DEL TREBALL

Com ocorre a la majoria de treballs, el present té una sèrie de potencials limitacions, que a continuació s'analitzen i es discuteixen per separat.

La primera té a veure amb la delimitació geogràfica i social del treball, fixada a les actuals comarques de la Marina Baixa i de l'Alacantí. Igualment com ocorre amb altres tipus de límits geogràfics, es tracta d'una delimitació arbitrària, que de vegades pot ser inexacta i conduir a confusions o conflictes. La principal raó per a fer aquesta delimitació és que es tracta de l'espai geogràfic on treballa el investigador i els directors d'aquesta Tesi Doctoral. A la Comunitat Valenciana, l'assistència sanitària a la població està proporcionada per la Conselleria de Sanitat, que divideix aquesta assistència en una sèrie

zones, amb un funcionament més o menys independent, que actualment reben la denominació de Departaments de Salut. Aquells ha treballat l'equip investigador són: Sant Joan d'Alacant, Alacant-Hospital General i Marina Baixa (257). Aquests corresponen exactament amb l'esmentada divisió comarcal. Per tant, aquesta es l'àrea d'on provenen els malalts amb els que diàriament s'està en contacte i, per tant, d'on més informació directa es pot arregar aprofitant la pràctica professional quotidiana. L'altra raó per a l'elecció de l'àmbit geogràfic i social és que també es tracta del nostre lloc de residència, cosa que facilita l'arregada d'informació directa i de referències bibliogràfiques locals específiques. Així, encara que la delimitació geogràfica i social pugui suposar una limitació, s'ha fet així per una raó de disponibilitat a la informació, cosa que és clau tractant-se d'un treball com el present (212).

La segona limitació del treball fa referència a l'àmbit lingüístic escollit, centrat en el subdialecte Valencià Meridional i Alacantí dins el dialecte Valencià del Català. Aquesta delimitació també pot resultar artificial i podria conduir a una interpretació errònia dels resultats. L'àrea d'estudi té unes característiques fonètiques i algunes particularitats de lexicografia i morfosintaxi típiques, que ja per si soles poden justificar aquesta delimitació. A més, existeix un greu fenomen d'empobriment de la llengua a la zona d'estudi, que també justificarien aquesta delimitació. El present treball, amb l'arregada de dades que potser estan perdent-se o s'han perdut, podria indirectament ajudar a combatre aquest fenomen d'empobriment i promoure la nostra llengua. Aquesta és una altra de les raons que justifiquen l'elecció d'aquest àmbit lingüístic, tot i tenint en compte la possible limitació ja comentada que açò pot suposar (137-139).

La tercera limitació està relacionada amb les puntuals eixides voluntàries de les delimitacions de l'àmbit geogràfic i social. Així, hi ha alguns termes o remeis que segurament siguin més típics o característics d'altres àmbits geogràfics i socials veïns o altres àmbits lingüístics del Català. La seua inclusió es justifica per varies raons. La primera és que, com ja hem vist, els límits de vegades són difícils d'establir. Una altra és que el fet de que siguin més típics d'altres zones no lleva que no s'utilitzen a l'àmbit d'estudi d'una manera minoritària. Finalment, el fet de que ja no s'utilitzen en l'actualitat no significa que no hagen tingut un ús en el passat, tal volta no tan llunyà com es pugui pensar.

La quarta limitació del treball es relaciona amb l'àmbit mèdic escollit, que és la Pneumologia. Aquest punt de vista especialitzat pot conduir a errors a l'hora d'arreglar les dades, a l'hora de mostrar els resultats i també en la seua anàlisi. S'ha fet aquesta elecció per ser l'especialitat mèdica del investigador, per a la que s'ha format i exerceix la seua pràctica professional a diari. Aquesta delimitació pneumològica no ha impedit que existeixen eixides puntuals cap a termes o remeis d'altres camps dins de la Medicina Interna. Això tot i que puga ser una limitació del treball, en realitat està justificat per les estretes relacions existents entre les diverses especialitats del camp de la Medicina Interna, tant històriques (com ja s'ha comentat a l'apartat del mètode) com mèdiques. Així, encara que per la nostra especialitat estem tractant amb malalts respiratoris, no hem de perdre de vista mai la globalitat i el conjunt del malalt. A més a més, les malalties respiratòries de vegades tenen manifestacions o efectes a altres aparells i sistemes, pel que conèixer una sèrie de termes o remeis d'especial importància d'altres especialitats pot ser útil també en l'avaluació respiratòria. I a la inversa, moltes vegades atenem malalts amb manifestacions respiratòries de malalties no respiratòries. Per tant, tot açò justifica que s'hagen inclòs termes o remeis no propis totalment de la Pneumologia, però amb potencial importància en l'avaluació pneumològica, assumint les possibles limitacions que açò pot comportar.

La cinquena limitació té a veure amb l'existència d'errors metodològics a la part de terminologia, un camp del que el investigador no és un especialista. Per aquesta raó, s'han intentat seguir les recomanacions existents a nivell internacional. L'elegida és la seguida, per exemple, al Canadà, per a la recerca terminològica en llengua francesa (que tindria certes equivalències amb les característiques del nostre àmbit lingüístic). A més, ha sigut específicament adaptada a l'àmbit de la llengua catalana, fet que justifica la seua utilització. En aquest sentit, com ja s'ha vist a anteriors apartats, s'han seguit les recomanacions del TERMCAT, institució de referència en aquest camp. Així, des de la perspectiva de l'especialista en el llenguatge tècnic (en aquest cas el mèdic), no s'ha fet més que seguir les recomanacions existents dels experts en treball terminològic (5,167).

La sisena limitació pot ser l'existència d'errors a la metodologia seguida a la part de terapèutica. Aquesta s'ha fet mesclant equivalències metodològiques del treball terminològic, recomanacions dels treballs de botànica i etnobotànica i recomanacions de treball per a l'estudi de la medicina tradicional o folkmedicina. Com s'ha pogut vore,



s'han inclòs remeis basats en plantes medicinals, altres d'origen animal, remeis físics i finalment d'altres basats en la màgia o la religió. Les grans diferències en l'origen, mecanisme d'acció i aplicabilitat d'aquests grups de remeis justifica la barreja de criteris metodològics existents a la part de terapèutica (36,38,107,109,111-116,211).

La setena limitació poden ser deficiències a les fonts escrites terminològiques arreplegades. Aquestes fonts diccionaris i enciclopèdies de referència tan importants i amplis com el *Diccionari català-valencià-balear* d'Alcover, el *Diccionari normatiu valencià* de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua i la *Gran enciclopèdia catalana*. (1,3,147). També obres a nivell local que, precisament per això, tenen un gran valor per al treball, com per exemple *El parlar de Callosa d'En Sarrià i de les valls de Tàrbena i Guadalest* de Beltràn o *El valencià de la Marina Baixa* de Colomina (171,172). Trobem, per descomptat, obres mèdiques de referència en Català com el *Diccionari de Medicina* de Corachan o el *Diccionari Enciclopèdic de Medicina* de Foz i Sala. També obres específiques en Pneumologia, com *La pneumologia al peu de la lletra* de Casassas o *El lexic pneumòlogic a les comarques de La Marina i l'Alacantí* de Chiner (97,101). Encara que s'ha inclòs una àmplia i variada representació de fonts escrites terminològiques i les principals obres pareix que sí estan arreplegades, amb total seguretat se'ns han pogut escapar alguna obra puntual. Aquest fet és totalment assumible, quan es tracta d'un camp com és la llengua, on no es poden definir uns límits concrets i la recerca pot arribar a ser pràcticament infinita. A més, cal destacar en aquest sentit, que tots els exemplars inclosos han estat estudiats minuciosament, buscant a cadascun de manera exhaustiva tots els termes amb potencial interès per al treball.

La vuitena limitació faria referència a deficiències a les fonts escrites terapèutiques recollides. Hi ha obres de referència obligada al camp de l'ètnobotànica com el *Plantas medicinales: el Dioscórides renovado* de Font Quer o el *Diccionari de plantes medicinals* de Duran. També obres d'àmbit més local, com *Plantas medicinales de la Comunidad Valenciana* de Stübing o el *Costumari Botànic* de Pellicer (111, 113-116,199). També obres de medicina tradicional de l'àmbit d'estudi com *Salut, malaltia i cultura* de Fresquet o *Medicina valenciana màgica y popular* de Gil (43,109). Igual com anteriorment, de segur que hi haurà obres que se'ns han pogut passar de alt, però les mateixes raons abans aportades per a la part de terminologia poden ser aplicades també en aquest cas.

La novena limitació del treball està en relació amb les fonts orals utilitzades, tant a la part de terminologia com a la de terapèutica. S'han inclòs una sèrie de informadors directes, unes entrevistes semiestructurades i majoritàriament una captació activa (aprofitant l'activitat professional del investigador, directors d'aquesta Tesi Doctoral i altres companys de professió que han pogut col·laborar). Però no s'han fet enquestes directes sistemàtiques a tot l'àmbit d'estudi, que tal volta podrien haver donat més informació o haver servit per a confirmar en major grau la ja existent. Segurament aquest mètode ens haguera proporcionat més sinònims a la part de terminologia o més variants dels noms populars de les plantes a la part de terapèutica, ja que les seues variants a nivell comarcal o inclús local poden ser molt nombroses. Degut a la metodologia seguida, considerem que almenys els termes i els remeis més representatius de l'àmbit d'estudi si hauran sigut finalment inclosos. A més a més, el treball no està fet des d'un punt de vista de terminologia o etnobotànica, intentant arregar totes les possibles variants, sinó que té una òptica basada en l'etnomedicina, intentant centrar-se en les malalties respiratòries i els seus termes i remeis relacionats. En aquest sentit, s'ha considerat que aquesta captació activa feta al llarg dels anys centrada a l'entorn de la pràctica mèdica ha pogut convertir-se en un equivalent vàlid per al propòsit que s'havia fixat el treball.

Finalment, la desena i última limitació del treball seria que no s'ha especificat l'origen de cada terme popular. De segur que açò seria molt interessant des del punt de vista de la terminologia, aportant valuosa informació de l'etimologia, historia i evolució dels termes recollits. Però, al tractar-se d'un treball fet des de la perspectiva de l'especialista en llenguatge tècnic, no s'ha fet de forma sistemàtica per a centrar-se en els objectius específics del treball. A alguns termes concrets sí que s'ha aportat informació sobre el seu origen, al considerar-se en eixos casos puntuals que aquesta informació podia ser interessant des d'una perspectiva mèdica.

#### **6.4 ASPECTES ÈTICS**

La investigació en medicina popular o tradicional ha de seguir els mateixos principis ètics que s'utilitzen per a la recerca biomèdica que inclou éssers humans:

autonomia, beneficència, no maleficència, respecte, balanç risc-benefici, justícia i consentiment del participant (258-259).

A tots els treballs que realitzen una intervenció ha de haver un comitè ètic que revise que aquesta intervenció estiga dins de les recomanacions internacionals. Si es aplicable, un tractament de rescat ha d'estar a l'avast per als subjectes en investigacions que incloguen placebo o una substància no provada. Certes malalties, com per exemple el càncer, solen tindre prohibicions per a l'ús de placebo. Evidentment, totes les investigacions han de seguir les lleis de l'estat on es desenvolupen (34).

Alguns dels treballs que es revisen sí inclouen intervencions en humans, principalment a la part de terapèutica. Si s'analitzen detingudament, generalment es solen complir les recomanacions ètiques, encara que ocasionalment trobem algunes errades, principalment en l'avaluació i la gestió del risc que ha d'estar perfectament planificat abans de començar el treball (260).

La present tesi doctoral fa una revisió de termes i remeis utilitzats a la medicina popular, sense realitzar cap tipus d'intervenció terapèutica amb essers humans. Es per això que no és pertinent l'anàlisi d'aquests principis descrits anteriorment, ja que en aquest cas no són aplicables.

## **6.5 RECERQUES FUTURES**

El present treball aporta dades interessants sobre terminologia mèdica popular i terapèutica popular relacionades amb la medicina respiratòria a l'àmbit d'estudi, però també obri nous interrogants que podrien ser objecte de futures recerques.

Hi ha termes que segurament siguen importats d'altres comarques veïnes o més llunyanes, que tal volta a l'àmbit d'estudi tinguen una menor tradició que a aquestes comarques i no siguen plenament característiques de l'àmbit d'estudi. L'establiment d'unes fronteres, quan es tracta de l'estudi d'una llengua, és de vegades difícil, ja que les múltiples variants d'una llengua s'estenen sense que es puguin delimitar amb claredat en

moltes ocasions. Açò podria ser objecte d'una investigació posterior per part de lingüistes, ja que escapa a la visió mèdica científica del present treball.

El mateix passa amb els remeis, ja que alguns són més propis de zones veïnes amb unes característiques culturals lleugerament diferenciades. De la mateixa forma que ocorria a la terminologia, l'establiment d'unes fronteres fixes al camp de l'etnomedicina també és un procés difícil, tenint en compte que les característiques socio-culturals es barregen amb uns límits moltes vegades difusos. Possiblement, açò podia ser objecte d'una investigació posterior pels experts en la matèria, com per exemple botànics experts en el camp de l'etnobotànica.

La gran quantitat de termes de medicina popular recollits podrien ser estudiats amb profunditat des d'un punt de vista lingüístic, per tal d'analitzar el seu origen etimològic, les variats als diferents pobles, les diferents nocions també fora de la medicina que puguen tenir i l'estat actual d'ús a l'àmbit d'estudi. Aquesta feina podria ser duta a terme per lingüistes amb uns coneixements més sòlids d'aquests aspectes.

El mateix es podria fer amb els remeis, analitzant el seu origen, la seua evolució històrica, les variants d'ús i aplicació als diferents pobles i l'estat actual d'ús a l'àmbit d'estudi. En aquesta ocasió, etnobotànics experts podrien analitzar les plantes medicinals i especialistes en etnomedicina fer el mateix amb els remeis màgics o religiosos.

En una línia d'estudi més pragmàtica, es podria comprovar la potencial utilitat que, per als metges que treballen a l'àmbit d'estudi, suposa el coneixement de la terminologia popular en català que utilitzen els seus malalts. En aquest sentit, es podria dissenyar un estudi observacional en que es comparés la quantitat d'informació treta al malalt catalanoparlant fent la entrevista clínica en la seua llengua materna, el català, o en una llengua apresada posteriorment per l'individu com el castellà. La comparació de les dades obtingudes a aquestes entrevistes en les dues llengües podria recolzar la idea de que utilitzar la llengua materna del malalt és important per a la qualitat de la entrevista clínica i, per tant per a tot el procés d'atenció al malalt, des que es fa l'anamnesi fins que es prescriu un tractament.



## **7. CONCLUSIONS**

## CONCLUSIONS

Amb els resultats obtinguts al treball es poden traure les següents conclusions:

a) El present treball aporta una quantitat de informació a uns camps no molt estudiats, com són la terminologia i la terapèutica populars relacionades amb la Pneumologia a les comarques de l'Alacantí i la Marina Baixa.

b) Els termes i remeis trobats es poden classificar seguint els apartats d'un tractat clàssic de Pneumologia, tal com es plantejava en la hipòtesi inicial de treball.

c) El llenguatge i la terapèutica populars relacionats amb la Pneumologia formen un corpus de llenguatge específic i un esquema de tractaments, similars als existents a un tractat de la Pneumologia científica.

d) Els apartats pneumològics més ben representats a la terminologia popular són: anatomia i desenvolupament de l'aparell respiratori, patologia e inflamació, diagnòstic de malalties respiratòries i símptomes de malalties respiratòries. Per la seua banda, a la terapèutica popular són: símptomes de malalties respiratòries, malalties infeccioses dels pulmons i malalties obstructives.

e) Hi ha aspectes de la Pneumologia científica que estan poc representats. A la terminologia popular trobem: avaluació de malalties respiratòries, malalties intersticials pulmonars, malalties del mediastí, malalties ocupacionals i mediambientals i insuficiència respiratòria. A la terapèutica popular tenim: malalties intersticials pulmonars, malalties ocupacionals i mediambientals, insuficiència respiratòria i prevenció i control.

f) S'han elaborat definicions dels termes amb una perspectiva eminentment científica, trobant-se equivalències amb el llenguatge científic normalitzat en la majoria dels casos.

g) S'han fet descripcions de la utilització dels remeis populars (tant de plantes medicinals, com de remeis d'origen animal, remeis físics i remeis màgics-religiosos), amb

## CONCLUSIONS

enumeració dels principis actius Alguns tenen descrits mecanismes d'acció responsables, des d'un punt de vista científic, potencialment implicats en els seus usos tradicionals.

h) El inventariat dels termes de lèxic mèdic popular i dels remeis populars relacionats amb la Pneumologia ha permès elaborar un diccionari de termes de medicina popular i un tractat de terapèutica popular relacionats amb la Pneumologia respectivament.

i) Alguns termes o remeis populars tenen aspectes d'especial interès socio-lingüístic, que poden resultar interessants des de punts de vista no mèdics.





## **8. BIBLIOGRAFIA**



## BIBLIOGRAFIA

1. Alcover AM, Moll FB. Diccionari català-valencià-balear. Palma de Mallorca: Moll; 1985.
2. Institut d'estudis catalans. Diccionari de la llengua catalana. 2<sup>a</sup> ed. Barcelona: Edicions 62-Enciclopèdia Catalana; 2007.
3. Acadèmica valenciana de la llengua. Diccionari normatiu valencià [en línia]. València: Acadèmia Valenciana de la Llengua, 2014. [última consulta març 2016]. Disponible a: <http://www.avl.gva.es/dny>
4. Nkweni-Azeh B. Information mediation: the interface between terminology and translation. En: Kent A, ed. Encyclopedia of Library and Information Science. Vol. 62 (supl 25). New York: Marcel Dekker Inc; 1998.
5. TERMCAT (centre de terminologia de la llengua catalana). Metodologia del treball terminològic. Barcelona: Arts Gràfiques Orient SA; 1990.
6. Alsina J. Tractats mèdics. Hipòcrates. Volum 1: El mal sagrat. Barcelona: Fundació Bernat Metge; 1972.
7. Bernabeu J, Perujo JM; Forcadell J, *et al.* El Llenguatge de les ciències de la salut: introducció a la formació de termes mèdics. València: Generalitat Valenciana, Conselleria de Sanitat i Consum; 1995.
8. Marquet L. El llenguatge científic i tècnic. Barcelona: Associació d'Enginyers Industrials de Catalunya; 1993.
9. Alberola P. Comunicar la ciència. Teoria i pràctica dels llenguatges d'especialitat. Picanya: Edicions del Bullent, 1996
10. López-Piñero JM, Terrada Ferrandis. Introducción a la terminología médica. Barcelona: Salvat; 1990.
11. Cabré i Castellví MT, Bach Martorell C. Coneixement, llenguatge i discurs especialitzat. Barcelona: Documenta Universitaria; 2005.
12. Calbet JM, Corbello S. Diccionari biogràfic de metges catalans. Barcelona: Biblioteca de la universitat de Barcelòna; 1981.

## BIBLIOGRAFIA

13. Association of American Medical Colleges. Contemporary issues in medicine: Communication in Medicine. Medical school objectives project - Report III. Washington DC: Association of American Medical Colleges; 1999.
14. Moore P, Gómez G, Kurtz S, *et al.* La comunicación médico-paciente: ¿Cuáles son las habilidades efectivas? *Rev Med Chile* 2010;138:1047-1054
15. Mast MS. On the importance of nonverbal communication in the physician-patient interaction. *Patient Educ Couns* 2007;67:315-8.
16. González Barón M, Díaz Martínez F, Ordoñez Gallego A. La relación médico-paciente en oncología. Barcelona: Ars Medica; 2002.
17. Alsina J. El llenguatge de la medicina. Barcelona: Ed. Pòrtic del vocabulari mèdic; 1974.
18. Beck RS, Daughtridge R, Sloane PD. Physician-patient communication in the primary care office: a systematic review. *J Am Board Fam Pract* 2002;15:25-38.
19. Stewart M. Effective physician patient communication and health outcomes: a review. *Can Med Assoc J* 1995;152:1423-33.
20. Makoul G, Krupat E, Chang CH. Measuring patient views of physician communication skills: development and testing of the Communication Assessment Tool. *Patient Educ Couns* 2007;67:333-42.
21. Ley P. Communication with patients: Improving satisfaction and compliance. London: Croom Helm; 1988.
22. Zolnierok KB, Dimatteo MR. Physician communication and patient adherence to treatment: a meta-analysis. *Med Care* 2009;47:826-34.
23. Levin ME. The importance of language and culture in paediatric asthma care. *Curr Allergy Clin Immunol* 2005;18:8-12.
24. Mosen DM, Carlson MJ, Morales LS, *et al.* Satisfaction with provider communication among spanish-speaking Medicaid enrollees. *Ambul Pediatr* 2004;4:500-4.

## BIBLIOGRAFIA

25. Woloshin S, Bickell NA, Schwartz LM, *et al.* Language barriers in medicine in the United States. *JAMA* 1995;273:724-8.
26. Rosen K. ED care of the Spanish speaking patient. *Ann Emerg Med* 1991;20:466.
27. Flores G, Abreu M, Olivar MA, *et al.* Access barriers to health care for Latino children. *Arch Pediatr Adolesc Med* 1998;152:1119-25.
28. Manson A. Language concordance as a determinant of patient compliance and emergency room use in patients with asthma. *Medical Care* 1988;26:1119-28.
29. West C, Frankel RM. Miscommunication in medicine. En: Coupland N, Giles H, Wiemann J, eds. *Miscommunication and Problematic Talk*. Newbury Park: Sage Publications; 1991. p. 166-194
30. Levin M. Language as a barrier to care for Xhosa-speaking patients at a South African paediatric teaching hospital. *S Afr Med J* 2006;96:1076-9.
31. Flores G, Laws MB, Mayo SJ, *et al.* Errors in medical interpretation and their potential clinical consequences in pediatric encounters. *Pediatrics* 2003;111:6-14.
32. López Piñero JM, Terrada Ferrandis ML. *Introducción a la medicina*. Barcelona: Crítica, 2000.
33. Laín-Entralgo P. *Historia de la medicina*. Barcelona: Masson, 2006.
34. World Health Organization. *General guidelines for methodologies on research and evaluation of traditional medicine*. Geneva: World Health Organization, 2000.
35. Balaguer E. La medicina popular. En: Lopez-Piñero, Ed. *Historia de la Medicina Valenciana*. Tomo III. València: Vicent García Editores, 1984. p. 197-209.
36. Fresquet JL. *Guía para la realización de trabajos de folkmedicina y otros sistemas médicos*. València: Universitat de València, 1995.
37. Fresquet JL, Tronchoni JA, Ferrer F, *et al.* *Salut, malaltia i terapèutica popular*. València: Ajuntament de Catarroja, 1994.

38. Perdiguero E, Comelles JM, Erkoreka A. Cuarenta años de antropología de la medicina en España (1960-2000). En: Perdiguero E, Comelles JM, Eds. Medicina y cultura. Ensayos entre la antropología y la medicina. Barcelona: Ediciones Bellaterra; 2000. p. 353-446.
39. Conca Ferrús A, Oltra Benavent JE. Plantas medicinales y comestibles. Ontinyent: Caixa Ontinyent; 2005.
40. Chiner Vives E. Antigues professions sanitàries: l'ofici de Saludador i els últims saludadors de Benidorm. En: Llibre de festes de Benidorm. Benidorm: Ajuntament de Benidorm; 2013.
41. Seijo F. Curanderismo y medicina popular. Alicante: Biblioteca Alicantina; 1974.
42. Fresquet JL. Salud, enfermedad y terapéutica popular en la Ribera Alta. València: Universitat de València, 1995.
43. Gil Barberà J, Martí Mora E. Medicina valenciana mágica y popular. València: Carena; 1997.
44. Sanchis Guarnier M. Antics llibres de medicina en llengua catalana. Barcelona: Ed. Quart Creixent; 1957. p 47-51.
45. Moll FB. Sorpreses i problemes d'un filòleg davant la medicina medieval (Textos i estudis medievals). Barcelona: Ed. Publicacions de l'Abadia de Montserrat; 1982. p. 319-24.
46. Umayya Abu-S-Salt. Tratado de los medicamentos simples. València: Ed. Colegio Oficial de Farmacéuticos de la provincia de Alicante; 1999. p. 1068-1134.
47. Cifuentes LI. Translatar sciència en romans catalanesch. Llengua & Literatura 1997;8:7-42.
48. Gimeno Betí LI. El lèxic mèdic català durant la baixa edat mijana: entre la terminologia popular i la culta. Materials per al seu estudi. El cas de l'*speculum al foder*. Estudis Romànics [Institut d'Estudis Catalans] 2014;36:343-372.

49. Cifuentes i Comamala Ll. Hacia un nuevo Vocabulario del catalán técnico medieval. En Rio-Torto G, ed. Lengua de la ciencia y diccionarios: actas de las III Jornadas de la red temática «Lengua y ciencia» (Coimbra, 28-30 octubre 2009). [en línia]. Barcelona: Biblioteca Digital de Sciència.cat, Universitat de Barcelona; 2012 [última consulta            desembre            2013].            Disponible            a: [http://www.sciencia.cat/biblioteca/documents/Cifuentes\\_Vocabulario.pdf](http://www.sciencia.cat/biblioteca/documents/Cifuentes_Vocabulario.pdf)

50. Martí Mestre J. Llengua i societat en la medicina tradicional i popular dels segles XVII i XIX. Caplletra 2001;31:173-212.

51. Canibell E. Bibliografia medical de Catalunya: inventari primer, prés dels llibres antics i moderns presentats en l'Exposició Bibliogràfica anexa al Segon Congrés de Metges de Llengua Catalana celebrat a Barcelona del 24 al 28 de juny de 1917. Barcelona: Associació general de metges de llengua catalana; 1918.

52. Martinez J. El Valencià del segle XIX : estudi lingüístic del Diccionario valenciano de Josep Pla i Costa. Alacant : Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana; Barcelona : Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2000.

53. Sans i Sabrafen J. L'evolució de l'ús del català en medicina a Catalunya durant el segle XX: el llarg camí d'una bella i expressiva història. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans; 2002.

54. Corachan M. Diccionari de medicina. Barcelona: Ed. Salvat; 1936.

55. Peyrí J. Vocabulari català de termes científics i populars dermatològics. Barcelona: Tallers Gràfics. Bubesa; 1932.

56. Díez D. Vocabulari de sanitària. Termes i expressions. Barcelona: Arimany; 1986.

57. Santacana Gasull A. Lèxic bàsic de la visita mèdica. Vocabulari d'equivalències català-castellà castellà-català. Barcelona: Associació Professional de Visitadors Mèdics; 1990.

58. Riera C. Manual de Català científic. Barcelona: Ed. Claret; 1992.

59. Riera C. El llenguatge científic català. Barcelona: Ed. Barcanova; 1994.

60. Palomeras D. Diccionari mèdic essencial. Barcelona: Edicions 62; 1998.
61. TERMCAT (centre de terminologia de la llengua catalana). Diccionari d'oftalmologia. Barcelona: TERMCAT; 2001.
62. TERMCAT (centre de terminologia de la llengua catalana). Diccionari d'otorinolaringologia. Barcelona: TERMCAT; 2001.
63. CIM-9-MC: classificació internacional de malalties: 9a revisió: modificació clínica. Vol. 1. Malalties: llista tabular. Barcelona: Generalitat de Catalunya (Departament de Sanitat i Seguretat Social), Govern d'Andorra (Conselleria de Treball i Benestar Social): Govern Balear (Conselleria de Sanitat i Seguretat Social), Generalitat Valenciana (Conselleria de Sanitat i Consum ); 1991.
64. CIM-9-MC: classificació internacional de malalties: 9a revisió: modificació clínica. Vol. 2. Malalties: índex alfabètic Barcelona: Generalitat de Catalunya (Departament de Sanitat i Seguretat Social), Govern d'Andorra (Conselleria de Treball i Benestar Social): Govern Balear (Conselleria de Sanitat i Seguretat Social), Generalitat Valenciana (Conselleria de Sanitat i Consum ); 1991.
65. CIM-9-MC: classificació internacional de malalties: 9a revisió: modificació clínica. Vol. 3. Procediments: llista tabular: índex alfabètic. Barcelona: Generalitat de Catalunya (Departament de Sanitat i Seguretat Social), Govern d'Andorra (Conselleria de Treball i Benestar Social): Govern Balear (Conselleria de Sanitat i Seguretat Social), Generalitat Valenciana (Conselleria de Sanitat i Consum ); 1991.
66. CIM-10: Classificació estadística internacional de malalties i problemes relacionats amb la salut. Volum 1: Llista tabular. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de Salut, Servei Català de Salut; 2010.
67. CIM-10: Classificació estadística internacional de malalties i problemes relacionats amb la salut. Volum 2: Manual d'instruccions. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de Salut, Servei Català de Salut; 2010.
68. CIM-10: Classificació estadística internacional de malalties i problemes relacionats amb la salut. Volum 3: Índex alfabètic. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de Salut, Servei Català de Salut; 2010.

## BIBLIOGRAFIA

69. Alsina J, Casassas O, Laport J et al. Vocabulari mèdic. Barcelona: Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i Balears; 1975.
70. Casassas O. Diccionari Enciclopèdic de Medicina. Barcelona: Acadèmica de ciències mèdiques de Catalunya i Balears; 1990.
71. Foz i Sala M, Llauradó i Miret E, Ramis i Coris J. Diccionari Enciclopèdic de Medicina [En línia]. Barcelona: Enciclopèdia catalana, 2000. [última consulta abril 2016]. Disponible a: <http://cit.iec.cat/obres.asp?obra=23>
72. Navarro Acebes X. Curs pràctic de terminologia mèdica (2ª ed). Barcelona: Servei de Publicacions de la Universitat Autònoma de Barcelona; 1998
73. Serveis lingüístics de la Universitat de Barcelona. Vocabulari d'Infermeria. Català/Castellà/Francès/Anglès (1ª ed). Barcelona: Serveis lingüístics de la Universitat de Barcelona, Serveis lingüístics de la Universitat Rovira i Virgili, Institut Joan Lluís Vives ; 2004.
74. Comissió de Dinamització Lingüística de la Facultat de Medicina de la Universitat de Barcelona. Vocabulari de semiologia (1ª ed). Barcelona: Servei de Llengua Catalana de la Universitat de Barcelona; 2004.
75. Ramis i Corís J, Foz i Sala M, Julià i Berruezo MA. El diccionari enciclopèdic de medicina. Un llarg trajecte amb futur. Terminàlia 2013;7:38-41.
76. Bosch Grau, Bustins Poblet M, Conesa González A. La classificació de les malalties i els procediments en la gestió de la informació sanitària. Terminàlia 2013;7:42-45.
77. Navarro FA. Medicina y terminologia: Maridaje natural. Terminàlia 2013;7:46-48.
78. Fernández Casamitjana N. Ressenyes: Diccionario de términos médicos de la Real Academia Nacional de Medicina. Terminàlia 2013;7:49.
79. Estopà Bagot R. Ressenyes: Vocabulario medico de Olaeta y Cundín. Terminàlia 2013;7:50-51.

80. Vázquez L. Finalitzat el primer curs de terminologia mèdica bàsica a l'Hospital de Terrassa. [en línia]. [última consulta desembre 2014]. Disponible a: <http://www.terminologiamedica.cat/finalitzat-el-primer-curs-de-terminologia-medica-basica-lhospital-de-terrassa/>

81. Lorente M, Sánchez-Gijón P. Les tesis doctorals sobre terminologia de les universitats de la Xarxa Vivesd'Universitats (1999-2010). Terminalia 2010;2:38-47.

82. Martí i Rodríguez J, García Díez JV. Vocabulari Mèdic. València: Generalitat Valenciana. Conselleria de Cultura, Educació i Ciència; 1987.

83. Lacreu J. Vocabulari de medicina. Oliva: Generalitat Valenciana, Conselleria de Cultura, Educació i Ciència, Direcció General d'Ordenació i Innovació Educativa i Política Lingüística - Colomar Editors; 1993.

84. Comissió coordinadora lexicogràfica de ciències. Vocabularis bàsics. Anatomia. Bioquímica. Física mèdica. Barcelona: Juvenil; 1977.

85. Lehman HP, Fuentes i Arderiu X, Bertelló LF. Glossari de termes sobre magnituds i unitats en les ciències de laboratori clínic. Barcelona: Associació Catalana de Ciències de Laboratori Clínic; 1996.

86. Índex Farmacològic. Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i Balears. Barcelona; 1980.

87. Universitat de Barcelona, Facultat de Medicina, Comissió de normalització lingüística. Vocabulari d'anatomia patològica: castellà, català, anglès. Barcelona: Universitat de Barcelona. Servei de Llengua Catalana; 1998.

88. Casassas O, Ramis i Coris J. El diagnòstic per la imatge. La seva expressió escrita. Barcelona: Ed. Generalitat de Catalunya. Departament de Sanitat i Seguretat Social (Reculls lexicogràfics Berenguer Sarriera 2); 1992.

89. Casassas O, Ramis i Coris J. La cardiologia mot per mot. Barcelona: Ed. Generalitat de Catalunya. Departament de Sanitat i Seguretat Social (Reculls lexicogràfics Berenguer Sarriera 3); 1993.



## BIBLIOGRAFIA

90. Casassas O, Ramis i Coris J. La medicina preventiva en la pràctica assistencial, dit entre nosaltres. Barcelona: Ed. Generalitat de Catalunya. Departament de Sanitat i Seguretat Social (Reculls lexicogràfics Berenguer Sarriera 4); 1993.
91. Casassas O, Ramis i Coris J. Els mots de la dermatologia, a flor de pell. Barcelona: Ed. Generalitat de Catalunya. Departament de Sanitat i Seguretat Social (Reculls lexicogràfics Berenguer Sarriera 5); 1994.
92. Casassas O, Ramis i Coris J. La neurologia demana la paraula. Barcelona: Ed. Generalitat de Catalunya. Departament de Sanitat i Seguretat Social (Reculls lexicogràfics Berenguer Sarriera 6); 1994.
93. Casassas O, Ramis i Coris J. Bo i parlant d'ortopèdia. Barcelona: Ed. Generalitat de Catalunya. Departament de Sanitat i Seguretat Social (Reculls lexicogràfics Berenguer Sarriera 8); 1994.
94. Casassas O, Ramis i Coris J. L'aparell digestiu, de paraula i per escrit. Barcelona: Ed. Generalitat de Catalunya. Departament de Sanitat i Seguretat Social (Reculls lexicogràfics Berenguer Sarriera 10); 1995.
95. Ramis i Coris J, Casassas O. Més ben dit, la psiquiatria. Barcelona: Ed. Generalitat de Catalunya. Departament de Sanitat i Seguretat Social (Reculls lexicogràfics Berenguer Sarriera 12); 1997.
96. Casassas O, Ramis i Coris J. De ginecologia i obstetrícia n'hauríem de parlar. Barcelona: Ed. Generalitat de Catalunya. Departament de Sanitat i Seguretat Social (Reculls lexicogràfics Berenguer Sarriera 13); 2002.
97. Casassas O, Ramis i Coris J. La pneumologia al peu de la lletra. Barcelona: Ed. Generalitat de Catalunya. Departament de Sanitat i Seguretat Social (Reculls lexicogràfics Berenguer Sarriera 9); 1995.
98. Ballús i Casòliva G. Oleguer Miró i Borràs (1849-1926): Metge i folklorista. Gimbernat 2012;57:119-132
99. Ginard Bauçà R. Cançoner popular de Mallorca, Replegat i ordenat, amb nombroses variants (4 vols). Mallorca: Editorial Moll;1966-1975.

## BIBLIOGRAFIA

100. Ramón i Sapena R. L'expressió dermatològica al llenguatge popular valencià, amb especial referència a la comarca de La Marina Baixa [Tesi Doctoral]. Alacant: Universitat Miguel Hernández; 2006.
101. Chiner E, Andreu AL, Pastor E, *et al.* El lexic pneumòlogic a les comarques de La Marina i l'Alacantí. X Congreso de la Sociedad Valenciana de Neumología. Alacant; 2003.
102. Ferrís J, García J. Medicines alternatives: mites i realitats. València: Brosquil Edicions, 2002.
103. Soria, E. Medicina popular a La Safor. València: Ullal, 1985.
104. Reig ES. Valencià en perill d'extinció. València: Arts Gràfiques Soler, 2005
105. Martínez i Martínez F. Coses de la meua terra. La marina. Altea: Ed. Aitana; 1987.
106. Ramón Sapena R, Betloch Mas I, Chiner Vives E. Medicina màgica a les comarques de la Marina: papers masculins i femenins. *Feminismos* 2007;10:17-29.
107. Peris JB. Plantas silvestres de la Comunidad Valenciana. Madrid: Ed. Jaguar; 1998.
108. Solanas Ferrandiz J, Crespo Villalba MB. Medi físic i flora de la Marina Baixa. Alacant: Servei de publicacions de la Universitat d'Alacant; 2001.
109. Fresquet Febrer JL. Aguirre Marco CP. Salut, malaltia i cultura. València: Universitat de València; 2006.
110. Pablo Nuñez L. Un glosario manuscrito de voces técnicas en catalán y el desarrollo de la terminología botànica. *Pecia Complutense* 2009;10:69-85.
111. Font Quer P. Plantas medicinales: el Dioscórides renovado. Barcelona: Labor; 1962.
112. Peris JB, Stübing G, Romo i Diez, AM. Plantas Medicinales de la Peninsula Ibérica e Islas Baleares. Madrid: Ed. Jaguar SA. 2002

113. Stübing G, Peris JB. Plantas medicinales de la Comunidad Valenciana. 1ª Ed. València: Ed. Generalitat Valenciana; 1998.
114. Pellicer J. Costumari botànic. 3ª Ed. Picanya: Edicions del Bullent; 2005.
115. Pellicer J. Costumari botànic [2]. 2ª Ed. Picanya: Edicions del Bullent; 2004.
116. Pellicer J. Costumari botànic [3]. 1ª Ed. Picanya: Edicions del Bullent; 2004.
117. Betlloch-Mas I, Chiner E, Chiner-Betlloch J, Llorca-Ibi FX, Martín-Pascual L. The use of animals in medicine of Latin tradition: Study of the *Tresor de Beutat*, a medieval treatise devoted to female cosmetics. *The Journal of Ethnobiology and Traditional Medicine*. Photon 2014;121,752-760.
118. Levin ME. Different use of medical terminology and culture-specific models of disease affecting communication between Xhosaspeaking patients and English-speaking doctors at a South African paediatric teaching hospital. *S Afr Med J* 2006;96:1080-4.
119. Rowland ML. Enhancing communication in dental clinics with linguistically different patients. *J Dent Educ* 2008;72:72-80.
120. Williams N, Ogden J. The impact of matching the patient's vocabulary: a randomized control trial. *Fam Pract* 2004;21:630-635.
121. Lerner EB, Jehle DV, Janicke DM, *et al.* Medical communication: do our patients understand? *Am J Emerg Med* 2000;18:764-766.
122. Ha JF, Longnecker N. Doctor-patient communication: a review. *Ochsner J* 2010;10:38-43.
123. Teutsch C. Patient-doctor communication. *Med Clin North Am* 2003;87:1115-45.
124. Sala Sellés F. El litoral de la Contestania ibérica ante la conquista romana: una cuestión de confines en el sureste de Hispania. En: Prados F, García I, Bernard G, Eds. *Confines: el extremo del mundo durante la antigüedad*. Sant Vicent del Raspeig: Publicaciones de la Universidad de Alicante; 2012.

## BIBLIOGRAFIA

125. Ventura A. El tractat d'Almistrà i la Governació dellà Xúquer fins al riu Xixona. València: Diputació de València; 2012.
126. Membrado Tena JC. La división territorial valenciana: Antecedentes, problemas y política de la Generalitat. Investigaciones Geográficas 2013;59:5-24.
127. Piqueras J, Sanchis C. L'organització històrica del territori valencià. València: Generalitat Valenciana, Conselleria d'Obres Públiques, Urbanisme i Transports;1992.
128. Cervera Arbona JI. Les comarques centrals valencianes. Un nou marc cap al desenvolupament territorial sostenible. València: Publicacions de la Universitat de València; 2011.
129. Larrosa Rocamora JA. El área urbana-metropolitana de Alicante-Elche. Delimitación y caracterización: aplicación de los criterios funcionales de movilidad [Tesi Doctoral]. Alacant: Universitat d'Alacant; 2012.
130. Proposta de demarcacions territorials homologades. València: Conselleria d'Administracions Públiques, Direcció General d'Administració Local; 1988.
131. Argos: Portal d'Informació de la Direcció d'Anàlisi i Polítiques Públiques de la Presidència. Generalitat Valenciana [última consulta febrer 2015]. Disponible a: [http://www.argos.gva.es/bdmun/pls/argos\\_mun/DMEDB\\_COMALISTADO.dibujaPagina?aNComuId=17&aVLengua=v](http://www.argos.gva.es/bdmun/pls/argos_mun/DMEDB_COMALISTADO.dibujaPagina?aNComuId=17&aVLengua=v)
132. Piqueras J. Geografía de les comarques valencianes, València: Foro Ediciones; 1995.
133. Llorca Ibi FX. El llenguatge mariner de la Marina. Sant Vicent del Raspeig: Universitat d'Alacant; 2000.
134. Gozávez Pérez V. Comarca l' Alacantí. Alacant: Mancomunitat de l'Alacantí; 1990.
135. Gran enciclopèdia catalana (2<sup>a</sup> ed). Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 1986-2006. 28 v.
136. Veny J, Pons i Griera L. Atles lingüístic del domini català. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans; 2010.

## BIBLIOGRAFIA

137. Colomina i Castanyer J. Els valencians i la llengua normativa. Alacant: Generalitat Valenciana, Institut de Cultura Joan Gil Albert; 1995.
138. Colomina i Castanyer J. Dialectologia Catalana: Introducció i guia bibliogràfica. Alacant: Universitat d'Alacant; 1999.
139. Montoya Abad B. Alacant: la llengua interrompuda. València: Denes; 1996.
140. Looking back on the millennium in medicine. *N Engl J Med* 2000;342:42-49.
141. Roguin A. Rene Theophile Hyacinthe Laënnec (1781–1826): The Man Behind the Stethoscope. *Clin Med Res* 2006;4:230-235.
142. Alvarez-Sala Walther JL, Casan Clarà P, Villena Garrido V. Historia de la Neumología y Cirugía Torácica españolas. Madrid: Ramírez de Arellano Editores; 2006.
143. Breve reseña histórica. Sociedad Valenciana de Neumología [última consulta setembre 2015]. Disponible a: <http://www.svneumo.org/2011/01/248/>
144. Corominas J. Diccionari etimològic i complementari de la llengua catalana. Barcelona: Curial Edicions Catalanes; 1991.
145. Corominas J. Onomasticon Cataloniae - Els noms de lloc i noms de persona de totes les terres de llengua catalana. [8 volums]. Barcelona: Curial Edicions Catalanes; 1989-1997.
146. Lacreu J. Diccionari pràctic d'ús del valencià (1ª ed). Alzira: Bromera; 1998.
147. Gran enciclopèdica catalana [en línia]. Barcelona: Enciclopèdia Catalana; 2014. [última consulta març 2016]. Disponible a: <http://www.enciclopedia.cat/enciclop%C3%A8dies>
148. Ros i Hebrera C. Diccionario valenciano castellano. València: Imprenta de Benito Monfort; 1764. Copia facsímil. València: Llibreria París; 1979.
149. Lamarca L. Ensayo de un diccionario valenciano-castellano. València: Impremta Ferrer de Orga; 1839.
150. Escrig J. Diccionario valenciano-castellano (1ª ed). València: Impremta Ferrer de Orga; 1851.

## BIBLIOGRAFIA

151. Saura A. Diccionario castellano-catalán (3ªed). Barcelona: Llibreria Esteban Pujol; 1862.
152. Martí i Gadea J. Ensisám de totes herbes, ó Ensart de cansóns valencianes y castellanés. València: Impremta Chusep Canales Romà; 1891.
153. Martí i Gadea J. Vocabulario valenciano-castellano en secciones. València: Impremta Antonio López; 1909.
154. Martí i Gadea J. Vocabulari monosilabich valencià-castellà. València: Impremta Antonio López; 1915.
155. Arimany M. Diccionari usual català-castellà castellà-català. Barcelona: Editorial Arimany; 1977
156. Fullana P. Vocabulari valencià-castellà/castellano-valenciano. València: Ed. Asval; 1985.
157. Ferrer Pastor F. Vocabulari castellà-valencià i valencià-castellà. València: Denes; 2001.
158. Badia i Capdevila I. Diccionari de les llengües d'Europa. Barcelona: Enciclopèdia Catalana; 2002
159. Diccionari de la Llengua Catalana multilingüe [en línia]. Barcelona: Enciclopèdia Catalana; 2015. [última consulta abril 2016]. Disponible a: <http://www.multilingue.cat/>
160. Ruiz Negre A. Diccionari valencià de sinònims, afins i antònims. València: Real Acadèmia de Cultura Valenciana; 2004.
161. Diccionari de sinònims i antònims [en línia]. Barcelona: Larousse Editorial; 2014. [última consulta febrer 2016]. Disponible a: <http://www.diccionaris.cat/>
162. Solà J. Gramàtica del català contemporani (3 vol). Barcelona: Empúries; 2002.
163. Brugarolas N, Cortés C, Francés MJ, *et al.* Valencià Superior (2ª ed). València: Castellnou Edicions: 2005.

## BIBLIOGRAFIA

164. Puerta JL. Manual para la redacción, traducción y publicaciones de textos médicos. Barcelona: Masson; 1995.
165. Linde Paniagua E. Cómo se hace una tesis doctoral: consejos, recomendaciones y técnicas dirigidos a los que se inician en la investigación (2ª ed.). Madrid: SA Colex, Editorial Constitución y Leyes; 2015.
166. Actes del VI Congrés de Filologia Valenciana. Maig 2000. Estudis del Valencià d'ara. València: Denes; 2002.
167. Auger P, Rousseau L. Metodologia de la recerca terminològica. Barcelona: Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya; 1984.
168. Beltran V. El vocabulari de Callosa d'En Sarrià. Termes lingüístics i literaris. En: Revista oficial de festes de Moros i Cristians de Callosa d'En Sarrià. Callosa d'En Sarrià: Associació de Moros i Cristians de Callosa d'En Sarrià, 1997.
169. Segura C. Alacant i Callosa. Dos parlars propers? En: Llibre de festes de Callosa d'En Sarrià. Callosa d'En Sarrià: Ajuntament de Callosa d'En Sarrià; 1995.
170. El tio cuc: un setmanari mític. [en línia]. Alacant: Asociación Cultural Alicante Vivo; 2011. [última consulta gener 2015]. Disponible a: <http://www.alicantevivo.org/2008/01/el-tio-cuc-un-setmanari-mtic.html>
171. Beltran V. El parlar Callosa d'En Sarrià i de les valls de Tàrbena i Guadalest. València: Generalita Valenciana i Ajuntament de Callosa d'En Sarrià; 1994.
172. Colomina i Castanyer J. El valencià de la Marina Baixa. València: Generalitat Valenciana. Conselleria de Cultura, Educació i Ciència; 1991.
173. Beltran V, Monjo JL, Perea VJ. El parlar de Guardamar. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat; 2004.
174. Colomina i Castanyer J. El parlar del camp d'Alacant. A: Materials del Congrés d'Estudis del Camp d'Alacant. Alacant: Diputació d'Alacant; 1986. p. 299-311.
175. Braunwald E, Fauci A, Kasper DL, *et al.* Harrison: Principios de Medicina Interna (2 vols) (15ª ed). Madrid: McGraw-Hill Interamericana de España; 2002.

## BIBLIOGRAFIA

176. Rozman C, Cardellach F. Farreras-Rozman: Medicina Interna (16ª ed). Madrid: Elsevier España; 2009.
177. Seidel HM, Ball JW, Dains JE, *et al.* Guia Mosby de exploración física (3ª ed). Madrid: Elsevier España; 2003.
178. Prieto Valtueña JM. Noguer-Balcells. Exploración clínica práctica (26ª ed). Barcelona: Masson; 2005.
179. Mason RJ, Broaddus VC, Murray JF, *et al.* Murray and Nadel's Textbook of respiratory medicine (2 vols) (4ª ed). Philadelphia: Elsevier Saunders; 2005.
180. Fraser RS. Fraser-Pare Diagnóstico de las Enfermedades del tórax (4 vols) (4ª ed). Madrid: Panamericana; 2002.
181. Álvarez-Sala Walther JL, Casan Clarà P, Rodríguez de Castro F, *et al.* Neumología Clínica. Barcelona: Elsevier; 2010.
182. Martín Escribano P, Ramos Seisdedos G, Sanchís Aldás J. Medicina Respiratoria (2ª ed). Madrid: Sociedad Española de Neumología y Cirugía Torácica (SEPAR) y Aula Médica Ediciones; 2006.
183. Soto Campos JG. Manual de diagnóstico y terapéutica en Neumología (2ª ed). Madrid: NEUMOSUR y Ergon; 2010.
184. De Miguel Díez J, Álvarez-Sala Walther JL. Manual de Neumología Clínica (2ª ed). Madrid.: NEUMOMADRID y Ergon; 2009.
185. Villasante C. Enfermedades Respiratorias (2ª ed). Madrid: Grupo Aula Médica; 2009.
186. Cabrera Navarro P, Rodríguez de Castro F. Manual de enfermedades respiratorias. Las Palmas de Gran Canaria: Unión Internacional contra la Tuberculosis y Enfermedades Respiratorias; 2005.
187. Kryger MH, Roth T, Dement WC. Principles and practice of sleep medicine (2ª ed). Philadelphia: WB Saunders Company; 1994.
188. Quirce S, Carrillo T, Olaguibel JM. Asma. Volumen I: Ciencia básica y patogenia (1ª ed). Barcelona: MRA ediciones; 2004.



## BIBLIOGRAFIA

189. Quirce S, Carrillo T, Olaguibel JM. Asma. Volumen II: Clínica y terapéutica (1ª ed). Barcelona: MRA ediciones; 2005.
190. West JB. Fisiología Respiratoria (7ª ed). Buenos Aires: Editorial Médica Panamericana; 2005.
191. De Lucas Ramos P, Güell Rous R, Rodríguez González-Moro, *et al.* Tratado de insuficiència respiratòria. Majadahonda: SEPAR y Ergon; 2006.
192. Light RW. Pleural diseases (5ª ed). Philadelphia: Lippincott Williams & Wilkins; 2007.
193. Stockley RA, Rennard SI, Rabe K, *et al.* Chronic Obstructive Pulmonary Disease. Singapore: Blackwell Publishing; 2007.
194. Casas F. Cancer de pulmón. Barcelona: EDIKA-MED; 2008.
195. Schwarz MI, King TE. Interstitial lung disease (5ª ed). Shelton: People's Medical publishing House-USA; 2011.
196. Jiménez-Ruiz CA, Fageström KO. Tratado de tabaquismo (3ª ed). Barcelona: Grupo Aula Médica; 2012.
197. Diccionario terminológico de ciencias médicas (13ª ed). Barcelona: Masson; 1992.
198. Bolós O. La formació del llenguatge botànic català. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans; 1979.
199. Duran J. Diccionari de plantes medicinals. Barcelona: Edicions 62; 1998.
200. Muntané i Bartra J. Herbes, remeis i creences de Cerdanya. Girona: Institut d'Estudis Catalans; 2002.
201. Climent D. Els noms populars de les nostres plantes. Alacant: Generalitat Valenciana; 1990.
202. Climent D. Les nostres plantes. Alacant: Aguaclara; 1992.
203. Climent D. Els noms populars de les plantes a la comarca de l'Alacantí. Quaderns de Migjorn 1993;1:53-77.

204. Obrador A. La medicina i el llenguatge popular a Mallorca: El cançoner. Palma de Mallorca: Reial Acadèmia de Medicina i Cirurgia de Palma de Mallorca; 1999.
205. Comas O, Comas N. Manual de terminologia sanitària bàsica. Barcelona: Departament de salut i seguretat social; 2004.
206. Capó B. Costumari valencià (2 vol) (2<sup>a</sup> ed). Picanya: Edicions del Bullent; 1999.
207. Espinàs L. A peu pel Comtat i La Marina. Barcelona: La Campana; 1998.
208. Martínez i Martínez F. Llegendari valencià. Alacant: Institut Alacantí de Cultura Joan Gil Albert; 1996.
209. Yáñez A. Historia y descripción de Benidorm. Alacant: Gráficas Díaz; 2000.
210. Costa I, Roldán G. Enciclopedia de las supersticiones. Barcelona: Planeta; 1997.
211. Riera C. El lèxic científic català de la botànica. Barcelona: Claret; 2000.
212. Lacreu J. Vocabulari d'Agrònoms. Oliva: Generalitat Valenciana, Conselleria de Cultura, Educació i Ciència, Direcció General d'Ordenació i Innovació Educativa i Política Lingüística - Colomar Editors; 1993.
213. Casanova E. Lèxic i cultura popular: la creació lèxica dels colombares valencians entre el segle XVIII i el XX. Zeitschrift für Katalanistik 2005;18:93-113.
214. J.L. Martos, C. Segura. El valencià als llibrets de foguera (1928-1936). Alacant: Institut Alacantí de Cultura Joan Gil-Albert; 2000.
215. Vocabulari del joc de pilota. València: Acadèmia Valenciana de la Llengua; 2010.
216. Vocabulari de la música. València: Acadèmia Valenciana de la Llengua; 2013.
217. Vocabulari nàutic. València: Acadèmia Valenciana de la Llengua; 2007.
219. Vocabulari jurídic. València: Acadèmia Valenciana de la Llengua; 2006.
220. Vocabulari d'economia. València: Acadèmia Valenciana de la Llengua; 2011.

## BIBLIOGRAFIA

221. Ruiz Limiñana, JB. Usos tradicionales de las plantas en la provincia de Alicante. Alacant: Diputació d'Alacant, 2001.
222. Dicipinigaitis PV, Morice AH, Birring SS, *et al.* Antitussive drugs-past, present, and future. *Pharmacol Rev* 2014;66:468-512.
223. McKemy DD, Neuhauser WM, Julius D. Identification of a cold receptor reveals a general role for TRP channels in thermosensation. *Nature* 2002;416:52-58.
224. Gaudioso C, Hao J, Martin-Eauclaire MF, *et al.* Menthol pain relief through cumulative inactivation of voltage-gated sodium channels. *Pain* 2012;153:473-484.
225. Buday T, Brozmanova M, Biringerova Z, *et al.* Modulation of cough response by sensory inputs from the nose - role of trigeminal TRPA1 versus TRPM8 channels. *Cough* 2012;8:11.
226. Tsuzuki K, Xing H, Ling J, *et al.* Menthol-induced Ca<sup>2+</sup> release from presynaptic Ca<sup>2+</sup> stores potentiates sensory synaptic transmission. *J Neurosci* 2004;24:762-771.
227. Li M, Li Q, Yang G, *et al.* Cold temperature induces mucin hypersecretion from normal human bronchial epithelial cells in vitro through a transient receptor potential melastatin 8 (TRPM8)-mediated mechanism. *J Allergy Clin Immunol* 2011;128:626-634.
228. Laude EA, Morice AH, Grattan TJ. The antitussive effects of menthol, camphor and cineole in conscious guinea-pigs. *Pulm Pharmacol* 1994;7:179-184.
229. Kenia P, Houghton T, Beardsmore C. Does inhaling menthol affect nasal patency or cough? *Pediatr Pulmonol* 2008;43:532-537.
230. Wise PM, Breslin PA, Dalton P. Sweet taste and menthol increase cough reflex thresholds. *Pulm Pharmacol Ther* 2012;25:236-241.
231. Plevkova J, Kollarik M, Poliacek I, *et al.* The role of trigeminal nasal TRPM8-expressing afferent neurons in the antitussive effects of menthol. *J Appl Physiol* 2013;115:268-274.

232. Millqvist E, Ternesten-Hasséus E, Bende M. Inhalation of menthol reduces capsaicin cough sensitivity and influences inspiratory flows in chronic cough. *Respir Med* 2013;107:433-438.
233. Nishino T, Tagaito Y, Sakurai Y. Nasal inhalation of l-menthol reduces respiratory discomfort associated with loaded breathing. *Am J Respir Crit Care Med* 1997;156:309-313.
234. Gavliakova S, Biringerova Z, Buday T. Antitussive effects of nasal thymol challenges in healthy volunteers. *Respir Physiol Neurobiol.* 2013;187:104-7.
235. Xu J, Zhou F, Ji BP, *et al.* The antibacterial mechanism of carvacrol and thymol against *Escherichia coli*. *Lett Appl Microbiol* 2008;47:174-179.
236. Alavinezhad A, Boskabady MH. Antiinflammatory, antioxidant, and immunological effects of *Carum copticum* L. and some of its constituents. *Phytother Res* 2014;28:1739-1748.
237. Begrow F, Böckenholt C, Ehmen M, *et al.* Effect of myrtol standardized and other substances on the respiratory tract: ciliary beat frequency and mucociliary clearance as parameters. *Adv Ther* 2012;29:350-358.
238. Juergens UR, Stöber M, Vetter H. Inhibition of cytokine production and arachidonic acid metabolism by eucalyptol (1.8-cineole) in human blood monocytes in vitro. *Eur J Med Res* 1998;3:508-10.
239. Juergens UR. Anti-inflammatory properties of the monoterpene 1.8-cineole: current evidence for co-medication in inflammatory airway diseases. *Drug Res* 2014;64:638-646.
240. Worth H, Schacher C, Dethlefsen U. Concomitant therapy with Cineole (Eucalyptole) reduces exacerbations in COPD: a placebo-controlled double-blind trial. *Respir Res* 2009;10:69.
241. Juergens UR, Dethlefsen U, Steinkamp G, *et al.* Anti-inflammatory activity of 1.8-cineol (eucalyptol) in bronchial asthma: a double-blind placebo-controlled trial. *Respir Med* 2003;97:250-256.

## BIBLIOGRAFIA

242. Xu H, Blair NT, Clapham DE. Camphor activates and strongly desensitizes the transient receptor potential vanilloid subtype 1 channel in a vanilloid-independent mechanism. *J Neurosci* 2005;25:8924-8937.
243. Andre E, Gatti R, Trevisani M, *et al.* Transient receptor potential ankyrin receptor 1 is a novel target for pro-tussive agents. *Br J Pharmacol* 2009;158:1621-1628.
244. Geppetti P, Benemei S, Patacchini R. Camphor, an old cough remedy with a new mechanism. *Am J Respir Crit Care Med* 2012;185:342.
245. Prajapati VD, Jani GK, Moradiya NG, *et al.* Pharmaceutical applications of various natural gums, mucilages and their modified forms. *Carbohydr Polym* 2013;92:1685-1699.
246. Wadhwa J, Nair A, Kumria R. Potential of plant mucilages in pharmaceuticals and therapy. *Curr Drug Deliv* 2013;10:198-207.
247. Bylka W, Witkowska-Banaszczak E, Studzińska-Sroka E, *et al.* Phytotherapy of respiratory tract diseases. *Wiad Lek* 2012;65:124-131.
248. Ameri A, Heydarirad G, Mahdavi Jafari J, *et al.* Medicinal plants contain mucilage used in traditional Persian medicine (TPM). *Pharm Biol* 2015;53:615-623.
249. Saeed-Abadi S, Ranjbaran M, Jafari F, *et al.* Effects of *Papaver rhoeas* (L.) Extract on Formalin-induced Pain and Inflammation in Mice. *Pakistan Journal of Biological Sciences*;15:1041-1044.
250. Murray MJ, DeRuyter ML, Harrison BA. Opioids and benzodiazepines. *Crit Care Clin* 1995;11:849-873.
251. Valdivielso A. Farmacocinética y farmacodinamia de los opiáceos. *Dolor* 1997;12:13-16.
252. Radke JB, Owen KP, Sutter ME, *et al.* The effects of opioids on the lung. *Clin Rev Allergy Immunol* 2014;46:54-64.
253. Panagiotou I, Mystakidou K. Non-analgesic effects of opioids: opioids' effects on sleep (including sleep apnea). *Curr Pharm Des* 2012;18:6025-6033.

## BIBLIOGRAFIA

254. Kumar S, Pandey AK. Chemistry and biological activities of flavonoids: an overview. *Scientific World Journal* 2013;e162750.

255. Duan W, Kuo IC, Selvarajan S, *et al.* Antiinflammatory effects of genistein, a tyrosine kinase inhibitor, on a guinea pig model of asthma. *Am J Respir Crit Care Med* 2003;167,185-192.

256. Bao ZS, Hong L, Guan Y, *et al.* Inhibition of airway inflammation, hyperresponsiveness and remodeling by soy isoflavone in a murine model of allergic asthma. *Int Immunopharmacol* 2011;11:899-906.

257. Departaments de Salut. València: Conselleria de Sanitat; 2015. [última consulta novembre 2015]. Disponible a: <http://www.san.gva.es/web/comunicacion/webs-departamentos-de-salud>

258. Gillam L, Guillemin M, Bolitho A, *et al.* Human research ethics in practice: deliberative strategies, processes and perceptions. *Monash Bioeth Rev* 2009;28:7-17.

259. Cash R. Reviewing trials of traditional medicines and other challenges faced by ethics committees. *Indian J Med Ethics* 2008;5:185-187.

260. Smith CA, Priest R, Carmady B, *et al.* The ethics of traditional chinese and Western herbal medicine research: views of researchers and human ethics committees in australia. *Evid Based Complement Alternat Med* 2011;256915.



## **9. ANNEXOS**

ANNEX 1. Exemple de fitxa de buidatge terminològic.

<b>PANTAIX</b>	<b>Colomina i Castanyer J.</b> <b>El valencià de la Marina Baixa.</b> <b>p. 258</b>
<b>Fragment:</b> <i>Estar fet un pantaix, arribar un pantaix o empantaixat (Polop, Alf, Alt) “molt cansat, amb alenar dificultós”. Llorens defineix pantaix “respiració arítmica, fiolenta, fatiga desmesurada, resuello”.</i>	
<b>Context:</b> Terme trobat a aquest lèxic general de la Marina Baixa. Es tracta d’una obra general, no mèdica. L’autor fa una definició amb el que li han explicat sobre el terme i fa una referència a una definició prèvia d’una altra obra.	
<b>Notes de treball:</b> El terme apareix referenciat als pobles de Polop, L’Alfàs i Altea. El fa sinònim de <i>resuello</i> , l’equivalent castellà de <i>rosoll</i> .	



## ANNEX 2. Exemple de fitxa de buidatge terapèutic.

<b>PALERA; FIGUERA DE PALA</b>	<b>Pellicer J. Costumari botànic p. 159-160</b>
<b>Fragment:</b> <i>Tasses de flors de palera per als constipats i bronquitis i la inflamació de la panxa i les diarrees.</i> <i>L'aixarop per a la tos.</i> <i>Remei per a la pulmonia: fulla de palera, sense punxes i ben calenta, bo i fent-li talls al llarg i ample per fer eixir el suc; després s'enrotlla amb un drap net o una gasa i es posa sobre el pit.</i>	
<b>Context:</b> Diversos remeis pneumològics fets amb la palera. A més d'aquesta informació, s'aporta informació ecològica i antropològica sobre la planta. Les dades estan arreplegades des del punt de vista de l'etnobotànica i la medicina científica.	
<b>Notes de treball:</b> El treball fa referència al que l'autor anomena <i>territori diànic</i> (delimitat pels rius Xúquer, Vinalopó i de La Vila i per la mar Mediterrània)	